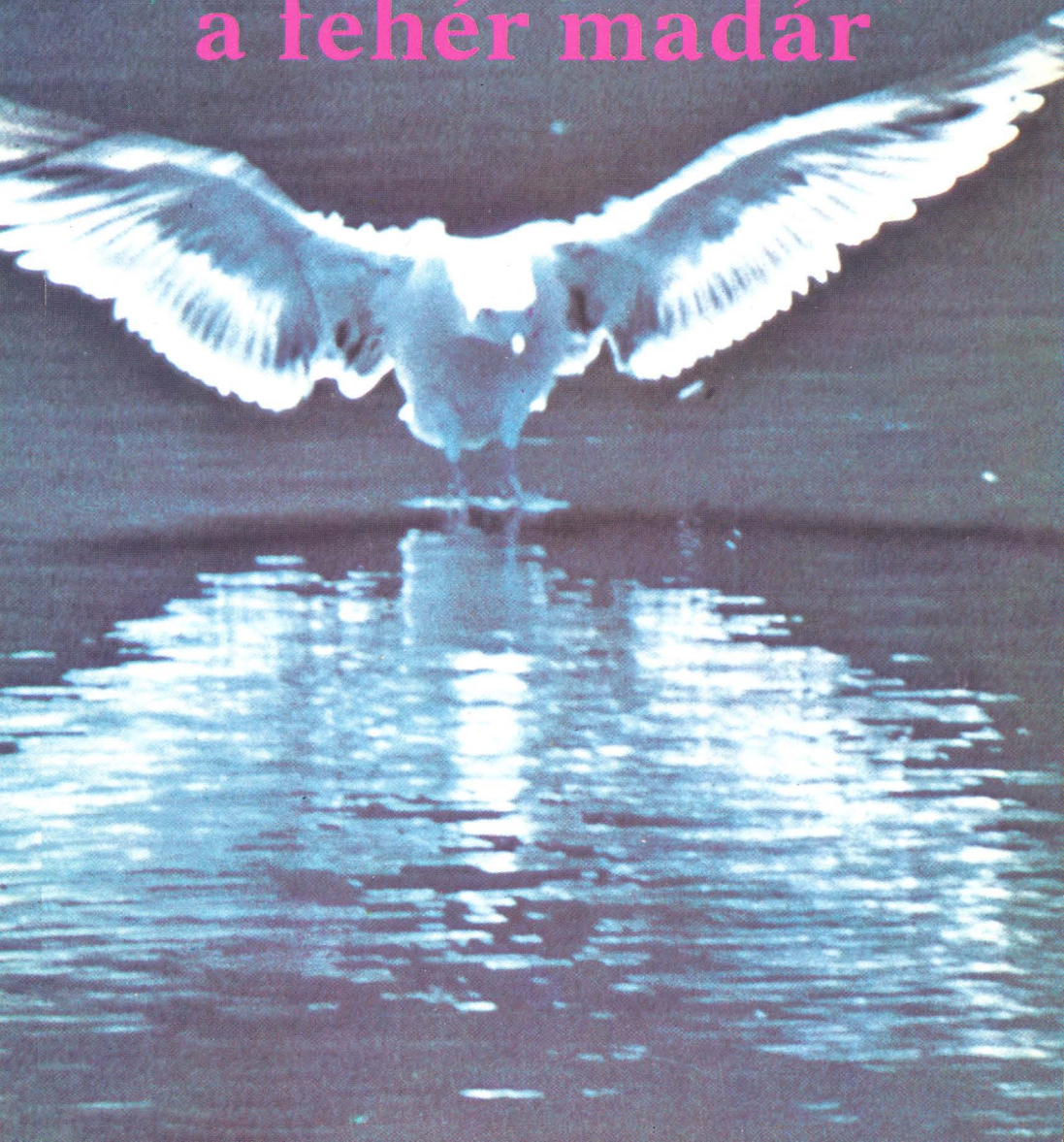

B. S. ALDRICH

Száll a fehér madár

B. S. ALDRICH

SZÁLL A FEHÉR MADÁR

B. S. ALDRICH

Száll a fehér madár

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1987

JOGOS FORDÍTÁS
COPYRIGHT 1931. BY D. APPLETON AND COMPANY

FORDÍTOTTA
RUZITSKA MÁRIA

*Minden jog fenntartva,
beleértve a bárminemű eljárással való
sokszorosítás jogát is*

ISBN 963 360 300 5

A KIADÁSÉRT FELEL: DR. ÁKOS GÉZA IGAZGATÓ
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: FONYÓDI OTTÓ

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
1053 BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS U. 1.
SZEDTE A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT

ELSŐ FEJEZET

Kedd volt.

Augusztus első keddje.

A nebraskai hőség úgy hömpölygött végig a városon, mint valami száraz, forró tenger, amelynek súlyos, tömör hullámaival minden lépésnél emberfeletti küzdelmet kellett vívni.

Cedartown északi végében két asszony álldogált az utcán.

– Iszonyú ez a meleg! – mondta az egyik.

– Kibírhatatlan! – felelte a másik.

Egy tojástartót a hüvelykujja és a mutatóujja között. Most kérte kölcsön a szomszédasszonyától.

– Nincs is kedve főzni az embernek ebben a fullasztó hőségben.

Egy darabig hallgattak, aztán az, amelyik a tojástartót kérte kölcsön, elindult hazafelé.

Alig haladt tíz lépést, megállt, visszafordult és titokzatos, izgatott hangon hátraszólt:

– Nézze már! Ott jön Laura Deal. Akármi legyen, ha nem a nagyanyja háza felé igyekszik. Mintha még élne az öregasszony.

A másik éppen olyan izgatott, fojtott hangon szólt vissza neki. Cedartown északi részében könnyen izgulnak az emberek.

– Csakugyan! Na de ilyet! Hiszen tegnapelőtt temettük el...

Néhány pillanatig némán bámulták a kislányt, aki a szilfákkal szegélyezett, árnyas utcán közeledett feléjük, de amikor odaért hozzájuk, tapintatosan a petúnia-ágyra szögezték a tekintetüket.

– Befordul a kiskapun – mondták, amikor Laura elhaladt mellettük. – Végigmegy a cédrusfák között... Mit gondolsz, bemegy a házba?

– Huncut legyen a nevem, ha nem megy be... Pedig egy lélek sincs odabent... Christine Reinmueller még a macskát is magával vitte, amikor ájtott a csirkéket megetetni.

– Ez a tizenkét éves gyerek...

– ... igazán furcsa...

– Maga azt hiszi, hogy...

– ... az ő korában...

– És tegnapelőtt...

– ... temettük...

Egyikük sem mondta végig a mondatot és egyikük sem várta meg, hogy mit felel a másik.

– Nála van a kulcs...

– ... no de egészen egyedül...

– Hallatlan!...

Laura Deal kinyitotta a régi ház hátsó ajtaját és a cédrusfák mögött eltűnt a két szomszédasszony kíváncsi tekintete elől.

Azok ketten még vártak egy darabig, aztán hogy nem jött vissza, nem szívesen ugyan, de visszatértek a munkájukhoz.

Laura halkán kinyitotta a halott nagymama házának ajtaját.

Belépett, csendesen becsukta maga mögött és egy pillanatra nekitámaszkodott az ajtónak.

A forró délutáni nap hosszú arany sugarai végigfeküdtek a nappali szoba padlóján.

Enyhe virágillat terjengett a levegőben: rózsa, tubarózsa és szegfű illata.

Halotti csönd volt.

Egy légy zümmögve nekicsapódott olykor az ablaktáblának. Ez volt az egyetlen nesz a házban.

Még az óra sem ketyegett.

Minden éppen olyan volt, mint Deal nagymama életében.

A virágos szövettel bevont dívány hátán ott pihent nagymama gondosan összehajtott kendője.

A hintaszék is a helyén volt. A négyszögletes kicsi asztalon a sarokban halomba rakva újságok, vetőmagárjegyzékek s rajtuk egy régi zsoltároskönyv.

A kandalló párkányán két virágváza és a pávatollas legyező.

Igen, épp olyan volt minden, mint a nagymama életében. Éppen olyan volt, mint múlt héten, amikor a nagymama még

ki- és bejárt itt, összeszedte a friss tojást az udvaron, mosogattott és kis papírzacskókba rakosgatta a mákot.

Pénteken reggel is minden dolgát elvégezte még és felhívta őket telefonon.

Délután átment a fűszereshez és megmondta Mrs. Johnsonnak, hogy annyi sárgarépat kaphat nála, amennyit akar.

Mrs. Curtis még látta, amint estefelé újságot olvasott a verandán – és mire Christine Reinmueller vacsora előtt ájtött, a nagymama elment.

Elment. Hová ment?

Természetesen a mennyországba. Hiszen nagymamánál jobb ember soha nem járt a földön.

De hol a mennyország?

És hogyan jut az ember a mennyországba?

Miss Bliss, a vasárnapi iskola tanítókisasszonya azt mondta Laurának, hogy a mennyország minden világokon túl van.

Laura ezt nem értette.

Miss Sherwin pedig, az édesanyja barátnője, azt mondta, hogy a mennyország *itt* van, mindnyájan a szívünkben hordozzuk.

De ezt még nehezebb volt elhinni, mint azt, amit Bliss kisasszony mondott.

Nagymama nincs *itt*. Miért akarják vele elhitetni, hogy *itt* van?

A legfurcsább az volt, hogy Laura úgy érezte: nagymama egyáltalán nem ment el.

Éppen olyan tisztán látta őt, mintha kicsi, törődött, meggörnyedt alakja még valóban ott állna az asztal mellett, nyaka fölött a kis, fehér konttyal, ráncos arcával, csillogó barna szemével, vékony, reszkető, kékeres kezével, amelyen itt-ott furcsa, barna foltok sötétlettek – és hosszú, elkeskenyedő, a köszvénytől helyenként elgörbült ujaival.

Hiszen csak most volt, hogy nagymama *itt* állt, az asztal mellett és nevetett valamin, amit Christine Reinmueller mondott. Nagymama olyan jóízűen tudott nevetni!

Most, most rögtön a nevére fogja szólítani őt, bejön a konyhából és ...

– Nagymama – mondta lágyan, csaknem suttogón Laura.

Szíve hangosan vert. A hangja ijesztően hatott a halotti csöndben.

Nagy, nagy csöndesség honolt a házban, kifürkészhetetlen, mély csönd.

Laura még mindig ott állt a nappali szobában, háttal az ajtónak támaszkodva.

Azután lábujjhegyen a hálószoza ajtajához osont.

Ebben a szobában találta meg *őt* Christine Reinmueller.

Ott feküdt a földön, az ágy lábánál.

Egyedül volt. Egészen egyedül.

A nagymama gyermekei mind olyan szomorúak voltak, hogy az édesanyjuk egyedül halt meg. Annyit beszéltek erről: Laura édesapja, Mack bácsi, Margaret néni, Isabelle néni és Grace néni.

Nagyon-nagyon búsultak miatta. Mintha egyedül lenni valami szomorú volna.

Laura úgy találta, hogy nem is olyan szomorú egyedül lenni. Miért mondják a többiek, hogy szomorú?

Inkább jó lehet úgy meghalni, hogy senki sem látja az embert. Úgyis egyedül kell meghalnunk. Nekünk, magunknak. Meghalni nem segít, nem segíthet senki.

Laura belépett a hálószozába, körülnézett, azután óvatosan kinyitotta a szekrény ajtaját.

Ezt a nagy, nehéz ruhásszekrényt, sok-sok évvel ezelőtt, még Deal nagyapa faragta nagymamának. Diófából készült és a diófákat még ők ketten ültették: nagymama és nagyapa.

Nagymama ruhái ott lógtak a fogasokon. A fekete selyem, a másik fekete selyem – a kevésbé jó –, és a háziruhák.

Furcsa volt ezeket a ruhákat látni.

Az új, levendulaszínű selyemruha nem lógott a szekrényben.

Abba öltöztették nagymamát, tegnapelőtt, amikor... amikor átvitték a templomba és onnan ki, a temetőbe.

A levendulaszínű selyemruhát Emma néni hozta le Omahából, most két hete, Katherine esküvőjére. A ruhát is és a csipkegallért is Bécsben vették.

Vajon az embernek azt a ruhát kell viselnie a mennyországban, amelyikbe a családja a halála után felöltöztette? Ha igen, akkor nagymama kényelmetlenül érezheti magát az Úristen

színe előtt. Laura biztosan tudta, hogy nagymama otthonosabban érezte volna magát a „második legjobb” fekete selyemruhájában, az egyszerű, fehér mellfodorral.

Laura alig tudott visszaemlékezni rá, hogy hogyan állt nagymamának az az idegen levendulaszínű ruha és a drága csipkegallér. De a „második legjobb” ruhájában, az egyszerű fehér mellfodorral és a régi kámea-túvel, most is tisztán látta őt maga előtt.

Laura szinte jól érezte magát a nagymama házában. Volt valami édesen fájó, hátborzongatóan kellemes érzés abban, hogy zavartalanul átadhatta magát szomorú emlékeinek.

Szeretett volna írni erről.

„A kisleány bejárta a szobákat és gyöngéd kézzel megsimogatta a nagymama régi bútorait.”

Ezt írná.

Sokszor volt olyan lelkiállapotban, hogy úgy érezte: kívülről nézi a saját életét, mint egy idegen valaki, akinek semmi része ebben az életben.

Erről nem beszélhetett senkinek, pedig sokszor elfogta ez az érzés; mintha kilépett volna az életből és nem volna a többi ember közül való.

Az ablak mellett ott állt a régi varrógép. Rajta a kis, piros tűpárna, a fehér és fekete fejű gombostűkkel, olyan volt, mint valami tarka sündisznó.

Furcsa, hogy a tárgyak túlélik az embereket.

Holnap szétszedik a házat.

Holnap mind eljönnek: Margaret néni, Isabelle néni, Grace néni és osztozkodnak a nagymama holmiján.

Elgondolni is rettenetes. Szétosztják a nagymama holmiját! Együtt kellene hagyni mindent. Hiányozni fognak szegények egymásnak, hiszen hatvan esztendő alatt annyira összeszokhattak!

Mit fog csinálni a varrógép a kis tűpárna nélkül? Vagy a két kék virágos váza a pávatollas legyező nélkül?

Isabelle néni azt mondta, hogy ő ezt a régi faggyúlámpát szeretné. Különös régi jószág; a bele úgy lóg ki, mint valami nyelv. Nagymama mesélte egyszer, hogy valamikor az ő nagyanyja házában függött ez a lámpa, egy ír parasztkunyhóban.

Laura kihúzta az ágy alól a kis borjúbőr fedeles ládát, amelyen sárgaréz szegekkel az M. O. C. betűk voltak kiverve.

Ezt a ládát magának szerette volna Laura. Ezt és a nagymama emlékkönyvét.

Holnap, az osztzkodásnál mindjárt meg fogja mondani, hogy nagymama ezt neki ígérte.

Laura lekuporodott a földre, ölébe vette a kis ládát és arra gondolt, amit nagymama mesélt neki erről a kis ládáról. Hogy az édesanyja, Maggie O'Conner, aki ír parasztleány volt, magával vitte a skóciai kastélyba, amikor feleségül ment Basil Mackenzie-hez. Basil édesanyja nagyúri dáma volt: Isabelle Anders-Mackenzie-nek hívták és egy fehér selyemkendőt ajándékozott az ő kis ír menyének, meg egy ékköves legyezőt, egy melltűt és egy gyöngysort és ezt mind ebben a dobozban hozták át Amerikába.

Mikor Maggie O'Conner szétszította kincseit a leányai között, a gyöngysort Abbie nagymama kapta. És most, alig két hete, amikor Katherine Deal férjhez ment, nagymama Katherine-nak ajándékozta a gyöngysort.

Laura nem irigyelte unokanővérétől a gyöngyöket. Az ékszer őt nem vonzotta, csak a furcsa, szőrös fedelű kis láda.

Visszatolta a dobozt az ágy alá és kiment a konyhába. Ott is nagy tisztaság, rend és nagy csend uralkodott.

A régi Szent Tamás-óra, üveglapján a kis festett, barna templommal, némán állt a sarokban.

Laura már hallott ilyesmiről beszélni. Milyen különös, hogy nagymamával is így történt. Őreg nénik mondták, hogy gyakran megesik.

Háromnegyed hatot mutatott az óra.

És Christine Reinmueller fél hétkor akadt rá nagymamára. Az orvos azt mondta, hogy alig egy órája halhatott meg.

Tehát igaz a feltevés: *az órák megállnak, ha gazdáik meghalnak.*

Honnan tudják az órák, hogy meg kell állniuk?

Nagymama ekhós szekéren hozta magával az órát, Nebraskába. Hatvan esztendővel ezelőtt.

És holnap szétszedik a házat és megosztóznak az órán és a többi holmin is, amelyek olyan sokáig éltek együtt.

A házat ki kell üríteni, mert bérbe adják Hermann Rinemil-
lernek.

Most mennie kellene, mert már nagyon régen eljött hazulról.

A nap alacsonyan járt az égen. Vacsora ideje lehetett.

Laura az ajtóból még egyszer visszafordult.

Hogyan írná meg ezt?

Így: „A kisleány habozva megállt az ajtóban. Nem tudta, mi-
tévő legyen.”

– Isten veled, kicsi ház! – mondta hangosan és drámai moz-
dulattal széttárta a karját.

– Isten veletek, elmúlt napok, régi karácsonyok és régi szü-
letésnapok . . .

Laura szerette azt a szomorú érzést, amely a szívét szoron-
gatta: Ha hazamegy, ír erről egy verset. Így fogja kezdeni:

„Te kicsi ház, most elbúcsúzom tőled . . .”

Jó lesz verset írni. És ha elkészült vele, majd felolvassa a
– . . .

Istenem! Milyen rettenetes. Hiszen nincs többé nagymama,
akinek fölolvashatja.

Laura egy pillanatra teljesen megfélekedezett arról, hogy
nagymama nincs többé és arra gondolt, hogy elhozza a verset
és felolvassa neki.

Nem, nem, nem lehet, hogy nagymama meghalt!

És most először szakadt föl a szívéből a sírás. Vad, szenvedé-
lyes, féktelen gyermekfájdalommal zokogott.

Nem, ezt nem lehet kibírni, hogy nagymama nincs itt és nem
beszélgethet vele és nem olvashatja föl neki, amit írt.

Senki mást nem érdekelt az, amit Laura írt, senki a világon
nem értette meg, csak nagymama egyedül. Mindig, mindent
felolvasott nagymamának. És nagymama most már soha többé
nem fogja meghallgatni. Senkije sincs a világon, senkije.

Laura levetette magát a virágos szövettel bevont díványra. A
könnyei nem akartak elapadni. Fuldokló, forró zokogás rázta
karcsú kis testét. Hangosan nyöszörgött.

Laura most először ébredt tudatára annak, hogy nagymama
igazán meghalt.

Tegnap és tegnapelőtt látta a családja szomorúságát, de nem
értette. Most egyszerre megértette.

Nagymama mindörökre elment. A helyét sohase fogja elfoglalni senki.

Laura még mindig hangosan zokogott. Ha beszélhetett volna valakinek a fájdmáról! De úgyse értené meg senki. Egyedül nagymama értené meg. Ha elmondhatná neki, ami fáj! Milyen furcsa! Nagymamának akar beszélni a nagymama haláláról!

De nemcsak az fájta Laurának, hogy nagymama meghalt. El tudta képzelni, hogy nagymama nélkül is egészen jól fog élni.

Valami másról volt itt szó – valami különös dologról, amelyről csak ők ketten tudtak –, valamiről, amire ők ketten vágytak és amiről a többi Dealek nem tudhattak semmit.

Írni! Szép történeteket írni! Ezt csak nagymama értette és nagymama nem volt többé.

Ha visszajönne és beszélhetne vele! Nagymama mindig olyan megnyugtatóan tudott beszélni.

Laura hirtelen felült a díványon. Megtörölte bedagadt szemét és mikor már nem fátyolozták el többé a könnyek, oda ment a keskeny könyvespolchoz, kihúzta a nagymama emlék-könyvét, visszaült a díványra és lapozgatni kezdett a könyvben.

Nagymama mindig kívágta az újságból azt, ami érdekelte őt, vagy ami különösebben tetszett neki és beleragasztotta ebbe a nagy könyvbe.

Az első lapokra ragasztott újságcikkek már egészen megbarnultak.

Furcsa gyűjtemény volt.

Versek és gyászjelentések, zsoltártöredékek és a Deal család tagjaira vonatkozó hírek.

Nagymama otthon készült csirizzel ragasztotta be a könyvbe, nagyon gondosan az újságszeleteket.

Ott volt nagymama édesanyjának halálhíre. „Mrs. Maggie O’Conner-Mackenzie, szülőföldjétől távol, idegenben halt meg.”

Azután hazafias versek és Laura édesapjának levelei Alaskából, amelyeket nagymama kívánságára kinyomtattak a helyi újságokban. Deal nagyapa gyászjelentése körül kezdetleges vonásokkal rajzolt, vízfestékekkel színezett koszorú. És sok-sok, újságból és folyóiratból kivágott vers.

De Laura nem ezeket kereste.

Arra volt kíváncsi, amit nagymama legutoljára ragasztott bele a könyvbe.

Sietve lapozott tovább, az utolsó oldalra.

Csakugyan. Ott volt a vers. Ezt kereste. A csiriz még alig száradt meg a papíroson.

Így szólt a vers:

„Ó mennyi bánat, keserűség érte,
Éles köveken vitte sebzett lába.
De most a lelke, – ha vérzik is a szárnya, –
Fehér madárként száll az Úr elébe.”

Laura kétszer is elolvasta. A szíve hevesen dobogott. Ő meg nagymama mindig ugyanazokat a dolgokat szerették. Nagymama egy hetilapban találta ezt a verset, tetszett neki, kívágta és bizonyára azért ragasztotta bele az albumba, hogy neki is megmutassa.

Laura fantáziáját a negyedik sor ragadta meg legjobban:

„Fehér madárként száll az Úr elébe . . .”

Fehér madárként.

Ez olyan volt, mint nagymama halála.

Nagymamából most már semmi se maradt neki, semmi, csak az emlékezés. Senki úgy nem ismerte őt, mint nagymama, senkinek az ízlése nem egyezett meg annyira az övével, mint a nagymamáé – sem az édesanyjáé, sem az édesapjáé, sem senkié a Deal rokonok közül.

És most már soha többé nem beszélhetnek arról, amiről nagymama annyira szeretett beszélni: Laura jövőjéről. Nagymama mindig arról ábrándozott, hogy ami neki nem sikerült, az majd Laurának sikerül. Hogy az ő meg nem valósult álmai Laura életében fognak valóra válni. De Nagymama elment. És egy fehér madár száll, kiterjesztett szárnnyal az ég felé.

Mintha nagymama üzenetet küldött volna Laurának. Mintha a túlvilágra nem vitte volna magával dédelgetett álmát.

Laura egyszerre különös megkönnyebbülést, megnyugvást érzett. Már nem sajtott úgy a szíve. Soha, senkinek nem fogja elmondani, hiszen senki sem értené meg, de valami megmagyarázhatatlan módon ismét úgy lett minden, mint nagymama életében volt. Az álmok és a vágyak még mindig itt voltak.

Szálló fehér madár. Ezt hagyta neki nagymama. Mindig ezt a fehér madarat fogja látni. Soha le nem veszi a szemét ezüstös szárnyairól.

Visszatette a könyvet a polcra és az oldalajtón szépen kisurant a házból. Bezárta az ajtót és zsebébe csúsztatta a kulcsot.

Gyors léptekkel sietett végig a cédrusfasoron, a füvel benőtt ösvényen nyugat felé kanyarodott és félrefordította a fejét, mikor Mrs. Johnson és Mrs. Curtis mellett elhaladt, mert nem akarta, hogy meglássák vörösre sírt szemét.

Mikor hazaért, apja és anyja, a bátyja, Wentworth és öccse, Millard és Grace néni, aki látogatóban volt náluk, szemrehányó arccal álltak fel az asztal mellől.

– Hol jártál, Laura? – kérdezte szigorúan Eloise Deal, Laura édesanyja. – Már Kathie-ékhoz is telefonáltam és még két-három helyre. Oscar Lutzékhoz is átszaladtam. Nem szép tőled, hogy így nyugtalanítasz minket, most, mikor úgyis olyan nehéz napjaink vannak. Ugye nem volt szép tőle, John?

Eloise mindig apróra szétszedett mindent, azután a részeket megint gondosan összeillesztette.

– Mindig arra tanítottalak titeket, a gyermekeimet, hogy legyenek tapintatosak hozzám, apátokhoz és mindenkihez. A legnagyobb tapintatlanság vacsora idején így eltűnni. Nem elég, hogy nyugtalanítod az embert, még ráadásul nem is segítesz teríteni. Előbb attól félttem, hogy Kathie-nél alkalmatlankodol és mikor kisült, hogy nem vagy ott, el se tudtam képzelni, hová lehettél, most, hogy nagymamához már nem mehetsz.

Miután így, maradéktalanul kimerítette a tárgyat, előlről kezdte Eloise:

– Hol jártál, Laura?

John Deal az asztal mellett állt és szótlankul nézte kisleányát.

Wentworth, huszonegy éves felnőtt voltának hetyke fontoskodásával húzta össze a szemöldökét. A nyolcéves Millard meglegedetten mosolygott, hogy ezúttal nem ő van soron. Grace néni pedig hideg és komor tekintettel méregette hűgocskáját.

Laura elfordította a fejét. Zavarában fülig pirult. A sírástól bedagadt szeme úgy égett, mintha tüzes vassal borogatták volna.

Hogyan mondja meg nekik?

Hogyan érthetnék meg?

Hogyan magyarázza meg nekik, hogy milyen hosszú utat tett meg, oda és vissza?

Hogyan értené meg, hogyan érezhetne együtt vele az ő érélyes, szigorú, pedáns, fantáziátlan édesanyja, hogyan értené meg komor tekintetű, szótlan édesapja, aki az egész város minden baját-gondját a vállán hordozza és hogyan várhatna megértést, együttérzést ettől az ő rideg tanár nénjétől?

Honnan tudhatnák ők, hogy egy kisleány, akinek a képzelete szabadon csapong s akinek a szíve színültig tele vágyakozással, – honnan tudhatnák, hogy egy rajongó szívű kisleány a sír mélyéből fölkapaszkodott a mennyországba?

Odafordult hozzájuk:

– Sétáltam . . . Nagymama régi házáig . . .

Hogyan-hogyan is láthatnák ők az ég felé szárnyaló fehér madarát?

MÁSODIK FEJEZET

Deal nagymama régi otthonát, ott a cédrusfák mögött, szét-szedték.

Mindenki sietett, mindenki izgatott volt és senki se tudta, hogy mit kezdjen a sok régi holmival.

Margaret Deal Baker, dr. Frederick Baker felesége, Lincoln-ból jött és Isabelle Deal Rhodes, a híres énekesnő, Chicagóból. Grace Deal, az egyetemi tanár is megérkezett.

Eloise, Laura és Millard már reggel átmentek a régi házba. Mackenzie Deal, az omahai bankár és felesége Emma, késő délután érkeztek, az autójukon. John Deal, Laura atyja csak iroda után jöhetett át.

Katherine Deal Buchanan, Mack és Emma leánya, a kéthetes asszony, szintén eljött elegáns sportkocsiján, bár ő tulajdonképpen semmit sem akart elvinni. A nagymama régi holmija hogyan is illett volna bele az ő legújabb divat szerint, művésien berendezett angol villájába?

Eleinte a nagymama leányai és menyei sírtak egy kicsit.

Mikor Margaret meglátta a régi diófaszekrényt, a nagymama ruháival, azt hitte, képtelen vállalni ezt a szomorú feladatot.

Isabelle Rhodesnak is megfájdult a szíve, mikor a recept-könyvben megpillantotta az édesanyja görcsös, öreges betűit.

A fegyelmezett Grace pedig teljesen összeroppant, mikor a nagymama pápaszemét levette a régi Bibliáról és beletette a tokjába. Emmának és Eloise-nek, Abbie menyeeinek is csaknem éppen úgy fájt a szívük, mint a leányainak. Az anyósuk nagyon jó volt hozzájuk.

Mack és John apjuk szerszámaikat hordták ki az udvarra, aztán igazi férfitelenséggel, nem tudván mit kezdeni velük, megint visszavitték mindent a lakásba.

Katherine a lábát lóbálva ült a konyhaasztalon, azon a konyhaasztalon, amelyen a polgárháború idejében Matthews doktor pilulákat gyárt. Katherine alig tudta visszafojtani könnyeit, de szégyellte a meghatottságát és ezért gúnyos megjegyzésekkel kísérte a hurcolkodást.

Millard folytonosan ki- és beszaladgált.

– Millard! – kiáltott rá szigorúan Eloise. – Vagy maradj bent, vagy menj ki. Megőrjítesz ezzel a hancúrozással!

Laura egyik szobából a másikba ténfergett és valahányszor egy jól ismert tárgyat elmozdítottak régi helyéről, úgy érezte, mintha szíven szúrták volna.

Egy óvatlan pillanatban visszacsempészte a kis piros tüpárnat a varrógépre s a pávatollas legyezőt a kék virágos vázába.

Állandóan az volt az érzése, hogy nagymama onnét felülről nézi, mi történik a holmijával. Szinte a hangját is hallani vélte: „A nagy galléromat adjátok Annie Johnsonnak.” Vagy pedig: „Mondjátok meg Mrs. Curtisnek, hogy a gerániumokat rátesztem.”

Igen, nagymama is itt járt-kelt a Deal család többi tagja között.

Hogy lehet az, hogy valaki, aki meghalt, tovább él?

Minden olyan természetesnek, magától értetődőnek látszott, mintha semmi sem történt volna.

Az első fájdalmas percek után mindenki megnyugodott, mindenki beszédes lett és szinte derűsen végezte az osztzkodás

munkáját. Még tréfálkoztak is. Katherine hangosan nevetett a régimódi ruhák láttán, amelyeket édesanyja egy szekrényből ásott ki.

Margaret néni és Grace néni igen fegyelmezett, de erélyes hangú vitatkozásba mélyedtek azon, hogy kié legyen a régi faggyúlámpa, melynek a bele úgy lógott ki az oldalából, mint ahogyan a kutya nyelve lóg ki a szájából.

Az élet visszazökkent a rendes kerékvágásba és zavartalanul pergett tovább.

Christine Reinmueller, nagymama szomszédja és hatvan esztendőn át barátja, is átjött. A sűrűn ráncolt, kék kalikószoknyáját viselte most is, és szintelen haja zsíros fonatokban tapadt a tarkója fölé.

– *Ach!* – micsoda felfordulás! – *Welch' ein Aufbrechen!* – sópáncodott és csontos, öreg kezét tördelte.

Sok mindent adtak neki is. Ruhát és edényfélét, vetőmagot apró zacskókban és befőttesüvegeket. És, bár a földjének háromnegyed része ma is megvolt, mert csak egynegyedét adta oda a gyermekeinek, Christine mégis örült a kapott holminak.

– Űgyis olyan nehéz lesz a tél – sóhajtozott.

Christine még mindig azt hitte, hogy földhözragadt szegény, amilyen akkor volt, mikor Nebraska földjére lépett.

Mialatt mindenki nekipirultan sürgött-forgott, sietett, egyszerre Oscar Lutz jelent meg a kapuban.

– Oscar bácsi! – szisszentek fel odabent, őszinte ijedtséggel. – Végünk van!

– Éppen ma!

– Tudtam!

Oscar bácsi, botjára támaszkodva, mosolyogva topogott be a szobába. Egy ócska kosárban, amelynek rég leszakadt fülét összekötözött spárga pótolta, zöldbabot hozott. De senki sem örült az ajándékának.

Oscar Lutz volt Cedartown legöregebb lakója.

Iowától nyugatra minden városnak és minden falunak van egy öreg lakója, aki jelen volt a város születésénél, figyelte növekedését, akinek a szeme láttára terebélyesedtek hatalmas fákká a kicsi cserjék és aki szemtanúja volt három nemzedék férfivá növekedésének.

Még a Missouritól keletre is jutott ezekből az első telepesekből. De a Missouritól nyugatra több él azok közül, akik valaha ponyvás szekérből léptek ki a préri hullámzó fütengerébe és akik elsőnek vágták bele az ekevasat a szűz talajba.

Némelyek közülök még ma is dolgoznak. Némelyek úgy járnak-kelnek, mint tanyájukról kivert, hazátlan vén bivalyok. És némelyikük a tornácán ül csendesen és nézi, hogy iramlik el mellette az élet.

Vannak tengerimádó öregemberek és vannak, akik a magas hegyek szerelmesei. Itt a Nyugaton, a préri szerelmesei élnek.

A vén tengeri rókák a tenger fenségeről, káprázatos színjátékáról, hatalmas erejéről tudnak meséket. A hegyvidék lakói az égbe nyúló, havas csúcsokról. A préri lakója pedig újra meg újra átéli a síkságon töltött ifjúságát.

Van, aki távoli országok partjain horgonyt vető hajókról ábrándozik. Van, akit a sziklák komor fensége tölt el áhítattal. És van, aki a préri hullámzó fűvéről álmodik. Az egyik: holdvilágos tengeri éjszakát idéz fel. A másik: napfelkeltét a havasok csúcsán. A harmadik: szellőt, mely alkonyattájt végigsuhan a prérin.

Oscar Lutz volt Cedartown legöregebb lakója. A prérin utolsó szerelmese.

Magas volt, szikár, csontos, mint a nyárfák, amelyeket ültetett. Barnás-piros arcát éppen olyan barázdák szántották végig, mint egykor Nebraska barnásvörös szűz talaját. A szeme szürkés-kék volt, mint a Stove Creek vize télen, amikor befagyott. Haja és szakálla, akár a kiszáradt gabonaszárak a hó alatt. A keze kemény és cserzett, mint a bivalyok bőre.

Kifényesedett, öreg kabátjának kihajtóján két jelvényt viselt, az egyikbe a G. A. R. betűk voltak vésve, a másikba ez a szám: 68, annak emlékére, hogy 1868-ban telepedtek le Nebraskában.

Oscar bácsi mind a két jelvényére nagyon büszke volt. Az egyik a polgárháború hadijelvénye, a másik – a másik is egy háború emléke, amely háború talán még kegyetlenebb, még borzalmasabb volt, mint az első: harc a természettel, az ott-honért.

Oscar Lutz a telet Kaliforniában töltötte, de tavasszal hazaérkezett a távoli nyugatról.

Hogy a tavasz beköszöntött Cedartownba, azt nemcsak a vörösbegy füttye, nemcsak a tavaszszagú levegő, nemcsak a zöldellő fűzfák adták tudtul a város lakóinak, hanem Oscar Lutz botjának ismerős kopogása is.

A városban régi barátai közül alig élt már más, mint Christine Reinmueller. De azért Lutz bácsi minden tavasszal visszatért régi hazájába. Egy-egy napot töltött Mackenzie Dealéknél Omahában, John Dealéknél Cedartownban, Bakeréknél Lincolnban, egy-egy napot valamelyik régi társának fiaival és újra meg újra elmesélte a régi küzdelmes esztendőket, a sikerek és kudarcok történetét.

Botjával végigkopogott a város főutcáján („igen, uram, ezt a botot magam faragtam egy fiatal szilfaágból”).

Egyenesen, mint a nyárfa törzse, végigjárta a régi ház szobáit, kinyitogatta az ajtókat, ablakokat, kiporolta a régi szőnyegek és rég elhalt feleségének himzett takaróit kiakasztotta szellőzni, a levegőre.

Ott lebegtek egész nap a takarók a napfényben a friss tavaszi szélben: a *Sáron rózsája*-minta, a *Cölöpkunyhó* és a *Fölkelő nap*.

Mikor aztán ezzel a fölösleges nagytakarítással elkészült, Oscar apó nekilátott a kertnek.

A vadszilva első, bimbóba pattanó virága és az első méhecske mindig ott találta a kertjében, a régi ház mögött.

Voltak, akik unták, hogy mindig a régi időkről beszélt az öreg. Minthogy neki bőven volt ráérő ideje, az volt a legnagyobb boldogsága, ha hallgatóra talált. Annál boldogabb volt, minél többen és minél nagyobb érdeklődéssel hallgatták.

Egy hallgató: öröm volt neki; kettő: nagy öröm; ha hárman vagy többen figyelmesen hallgatták: valósággal a mennyországban képzelte magát.

Most tehát ott állt Lutz apó, Abbie Deal hajdani otthona előtt. S a Dealek odabent kórusban, bosszúsan morogtak.

– Ej, ej! – mosolygott az öregúr. Nem vette észre, hogy nem fogadják szívesen. – Hát szétszedjük a régi házat?

– Halló, Oscar bácsi! Isten hozta!

Emma széket tolt a nagybátyja elé. Az öregúr leült.

– Bizony, bizony. Múlik az idő, gyerekek. Lassanként mindnyájan elmegyünk... Pedig mintha csak tegnap lett volna, hogy Plattsmouthból átkeltünk a prérin... Marthy meg én... és a három gyerek. Henry bátyám és a fiatal felesége, Sarah... és Will meg Abbie Deal... és maga, Christine, meg Gus, az ura... Emlékszik, Christine, hogy a maguk szekere egy csónakból készült? A csónak orra hátul volt és...

– *Nein!* – szólt közbe Christine. – Az orra elől volt, az ökrök...

– De ha mondom, Christine, hogy hátul volt!...

Christine hajthatatlan maradt:

– *Aber nein!*

– Én Christine-re fogadok – súgta Katherine Laura fülébe. – Meglátod, hogy nem tágit. Ha meghal is, nem engedi, hogy az öregnek legyen igaza.

Oscar apó nem zavartatta magát.

– Weeping Waternél találkoztunk és egész nap a legégetőbb napban utaztunk... Végre megpillantottuk a fűzfák halvány körvonalait a látóhatáron és abból tudtuk, hogy Stove Creek-hez érkeztünk... Ott ütöttünk táborn, a patak partján... tüzet raktunk... a csillagok kigyúltak felettünk és éjszaka az indiánok...

Mindenki tovább folytatta megkezdett munkáját. Margaret a ruhákat hajtogatta össze, Grace a porcelánt csomagolta, Isabelle a könyveket. Senki sem figyelt az öregúrra.

Laura megsajnálta.

Az emberek mindig így bántak Oscar apóval. Laurának fájt a szíve, hogy senkit sem érdekel, amit mesél. Arra gondolt: milyen lehet az, ha az ember öreg és untatja a többi embert? Persze, Oscar bácsi nem tudja, hogy untatja őket – ez a szerencse.

– Emlékszem, amikor Henryvel egy idegen házból kértünk szállást... Hogy is hívták őket?... várjatok csak egy pillanatra... rögtön eszembe jut... A, B, C, D, E, F, G... Gunwall... Ajánlom ezt a módszert. Ha nem jut eszetekbe egy név, menjetek végig az ábécé betűin... Egy idegen családnál... Milyen nevet is mondtam az előbb? – fordult Laurához. – Gunwall! Persze, Gunwall... A földön feküdtünk és egy darab fával reteszeltük el az ajtót. Ilyen formájú volt!

A botja és az ujjai segítségével pontosan megmutatta, hogy milyen volt a retesz.

– Hajnal felé egyszerre arra ébredtünk, hogy kinyílt az ajtó és négy indián áll előttünk... Soha olyan hatalmas termetű indiánokat... Dárdával, nyíllal fölfegyverkezve... és toldisz a hajukban... Mondhatom, szívesebben a Platte-ba ugrottam volna... Igaz, hogy a Platte vize akkor nagyon sekély volt... Az ember... hogy is mondtam a nevét?... ABCDEFG... Gunwall... igen... Gunwall szóba állt velük. Valamit morogtak és körülállták a fekvőhelyünket... Jelekkel adták tudunkra, hogy éhesek... Az indiánok se mindig vérszomjasak... néha értik a tréfát... igaz, hogy hajmeresztő tréfaik vannak...

Az öregúr egyszerre elhallgatott és üres tekintettel meredt maga elé, mintha látná is azokat a jeleneteket, amelyeket gondolatban most újra átélt.

A Déalek jöttek-mentek körülötte, hajlongtak, létrára másztak, ládákat szögeztek. Senki sem törődött vele...

Egyszerre felállt. Visszazökkent a jelenbe.

– Kimegyek a temetőbe. Virágot viszek Gunwall sírjára. Talán megtalálom... Az északi oldalon lesz, a nyárfák alatt, a régi préri-lakók temetőjében.

Odakint a konyhában azt mondta Isabelle Rhodes:

– A falra mászom az idegességtől... rettenetes a fecsegésével... Mindig a múltból beszél.

Eloise mereven felelt a sógornőjének:

– Számolni kell vele, mint valami elkerülhetetlen rosszal. Mint a nagytakarítással vagy az adófizetéssel... Úgyse lehet tőle megszabadulni.

– Ha hozzám is beállít – jelentette ki Katherine –, én egyszerűen kámforrá válok. Nagybácsi ide, nagybácsi oda, az élet rövid ahhoz, hogy az ember órák hosszát az ilyen vén hülyék fecsegését hallgassa.

Laurának fáj a szíve Oscar bácsiért.

– Én szeretem! – mondta. – És én szívesen hallgatom, amit mesél. Különösen most, hogy nagymama elment. Ha ő is elmegy... Te nem gondoltál arra soha, Katherine, hogy ha Oscar bácsi is elmegy és Christine Reinmueller is, senki sem

marad a régiek közül? Egy lélek sem marad azok közül, akik ekhós szekéren jöttek ide és megalapították a várost. Gondold csak el, hogy akkor minden kapcsolat megszűnik köztünk és az úttörők régi világa között.

– Tölem ugyan megszűnhet, Lolly – felelte Katherine. – Engem elálmosítanak ezek a régi történetek a gyephantkunyhókról, a kukoricakenyérről meg a sáskajárásról.

Későre járt.

Mára abba kellett hagyni a munkát.

Christine hóna alá nyalábolta a batyuját és hazakacsázott.

Az öregúr még mindig ott állt, emlékeibe merülten. A többiek is elszállingóztak lassan. A zöldbab, Oscar bácsi ajándéka ott maradt a konyhában. Nem kellett senkinek.

Vagy fél tucat autó a ház előtt. Mindenki felajánlotta, hogy hazaviszi Lutz apót.

– Köszönöm! – mondta az öregúr. – Inkább gyalog megyek. Ha az ember sokat jár, nem rozsdásodnak be az ízületei.

Amikor John Deal kocsija bekanyarodott a keresztútra, Laura visszanézett.

Az öreg ott állt, botjára támaszkodva s a réteken át a lenyugvó napba bámult.

Laura szeme könnybe borult. Szegény öreg! Milyen szomorú, hogy a többiek nem szeretik. Ha hazamegy, verset fog írni róla:

„Szegény öreg, az életed lepergett,
Mire gondolsz, mikor a napba nézel? . . . ”

HARMADIK FEJEZET

Három napba tellett, míg a Deal család tagjai kiürítették a nagymama házát.

– Soha életemben nem láttam ennyi limlomot egy csomóban – mondták. – Szegény mama mindent eltett. Minden újságot, minden gombot, minden darab spárgát, ami valaha a házba került.

És a régi, egykor oly értékes holmik szétszóródtak a világ négy tája felé. A gyermekek, az unokák, a szomszédok, a barátok, az Üdvhadsereg, a templom szegényei, mind-mind kaptak belőle. Mint mikor a vén tölgyfa leveleit szerteszét fújja a szél.

Margaret a régi órát vitte magával, amelynek üveglapjára a kis barna templom volt ráfestve. Isabelle a faggyúlámpát, Mack a számárfüles Shakespeare-t – „Mama mindig ebből olvastatott velem, mikor még egy szót sem értettem az egész-ből” – mondta, John pedig a kék plüssalbumot vitte el, bár Eloise nagyon bosszankodott, hogy éppen ezt választotta.

Katherine kegyeskedett befogadni elegáns villájába, amely a modern angol építészet egyik remekműve volt, azt a takarót, amelyik a legújabbnak látszott mind között. *Jákob létrája* volt ráhímezve.

Grace az emlékkönyvet választotta. Határtalanul meglepődött, mikor a mindig csendes, szegény és félénk Laura odaugrott hozzá és szinte követelő hangon könyörgött:

– Grace néni, kérlek, ne vidd el az emlékkönyvet. Az az enyém... kérlek, nagyon kérlek... Nagymama mindig felolvasott nekem belőle... Azt mondta, hogy az enyém lehet...

Eloise mérhetetlenül bosszankodott a leánya erőszakoskodásán és ráparancsolt Laurára, hogy adja vissza Grace-nek a könyvet. De Margaret néni közbelépésére Laura mégis magával vihette két féltett kincsét: a borjúbőr fedeles kicsi ládát, a sárgaréz szögekből kivert betűkkel és a vastag, régi könyvet a sok-sok szép verssel.

Eloise nem értette Laurát.

Anyja és leánya oly távol álltak egymástól, hogy gondolataik sohasem találkoztak.

A rideg, praktikus, számító, tevékeny és kedélytelen Eloise a természet valamely kiszámíthatatlan szeszélye következtében egy mély érzésű, csapongó fantáziájú, álmodozó gyermeknek adott életet.

Eloise boldogtalan volt, hogy Laura egyetlenegyét sem örökölt a Wentworth család kiváló tulajdonságai közül.

A hónap vége felé, mikor nagymama halála fölött már mindenki napirendre tért – hiszen az élet olyan hamar visszazökken a rendes kerékvágásba –, emeleti kék-fehér szobácskájá-

bán Laura hosszú történetet kezdett írni. Napokig írta a történetet és Eloise sokszor felszólt a lépcsőházból:

– Mit csinálsz már megint, Laura? Dolgozz valamit. Mindenkinek dolgozni kell, legalábbis mindenkinek, aki olyan szegény körülmények között él, mint mi. Ha jobb módúak lennénk, akkor ülhetnénk tétlenül, de nekünk számolnunk kell azzal, hogy sohase leszünk gazdagok és sohase élvezhetjük gondtalanul az életet.

Talán nincs mindenki Eloise-zal egy véleményen. Talán nem mindenki hiszi azt, hogy csak az élvezheti gondtalanul az életét, aki gazdag. De Eloise mélyen meg volt győződve róla, hogy a gazdagság megelégedettséggel, sőt boldogsággal jár. És mert nem volt gazdag, elhitette magával, hogy nincs joga megelégedettnek, boldognak lenni.

Laura ilyenkor engedelmesen fölállt, kicsit tett-vett a szobájában, azután megint visszaült az íráshoz.

„*A reménytelen szerelem, avagy: A professzor tragédiája*” – ez volt a történet címe s egy egyetemi tanárról szólt, aki reménytelenül szerelmes volt egy kolléganőjébe. A szerencsés kibontakozásnak nem állt útjában egyéb, mint a fiatal tanárnő lakótársa, aki maga nem akarván férjhez menni, barátnőjét is lebeszélte a házasságról. Ez a vénkisasszony lakótárs annyira hasonlított Grace nénihez, hogy Laurát egy kicsit bántotta is miatta a lelkiismerete.

Amikor már harmadik napja írta az elbeszélést, a fiatal szerző annyira elérzékenyedett hőse szomorú sorsán, hogy sírva fakadt.

Eloise éppen benyitott hozzá.

Az izgatott mama és zavart leánykája között olyan párbeszéd következett, amely semmiféle eredményre sem vezetett, sőt a megértés útján még távolabb vitte egymástól kettőjüket.

– Aggaszt ez a gyermek! – mondta akkor este Eloise az urának. – Nem gondolod – Eloise belesápadt az izgalomba –, hogy valami baja lehet?

– Ugyan dehogy. Olyan egészséges, mint a makk.

– De kitől örökölte ezt a ... ezt a bolond érzékenységet? *Tőlem nem*, az bizonyos. Sem az én családomtól.

John kesernyésen mosolygott.

– Ó, kérlek . . . mi Dealek, vállaljuk a felelősséget – mondta.

– A Wentworthok mind olyan életrevalóak. Ott van Harry bácsi! Félmillió dollárra becsülik a vagyonát.

– Azt hittem, a vagyont a felesége hozta . . .

John nem tudta lenyelni ezt a maliciózus megjegyzést. Eloise sokatmondóan szorította össze az ajkát. John pedig csöndesen visszament az irodájába.

Mikor Laura befejezte a professzor szomorú históriáját és eltemette hősét a szomorúfüzek alá, lemosta szeméről az áruló könnyek nyomát és átment unokanővérehez, Katherine-hez.

Katherine és Jimmie Buchanan új otthona bájos volt, elegáns és gyönyörű, mint ahogy a ház ifjú úrnője, Katherine is bájos, elegáns és gyönyörű volt.

A fű csak most kezdett kibújni a kertben, de a ház már az utolsó szögig tökéletes rendben pompázott.

Laura belépett a hall makulátlan fehér ajtaján.

– Halló! – kiáltotta és gyönyörködve állt meg.

A hallból nyíló ajtók metszett üvegjét finom csipkefüggönyök borították, jobbra mahagónilépcső vezetett a felső szobákba s balra, a tágas szalon egyik falát mennyezetig nyúló, nyitott könyvespolcok foglalták el.

Egyszerre kinyílt fönt egy ajtó s az emeleten, orchideaszínű kombinében Katherine jelent meg.

– Te vagy az, Lolly? Gyere föl.

Laura szerette volna, ha szép unokanővére jobban szereti őt. Nem, nem egészen így volt. Hiszen Katherine szerette őt, de nem vett magának annyi fáradságot, hogy eltitkolja: milyen furcsa valakinek tartja kis húgát.

– Te vagy a legfurcsább kis kacsa a világon – szokta megjegyezni, mikor Laura, mint egy felnőtt, megmondta valamiről a véleményét.

– Én elmegyek hazulról, Lolly – mondta Katherine, mialatt az orchideaszínű kombinéra felöltötte az orchideaszínű, elegáns délutáni ruhát. – Brownéknál van bridzs. Szavamra mondom, Laura, ebben a kis fészekben olyan zajos társadalmi élet folyik, akár Omahában. Már tudniillik, ha az ember az egyházközségi vacsorákat és a női klubok teáit is számítja . . . És Jimmie azt kívánja, hogy mindenhová menjek el . . . Azt

mondja, az ő érdekében... Hát én el is járok becsülettel mindenhová. Kékvérűekhez és pirosvérűekhez, katolikusokhoz és protestánsokhoz, republikánusokhoz és demokratákhoz, alkoholelленesekhez és alkoholpártiakhoz, a mi bankunk klienseihez és a mások bankjának klienseihez...

Közben Katherine leért a földszintre.

Karcsú volt, elegáns és tündöklően szép.

Laurának az járt a fejében, hogy ilyen szép és ilyen sugárzóan fiatal teremtés nincs több a világon. S olyan illata volt, mint az ibolyának, a patakmenti vén füzek tövében.

Vihasos gyöngédséggel ölelte magához Laurát és megcsókolta. A kisleány fülig pirult zavarában. Katherine nem szokott ilyen gyöngéd lenni hozzá.

– Hány éves is vagy te, Lolly? Tizenkettő?

– Múlt héten volt a tizenharmadik születésnapom.

– Ne beszélj! Isten éltesen, csöppség. Hát, Lollykám, csak azt kívánhatom neked – Katherine egyszerre elkomolyodott s incselkedő hangja meghatottá lágyult –, csak azt kívánhatom, hogy hét vagy nyolc esztendő múlva te éppen olyan boldog légy, amilyen boldog most én vagyok.

– Ha úgy érted, hogy boldog asszony legyek – felelt a kisleány s a pirosság a nyakát és a homlokát is előntötte –, én nem megyek férjhez soha. Én valami mást akarok az élettől.

Laura nagyon szerette Katherine-t és Jimmie-t. Őszintén tudott bennük gyönyörködni. Olyan szép pár voltak! De önmagát nem tudta elképzelni hasonló körülmények között.

– Furcsa kis kacsa vagy te, Lolly – nevetett Katherine és újra magához ölelte a kisleányt. – Most mennem kell. Nincs itthon senki, szívecském. Az inasom, a szobalányom és a komornám mind elmentek. Tudod, hogy ez a három: egy személy.

– Nem bánod, ha itt maradok? Beülök a nappaliba, olvasni.

– Maradj csak, ha kedved tartja. De... – Katherine elhallgatott és belebújt feketé köpenyébe. – Miért olvasol annyit, Lolly? Miért nem jársz többet emberek közé?

Tessék, már megint!

Anya is mindig ezt szokta mondani.

– Nem tudom, Kathie. Azt hiszem, jobban szeretem azokat az embereket, akikről olvasok, mint azokat, akikkel találkozom – vallotta be.

A hall bejáratához vezető cementburkolaton ekkor léptek koppantak meg. Katherine kinézett a függöny mögül:

– Ojjé! Az öreg! Ne moccanj, Lolly, mert különben megint egész délután a polgárháborúval fog mulattatni. Majd én kinézek.

Katherine a hátsó ajtóhoz osont, megköszönte a tisztára mosott sárgarépat, amelyet a spárgafüles kosárban hozott az öreg, aztán ravaszul becsukta orra előtt az ajtót és visszaszaladt Laurához.

– Ma nem a polgárháború volt műsoron – mondta. – „Ismerem a prérin családokat, akiknek még rosszabbul ment, mint nekünk...”

Katherine pompásan tudta utánozni Lutz apó magas, rekedtes hangját.

– „Nem volt ennivalójuk... se pénzük... nem volt más választásuk, mint összeszedni a prérin az elhullott bivalycsontokat és bevinni a városba... Egy dollárt kaptak egy kocsira való csontért... A természet sokszor megkönyörül az emberen... Ha mással nem, bivalycsontokkal...”

Laura nevetett.

Katherine olyan mulatságos tudott lenni! De a nevetés mögött fájt a szíve Laurának. Fájt neki, hogy Oscar bácsi éppen Katherine-nek akart mesélni a régi nyomorúságról. Katherine-nek, aki orchideaszínű muszlinruhájában és fekete selyemköpönyegében Brownékhoz készült, bridzsezni. Pedig igaz volt, amit Oscar bácsi a bivalycsontokról mondott. Nagymama is sokszor mesélte.

Katherine aztán, jókedvűen és elegánsan, ellebegett. Mikor a kocsija kikanyarodott a kert kapuján, Laura bezárta a hall ajtaját és bement a szalonba. De nem olvasott.

Lábujjhegyen haladt végig a hosszú szobán, mintha attól félne, hogy valakit zavar lépteivel.

A kandallóval szemben megállt és soká elnézte a hatalmas festményt, mely a kandalló fölött az egész falat elfoglalta.

A festmény egy bársonyruhás, előkelő hölgyet ábrázolt. A hölgy haja vörösbarna csigákban omlott a vállára. Nyakán gyöngysort viselt. Hosszú, elkeskenyedő ujjai között pedig strucctollas kalapot tartott.

Nemcsak olyan közönséges festmény volt ez, hanem családi örökség. Katherine nászajándékba kapta szépséges özanyja, Isabelle Anders-Mackenzie arcképét. Isabelle Anders-Mackenzie Laurának is özanyja volt.

Most, hogy a néma házban a kisleány egyedül állt özanyja képe előtt, eszébe jutott minden, amit nagymama mesélt róla. Hogy előkelő skót dáma volt. Hogy egyetlen fia, Basil, falkavadászat közben megismerkedett egy tizenhat éves kis ír parasztleánnyal, azt feleségül kérte és hazavitte az aberdeeni hatalmas birtokra. Hogy Isabelle Anders-Mackenzie előkelő dámát szeretett volna faragni a kis Maggie O'Connerből, de nem sikerült, mert a fiatalasszony parasztruhában és bekötött fejjel szökött haza a családjához.

Aztán Isabelle Anders-Mackenzie meghalt és a fiatal Basil és ír felesége csakhamar elveszítették a vagyonukat és gyermekeikkel átjöttek Amerikába. Nagymama is az Újvilágban született.

Katherine csak azért tudta, hogy ez a gyönyörű festmény a világon van, mert nagymama sokszor mesélte, hogy az aberdeeni kastély előcsarnokában függött. Kathie tehát nem hagyott békét az édesapjának: szerezzé meg a képet! Mack bácsi ügynököket mozgósított és az ügynökök, bár egész vagyonba került – Mack bácsi sohase árulta el, hogy mennyibe –, előkerítették a képet és Kathie kívánsága teljesült. Ez megint jellemző volt Kathie-re. Mindent megkapott, amit kívánt. Pedig Laurának az volt az érzése, hogy amióta megvolt a kép, Kathie-nek már nem is telt benne öröme.

Laura sokáig állt a kép előtt és farkasszemet nézett a szépséges skót dámával.

Egyszerre megszólalt:

– Isabelle Anders-Mackenzie! – mondta hangosan és szinte megijedt a saját hangjától. – Én író vagyok.

Félig lehunyt szemhéjai alól Isabelle Anders-Mackenzie visszanézett késő unokájára és szépen ívelt ajka titokzatosan és bölcsen mosolygott.

Nem lehetett éppen azt állítani, hogy örült annak, amit Laura mondott, de azt se lehetett mondani, hogy bosszankodott, vagy szomorkodott rajta. Csak mosolygott, rejtélyesen, szfinksz-szerűen, mintha ő ismerné a titkok nyitját.

– Egyedül élek egy kicsi házban – folytatta bizalmasan Laura. – Ott senki sem zavar engem. Senki sem jöhet be hozzám . . .

Egészen belemelegedett a beszédbe, és amint ott állt ősanyja képe előtt, megint az a furcsa érzése támadt, hogy egy idegen ember szemével nézi magát.

– Ünnepelesen megfogadom . . . – akarta folytatni, de ekkor egyszerre eszébe jutott, hogy ilyen fogadalomnak bizonyára van valami ünnepeles formája. Talán vérrel kellene megpecsételni? De attól, hogy megsebezze magát, félt. Talán vér helyett valami más piros folyadék is megteszi. Cékla leve például! Háttha van itthon cékla?

Laura a jégszekrényhez szaladt. Talált is a jégszekrényben fejes salátát, pástétomot, hideg húst, csak céklát vagy más vörösrés színű ételt nem. De a házi gyógyszerárban mégis rábukkant valamire. Egy fertőtlenítő folyadékos üveg dugójával kezében, visszament a kép elé.

– Ez a jelkép – mondotta és homlokát megérintette a bíborszínű folyadékkal. – Én, Laura Deal . . . ünnepelesen megfogadom, hogy író leszek. Semmi nem téríthet el hivatásomtól. Ha a szerelemmel találkozom, megvetően mérem végig.

Nagyon tetszett neki ez a mondat. Elismételte:

– Ha a szerelemmel találkozom, megvetően mérem végig . . .

Egy pillanatig elábrándozva gondolt arra, hogy milyen is lesz a szerelem, amellyel találkozik. Könnybe borult a szeme, annyira sajnálta azt a valakit, akit megvetően fog majd végigmérni. De következetes marad, mindenáron! Következetes. Ezt a szót nem szabad elfelejtenie.

Egyszerre megszólalt a csengő.

Az ifjú író megijedt.

Gyorsan letörölte homlokáról a szimbolikus vércseppeket.

Szíve hevesen dobogott, amint óvatosan kinézett a függöny csipkéi mögül.

Allen Rinemiller állt odakint, barna térdnadrágban, kihajtott kék vászoningben. Allen most tavasszal végezte el a középiskolát, és diadalmasan szerepelt egy futballversenyen. Magas alakjával, hullámos szőke hajával, csillogó szürke szemével, napbarnított bőrével határozottan szép fiú volt.

– Szervusz, Allen.

– Szervusz, Laura. Előbb a hátsó ajtón kopogtam, mint ahogy a csavargókhoz és koldusokhoz illik, de senki sem jelentkezett. Te itt szolgálsz?

Laura nevetett.

Kinyitotta az ajtót.

Nem ismerte közelebbről Allen Rinemillert, de sokszor látta futballmeccseken és hallotta a többi lányokat beszélni róla és néha, amikor a nagymamánál járt, látta kint dolgozni a mezőn, mert Allen apjának földje szomszédos volt a nagymamáéval.

– Kathie nincs itthon – mondta. – Mit akarnál tőle?

– *En* semmit. Ő akart tőlem valamit. Fát.

Laura most látta csak, hogy szekér áll a ház előtt.

– Száraz kandallófát akart. Szeretném tudni, hová tegyem. De előbb megpróbálom, hogy a nagysága megfelelő-e, vagy kisebbre kell vágni.

Laura azt mondta, jöjjön be, tegyen egy hasábot a tűzre és azalatt ő majd fölhívja Kathie-t Mrs. Brownnál és megkérdezi, hová vigyék a fát.

Allen Rinemiller tehát hatalmas fahasábbal a vállán lábujjhegyen végiglépkedett Kathie keleti szőnyegein. Mire Laura visszajött azzal, hogy a fát a pince déli végébe kell lehordani, Allen már félretolta a spanyolfalat és bedobta a fahasábot a tűzbe.

– Rendben van! Ha ez jó, a többi is jó lesz – mondta. Felállt és kíváncsian nézett körül.

Láthatóan tetszettek neki a szép szobák, a puha szőnyegek, lágyan omló függönyök, drága bútorok, könyvek, képek, vázák.

– Szép ez a ház! – mondta. – Én is ilyen szeretnék.

Keresztülment a hallon és benézett az ebédlőbe is.

Az asztal sötétbarna politúros lapján fehér és lila őszirózsák mosolyogtak egy széles, alacsony vázában.

Az ebédlőből még a fehér zománcos konyhába is vetett egy pillantást Allen.

– Gyönyörű! – mondta. – Tökéletes.

– Ugye? – kérdezte Laura. Örült, hogy Allennek is tetszett Kathie otthona. – Én is úgy szeretek idejönni, mert itt minden olyan szép.

Laura emlékezett Allenék lakására.

Egyszer a nagymamával ő is átment hozzájuk. Emlékezett rá, hogy ragyogó tiszta volt minden, de rettenetesen egyszerű. Egyenes vonalú, sima székek, tükörfényesre kefélt linóleum-padló, olcsó, keményített csipkefüggönyök.

Allen visszajött a szalonba. Egyszerre meglátta a képet.

– Ki ez a hölgy?

Laura szinte elpirult félelmében. Mi lesz, ha szép ősanya most megszólal és elárulja, amit ő az előbb mondott neki?

– Ez a mi ősanyánk – mondta. – Kathie-é meg az enyém.

Először életében, valami gögös büszkeséggel töltötte el szívét a tudat, hogy neki ilyen előkelő ősei vannak.

Senki a világon rá nem foghatta Allen őseire, hogy előkelőek voltak. Legalábbis apai részen nem. Nagyanyja, Christine Reinmueller még angolul sem tanult meg rendesen. Ma is irgalmatlanul összekeverte az amerikai meg a német szavakat. És Allen nagyapja, Gus Reinmueller, azt mondják, kapcát viselt harisnya helyett.

– Isabelle Anders-Mackenzie-nek hívták és nagy birtoka volt Skóciában. Mack bácsi Skóciából hozatta ide ezt a festményt, a nyáron, amikor Kathie férjhez ment. És azokat a gyöngyöket, amelyeket itt a képen látsz, Deal nagymama Kathie-nek adta nászajándékkul... A képet több mint száz esztendővel ezelőtt festették, talán százötven éves is lehet, és Mack bácsi ügynöke alig bírt ráakadni.

Laura maga is csodálkozott azon, hogy egyszerre milyen beszédes lett. Lám: nem is olyan nehéz beszélni, ha érdeklődéssel hallgatják az embert. És Allen Rinemillert láthatóan érdekelte, amit Laura beszélt. Álmélkodva hallgatta a kisleányt és csak egyszer-egyszer szólt közbe:

– Na, ne mondd!

De egyszerre visszazökkent a jelenbe.

– Ebből nem élünk meg – mondta és az ajtó felé indult. A küszöbről még egyszer visszafordult.

– Tudod, hogy egyetemre fogok járni? – kérdezte, és férfiúi önérzettel húzta ki magát.

– Igazán? Nagyon örülök neki.

Laura őszintén meglepődött.

A Reinmuellerek nemigen végeztek magasabb iskolákat. De Laura megfeledezett valamiről. Megfeledezett arról, hogy akik nem tanultak, azok a *Reinmueller* család tagjai voltak. Allent pedig, a harmadik generáció ifjú tagját, már *Rinemiller-nek* hívják.

– Verna Conden is beiratkozik? – kérdezte Laura, s a hangja incselkedően csengett. Kicsit meg is ijedt a saját vakmerőségétől. Így beszélni egy egyetemi hallgatóval, aki méghozzá futball-kapitány is!

Allen nevetett.

– Nem. Vernának valami foglalkozás után kell néznie. Ő nem tanulhat tovább. Talán irodába fog járni . . . Tudod mit, Laura? Ígérd meg, hogy míg távol leszek, szemmel tartod Vernát.

Laura nevetett és megígérte.

Allen dalolva hordta le a fát a pincébe.

Laura a nappaliban még sokáig hallotta, amint a fahasábok odakoppannak a cementpadlóhoz; egy vidám, kissé hamis hangot is hallott, amely valami spanyol románcot énekelt.

NEGYES DIK FEJEZET

Allen hazafelé menet beszólt a Conden-villába, és megbeszélte Vernával, hogy este moziba mennek együtt.

Verna szép leány volt, amolyan szélvész kisasszony féle. Lobogó haján a sapkát félre csapva viselte. Vidám és hangos kis terem tés volt, a szemé fényes, szúró s tekintetű s a szája túlságosan piros.

– Kaptál már állást?

Nem, Verna még nem kapott állást. Már azon a ponton volt, hogy elmegy szakácsnénak. Persze – mondta –, az volna a legjobb, ha a maga konyháján főzhetne. Talán hirdetni kellene az újságban, hogy férjet keres. Miközben ezeket mondta, fényes szürke szeme ránevetett Allenre. Allen szerette őt, nagyon szerette, de az ilyen kihívó viselkedés mindig zavarba hozta.

Mikor elbúcsúzott Vernától és hazafelé hajtott – a kis szekér vígan zörgött végig a kövezett utcákon –, már nem is gondolt a lányra.

Arra az otthonra gondolt, amelyet délután látott. Ő is szeretett volna egy olyan házat, amilyen a Buchananéké volt. Osztalýtársai közül soknak volt hasonló szép otthona, tompított fényű lámpákkal, puha vánkossokkal, könyvespolcokkal és süppedős, török szőnyegekkel. Allen elhatározta, hogy megmondja az édesanyjának: nekik is venniük kellene egyet-mást a lakásba.

Az országúton alig egy kilométer utat kellett megtennie a város határán túl. De az országútról lekanyarodva még néhány száz méternyi út vezetett a saját földjéhez, mert a Rinemiller-ház mélyen bent feküdt a diófák alatt.

A ház maga egyszerű volt. Szimmetrikus, mint egy négyszögletes fehér skatulya. Csak a homlokzata előtt vezetett egy keskeny tornác.

Gus Reinmueller több mint hatvan esztendővel ezelőtt jött át az új államba Christine-nél, csónakból fabrikált ekhós szekéren, amelyet ökrök húztak.

Reinmuellerék is végigküzdötték az első, keserves esztendőket. Ők is viaskodtak az indiánokkal, a sásákkal, a prérítűzzel, a hóförgeteggel, a megáradt Missourival.

Illinoisból, Iowából, Indianából, Wisconsinból csak úgy özönlöttek az amerikaiak, de sok-sok idegen is jött, s az idegen nemzetek fiai külön kis telepeket alkottak.

Kearney Countyben a dánok telepedtek le, Phelps Countyban svédek. A mennoniták Fairburyben tömörültek, a csehek Saline és Butler County vidékén, a hollandok Lancaster déli részében. És mindenüvé jöttek németek is, közöttük Gus és Christine Reinmueller, Allen nagyszülei.

Milyen messze voltak az öregek Allentől, az érző szívű, éles szemű, modern felfogású, alkalmazkodó unokától!

Azokban a régi időkben Gus és Christine az alacsony domboldalban ástak maguknak hajlékot. Gallyakkal borították be, s a gallyakat vályoggal tapasztották össze.

Ebbe az egyynyílású, szűk, földes padlójú lyukba költöztek át az ekhós szekérből, és sok éven keresztül, a gyermekeikkel együtt, itt éltek, mint a vakondok a túrásban.

Gus és Christine reggeltől estig dolgoztak. Christine, a férje oldalán, férfimunkát végzett a földeken, s csak akkor hagyta abba egy-egy rövid időre, mikor gyermekei születtek. Büszke volt, hogy még *erre* is milyen kevés időt pazarolt.

Reinmuellerék majdnem semmit sem vásároltak. A ruhák egyik gyermekről a másikra szálltak. Nem ettek mást, mint ami a földjükön termett.

Együtt szenvedték végig a többi úttörővel a szárazságot, a sáskajárást, a hóviharokat, a sok rossz termést.

Együtt szenvedtek a többi telepeseekkel, az igaz. De egy különbség mégis volt a többiek és a Reinmuellerék szenvedése között.

Az ő szenvedéseik pusztán fizikai szenvedések voltak. A lelük, a szívük nem szenvedett, mint a Dealeké és a Lutzoké.

Kemény, a szegénységhez edzett emberek voltak, akiknek nem hiányzott a szellemi táplálék, s akiknek véleménye szerint az iskola csak arra való, hogy megtanítsa az embert a nevét leírni.

Mikor aztán kezdett jobbra fordulni a telepések sorsa: Reinmuellerék mohón gyűjtötték a pénzt. Egyetlenegy valamire vágytak. Földre. Gus még ki sem fizette az első nyolcvan lánc földet, már adósságba verte magát a következő darab földért. Földet szerezni! Ez volt minden vágyuk.

Idővel a földbe ástott lyuk helyét olcsó kis kétszobás cölöpház foglalta el. Gus és Christine akkor is négy órákor keltek, s a gyerekeket is kiráncigálták az ágyból.

A kisiúk kékre fagyott kézzel morzsolták a kukoricát.

Ekkor már háromszor nyolcvan lánc földjük volt. Aztán négyszer nyolcvan.

Még két szobát építettek a házhoz.

Most már a lányok is segítettek.

S a földjük egyre nőtt.

Megvették Abbie Deal földjét is. Most már hétszer akkora volt a birtokuk, mint amennyivel kezdték.

Ekkor építették fel a fehér házat, amely éppen olyan széles volt, mint amilyen hosszú és éppen olyan hosszú, mint amilyen magas. A homlokzat előtt olcsó, keskeny tornác futott végig. Négy kocka alakú szoba volt a földszinten, négy az emeleten.

Most már Oscar Lutztól is vásároltak földet. Oscar a városban lakott, a földjével már nemigen foglalkozott.

A Reinmueller fiúk gazdálkodtak, a lányok elszegődtek a városba és mind hazaadták a keresetüket. Azon is földet vettek.

A házban nem volt semmi kényelem. A vizet vödrökben hordták be a kútról. Kicsi petróleumlámpák gyér világa mellett rontották a szemüket, ha néha elkerülhetetlen volt a lámpagyújtás. Mert az elv az volt: pazarlás föntmaradni és lámpát égetni.

– Feküdjetek le! Holnap kezdődik a szántás.

A két első szobát lezárták. Sokba kerül a fűtés.

– Mozogjatok! – mondták az öregek. – Ha fáztok, dolgozzatok szaporábban. Menjete ki a fejséhez.

Oscar Lutznak még mindig volt földje. Gus és Christine nem bírták nézni, hogy a szomszédjukban más szánt. Ajánlatot tettek Oscarnak.

– Nagyon sokat akar. Azt mondja, ezt a darabot már megtartja magának. Én nem is szólok neki többet.

Ezt Gus mondta.

De Christine nem nyugodott.

– *Du Narr* . . . Ígérj neki többet. Siess . . .

Végre Oscar Lutz is engedett.

Már tízszer nyolcvan lánc földjük volt. Aztán tizenegy. A környéken senkinek sem volt ennyi földje.

Odahaza ekkor már csak egy fiú lakott. A legfiatalabbik, Herman. Valamely kifürkészhetetlen okból Gus és Christine kissé engedékenyebbek voltak Hermannal, mint a többi gyermekükkel szemben. Neki egy kicsivel több volt megengedve, mint a nagyobbaknak. Őt nem hajszolták annyira a munkára.

Herman a városba járt iskolába. Pónilován tette meg az utat, s egy bádogdobozban rozskenyeret és hideg húst vitt magával

ebédre. Csak tavaszi szántás és aratás idején kívánták a szülei, hogy otthon legyen.

Herman elvégezte a nyolcadikat, sőt egy évig az egyetemet is látogatta, de akkor Gus és Christine egyszerre véget vetettek ennek a „bolondságnak”!

– *Um Gotteswillen*, mire való az a latin? – kérdezte Christine.

És Gus nevetett.

– Úgy, úgy, Herman. A latintól nem híznak a disznók és nem lesz kövérebb a búza ... mi ... ?

Herman tehát abbahagyta a tanulást, és beállt mezei munkásnak. A gondolatai másutt jártak. Becsületesen és keményen dolgozott, de azért maradt ideje egyébre is.

Gazdasági lapokat járatott.

Kis fürdőkádat helyezett el az egyik üres emeleti szobában, bár a vizet magának kellett felhordani. Anglikán templomba járt, előadásokat hallgatott és a kis Lucy Steele-nek kezdett udvarolni, akinek ereiben egy csepp német vér sem folyt.

Gus és Christine ezt nem hagyhatták szó nélkül.

– Találtál volna német lányt is – dohogott az apja.

És Christine:

– Egy erős német lányt ... *mit harte Muskeln* ...

És aztán, mialatt Herman minden szabad óráját a szép és finom Lucy Steele-lel töltötte, Gus Reinmueller hirtelen meghalt.

A halál csúnyán bánt az öregemberrel. Váratlanul csapott le rá. Gus kicsit megkarcolta a kezét egy rozsdás szöggel.

Herman, mikor meglátta a kis piros sebet, rögtön azt akarta, hogy orvoshoz menjen az apja.

De Gus és Christine hallani sem akartak az orvosról. Azt mondták, hogy az orvos csak elszedi a pénzt, akár szükség van a kezelésre, akár nincsen és hogy majd disznóháját raknak rá a sebre, az kiszívja a mérget belőle.

A disznóháj azonban nem szívta ki a mérget és Gus egyszerre meghalt.

– Éppen most, a tavaszi szántás idején! – jajveszékelt Christine. – *Mein Gott!* Mit fogunk csinálni?!

Mindenkit meglepett, hogy végrendelet maradt az öreg után. A végrendeletet John Deal fogalmazta meg. A tanúk szabály-

szerűen aláírták és Gus egy keresztet rajzolt a neve helyett. A közjegyző pecséttel igazolta, hogy a kereszt valóban Gus Reinmueller kézjegye.

Christine-re maradt a föld.

A végrendelet szabad kezét biztosított neki. Azt csinálhatott a földdel, amit akart.

Christine életének nagy álma tehát teljesült. Volt földje, sok földje. A földeken a család férfitagjai gazdálkodtak. Heinie, Fritz, Emil és a lányok férjei.

Herman kivételével mindnyájan erősen deresedtek már. Keményen dolgoztak és jómódúak voltak. Otthonaikat kényelmesen rendezték be és gyermekeiket egyetemre járatták.

Christine a tizenegy rész földből mind a hat gyermekének adott egy-egy részt. Hermannak kettőt adott, magának pedig három részt tartott meg.

Azután Herman feleségül vette a lágy hangú Lucyt, aki egyetemet végzett és egy évig tanított is – és hazavitte a kocka alakú házba, a diófák alá.

Christine sehogy se tudott beletörődni Herman házasságába.

Sokszor átment a szomszédjához, Abbie Dealhez és kezét tördelte kétségbeesésében.

– Ach... Gott! Szőnyeget vettek a két első szobába, mit *grüne Blumen*... és függönyt az ablakokra. Szalaggal kötötték ki a függönyt, kétoldalt... *Närrisch*... Bolondság...

– De Christine, hiszen inkább örülnöd kellene – próbálta megnyugtatni régi barátnőjét Abbie Deal. – Boldognak kellene lenned, hogy Herman boldog az ő szép feleségével és hogy olyan kényelmes otthont rendeztek be maguknak.

Christine-t azonban nem lehetett megnyugtatni.

Újra meg újra eljött, ráncos kék kalikószoknyájában, s amint végighaladt az árnyas úton, bosszúsan csapkodta félre az útjába hajló ágakat.

Valahányszor átment Abbie-hez, mindig újabb szörnyűségekről hozott hírt. Most zongorát vásárolt Herman! Majd pohárszéket az ebédlőbe. De Christine semmin sem háborodott fel annyira, mint a zöld virágos szőnyegen.

Christine az év nagyobb részét Hermanéknál töltötte.

De Herman, látván, hogy imádott felesége ideges és beteges,

és hogy Christine még idegesebbé teszi őt, erélyesen átköltöztette anyját egy szemközti kis villába, ahol nem kellett látnia, hogy a petróleummal és a tüzelőfával mily „mérhetetlen pazarlás” folyik.

Ebben az évben megszületett Herman és Lucy egyetlen gyermeke: Allen.

Ebben az évben történt az is, hogy Emil és Fritz és Ed és Herman és a többi Reinmuellerek mind összegyűltek és elhatározták, hogy elhagyják a nevükből a fölösleges betűket.

A gyermekeik is házasodó sorba kerültek már, angol templomba jártak, sokan közülük főiskolát végeztek. Kényelmesebb volt nekik az angolos kiejtés.

A Reinmuellerekből Rinemillerek lettek.

*

Allen, mikor hazaért, beállította a szekeret a színbe és fölment a lakásba. Kritikus szemmel nézett körül. Láta a fényes tölgy-faszékeket és a pohárszéket, a tisztára mosott linóleumpadlót, a szobákat egymástól elválasztó nád- és gyöngyfüggönyöket, az Axminster-szőnyegeket, amelyek már réges-rég elfoglalták a nagymamát megbotránkoztató zöld virágos szőnyeg helyét.

Allen tudta, hogy az ő lakásukban semmi szép sincs. Itt nem lehet „valami újat” venni, mint ahogyan útközben tervezte. Egy-két új darab nem segít ezen a ridegségen. Mindent ki kellene cserélni. És még akkor is, ha az egész lakást újra bútoroznák, még akkor se lenne szép lakás belőle. Allen elképzelte üresen ezeket a négyzet alakú szobákat. A szobák formája, az ablakok, a padló, a mennyezet, minden-minden rossz idehaza.

Ó, ez ostoba gondolat, de ha neki valaha saját otthona lesz, az olyan lesz, mint a Buchananéké. Éppen úgy fogja berendezni.

Édesanyja lépett be, kezében a tojásos szakajtóval.

– Megjöttél, Allen?

Édes arcú, szelíd kis teremtmény volt, kicsit kövérkés, a haja világosbarna s nagy szeme vidáman csillogó. Allen egy kissé hasonlított hozzá, de alakja az apjáé volt.

– Nyolcvanhat! – mondta Mrs. Rinemiller. – Azt hiszem, a White Wyandotte a legjobb tojó. Rendben volt a fa?

– Rendben, édesanyám. Hanem ha látnád a házukat! Olyan, mint a képek az Asszonyok Lapjában.

– El tudom képzelni. Remélem, a Nők Klubja egyszer majd ott rendezi az összejövetelt... Ó, Allen – kiáltott fel egyszerre, egészen más hangon –, milyen ostoba vagyok! Megfeledkeztem a leveleiről. Papa akkor hozta a postát, mikor már elmentél.

Fölvette a leveleket a pohárszék márványlapjáról: két, csaknem egészen egyforma fehér boríték.

Allen feltépte az egyiket.

– *Xi-Kappa* kollégium meghívója – mondta tiszteletteljes hangon.

Föltépte a másikat is.

– Még egy – mondta s a hangja egy kicsit megremegett. – Ez a *Pi-Tautól* jött. A *Pi-Tautól* – ismételte áhítatos hitetlenkedéssel.

Egy pillanatra odatapadt a tekintete a fehér lapra.

Lelki szemével a lincolni előkelő kollégiumot látta maga előtt, az egyetemi kosárlabdaversenyt követő napon.

Az előkelő épület homlokzatát hatalmas fehér oszlopok díszítették, s három emelete fényesen ki volt világítva.

Autók hajtottak a kapu elé és frakkos férfiak szálltak ki belőlük. Frakkos férfiak s bársonybelépős hölgyek...

Allen fölkapta a fejét és nagyot sóhajtott:

– Ó, Istenem, hogy én ezt megértem!

ÖTÖDIK FEJEZET

Allen alig tudta elhinni, hogy fölvették a *Pi-Tau* kollégium tagjai közé, s hogy ezentúl ő is otthonosan járhat-kelhet az oszlopos homlokzatú, arisztokratikus külsejű házban.

De a végzet egyszerre csak kettévágta a színes fonalat, amelyet Allen olyan boldogan szövögetett.

Allen édesapja hirtelen meghalt, és a fiúnak haza kellett mennie a kocka alakú fehér házba, a diófák alá és átvenni a gazdaságot.

Allen elégedetlen volt. Elégedetlen önmagával, elégedetlen apja régimódi rendszerével, a gazdasági gépekkel, sőt, amin ő maga is meglepődött, még Verna Condennel is. Csak azért élt, csak azért dolgozott, hogy megint visszamehessen az egyetemre és tovább szóhessen az elszakadt fonalat, míg élete mintája ki nem alakul belőle.

Herman Rinemiller halála után Christine naphosszat odaát volt a fehér házban, és Hermanról beszélt. Megsimogatta a fia bútorait és történeteket mesélt Herman gyerekkorából.

– Egy borjúnk egyszer megbetegedett ... az én Hermanom azt hitte, hogy *totd*, és ráborította a kabátját ... és mikor egyszer kinéztünk az udvarba, láttuk, hogy az én kis Hermanom kabátja körbeszalad az udvaron ... *rund herum* ...

Fájdalmas büszkeséggel beszélt halott fiáról, aki még a küzdelmes múltban született, akinek gyerekkora szakadatlan, kemény munkában telt el, s akit ők, a szülei, feláldoztak a földért.

Szegény Christine! Olyan kevés kellemes emléke maradt a múltból. Nagy nehezen kapargatta össze ezeket a feledés hamuja alatt alig pislákoló emlékszarátnokokat, hogy öreg szívét egy kicsit fölmelegítsék.

Lucy, Allen édesanyja, mindig jó volt öreg anyósához, pedig Christine-hez nem volt könnyű jónak lenni.

– Költözzék ide hozzánk, nagyanyó! – mondta az öregasszonynak. – Mindig éppen olyan szívesen látott családtag lesz nálunk, mintha Herman még élne.

Christine vizeskék szemét előntötte a könny. Pedig ő ritkán sírt. Könnye végigpergett vörösbarna, kövér arcán.

– Jó asszony vagy, Lucy – mondta hirtelen a menyének, és kemény öklével szétmorzsolta arcán a tolakodó könnyeket.

Allen, aki az öregekkel és a gyermekekkel szemben mindig ellágyult, látván a nagyanyja szokatlan érzékenyülését, sietve tette hozzá:

– Gyere hozzánk. A keletre néző szobában beállítunk neked egy kis kályhát és lesz külön fászlád, hogy akkor fűthess, amikor neked tetszik és ne függj tőlünk.

Mire Christine bekötötte fátyollal a fejét, fogta a tojásoskosarát és kék kalikó-ruhájában bement a városba, John Deal-

hez, hogy végrendeletileg Allenre hagyja a megmaradt földje kétharmadát.

Ő is keresztet rajzolt a neve mellé s miután aláírását tanúkkal hitelesítették, bő ráncos kalikó-szoknyájában elégedetten hazaballagott.

*

Laura Deal számára is azt jelentette a középiskola, amit minden fiatal leány és fiatal fiú számára. Fiatalos nekibuzdulások és elcsüggedések, rajongások és kiábrándulások, hosszú barátságok és rövid ellenségeskedések és tanulás, amely oly sűrűn volt szórakozással fűszerezve, hogy sokszor ők maguk se tudták, hol maradt abba a tanulás és hol kezdődött a szórakozás – ebből állt ez a néhány esztendő.

Laura igen vegyes eredménnyel végezte a gimnáziumot. Az angolban ő volt az első s a matematikában az utolsó. Ha beszélni kellett: éppoly szófukar, magába zárkózott volt, mint az apja, de nem volt az a téma, amelyről színesen, élénken, játszi könnyedséggel ne tudott volna írni.

Ami az algebrát illeti, Eloise gúnnyal, szidással, elkeseredéssel, könyörgéssel, fenyegetéssel is csak nagy nehezen tudta keresztül húzni.

Az amerikai irodalomnak minden sorát ismerte Laura, de a fizikában annyira analfabéta volt, hogy apja, aki tanítani próbálta, a félév közepe felé csüggedten vallotta be, hogy minden fáradozása hiábavaló. Shakespeare-nek nem volt egyetlen sora sem, amelyet ne ismert volna, de a síkmértanban John és Eloise közös erőfeszítése is csak elégséges osztályzatot tudott szerezni neki. A „felsőfokú fogalmazás”-ban Laura csak úgy ontotta a tanulmányokat, verseket, paródiákat, életrajzokat. Még a társnői önképzőköri dolgozatait is ő csinálta.

És amellet csinosabb volt, mint valaha.

Rózsás olajbarna arcával, fényes barna szemével, gondosan ápol, lágy, barna hajával, karcsú alakjával rendkívül vonzó jelenség volt.

Egyébként azonban furcsa, magába zárkózott kis teremtmény maradt. Mindenki mondta.

A fiúk az iskolán kívül nem érdekelték. Sohase adott randevút senkinek. Mint korcsolyázó- és teniszpartnereket nemcsak hogy megtúrte, de szerette is a fiúkat. De „oldalkocsiban”, hangulatlámpák fényében, szalonok homályos sarkaiban nem szívesen üldögélt velük.

Sokkal szívesebben olvasott vagy álmodozott a szobájában egyedül.

Megszokta, hogy az emberek különcként tartják és nem törődött vele.

– Ha Laura olvas, akkor meghalt számára a világ – panaszkodott Eloise. – A házimunka sem érdekli. Gépiesen végzi a dolgát. Az élet praktikus oldalára nem kíváncsi. Olykor azt hiszen, hogy lusta.

– Nem lusta! – felelte John. – Fiatal. Amit szeret, ahhoz van kedve. Talán mi nem értjük meg őt. Mamával mindig olyan nagy egyetértésben voltak.

Amikor kiszaladt a száján, már tudta, hogy meggondolatlan-ságot mondott.

Eloise készen is volt a fagyos felelettel.

– Én azt hiszem, John, hogy egy gyermeket senki sem érthet meg úgy, mint az édesanyja, aki életet adott neki.

John nem felelt.

Régen rájött, hogy a legokosabb és a legkevésbé kínos: nem vitatkozni. Hiszen ő maga sem értette Laurát. Amennyire a sok dolgától ráért, nagyon szerette a kisleányát, de nem értette őt, és ebbe bele is törődött.

Nem úgy Eloise.

Ő újra meg újra kiásta ezt a témát, és körülszaglászta, mint a kutya az elásott csontokat.

– Én éppen úgy szeretek olvasni, mint Laura. A könyv szeretetét nemcsak a Dealektől örökölte, hanem tőlem is. De én azért nem ábrándozom örökösen a könyvekről. Én azért olvasok, hogy az ismereteimet gyarapítsam, hogy művelődjem, nem pedig azért, hogy izguljak és ábrándozzam.

– Anya sohase írt le egy eredeti sort se életében – mondta magában Laura keserűen, de aztán elszégyellte magát ezért a szeretetlen és tiszteletlen gondolatért, és a nyakába borult az anyjának.

– Hagyj most engem, Laura – felelte mereven Eloise –, anyádnak dolga van.

Eloise szerint az ő élete nem volt teljes élet. Az ember élhet kicsinyes viszonyok között, anélkül, hogy maga is kicsinyessé válnék. De Eloise nem tudott belenyugodni, hogy ő kicsinyes életre van kárhoztatva.

Sokat és irigykedve emlegette nagybátyját, Harry Wentworth-ot s feleségét, Carolyn nénit, akiknek sok volt a pénzük, Keleten éltek, sokat utaztak s akikhez mérten, Eloise szerint, az ő cedartowni életük szakadatlan önfeláldozás volt, amelyet azonban ő, Eloise méltóságteljes megadással viselt.

Ha Wentworthék Havannából, Miamiból vagy San Diegóból írtak, ez határtalan izgalmat váltott ki belőle.

– Hogy némely embernek milyen szerencséje van! – szokta mondani. – A sok pénz magában is szerencse. Vajon legközelebb hova utaznak? Már mindenütt voltak... Mindenütt... Japánban... A Fülöp-szigeteken... Elképzelni, hogy csak felpakolnak és útnak indulnak!... Én már évek óta nem látam őket. Szeretném, ha egyszer ide is ellátogatnának.

Megjegyzendő, hogy Eloise-nak több nagybátyja és nagynénje is volt, de csak ezt a kettőt emlegette olyan sűrűn. Azokat, akik szerényebb körülmények között éltek: soha.

Éveken keresztül azt remélte Eloise titokban, hogy Harry bácsi és Carolyn néni annyira meg fogják szeretni az ő nagyobbik fiát, Wentworth-ot, hogy örökbe fogadják és ráhagyják a vagyonukat. Harry bácsi azonban inkább Laura iránt érdeklődött, ha ugyan egyáltalán írt néha. Most, hogy Wentworth már évek óta az állam déli részében lakott, ott meg is házasodott, Eloise feladta a reményt, hogy fia valaha közelebbi kapcsolatba kerülhessen a gazdag nagybáccsival. Laurát azonban annál inkább unszolta, hogy írjon Harry bácsinak.

– Idegenekkel nem lehet levelezni – ellenkezett Laura.

– Te *mindent* meg tudsz írni – mondta nyomatékosan Eloise.

– Te voltál a legjobb fogalmazó az iskolában. Éppen Harry bácsinak ne tudnál írni?

– Mert nem tudom, hogy milyen. Én mindenkinek a helyébe bele tudom képzelni magam – magyarázta Laura. – A magá-

nyos öreg emberek és a boldog fiatalok helyébe egyformán, és ha átérzem az ő helyzetüket, akkor könnyen megy az írás.

Eloise sokszor kijött a sodrából Laurával szemben, és mert nem tudta megérteni kisleányát, sok kínos jelenet játszódott le köztük. S mert irtózott ezektől a jelenetektől: Laura mindinkább visszavonult gondolatainak és álmainak külön világába.

– Szeretek olyanokkal beszélni, akiket senki sem ért meg és senki sem szeret – vallotta be egyszer Katherine-nek –, szereztem felfedezni őket. Engem ez éppen annyira érdekel, mint ahogyan másokat a Platte és a Missouri menti ásatások érdekelnék.

– Te vagy a világ legfurcsább teremtmése, Lolly. És mit találsz például, ha Oscar bácsiban ásol? Bivalycsontokat és gyephantvisek romjait és az 1874-esi sáskák csontvázait?

Laura most is, mint mindig, nevetett Kathie könnyed, elmés csevegésén és azon, hogy milyen kitűnően utánózta Oscar bácsi magas, rekedt fejhangját. Ekkoriban Katherine is sokat nevetett, de legtöbbször önmagán.

Ha az ember Kathie-t hallotta, azt képzelhette, hogy gyermeket a világra hozni: ez a Joker az élet nagy rómijátzmájában.

Mert a tél vége felé, csaknem királyi pompával megjelent az életben Katherine leánykája.

Patriciának keresztelték, és körülbelül egy hónapos lehetett, mikor Omahából, a legdrágább márkájú autón, nőrsz kíséretében hazaérkezett Cedartownba.

Az elegáns autót és az elegáns nőrszöt minden fényűzés kiapadhatatlan forrása: Mackenzie Deal szállította a kis Buchanan családnak.

Kathie, miután gyermekét a világra hozta, sietett visszatérni nagyszámú társadalmi kötelezettségéhez.

Megint tavasz volt. Laura a tizenhetedik évében járt, érettségire készült. Lutz bácsi hazaérkezett Kaliforniából.

Márciustól október végéig tehát újra itthon lesz. Álmodozva fog a tornácon üldögelni és nézi, amint Cedartown elvonul mellette, vagy végigkopog botjával a kövezett utcákon, amelyeknek a helyén valaha a „préri hajói” döcögtek végig.

A fehér hajú, öreg Lutz apó nagy nehezen felmászott a Cottonwood-dombra és nekitámaszkodott a nyárfa görcsös vén törzsének. Több mint félszázaddal ezelőtt ő ültette ezt a nyárfát. Azután végigsétált a temető kavicsos útjain, amelyek mentén keskeny házaikban a régi jó barátok pihentek.

Lauráéknak közvetlen szomszédja volt az öregúr, Laura tehát gyakran látta őt.

A háza éppoly régimódi volt, mint ő maga.

Sok-sok évvel ezelőtt a cedartowni hírlap közölte, hogy: „Érdemes polgártársunk, Henry Lutz beköltözik abba a szép házba, amely most épült fel és Cedartown legszebb háza”.

Egy évvel később szóról szóra ugyanez a hír jelent meg a helyi újságban, csak Henry helyett Oscar Lutz szerepelt benne.

„Érdemes polgártársunk, Oscar Lutz beköltözik abba a szép házba, amely most épült fel és Cedartown legszebb háza.”

Ha e mögött a hír mögött esetleg testvéri viszálykodás lapangott is, a cedartowni polgárok nem mertek tudomást venni róla, mert Oscar és Henry Lutz mindig példás egyetértésben éltek.

De ha véletlenül a sógornők vetélkedése rejtőzött volna a hír mögött, Cedartown erről sem mert volna beszélni.

Oscar és Martha különben is megvárták, amíg Henry és Sarah kupolát építettek a házuk homlokzatára és gipszdomborművekkel díszítették. Akkor ők két kupolát építettek és a Henryékénél fantasztikusabb formájú gipszfigurákat találtak ki. A gipszdíszítéseknek egyiptomi lótuszvirágokat kellett volna ábrázolnia, de Asy Drumm, a helybeli építész és ácsmester műve inkább megvadult tehénfejekhez, mint lótuszvirághoz hasonlított.

Laura, fehér teniszruhában, ott ült az öregúr tornácán.

Lutz apó elemében volt, hogy hallgatja valaki.

– Mikor Marthyval Nebraskába költözködtünk, egy kis kunyhót építettünk fenyőfából és nyárfából, ott a dombtól északra, ahol most a temető van. Nem volt akkor ott még semmi, csak a préri végtelen fütengere és néhány fa a Stove Creek mentén. Henryvel közösen építettünk. Amíg a ház el nem készült, a szekerekben laktunk, és mikor Henry háza elkészült, mindnyájan beköltöztünk, és aztán együtt építettük a mi házunkat.

Ökrös szekéren hordtuk a fát Weeping Watertől. Az csak tíz kilométer távolság, de akkor olyan rossz volt az út, hogy egy napig mentünk oda és egy napig vissza.

Laura nem szólt közbe. Hagyta beszélni az öreget.

– Abban az évben mindig fújt a szél. És minket csak egy vékony deszkafal védett a széltől. Nebraska és a szél akkoriban egyet jelentett. Csak az utolsó évtizedek alatt csendesedett le. Most itt se fúj többet a szél, mint másutt. Ezt a fának köszönhetjük. J. Sterling Morton, Deal nagyapád, Henry bátyám meg én száz meg száz fát ültettünk a magunk költségén és elültetés fejében az államtól is kaptunk facsemetéket. De nagyon sok időbe telt, míg annyira megnőttek a fák, hogy felfogták a szelet... Az otthonunk nagyon kicsi volt. Marthyval mindig a tűz mellett ültünk és hallgattuk a szél zúgását. Egyszer azt mondtam Marthynak, úgy érzem magam, mintha egy nagy dob belsejében lakték, és a Jóisten folyton dobolna a házunk tején.

– Ez nagyon érdekes hasonlat, Oscar bácsi! – mondta Laura s már meg is fogamzott agyában egy költemény bevezető sora: „*Mint egy nagy dob, a kicsi ház olyan volt...*”

Nagymama is szokott volt kitalálni ilyen költői hasonlatokat. Vajon az az élet, amelyet ők, nagymama meg Lutz bácsi együtt éltek itt a prérin – vajon ez az élet költővé tette az embereket?

Laura szeretett arra gondolni, hogy irodalmi ízlése mennyire megegyezett a nagymamáéval. Furcsa, hogy egy olyan öregasszony, mint nagymama, aki még hozzá olyan keveset tanult, éppen azt szeresse olvasni, amit az unokája.

Nem, hiába, a nagymama helyét senki el nem foglalhatja. Mióta ő meghalt, Laura senkivel nem tudott a szíve szerint beszélni. Nagymamával együtt könnyeztek és együtt kacagtak. A gondolataik, a szavaik, az álmaik és a vágyaik mind-mind közősek voltak. Laura nem tudta volna megmagyarázni, szavakba önteni ezt a tökéletes lelki közösséget. Ez sokkal több volt, mint a vérrokonság. Azért nem is próbált róla beszélni soha.

És mert még önmaga számára sem tudta volna a szavak korlátjai közé szorítani azt a homályos vágyakozást, amelyet valami elérhetetlen szép után érzett: azért a szépet, amit az életől várt, mindig egy szálló fehér madárhoz hasonlította. Mintha

nagymama ezt a vágyakozást végrendeletében Laurára hagyta volna.

„Ó, mennyi bánat, keserűség érte!
Éles köveken vitte sebzett lába.
De most a lelke, ha vérzik is a szárnya,
Fehér madárként száll az Úr elébe.”

És azt is tudta Laura, hogy valami homályos, meghatározhatatlan úton-módon ő mindig vágyakozó tekintettel fogja kísérni az ezüstfehér szárnyak távoli csillogását és hogy valami megmagyarázhatatlan varázslat következtében szíve ablakából ő mindig látni fogja a szálló fehér madarat.

HATODIK FEJEZET

Egy nyári napon, azután, hogy Laura letette az érettségit, minden bejelentés nélkül és olyan közömbösen, olyan magától értetődően, mintha valami nagy szállodába érkeztek volna, ahol sürgönyileg rendeltek szobát: megérkezett Harry Wentworth bácsi és Carolyn néni, egy sofőr és egy szobaleány kíséretében.

Cedartownban nem újság már, ha egy elegáns autó végigszáguld a várost kettészelő országúton.

A cedartowni garázsok is sok elegáns autót őriznek.

De Wentworthék hatalmas luxuskocsija mégis feltűnést keltett. Minden gyerek megbámulta és a posta előtt az öregurak egy percre abbahagyták politikai eszmecseréjüket és utánafelejtkeztek a szürke csodának.

Azt mondani, hogy Eloise-t felizgatta Harry bácsiék megérkezése, csak annyi volna, mint bizonygatni, hogy a kutya ugat és a föld gömbölyű. De meg kell hagyni, hogy Eloise sietett erőt venni magán, és hősies bátorsággal a helyzet fölé kerekedni.

Tizenegy órakor Carolyn néni párnákkal körülbástyázva, a legkényelmesebb karosszékekben pihent, kövér kezében egy

csésze forró teával. Harry bácsi egy másik karosszékben ült, zsámollyal a talpa alatt és keskeny kezében egy csésze jeges limonádéval.

Watson, a sofőr, a garázsban úgy kefélt az autót, mintha valami telivér paripa lett volna. Annette a szobaleány, kicsomagolta az elegáns bőröndöket. A lunch javában készült. Johnt hazaszóltatták az irodából. Laurának kellett mulattatni ismeretlen rokonait, bár ő szívesebben segített volna anyjának a konyhában. Millardra a fagylaltgépet bízta.

Eloise-nek sok hibája lehetett, de azt meg kell hagyni, hogy erélyes volt és életrevaló.

Harry bácsi és Carolyn néni Denverből jöttek és Minnesota északi tavaihoz készültek. Az asztalnál, mintha csak arról lenne szó, hogy sétakocsizást tegyenek a városban, Harry bácsi azt indítványozta, hogy Eloise, Laura és Mil tartsanak velük a tavakhoz, két hétre, mint az ő vendégeik.

– Ugye, Carolyn, elvisszük őket?

Egyszerre eszébe jutott, hogy a felesége véleményét is kikérje, bár Laura ösztönszerűen érezte, hogy Carolyn néni úgyis mindent ráhagy az urára.

Harry bácsi karcsú, kellemes arcú, hófehér hajú öregúr volt. A keze hosszú és keskeny, a körmei olyan rózsásak, akárcsak az arca.

Ideg volt, mozgékony, egy pillanatig sem ült nyugodtan és beszéd közben is folyton gesztikulált. Állandóan feszengett, ha állt is. Tekintete nyugtalanul röpködött jobbra-balra, mintha keresne valamit.

Carolyn néni pontosan az ellentéte volt az urának. Kövér, formátlan, dupla tokájú. Talán az agya is elhízott és formátlan volt. Többnyire csak mosolygott Harry bácsi meglehetősen túlzó kijelentésein. Minthogy szellemi repülőútjain sokszor nem tudta követni az urát, láthatóan feladta a reménytelen küzdelmet, és megadta magát a sorsának. Így mindenesetre kényelmesebb volt.

Eloise el volt ragadtatva a meghívástól, bár ahhoz, hogy elmehessen, ezer dolgot kellett előbb elintéznie.

Harry bácsi már a részletkérdéseknél tartott. A sofőr mellett ő meg Annette kényelmesen elférnek. Carolyn néni és Eloise

majd hátul ülnek, Laura és Millard pedig a lehajtható kisüléseken. Másnap korán reggel indulnak, lunch idejére Okobojiban lesznek, az éjszakát Minneapolisban töltik és másnap könnyen felérnek az északi tavakhoz.

Eloise szerette volna, ha rokonai még náluk maradnak Cedartownban, de amit Harry bácsi egyszer a fejébe vett, azt rögtön keresztül akarta vinni. Föl és alá járt tökéletes szabású, keskeny cipőjében, élénken gesztikulált, közben hamiskásan Laurára kacsintott, megcsipkedte az állát, majd leült, a fotel karfáját ütögette, aztán megint felállt és idegesen dörzsölte össze a kezét. Carolyn néni alaktalan hájtömegként pihent a párnák között és állandóan mosolygott.

Harry bácsi most egyszerre azt indítványozta, hogy John vonattal menjen előre, és fönt az erdőben találkozzanak. De John a fejét rázta és azt mondta, dolga van, ő nem mehet. A Blackman-végrendelet, az egyházközségi per, iskolaszéki ülés stb.

Harry bácsi mintha kíváncsian nézett volna John Dealre. Íme egy ember, aki úgy látszik, oda van láncolva az íróasztalához.

Egy pillanatig arra gondolt Harry bácsi, milyen lehet az, ha az ember nem mehet el oda, ahová akar és akkor, amikor akar. A következő pillanatban azonban nyugtalan elméje már megint mással foglalkozott.

Eloise az előkészületeken törte a fejét. Mi mindent kell elintéznie a háztartásban, hogy elmehessen. Valóságos haditervet dolgozott ki elméletben.

Millard azonnal biciklire ül és elmegy a takarítónőhöz. Laura átnézi az édesanyja ruháit és a magáéit is, hogy nem hiányzik-e valahol egy gomb, vagy nincs-e rajtuk egyéb varrnivaló. Eloise-nek rögtön ezer dolga akadt.

Harry bácsi idegesen járt-kelt a szobákban. Annette Carolyn nénit legyezte, aki lustán feküdt a vánkosok között. Mintha a megtestesült nyugtalanság keringene a mozdulatlanság gránitszobra körül.

Watson a makulátlan autót őrizte.

A legnagyobb készülődés közben egyszerre Oscar bácsi kopogó lépései hallatszottak a hátsó bejárat felől.

Ezúttal spenótot hozott a spárgafüles kosárban.

– A vén bolond – mérgelődött Eloise –, már megint itt van! Spenótot hoz, mikor holnap elutazunk! Hiszen tudta, hogy elmegyünk. Apa megmondta neki. És most be kell mutatnom Harry bácsinak! Miről fognak ezek ketten egymással beszélni!

Laura átvette a spenótot.

Ő jobban megértette Oscar apót, mint az anyja.

Oscar bácsi kedveskedni akart nekik valamivel, azért hozott spenótot.

Bemutatta az öreget a rokonainak.

Oscar bácsi szívből örült az ismeretségnek. Ezt nemcsak mondta, de valóban érezte is. Új hallgatóság – amely még nem hallotta az ő anekdotáit! Egy egész élet tapasztalataiból meríthette a mondanivalóját!

Kezével, amely kemény volt, mint a bivaly cserzetlen bőre, megrázta Harry bácsi keskeny, csontos és Carolyn néni párnás, puha kezét.

Öt perccel később Eloise és Laura már kihallották a konyhába magas, rekedt nevetését és lelkes hangját:

– Emlékszem, mikor . . .

Valami utazásról mesélt, amelyet a mai útiterv juttathatott az eszébe. Eloise és Laura csak egy-egy szavát hallották az egyoldalú beszélgetésnek.

– A lovak térdig jártak a sárban vagy a hóban . . . Akkoriban az utazás, mai értelemben, nem volt éppen ideálisnak mondható, de annál mulatságosabb volt . . . sokkal mulatságosabb, mint manapság . . . Fatörzsből csináltam fekvőhelyet Marthy-nak, kibéleltem bivalybőrrel, hogy meleg és kényelmes legyen. Szappankövet vittünk magunkkal és két-három téglát, azt tűzön jól megmelegítettük, rongyba csavartuk, Marthy-nak a lába alá tettük, aztán a lábát is jól bebugyoláltam bivalybőrbe és útnak indultunk, csilingelve, boldogan, mint a pacsirta . . .

Mikor Eloise visszajött a nappaliba, Oscar bácsi már a hetvenharmadik hófergetegnél tartott.

Harry bácsi hitetlenkedve rázta a fejét és fel-alá száguldott a szobában. Carolyn néni pedig mélyen aludt.

Laura egész este a váratlan utazásnak örült. Csak egyvalami ronthatta az örömét. Az, hogy az édesapja nem tarthat velük.

Nagyszerű volt Harry bácsi hatalmas autójában végigsuhan-
ni az országúton! Harry bácsi a sofőrrel és a szobaleánnyal –
egy fiatal házaspárral – elől ült. Sokszor hátrafordult és izga-
tottan szólt valamit Laurának és Milnek, akik a kisüléseket
foglalták el.

Carolyn néni alig beszélt. Nyugodtan ült, kövér arcán a meg-
szokott, merev mosoly.

Laura olykor lopva ránézett a nényjére és azon tűnődött,
hogy vajon mire gondol. Élvezi-e az ura ideges fecsegését? He-
lyesli-e túlzó kijelentéseit? Azt jelenti-e a kis merev mosoly,
hogy boldog? Vagy csak álarc ez a mosoly?

Carolyn néni néha egy-két pillanatra elaludt, fejét a puha
vánkoston nyugtatva, s duzzadt arca, amint a mosoly eltűnt ró-
la, ernyedtnak és szomorúnak látszott. Laura ilyenkor azzal
szórakozott, hogy megpróbálta más környezetben elképzelni
őt.

Mosó-háziruhában vélte látni, nagy fehér konyhaköténnyel,
lisztes kézzel, amint tésztát süt éhes kis unokáinak.

Ostobaság – mondta magában Laura, de mégis úgy tetszett
neki, hogy inkább az volna a megfelelő életforma Carolyn néni
számára és nem ez: fejedelmi autóban utazni, a szobalánya
kíséretében, ezüstmonogramos kofferek között.

Erről az jutott eszébe Laurának, hogy a legtöbb ember mi-
lyen másképp festene, ha más környezetbe kerülne. Furcsa,
hogy a ruhák és a környezet milyen sokat számítanak.

Laura elképzelte Katherine Buchanant olcsó, lompos ruhák-
ban és elképzelte a saját édesapját munkásnak, kék vászon-
zubzonyban. És elképzelte Allen Rinemillert is, a kollégisták
elegáns fekete öltözetében.

Storm Lake-nél megálltak egy órára és később Okobojinál
és Spirit Lakesnél újra.

Laura és Mil úsztak a boldogságbar. Ők, a keleti Nebraska
gyermekei csak a Missouri és a Platte vidékét ismerték és egy-
két tavat.

Minneapolis legelőkelőbb szállodájában töltötték az éjsza-
kát, azután folytatták a hosszú utat az északi tavakhoz.

Mikor a fenyőillat megcsapta az orrát és meglátta a kék víz
felé nyúló fehér nyírfaágakat, Laura nem bírta magával.

A fantáziája szédületes sebességgel szárnyalt. A lejtős partrasima hajú indián lányokat képzelt, akik szerelmesüknek adnak találkát. Szerette volna rögtön följegyezni élményeit, s mert ezt nem tehetette, sokáig ült mozdulatlanul és legalább gondolatban fogalmazott.

A tizenhét éves Laura és tizenhárom éves öccse számára a tavaknál töltött két hét a mennyországot jelentette.

A kristálytiszt víz fölé hajló nyírfák, a zafírkék égre rajzolódnak karcsú fenyőfák, az édes illatú fenyőtűkből szövődött ruganyos, puha szőnyeg leírhatatlan gyönyörűséggel töltötték el Laura szívét.

Millard elragadtatása persze nem a táj költői szépségének szólt. Ő a motorcsónakot élvezte, az autót, a horgászást, a sok kirándulást, amelyet Harry bácsi jórészt a maga szórakozására rendezett.

A reggeli órák horgászással, csónakázással teltek el. Tizenegyor és délután négykor fürdés volt.

Ebéd után az öregek kártyáztak, a fiatalok táncoltak, bent a hallban vagy a teraszon, amelyre a moszkítóhálón keresztül éhesen néztek be a moszkitók.

Carolyn néni és Eloise minden este bridzseztek.

Harry bácsi táncolt, mégpedig mindig a legszebb és a legfiatalabb lányokkal.

Carolyn néni sokáig nyugodtan nézte a táncolókat, de olykor érte küldött az uráért. Kendőre lett volna szüksége, vagy pedig arra akarta őt kérni, nézzen utána, Watson rendbe hozta-e a kocsit a holnapi indulásra.

Valamit nagyon furcsának talált Laura.

Nem tudta volna pontosan megmondani, hogy mit. Carolyn néni kedves volt Harry bácsihoz, Harry bácsi rendkívül figyelmes volt Carolyn nénihez. Mi volt a baj mégis?

– Ugye Carolyn néni sokkal idősebb, mint Harry bácsi? – kérdezte egyszer az édesanyjától.

– Dehogyanis – nevetett Eloise. – Legfeljebb két vagy három évvel.

Laura sokat gondolkozott azon, hogy milyen furcsa házasság ez. Harry bácsi vidám és karcsú és minden órának leszakítja

virágát. Carolyn néni pedig kövér és öregasszonyos és nyugodt. Nem érdekli más, mint a teája és a lábmelegítő üvegei.

Laura gondolatai sűrűn szálltak az édesapjához, aki most odahaza ül, az íróasztala mellett. Nagyon fájt érte a szíve, hogy nem lehet ő is itt, velük. Szeretett volna valamit tenni, amitől az édesapja is boldog és gondtalan és gyerekesen vidám lehetne. Mindig-mindig csak másokért dolgozik szegény, anélkül, hogy meglenne a jutalma érte; mindig a városi tanácsban vagy az iskolaszéki tárgyalásokon ül, mindenféle bizottságnak tagja, sohase pihenhet.

Laura úgy szeretett volna az édesapja terhén könnyíteni, de mert ez nem állt módjában, úgy érezte, azzal is segít egy kicsit rajta, ha forró szeretettel gondol rá és mindennap ír neki, megírja, hogy „bár te is itt lehetnél, édesapám”.

Pedig azt nem is tudta, hogy az édesapja ezeket a leveleket elzárja és éveken át őrzi íróasztalának egy külön fiókjában.

John Deal, a maga hallgatag módján, mélységesen szerette az ő kisleányát.

Furcsa volt most odahaza az üres házban. Hiányzott a gyerekek élénk csacsogása és Eloise háziasszonyi tevékenysége. John alig tudott mit kezdeni azzal az egy-két szabad estéjével. Néha olvasott, de sokszor csak ült fáradtan a nappali szobában, és el-eleszunnyókált, vagy a kandalló párkányán elhelyezett tárgyakra bámult.

A régi tengerészek leszármazottjai közül sokan őriznek a kandallójuk párkányán egy-egy miniatűr vitorlás hajót, mint a régi hagyományok megtestesülését. John Deal kandallóján egy bronzból öntött ekhós szekér állott, két élethű ökörrel, amelyeknek hatalmas szarván még a rézgombok is tisztán látszottak.

Eloise annak idején élénken tiltakozott ez ellen a bronzszekér ellen. Azt mondta, hogy az ő szülei életében az ekhós szekér nem játszott szerepet. Az ő családja a *Mayflower* hajón jött át az új hazába. Az ő családjának tagjai valamennyien városi emberek voltak. Eloise véleménye szerint tehát az otromba bronzdarab nem illett ebbe a szobába, amelyet ő minden erejével igyekezett a ház legszebb szobájává varázsolni. Még ha valami kecses szobor lett volna: egy őz vagy egy vadászkutya,

de ökrök – nagy, ostoba ökrök – és egy szekér, amelynek még a ponyvája is bronzba volt öntve.

A szekér ára ellen is bőven volt kifogása.

– Bronz – hiszen a bronz borzasztó drága! Mennyit fizettél érte, John? Fogadok, hogy erőnkön felül költekeztél?

Ebben igaza volt Eloise-nek.

A bronzszekér kerek száz dollárba került. De Johnnak olyan nagyon tetszett! Sokáig álldogált a kirakat előtt, mikor először meglátta és sokáig vágyakozva nézte. Azóta is százszor gondolt rá és végre is visszament, hogy megvegye. Remélte is, hogy közben már eladták, meg félt is tőle.

A szivarfüstje mögül szeretett elgyönyörködni benne. Ilyenkor megfélemedezett a város bajairól, kliensei ügyeiről és a mesékre gondolt, amelyeket az édesanyja mesélt neki.

A régieknek kemény életük volt, de legalább szabadok voltak, mint a préri fölött száguldozó szél. Ennivalót, tüzelőt és adóra való pénzt szerezni, az ő atyjának ezek voltak a legnagyobb problémái.

John még emlékezett a régi vályogviskóra. Nyolc- vagy kilencéves lehetett, mikor átköltöztek a házba. Ha lehunyta a szemét, még ma is látta az egyetlen nappali szobát, a közös hálószobát, a takaréktűzhelyet, amelyben sokszor kukorica-csutkával fűtöttek. Látta az ő mindig vidám édesanyját, aki fáradhatatlanul foltozott rájuk, látta délceg édesapját, amint a tejeskannákkal belépett a házba, érezte az orrában a kukoricamálé szagát és hallotta a soha nem szűnő szél zúgását.

Most aránylag kényelemben él, sőt a gyephantviskóhoz hasonlítva, fényűző környezetben és a problémái mégis nehezebbeknek, megoldhatatlanabbaknak tetszenek, mint apja problémái.

Elgondolkozott rajta, hogyan van az, hogy e sok kényelem közepette a gondjai nem kevesbedtek. Sokszor úgy tűnt fel neki, hogy a kérdések, amelyekkel szembe kellett fordulnia, súlyosabbak, semhogy az emberiség valaha megoldhatná őket.

Itt volt például a garancia-törvény. A kisemberek garasainak megvédelmezése. A megbukott bankokban elhelyezett betétek tulajdonosainak minden gondja John vállát nyomta.

A szegény, öreg Kleinman házaspár kétségbeesett zokogása szüntelenül a fülében csengett. Egész életük munkájának gyümölcse veszett oda a bankban. És Amy Hall, a kis házivarrónő azért tett félre húsz éven keresztül minden héten egy vagy két dollárt, hogy most elússzék a pénze. És szegény, fiatal Mrs. Wise, aki az ura után kapott biztosítási összeget helyezte el a bankban, éppen a bukás előtt! John úgy érezte, mintha az ő arcát égetnék a fiatalasszony könnyei.

Hát lehet az, hogy ne küzdjön ezeknek a szegény embereknek az igazáért?

Mack haragudott érte.

Mack és a többi bankárok a további adóztatás mellett kardoskodtak. Máris több millió dollárt fizettek ki, mások helyett. Mack úgy vélekedett, hogy gyöngé bankokat nem kell segílyezni. Ha mindjárt eleinte megbukott volna egy-két bank, a többit meg lehetett volna menteni.

– A baj sokkal mélyebben gyökeredzik – mondta Mack. – Ott kezdődött, hogy mindenkinek, akinek tíz dollárja meg egy üres csekk-könyve volt, megengedték, hogy minden utcake-reszteszésnél bankot alapítson. Becsapták az embereket. Elhitették velük, hogy az állam biztosítékot vállal a betétjeikért. Azután jött a föld válsága, a gazdasági krízis, a kis bankok fizetésképtelensége és a nagy bankoknak kellett megfizetni a zugbankok bűneit.

Mack és a többiek lázadoztak. Azt mondták, hogy ez circulus vitiosus. Alkotmányellenes. Egyszerűen vagyonekobbzás.

– Egyetlen államnak sincs joga ahhoz, hogy egyik polgárának vagyonából fizesse ki a másik polgár adósságát!

Mack százszor is kijelentette ezt. Hevesen vitatkoztak Johnnal. Testvér a testvérral. Belelovallták magukat a vitába. A régi, meleg pajtási viszony kihűlt közöttük. Polgárháború tört ki a Deal családban.

Hiszen nem arról volt szó, hogy hogyan lehetett volna. Arról volt szó, hogy most mit kelleme tenni. Hogyan lehetne kiegyezni. Hogyan lehetne visszaszerezni Kleinmanék pénzét, hogy legalább a temetésükre fussa – és hogyan lehetne visszaadni szegény, beteges kis Amy Hall összekuporgatott filléreit és Mrs. Wise életjáradékát, amelyből önmagát és a két kicsit

fenntarthatja és mindezt úgy, hogy amellet a többi bankok fizetőképesei maradjanak. Megvédeni az egész rendszert attól, hogy a mostaninál sokkal nagyobb katasztrófával omoljon össze.

John újra meg újra átgondolt mindent, szívében mély részvéttel a szerencsétlenül járt kisemberek iránt.

Az élet olyan volt, mint hajdan a lakatlan préri. Bölcsesség kellett hozzá és előrelátás, hogy utat lehessen törni rajta.

Az első úttörőknek csak a nap és a csillagok voltak a vezérek. Gyermekeik és unokáik most éppen olyan sötét, járatlan vadonban botorkálnak, mint régen a nagyapáik. Ó, ha a nap és a csillagok nekik is megmutatnák a helyes utat!

John olykor felnézett a remekbe készült kis bronzszekérre és kissé megkönnyebbült.

Ez a szekér, amely híven jelképezte az elmúlt idők küzdelmeit, arra figyelmeztette őt, hogy minden korszaknak megvan a maga hosszú, fárasztó utazásai. Ez az utazás olykor végehetetlen, fárasztó menetelés a magas száraz fűben: a préri durva talajának igába törése. Máskor pedig: végeérhetetlen küzdelem embertársaink békességéért és jólétéért.

John örült, hogy mégis megvette a bronzot.

HETEDIK FEJEZET

Laura és az édesanyja valami megmagyarázhatatlan módon itt, északon, távol hazulról, közelebb kerültek egymáshoz. Néha együtt sétálgattak az erdőben, a fenyőtűk szőtte puha szőnyegen. Egyszer egy indiánkunyhó maradványaira bukkantak, és Laura, az ő csapongó fantáziájával, rögtön visszaképzelte magát azokba az időkbe, amikor még indiánok éltek a tó partján.

Egészen elmerült álmodozásába, Eloise szava riasztotta fel:

– Ezek nem indián maradványok, Laura. Nézz csak ide! A rudak dróttal vannak egymáshoz erősítve. Cserkészek járhatnak itt.

Laura kénytelen volt igazat adni az édesanyjának. De azért sajnálta, hogy kizökkentette őt álmodozásából.

Egy ilyen erdei séta alkalmával szóba hozta Laura azt, ami már régen motoszkált a fejében: nem akart az egyetemre járni. Semmi áron sem akart.

Az egyetem olyan rettenetes valami azzal a hat-hétezer hallgatójával. Laura még a gondolattól is megborzadt. Nem maradhatna inkább itthon, olvasgatni és írni? Ígéri, hogy nem lopná a napot, idehaza sem.

De Eloise hajthatatlan maradt.

– Anyád jobban tudja, hogy mi való neked, Laura. Szükséged van arra, hogy megtanuld az emberekkel való érintkezést. Olyan korban élünk, amelyben a gyakorlatiasság a jelszó. Föl kell ráznod magad ebből az álmatagságból!

Laura feje fölött úgy függtek az egyetemi évek, mint Damoklesz kardja. Forrón kívánta, bár örökre itthon maradhatna kék-fehér szobájában, pedig szeptember közepe már fenyegetően közeledett.

– Néha azt hiszem, hogy te a múlt századból maradtál itt – mondta kétségbeesetten az édesanyja.

Laura egyelőre igyekezett elhessegetni magától a fenyegető változás rémét. Igyekezett csak a boldog jelennek élni, és minél jobban kihasználni a múlt napok örömeit.

Egyéb kellemes izgalmak közepette, hogy boldogsága teljes legyen, megismerkedett Miss Westcote-tal. Miss Evelyn Westcote-tal, az íróval.

Miss Westcote a barátnőjével egy kis erdei villában lakott. A fenyőágak ráborultak a villa tetejére. Kéménye körül kíváncsi mókusok ugrándoztak.

Laura, az ő rajongó természetével, istennőt látott Miss Westcote-ban és legszívesebben minden percét a közelében töltötte volna. El-elsétált a nyaraló előtt, és alig mert egy pillantást vetni a veranda felé, nehogy Miss Westcote tolakodónak tartsa őt. De ha Miss Westcote véletlenül meglátta és behívta, a föld kerektségén nem volt boldogabb teremtés Lauránál.

Csak azt nem értette, hogyan lehet az, hogy Miss Westcote alig beszélt az írásról? Hogyan lehet az, hogy valaki olyan gyönyörű könyvet tud írni, amilyen a *Harangzúgás*, és nem beszél róla?

Egyszer meg is kérdezte Laura.

Miss Westcote, az ő természetes, közvetlen módján nagyot nevetett Laura kérdésén.

– Ugyanabból az okból, amely okból a cukorgyáros nem eszi meg a saját gyártmányú cukorkáit. Örülünk, ha néha megszabadulhatunk a mesterségünktől és elfelejtkezhetünk róla.

– De Miss Westcote, az írás nem olyan, mint egy közönséges mesterség.

Laura csodálkozott, egy kicsit csalódottnak érezte magát.

– Én . . . én azt hittem, hogy az íráshoz ihlet kell . . .

Miss Westcote elkomolyodott:

– Igen, kicsikém. Amíg az ember fiatal. De – tette hozzá – olyan nagyon rövid ideig maradhatunk fiatalok!

Eloise is örült, hogy megismerkedhetett Miss Westcote-tal. Az ősszel, a klubban éppen az ő műveiről készült előadást tartani. Milyen szerencse, hogy a véletlen összehozta vele.

– Pompás! – mondta Laurának. – Legalább kikérdezhetem és mindenről pontos értesülést szerezhetek. Majd néznek az asszonyok!

– De édesanyám – mondta Laura –, Miss Westcote pihenni jött ide. Bizonyára nem örülne az interjúnak.

– Azt nekem ne mondd – ellenkezett Eloise –, hogy van olyan író, aki nem szívesen beszél önmagáról és a könyveiről. Természetesen előbb meg fogom kérdezni, hogy fogad-e. De ilyen nagyszerű alkalmat csak nem fogok elszalasztani!

Miss Westcote szívesen rendelkezésére állt Eloise-nek.

Eloise és Laura előbb átmentek az autón Silver Lake Cornersbe, hogy egy üres füzetet vásároljanak az interjúhoz. Egy szalmakalapos kövér boltos szolgálta ki Eloise-t, a kicsi boltban, ahol mindent árultak, amire egy turistának szüksége lehet. Az emberek horgászózsineget, horgot, csalétket, színházi lapot, fagylaltot és levelezőlapokat vásároltak, amelyeken apró emberkéék könnyedén emeltek a fejük fölé egy-egy tízkilós muscallonge halat.

Cornersből egyenesen Miss Westcote-hoz hajtottak Lauráék.

Az író nő egy hosszú fekvőszékben pihent, és a tavat bámulta, melynek hullámai aranyosan csillogtak a délutáni napfényben.

Miss Westcote felállt, elébe ment vendégeinek, azután megint kényelmesen visszatelepedett a fekvőszékbe. Laura is kényelembe helyezkedett egy másik fekvőszékben. Nem úgy Eloise! Mereven ült egy szék szélén és kihegyezett ceruzájával kezében a füzet fölé hajolt.

– Első kérdésem – kezdte Eloise a leglágyabb hangján –, hogy mi indította Miss Westcote-ot a *Harangzúgás* megírására.

– Az írókat rendszerint egy közös ok indítja az írásra – felelte igen udvariasan és komolyan Miss Westcote. – Ez az ok mindnyájunknál előtérbe kerül, mihelyt túl vagyunk az első, világjavító törekvéseken.

Eloise minden szót jegyzett.

– És mi az az indítóok, ha szabad kérdezni?

Miss Westcote szeme pajkosan villant meg, aztán lecsukódott. Laurának úgy tetszett, hogy egy kicsit befelé nevetett.

– Minthogy újabban már nem lehet gombbal, üveggyönggyel, csecsebecsével, szalaggal csereüzleteket kötni és mint-hogy az írónak is éppen úgy kell enni, öltözködni, fogat tisztítani, mint a többi embernek, talán asszonyom is kitalálja, hogy az az indítóok mi lehet.

Laura nevetett, de Eloise kissé sértődötten húzta ki magát. Miss Westcote így szólt:

– Ugye, nagyon prózai ok? A klubjában talán nem is beszélhetne róla... Majd mondok valami olyat is, ami irodalmiabb hangzik.

Eloise szorgalmasan jegyzett a kis fekete füzetbe.

– Kik a regény főszereplői?

Ez könnyű kérdés volt.

Miss Westcote felsorolt néhány nevet.

– És a másodrendű szereplők?

A ceruza buzgón szántotta végig a fehér lapokat.

– A harmadrendű szereplők?

Miss Westcote összehúzta a szemöldökét.

– Az istenért, Mrs. Deal! Csak nem akarja még a negyedrendűeket is följegyezni?

Miss Westcote későbbben így mesélte el az interjút a barátnőjének, akivel együtt nyaralt:

– Teljesen belezavart az az asszony. Alig jutott eszembe a hősnőm neve. Az alapgondolatot rosszul mondtam el. Akadémikus kérdéseivel tönkresilányította az én szegény kis történetemet. Megölte, felboncolta. Pedig, Blanche, ha egy könyv érdemes arra, hogy egyáltalán beszéljünk róla, akkor úgy kell tekinteni, mint húsból, vérből és lélekből való valamit és nem mint holt anyagot. A kisleány édes volt és megértő. De az anyja egyike azoknak a kékharisnyáknak, akik, ha rajtuk állna, szimmetrikus sorokba raknák a csillagokat és a tejutat letörőlnék az égről, mert abban szabálytalanul helyezkednek el a csillagok.

... Elmúlt a két hét. A két gyönyörű hét.

Laura azt hitte, nem bírja elviselni, hogy soha többé ne lássa a drága fehér törzsű nyírfákat, a kanyargós utakat, ne érezze a fenyőfák illatát és ne hallja többé a hűvös, kék víz csobogását.

Szomorú volt, kedvetlen, amilyen az ember nagy élmények, nagy örömek elmúltával szokott lenni.

Átment Miss Westcote-hoz, hogy elbúcsúzzék tőle.

– Ki sem mondhatom, mit jelentett számomra az, hogy Miss Westcote-tal megismerkedhettem.

– Én is örültem, hogy megismerhettem magát, kedvesem.

Miss Westcote erősen fogta Laura kezét.

– Ne hagyja abba az írást. Írja meg, amit lát és amit ért... A maguk prérijéről írjon és a családjáról, úgy, ahogy érzi, ahogy *maga* látja... Ne utánozzon senkit. Ne akarja idegen ember szemével nézni a szülőföldjét és a családját. Azt írja le, amit érez, mert lesznek mások is, akik úgy fognak látni és érezni, mint maga, és azok szívesen fogják olvasni az írásait.

Laura annyi mindent szeretett volna még mondani ennek az okos asszonynak és annyi mindent szeretett volna kérdezni tőle. Szerette volna kitárni a lelkét és befogadni, magába szívni Miss Westcote minden szavát. Szerette volna elmondani neki a verset, amelyet a nagymama halála után talált az emlékkönyvben – és szeretett volna elpanaszolni neki, hogy amióta a nagymama meghalt, senkihez se tudott bizalommal lenni. Az álmairól, a vágyairól is szeretett volna beszélni, mint ahogy a nagymamával szokott. Szerette volna megmagyarázni Miss West-

cote-nak, hogy a nagymamából semmi sem maradt, csak egy szálló fehér madár.

De megint az a régi szorongó érzés fojtogatta a torkát. Képtelen volt a szíve szerint beszélni.

Megköszönte Miss Westcote jószágát, megígérte, hogy tőle telhetően megfogadja a tanácsait, azután elbúcsúzott.

Amint a fenyőtűkkel borított kis erdei ösvényen lefelé szaladt, úgy érezte, semmi a világon vissza nem tarthatja őt attól, hogy második Miss Westcote legyen belőle. Nem, nem engedi magát kitűzött céljától eltéríteni!

A búcsúzásnál – Dealék Harry bácsiék költségén vasúton utaztak haza – Harry bácsi sokáig fogta Laura kezét, és kétszer is megcsókolta kis húgát.

– Máskor is elviszünk magunkkal – mondta. – És el fogsz jönni hozzánk – tette hozzá hirtelen, mintha ez abban a pillanatban jutott volna eszébe. – Ugye, Carolyn?

Carolyn néni mosolygott és azt mondta, hogy igen, nagyon kedves lesz, ha Laura meglátogatja őket.

Harry bácsi idegesen száguldozott föl-alá a szobában és az izgalomtól nekipirulva mondta:

– Majd érted küldök. Nemsokára. Ugye, elengeded, Eloise?

Eloise nem is titkolta örömét.

– Minden vágyam, hogy elmeheessen hozzátok – mondta komolyan és hálásan.

– Majd ha itt lesz az ideje, írok. És csekket is küldök. Nem akarom, hogy az én kisleányomnak pénzébe kerüljön, ha miniket meglátogat.

Harry bácsi újra meg újra kezét fogott mind a hármukkal, azután beugrott az autóba, fiatalos kalapját félreacsapta, és keskeny kezével még egyszer búcsút intett Laurának.

– Nemsokára hallani fogsz rólunk, kis boszorkány. Talán a jövő nyáron. Már előre örülök neked. Sok ember jár hozzánk, jól fogod magad érezni.

Carolyn néni nehézkesen helyezkedett el a hatalmas autóban. Annette eligazgatta a párnákat a háta mögött és a lába alatt. Formátlan, bő ruhát vett föl az útra és lapos sarkú, széles orrú lakkcipőt.

Harry bácsi mindaddig integetett kackiás kalapjával, amíg kocsijuk el nem tűnt az út kanyarulatánál.

Laura nagyon lehangolt volt. Érezte, hogy itt valami baj van – valami rettenetesen nagy baj van, de egyelőre nem tudta, hogy micsoda.

A jó házasságnak, úgy érezte, egészen, egészen másmilyennek kell lennie, mint amilyen a Harry bácsiék házassága.

NYOLCADIK FEJEZET

Mihelyt hazaértek Cedartownba és visszazökkentek a rendes kerékvágásba, hozzá kellett látni az egyetemre való készülődéshez.

Laurának elviselhetetlen volt a gondolat, hogy ő ezt a készülődést nem akadályozhatja meg. Miért nem teheti az ember azt, amire vágyik?

Olykor elsétált a gimnázium ódon épülete előtt, amelyben olyan boldog éveket töltött, és sóvárogva nézett fel a régi falakra, mint ahogyan az ember egy kedves baráti arcra néz. Úgy tetszett neki, hogy a vén iskola barátságosan, szinte anyai gyöngédséggel néz le rá, és sajnálja, hogy Laura elmegy. Azt már elfelejtette Laura, hogy valaha ettől az épülettől éppúgy remegett, mint most az egyetemtől.

*

Az egész család az ő dolgát vitatta, Katherine-nél, egy augusztusi vasárnap délutánon.

Katherine szép kis villája tele volt Dealekkel. Margaret néni és Fred bácsi Omahából, Grace néni, aki egyetemi tanár volt, Lincolnból, Isabelle néni és Harrison Rhodes bácsi Chicagóból rendes évi látogatásukra jöttek Cedartownba. Eljött Mackenzie bácsi és Emma néni is a fiukkal, Stanley-val, Stanley feleségével és két gyermekével. És John és Eloise, Laura és Millard és Jimmie és Katherine és a kis Patty, aki most félesztendő volt és az érdeklődés központja.

– Tehát kollégiumba mégy, Laura? – kérdezte Emma néni.

Laura helyett az édesanyja felelt:

– Igen.

– Anyukám – szólt Laura zavartan –, még kérdés, hogy fölvesznek-e.

Eloise szája megkeményedett.

– Miért ne vennének föl?

Miért mondja ezt az édesanyja itt, mindenki előtt? – gondolta Laura keserűen. Hátha mégsem veszik föl?

Mindenki hozzászólt a dologhoz.

A Dealek mindig ilyenek voltak, zajosak, élénkek, egyik a másikon élesítette a vitatkozókéességét.

A vélemények megoszlottak.

Jimmie Buchanan, Fred bácsi és John Deal határozottan a kollégium ellen voltak. Eloise, Margaret néni, Emma néni, Katherine, Stanley Deal és a felesége a kollégium mellett foglaltak állást.

. Minthogy a zenéhez semmi köze nem volt az ügynök, Rhodesék nem vettek részt a társalgásban. Mack bácsi is semleges maradt, csak itt-ott szólt közbe.

Grace Deal kijelentette, hogy neki csak tudnia kell, mert ő éppen egy főiskolai kollégiumban tanár. Ő azt mondta, hogy természetesen az internátusi életnek is vannak hátrányai.

– Én sem vagyok föltétlen híve. De amíg valami jobbat ki nem találnak helyette... Kritizálni könnyű, de mást kitálalni...

– Én nem szeretem azt a nagy közösséget. Mindenkit egyformán kezelnek – mondta John Deal. – És amellet klikkek alakulnak... Az adófizető polgárok pénzén épülnek ezek az internátusok, a demokrácia nevében és aztán lenézik az adófizető polgárok gyermekeit.

– De John! – ellenkezett Margaret Baker. – Az csak természetes, hogy csoportok alakulnak. Hétezer ember utóvégre nem lehet folyton együtt.

– Úgy van! – helyeseltek többen, diadalmasan.

– Az emberi természetben gyökeredzik, hogy csoportokba tömörül – szólt közbe Katherine. – Ha ma megsemmisítik az alapszabályokat, John bácsi és minden kollégium önkormányzata megszűnik, jövő vasárnapra valamennyi átszerveződnék és új neveket adnának maguknak: *Apacs indiánok*, vagy *Régi arabok* és *Pizkos ördögök*.

Mindenki nevetett s a feszültség, amely már zivatarral fenyegetett, egy kicsit engedett.

– Kathie-nek igaza van – mondta Eloise. – Okosabb így, hogy az emberiség államokra oszlik.

– Nézzétek meg például, hogy Allen Rinemillerből mit nevelt a kollégium – mondta valaki.

– Ugyan kérlek! Akinek olyan nagynyja van, abból sohase lesz semmi.

– Az nem úgy van, Eloise. Aki olyan kitűnően berendezett, modern házban lakik, mint a Pi-Tau diákokthon, annak az életstandardja feltétlenül emelkedik. Az hozzászokik az úri életformákhoz.

– Allen most megint visszamegy az egyetemre – szólt bele Laura is a beszélgetésbe. – Találkoztam vele tegnap az utcán.

A legélénkebb vitatkozás közben kopogó léptek hallatszotak a kapu felől.

– Oscar bácsi! – sóhajtott lemondóan Emma.

– Na, most egy kicsit elcsendesedünk – mondta Katherine –, és hallani fogunk valamit a régi testvéri szövetségről... Az ökorhajcsárok régi rendjéről...

Az öregember fekete kalapjával a kezében, mosolyogva lépett a szobába. Kopott kabátja kihajtóján most is ott díszelgett a háborús és a 68-as jelvény.

Boldog volt, hogy régi barátainak gyermekeit és unokáit mind együtt találhatta. Milyen szerencse, hogy éppen errefelé sétált, mondta. Salátát hozott Kathie-nek a spárgafüles kosárban.

Jimmie széket tolt mögéje, de az öregember, botjára támaszkodva, állva maradt a szoba közepén és körüljártatta tekintetét az ismerős arcokon.

– Most körülbelül éppen annyian vagytok itt együtt, amennyien voltunk, mikor apátok, Henry bátyám meg én kirándulást rendeztünk a Weeping Waterhez. Az egész szomszédságot összehívtuk, és mindenkit felpakoltunk az ökrös szekerekre. A Dealeket, a Lutzokat, a Reinmuellereket... Négy ökörfogaton mentünk...

Senki sem mert Kathie nevető szemébe nézni.

Az öregúr zavartalanul folytatta:

– Hallottátok volna, milyen vígan voltunk... Henryék harmonikáját is elvittük magunkkal. Abbie a *Piros, fehér, kék*-et játszotta rajta és azt, hogy *Columbia, te vagy az óceán gyöngye*... De a szekérsor olyan hosszú volt, hogy az egyik nem hallotta, mit énekel a másik, és mindenki mást-mást énekel... Will Deal meg én hajtottunk... Henry egyszer előre-szaladt és azt mondta: az Istenért, hagyjátok abba a *Ki visz engem hazá-t*, hiszen hátul a *Három vak eger*-et fűjjük.

Oscar bácsi összecsapta a térdét, úgy nevetett kellemes emlékein.

*

Amennyire nem kívánta John Deal, hogy Laura egyetemre járjon, annyira ragaszkodott hozzá Eloise.

Laura tudta, hogy az anyja lesz a győztes. Föltéve, hogy fölveszik.

A következő héten, amerikai szokás szerint, egyik meghívó a másik után érkezett a főiskolai leánykollégiumokból. Laura nem győzött csodálkozni ezen, de Eloise természetesnek találta, hogy egy Wentworth unokán a legelőkelőbb intézetekben is kapva kapnak.

– Majd én bemegyek vele Lincolnba és megnézem, hogy melyik a legmegfelelőbb! – mondta Eloise az urának. – Nem bírom Laurában. Ő olyan javíthatatlan álmodozó, hogy egészen biztosan megelégedezik a legelemibb dolgokról... A Chi-Tauban csupa gazdag lány lakik... az Alpha-Beta inkább családias jellegű... a Rho-Phi nagyon hazafias társaság...

– Mindegy az, hogy melyiket választjátok – mondta John. – Laura olyan helyes kislány. Mindenütt lesznek barátai.

– Ezt csak te képzeled... Azt hiszed, elég, ha fölmegy Lincolnba, nekifekszik a tanulásnak és...

– Igen, én valahogy úgy képzeltem, hogy elsősorban tanulni küldjük... Mikor én az egyetemre jártam...

– Tudom. Te akkor dr. Overman lovait kefélted, fát hordtál a rendelőjébe és fűtöttél.

– És sok jó barátot szereztem – mondta melegen John.

– Laura nem hordhat fát...

– Senki sem kívánja tőle, hogy fát hordjon, ha nincs rászorulva... De én attól félek, hogy te túlságosan nagy fontosságot tulajdonítasz a kérdés társadalmi oldalának.

– Megvan az okom rá. Hallgass ide, John. Te férfi vagy és egy férfitől nem lehet kívánni, hogy olyan megérzései legyenek, amilyenek egy anyának vannak. Majdnem minden leány szerez magának vőlegényt az egyetemen. Én vagyok olyan előrelátó, hogy erre is gondolok. Ha az Alpha-Betába vagy a Gamma-Zetába megy Laura, ki tudja, kikkel ismerkedik meg! Az ottani leányok bátyjaival és barátaival! Látod! Világos, mint a nap!

– És ki biztosít téged arról, hogy az Alpha-Beták és a Gamma-Zeták bátyjai és barátai derék fiúk lesznek?

Ez már sok volt Eloise-nek. Azzal, aki nem tudja megérteni, hogy mit jelentenek az Alpha-Beta vagy a Gamma-Zeta-beli lányok fivérei és barátai, nem érdemes vitatkozni.

Eloise tehát szépen kiöltöztette Laurát, és a meghívókkal fölfegyverkezve, bevitte a városba.

Johnnak fáj a szíve, hogy a kisleánya elkerül hazulról. Még csak tizenhét éves. S az egyetem olyan ijesztően nagy. Vajon lehetséges-e, hogy ilyen bájosan és romlatlanul fog hazakerülni az egyetemről? Hátha megtanul affektálni? Hátha elrontják a társai?

John szerette volna megmondani Laurának, hogy milyen nagyon szereti, hogy milyen büszke rá, hogy mennyit imádkozik a boldogságáért.

De semmit sem tudott mondani.

Megcsípte az arcát a búcsúzásnál és vidáman integetett neki az ablakból, mikor beültek a kocsiba. Minél mélyebben érzett valamit, annál nehezebben tudott beszélni róla. John gyerekkorától fogva ilyen volt, és Laura örökölte az apja természetét.

Eloise és Laura erre a hétre egy előkelő szállodában foglaltak szobát.

Margaret néni meghívta ugyan őket gyönyörű otthonába, de Eloise ezúttal nem fogadta el sógornője meghívását. Jobb, ha bent laknak a városban, hátha adódik valami szórakozás, mondta.

Sok minden „adódott”. Laurát mindennap löncsre, ebédre, teára, estélyre hívták.

A kollégiumok közül egyik-másik pazarul, szinte túl díszesen volt berendezve.

Laura nagyon furcsán érezte magát ebben az új légkörben. Fiatal leányok, akiket azelőtt sohase látott, a nyakába borultak. Sokan elragadtatva a szemébe dicsérték. Volt, aki azt mondta neki, hogy ő a legbájosabb leány mindazok közül, akik valaha megfordultak a házban. Laura azt mondta magában: Nem hiszek nekik. Keresztüllátok rajtuk. De egyik-másik leány azért tetszett neki. Volt valami utánozhatatlan kecsesség a mozdulataikban, valami megnyerő őszinteség a modorukban. Némelyiknek a gondtalan nevetése Laurára is átragadt.

A beiratkozás zűrzavara kifárasztotta Laurát. Olykor egy pillanatra lehunyta a szemét, és sóvárogva gondolt az otthoni kertjükre, ahol most visszavonulhatna a szőlőlugasba, olvashatna egy kicsit és rendbe szedhetné kuszált gondolatait.

Mikor már valamennyi kollégiumot sorra járták, Laura ideges könnyek között jelentette ki az édesanyjának, hogy nem tud választani az ajánlatok között.

De erre nem is volt szükség.

Eloise választott helyette.

– Alpha-Beta! – jelentette ki határozottan, ellentmondást nem tűrően. – Remélem, fölvesznek. A Gamma-Zeta csak másodszorban jöhet számításba s a Rho-Phi harmadsorban.

– És ha a három közül egyikbe se vesznek fel?

Eloise orrcimpái megremegtek s a szája egyenes vonallá keményedett.

– Ha nem? ... Még csak az kellene!

Szerencsére minden simán ment.

Laurát felvették az Alpha-Betába.

Kissé zavartan és nagyon fájó szívvel vonult be az intézetbe. Eloise diadalmasan, elégedetten kísérte el.

Az Alpha-Beta régi épület volt s talán éppen a régiessége adta meg neki a felsőbbiséget a Missouritól nyugatra eső többi kollégium fölött, amelyekben a hagyományok nem játszottak olyan nagy szerepet, mint az Alpha-Betában. Az Alpha-Beta arisztokratikus levegője nagyon beleillett Eloise számításába.

A fehér faburkolatok, mahagóniajtók, tengerkék függönyök, süppedős szőnyegek, szélesen terpeszkedő régi bútorok a nap-

pali szobákban, a derűs, virágos kretonok a dolgozószobákban, a hálószobák régimódi berendezése mind hozzájárultak ahhoz, hogy az Alpha-Betát a legelső kollégiummá avassák.

Eloise ritka meglegeedett hangulatban búcsúzott leányától, a tágas alsó hallban, ahonnan kanyargós, faragott karfás mahagónilépcső vezetett föl az emeletre.

Laura azt hitte, nem bírja ki, hogy el kell szakadnia az édesanyjától. Bár sokszor nem értették egymást, Eloise mégis jó anya volt és Laura most, a búcsú pillanatában közelebb érezte magát hozzá, mint valaha.

– Ó, csak legalább még egy esztendeig otthon maradhattam volna!

Laurának remegett az ajka.

Eloise-nek egy arcizma se rándult.

– Meglátod, hogy nagyon jól fogod magad érezni itt. Gondolj arra, hogy mit tettem érted... Ez a legelső kollégium... Előkelő társaságba kerülsz... És talán... talán egyszer megismerkedsz egy derék fiatalemberrel... Valamelyik előkelő társnőd bátyjával vagy unokabátyjával.

– Ó nem, nem, anyukám!

Rosszabbkor nem is mondhatta volna ezt Eloise.

– Engem nem érdekelnek a férfiak, édesanyám! Egyáltalán nem érdekelnek. Nem érted, hogy...

Látván Laura kétségbeesését, Eloise taktikát változtatott.

– Hát jól van. Ne beszéljünk erről. Ne törődj mással, mint a tanulással. Isten áldjon meg... Föl a fejjel!... Végy erőt magadon, Laura. Ti, Dealek, derék, tehetséges emberek vagytok. Nem kell szégyenkezned a neved miatt. Az édesapád bizottsági tag. Mack bátyád bankár Omahában, Grace nénéd egyetemi tanár, Margaret nénéd egy híres lincolni orvos felesége és Isabelle nénéd zenetanár Chicagóban.

Eloise olyan részletesen sorolta el a rokonokat, mintha Laura mindezt most hallaná először.

– A Dealek derék, becsületes, tehetséges emberek. És mindenkifelett ne felejtse el, Laura, hogy anyád Wentworth leány.

Ezekkel a bátorító, vigasztaló szavakkal búcsúzott Eloise a kislányától.

– Ha én ott nem vagyok – mesélte aztán este odahaza az urának –, nem sikerült volna. Laura magában nem tudott volna határozni.

– És mi történhetik, ha nem határoz?

– Akkor ... – Eloise suttogóra fogta a hangját, mintha valami szörnyű titkot közölne Johnnal. – Ha most nem határoz, *talán soha többé meg nem hívták volna egyik kollégiumba sem.*

Laurát tehát fölvettek az Alpha-Betába.

Nem minden jelentkezőt vettek föl. Az egyik leánykát azért nem vették föl, mert szeplős volt. A másikat azért nem, mert első pillanatra nem tetszett az arca. A harmadiknak az volt a veszte, hogy megette a madáreledelt, amivel a saláta díszítve volt.

... Az egyetemen töltött négy év alatt Laurának aztán volt alkalma megfigyelni, hogy a végzetes szeplők csodálatosan feloldódtak egy rózsás és tejfehér leánycarc bársonyában. Abból a leányból, akinek az arca első pillanatra nem tetszett, Május királynője lett. És az, aki megette a zöld levelet a salátáról, elnyerte a Phi-Beta-Kappa első díját.

De hát egyetlen hét alatt ugyan ki tudná elolvasni, mi minden van megírva a csillagokban? ...

KILENCEDIK FEJEZET

Laura egy másodévesssel lakott egy szobában.

A társát Bernice Fowlernek hívták, és modorában, gondolkodásmódjában, szokásaiban olyannyira emlékeztetett Laura kitűnő édesanyjára, hogy az embernek arra kellett gondolnia: vajon nem cserélték-e el születésükkor ezt a két leányt?

Bernice a legelső napon átrendezte a szobát, másképp fésülte Laurát, lefejtett egy csipkegallért Laura egyik ruhájáról és kijelentette, hogy azt a ruhát nem csipkegallérral, hanem barna gyöngysorral kell viselni, megbeszélte vele, hogy kitől tanuljon zongorázni és énekelni, és végül gondosan áttanulmányozta fiúismerősei névsorát, hogy gavallért válasszon közülük Laurának.

Egy este, harmadik emeleti szobájuk ablakában állva, Laura ártatlanul megkérdezte:

– Miért áll annyi autó a Gamma-Zeta körül?

Amire Bernice jelentősegteljesen felelt:

– Bizonyára azért, mert a rendőr tilosra állította a jelzőlámpát. A Gamma-Zeta körül *sohasem* áll több autó, mint az Alpha-Beta körül. Ezt jegyezd meg.

Az első hónap végére Laura már megtanult egyet-mást.

Először is tudott néhány szót franciául. Azután tudta, hogy fizikában nagyon lassan halad. Rájött, hogy a botanika tudománya nemcsak annyiból áll, hogy az ember lepréseli a Stove Creek körül szedett virágokat, továbbá, hogy az emberek nem születnek szabadnak és egyformának, hogy az Alpha-Beta növendékei a Jóisten kiválasztott gyermekei, hogy a Pi-Tau előkelőbb, mint a Tau-Phi és hogy az Ómega-Gamma a leggyöngébb a kollégiumok között.

Laura az egész első félév alatt kissé lehangolt volt. De mikor rájött, hogy még az ő előkelő Alpha-Beta testvérei között is akadnak olyanok, akik időnként kedvetlenek, akik hazavágyódnak, akiknek nincsenek randevúik, akiknek kifogy a zsebpénzüik: visszazökkent a rendes kerékvágásba.

Furcsa az élet. De fenntartani az egyensúlyt: érdekes feladat.

Laura többször találkozott Allen Rinemillerrel.

Allen legújabb divatú ruhájában nagyon csinos volt. Szemmel láthatóan népszerű is volt, mert mindig olyan futballistákkal lehetett együtt látni, akiknek a nevét mindenki ismerte, vagy pedig előkelő kollégiumbeli lányokkal.

Ha találkoztak, mindig megálltak egy-két szóra. Allen kivált a társai közül és odament Laurához.

Mikor ez először történt, Laura furcsán érezte magát. Mert bár gyűlölte magát azért, hogy ez eszébe jutott, mégis arra kellett gondolnia, hogy szerepet cseréltek. Odahaza a Dealek előkelőbbek voltak, mint a Rinemillerek. Itt pedig az előkelő Deal kisasszony hálás volt, ha a lenézett Rinemiller fiú szóba állt vele.

És amikor Laura végignézett egy-egy futballjátékot és látta Allent délcegnek, erősnek, ügyesnek és látta, hogy az egész

közönség mennyire lelkesül érte, Laura büszke volt rá, hogy egy városból valók.

Minden lánynak volt egy állandó gavallérja, akivel teniszezett, sétált s hét végén kirándult. Minthogy Laura weekendre az őszi hónapokon keresztül hazajárt, idáig még el tudta kerülni a fiúkkal való közelebbi megismerkedést, de mikor az Alpha-Beta az első hivatalos estélyt adta, ő is kénytelen volt táncosról gondoskodni.

Bernice Fowler megígérte, hogy majd szállít egyet. Laura félt egy kicsit. Ő nem tudott könnyedén „csevegni”. Jobban érezte, mint valaha, hogy mennyire az apja lánya ő.

Eloise gondoskodott Laura számára új estélyi ruháról. Lágyan omló, elefántcsontszínű selyemből készült a ruha, és minden díszre rafináltan egyszerű szabása volt.

Bernice Laurának gavallérul egy hosszú, sovány fiút kerített. Laura, amikor meglátta a gavallér kisfiús zavarát, egyszerre valami anyai gyöngédséget érzett iránta. Többnyire így volt a fiúkkal szemben.

Ebben a fiúban is csak az öccsét látta, hosszúra nőttek és zavartnak a nagy igyekezettől, hogy megnyerje az ő, Laura tetszését. Kalandokról mesélt, nagyszerű teljesítményekről, amelyeknek ő volt a hőse. Laura nevetni szeretett volna rajta, és tudtára adni, hogy ne erőlködjék, ne akarjon mindenáron „imponálni” neki.

Az Alpha-Beta estélye fényesen sikerült. Allen Rinemiller is eljött. Egy Gamma-Zeta beli leányt kísért; Delores Thaxter-t. Laura most látta először Allent estélyi ruhában. Így festhetett Apolló frakkban.

Pompás atlétatermete volt Allennek, nemes metszésű arca, hullámos szőke haja, kedves, könnyed modora. Laurának úgy tetszett, soha nem látott különb fiatalembert nála.

Delores Thaxter és Allen éppen olyan szép pár voltak együtt, mint Katherine és Jimmie. Delores sötétvörös bársonyruhát viselt. Látszott rajta, hogy sokat forog társaságban. A nője barátnője volt Kathie-nek – egyszer együtt játszottak két hercegnő szerepet valamelyik kollégiumi bálban. De ha elismerte is Laura, hogy Delores szép leány, neki nem tetszett. Hízogó macskára emlékeztette őt. „Szinte hallom, amint dorombol” –

mondta magában Laura, mikor új udvarlójával eltáncolt mellettük.

Most, hogy látnia kellett, hogy a gögös omahai lány hogyan keresi Allen kedvét, Laurának önkéntelenül eszébe jutott mindaz, amit a nagymama beszélt az öreg Gusról és Christine Reinmuellerről, akik valaha ekhós szekéren jöttek Nebraskába. Hihetetlen, hogy három nemzedék alatt ilyen óriási változáson mehet keresztül a család!

Aztán egyszerre – Laura maga sem tudta, hogyan történt –, Delores táncolt Laura táncosával és Laura Allennel.

De Allennel még kínosabb volt táncolni, mint az újdonsült gavallérral. Allen kitűnő táncos volt ugyan, de vele nem lehetett általánosságokról beszélni, mint a másikkal. Allen földije volt Laurának, vele tehát otthoni dolgokról kellett volna beszélnie. De miről? Christine nagymamát vagy Verna Condent csak nem hozhatta szóba?

Laurának semmi okos nem jutott eszébe. Egy-egy zavart igennel vagy nemmel felelt Allen kérdéseire, és megkönnyebbülnen sóhajtott fel, mikor Allen visszament Deloreshez.

A „gólya” vitte vacsorázni Laurát. Figyelmes volt, kedves, udvarias. Mindenről gondoskodott. Laurának mégis állandóan az volt az érzése vele szemben, hogy mindez a kedvesség nem a lelkéből fakadt, hanem csak megtanulta, ahogyan minden mesterséget meg lehet tanulni.

– Jól megnevelték a kollégiumban! – mondta később Bernice Fowlernek. – De engem, tudod, mire emlékeztet? Egy sofőrre, aki mereven ül a volán mellett és le nem veszi szemét a kocsiútról.

Bernice bosszankodott ezen a megjegyzésen. Ő hosszabb diplomáciai tevékenységgel halászta ki ezt a kitűnő ifjút Laura számára, és rossz néven vette, hogy barátnője nem méltányolta kellőképpen a fáradozását.

– Pedig olyan helyes fiú! – mondta. – A családja a legelső nebraskai pionír-családok közül való. Ha foglalkozik veled, ajánlom, fogd meg.

– Minden nebraskai pionír-család családfája három nemzedékre nyúlik vissza – felelt Laura. – Allen Rinemiller családjára is van olyan régi, mint az övé. És Allen mégiscsak különb fiú.

Ez a beszélgetés Laura és Bernice szobájában folyt le. Egy karcsú, szőke leány, olyan, mint egy drezdai porcelánfigura, meg egy magas Carmen-szerű szépség is ott kuporgott a dívány sarkában. Azok ketten ráhagyták, hogy Allen az egész egyetemen párját ritkítja.

Laura az ágya szélén ült, a lábát lóbázta, úgy mesélt a társainak.

– Allen nagyszülei meg az én nagyszüleim hatvan esztendővel ezelőtt egy napon érkeztek Nebraskába. Még két család jött velük együtt: Henry Lutzék és Oscar Lutzék. Ekhós szekéren érkeztek és ...

– És mind együtt laktak? – kérdezte kíváncsian a szőke.

– Nem laktak együtt. Két cölöpházat építettek meg egy vályogviskót és egy vermet ástak a domboldalon. Ebben a veremben lakott Allen Rinemiller nagyapja.

– Hihetetlen! El tudjátok képzelni? Veremben? Ez az elegáns Pi-Tau-fiú! És a nagyapja veremben lakott! Hihetetlen! – ámuldozott a Carmen, akinek a nagyapja egy egész nyáron keresztül kolerában elhullott disznókat fuvarozott egy lincolni olajfinomítógyárba és öt dollárt kapott fuvarjáért.

TIZEDIK FEJEZET

Az első egyetemi év elmúlt.

Laura éppen hogy lekollokvált. Egyetlen kitüntetést sem szerzett. Semmiben sem vált ki a többi közül. Az Alpha-Beta gyöngyházjelvényét viselte a kabátja kihajtóján; új barátságok derűs emlékét meg néhány csalódás felhős emlékét is hazavitte magával.

John Deal nagyon örült a kis leánynak. Nem látott Laurán semmi változást, s John egy kicsit szégyellte önmaga előtt, hogy attól félt: az egyetem meg fogja változtatni, el fogja rontani Laurát. A legnagyobb változás rajta az volt, hogy Cedartown nem elégítette ki többé. A kis kék-fehér leányszoba és a régi szőlőlugas nem jelentette többé az egész világot Laura számára.

A hazaérkezését követő napon sorra látogatta a rokonait, barátait, mintha nem egy órányi távolságból, de Isten tudja, milyen messzi országokból tért volna vissza.

Christine Reinmuellerrel az utcán találkozott és megállt vele beszélgetni.

Christine még mindig a szá zr áncú, kék kalikó ruháját viselte, s két zsíros hajfonata most is a tarkójára tapadt, mint hatvan évvel ezelőtt, de mintha ez alatt az év alatt kissé megszeli dűlt, gyöngédebb lett volna. Mintha most, az élete végén megszeret te volna az életet és nehezére esnék megválni tőle. Egyszer, beszélgetés közben, kemény öklével megtörülte a szemét. Allent szidta, lustának, haszontalannak nevezte; azt mondta, nagy könnyelműség volt, hogy egyetemre engedték.

– *Ein grosser Fehler!* – sirá nkozott – nagy hiba . . .

De amíg ezt mondta, vizeskék szemében mintha mégis meg- csillant volna a nagyanyai büszkeség.

Christine Reinmueller, a kis sváb parasztasszony, büszke volt az ő tudós unokájára, akiből előkelő úri fiút nevelt a kol- légium.

*

Kathie gyermeke, Patty már tizenhat hónapos volt. Édes, ennivaló, csöpp kis szőke baba.

Kathie ezúttal is bridzs-délutánra készült, amikor Laura be- állított hozzá.

– Hogy’ tudod itt hagyni, Kathie, mikor olyan drága! És hát- ha megüti magát, vagy magára ránt valamit!

Katherine röviden, gúnyosan kacagott.

– Látom, Lolly, éppen olyan régimódi vagy, amilyen voltál. Azt hittem, az Alpha-Betában majd egy kicsit kigyógyulsz a maradiságodból. Te persze azt kívánnád, hogy egész nap itthon üljek és vigyázzak a kicsire, mint a kotlóstyúk a csirkéire. De erre semmi szükség. Verna imádja Pattyt és nagyszerűen tud vele bánni.

– Ki az a Verna?

– Az új gyereklány, Verna Conden.

– Verna Conden?! Itt szolgál nálad?

– Igen. Miért csodálkozol olyan nagyon?

– Ó... nem tudom. Nagyon meglepődtem... Olyan szép lány volt és a gimnáziumban mindenki szerette. Nagyon népszerű volt.

– Most is szép. Ami a népszerűségét illeti... nekem semmi közöm hozzá. Ha elvégzi a munkáját és Pattyre vigyáz, a többivel nem törődöm... És nehogy a fejedbe vedd, Lolly, hogy én elhanyagolom a kislányomat. Dr. Rayburn minden héten megvizsgálja. Dr. Moss figyeli a fogát. És nincs az a nehézsúlyú birkózó világbajnok, akit olyan szabályszerű diétán tartanak, mint ahogyan mi tartjuk Pattyt. A modern gyermeknevelés egészen más, mint a régi volt. Hát kérlek, Lolly, ne nézz rám olyan szigorú szemmel.

Laura kiérezte Kathie tréfás hangjából is, hogy ingerült. Hogy megsértődött az ő ártatlan megjegyzésén.

Mikor Kathie elment, Verna Conden fehér kötényben, bóbitával a fején, halkán benyitott a gyerekoszobába:

– Laura, kérlek, ráérsz egy pillanatra? – kérdezte félénken.

– Szervusz, Verna, hogy vagy?

– Köszönöm, jól. Szeretnék valamit kérdezni tőled.

Verna zavartnak látszott. Fényes barna szeme egy másodpercig állta Laura fürkésző tekintetét, azután lecsukódtak a szemhéjai.

– Mondd, kérlek... udvarol Allen valakinek az egyetemen?

– Ugyan, Verna!

Most Laura volt zavarban.

– Az egyetemen egészen másképpen megy az. Ott mindenkinek van egy állandó partnere. De az nem számít. Én különben is alig látom Allent.

– Köszönöm. Csak ezt akartam tudni. Most már tudom.

Megfordult és visszament a konyhába. Laura lehangoltan ment haza.

Verna tehát még mindig szereti Allent.

Szegény Verna, hogy idejutott! Kathie-nél szolgál! És Allen – Allen milyen hallatlanul népszerű az egyetemen! Borzasztó. Az élet kegyetlenül furcsa tud lenni.

Odahaza Laura elmondta az édesanyjának, hogy Kathie mennyire felfortyant azon, amit ő Pattyról mondott.

Eloise szája egyenes vonallá keményedett, mint mindig, ha nem tetszett neki valami.

– Megint olyasmibe avatkoztál, amihez semmi közöd, Laura. De azért jól tetted, hogy megmondtad neki. Kathie nagyon könnyelmű. Soha sincs otthon. A gyerekek Verna viseli gondját. Jimmie is haragszik már érte. Ő maga férfi létére többet törődik Pattyvel, mint az anyja.

Laura már megbánta, hogy szólt Eloise-nek. Nagyon szerette Kathie-t, és fájt neki, hogy az anyja olyan szigorú, elítélő hangon beszél róla.

Lutz bácsi a tornáról szemlélte a csendesen folydogáló cedartowni életet. Nagyon megörült Laurának, és magas, rekedtes hangján, minden apropó és minden összefüggés nélkül, azonnal beszélni kezdett:

– Nekünk volt rágógumink bőven, nem kellett rózsaszínű vagy ezüstpapírba csomagoltan a boltban vásárolni... A pré-rin nőtt egy napraforgó-forma virág... annak a szárából annyi gyanta folyt ki, amennyit akart az ember. Csak össze kellett gyűjteni... Ő nagyon szerette... sokat szedtem neki...

Laura tudta, ki volt az az ő és arra gondolt: milyen lehet az, ha ennyit gondolnak az emberre és ennyit beszélnek róla.

Oscar bácsi egyszerre, megint minden összefüggés nélkül másról kezdett beszélni:

– Emlékszem a nyolcvankettediki fergetegre. Az öreg Norton temetésére mentünk, ő meg én... Ő a szekér végében ült Christine Reinmuellerrel... Gus nem jöhetett, hát mi vittük el Christine-t... Egyszerre egy ló odadugta a fejét kettőjük közé... Iszonyú nagyot sikítottak... Azt hiszem, a ló éppúgy meg volt lepve, mint Marthy és Christine...

Akármiről beszélt az öreg, mint valami kis ezüstcsengettyű szava, minden előadását a Marthy neve kísérte.

Százszor elmesélte, hogy Marthy ezt meg azt mondta, és nevetett a felesége rég elhangzott megjegyzésein.

Laura néha, titokban csodálkozott azon, hogy Oscar bácsi sohasem szomorú. Hogy' van az, hogy ilyen vidáman, szívből tudott nevetni?!... Ha az ember szeret valakit és az a valaki meghal... hogy lehet az, hogy valaha megszűnünk siratni őt...

– Éppen tegnap mondtam neki . . .

Laura hirtelen közbevágott:

– Kinek, Oscar bácsi? Kinek mondta?

– Kinek? Hát Marthynak.

Oscar bácsi nagyon elcsodálkozott Laura kérdésén.

– De, Oscar bácsi, az nem lehetett tegnap . . . Hogyan beszélhet vele, ha nincs itt . . . ?

Az öregember egy pillanatra mintha megdöbbszent volna.

– Igaz! – mondta. – Nincs itt.

Egy percig a botjára támaszkodva, maga elé bámult.

Laura haragudott önmagára, hogy olyan kegyetlen volt.

– De látod – szólalt meg az öreg –, látod, *ők* sohasem hagyják el az embert egészen . . . Én itt ülök a tornácra és úgy képzelem, hogy ő odabent dolgozik a házban. Ha én bent vagyok, azt képzelem, hogy ő kiment egy kicsit az udvarra . . . Olykor a lépéseit is hallom és hallom, amint becsukja az ajtót, tesz-vesz a szobában . . . Ne gondold, hogy bolond vagyok. Az öregemberek szeretnek elábrándozni . . . És mikor az orgona virágzik . . . olyankor mindig azt hiszem, hogy itt van. Az orgona . . . ő meg az orgona . . . Az volt a kedvenc virága . . . és ha orgonát látok, akkor mindig ő jut az eszembe.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

A fiatalság regénynek, bonyodalmas történetnek látja az életet. Vidám, romantikus, kalandos, érdekes történetnek. De azok, akiknek fiatalsága már elmúlt, tudják, hogy az élet sokszor nem oldja meg a történet bonyodalmaival. Az élet olyan, mint valami folyó: rohanó, lüktető víz, emelkedik és alázuhan és keskeny szorosokon, örvényeken, szirtéken keresztül keresi az útját a távoli tenger felé. Minden ember szereplője a történetnek. Az egyik élet találkozik a másik élettel, aztán tovább folyik. Alig egy-egy pillanatra találkoznak – és a folyó folytatja végtelen útját a távoli tenger felé.

A tantárgyak váltakoztak az egyetemen. A filozófia és a gyermekpszichológia helyét Az Érzelmi Pszichológia és a Szellemi

Egészségтан foglalta el. Különböző szemeszterek alatt Laura lakótársai is változtak. Hol a Carmen-szerű szépséggel lakott együtt, hol a kis szőke drezdai porcelánbabával. Futballmérkőzésekre járt és a többi huszonötezer nézővel együtt ő is lelkesen énekelte, hogy: „Nebraskának nincsen párja ezen a világon”, és a tömeglelkésedés őt is annyira magával ragadta, hogy képes lett volna egy font húst is kivágnatni a testéből, ha Nebraska, Shylock módjára ezt az áldozatot kívánta volna tőle.

Már úgy járt-kelt az Alpha-Betában, mintha mindig otthona lett volna a nagy régi ház, és mikor a karos gyertyatartókkal világított asztaloknál két fogás között, társai az intézeti „himnusz” zümmögtek: „Szeretlek, Alpha-Beta!” – Laura túláradó boldogságában máglyahalált halt volna az Alpha-Betáért.

Szerencsére, a kollégium nem kívánt ilyen áldozatot növénydekeitől. A kollégium csak annyit kívánt tőlük, hogy ne hozzanak szegyet a házra és tartsák fönna a régi, előkelő nívót.

A második nyár végre meghozta Harry bácsi meghívását. Eloise izgatottan hozta rendbe leánya holmiját.

John Deal ezen a nyáron is vállán hordozta a község minden baját-gondját.

Kathie jött-ment, léhább életet élt, mint valaha és a göndör hajú kis szőke Patty, aki már hároméves volt, állandóan búcsút integetett az ablakból az ő szép anyukájának.

Jimmie megszította idejét a bank és a kisleánya között.

Oscar bácsi ezen a nyáron is sokszor végigkopogott botjával a főutcán, hordta a káposztát, retket, sárgarépat a spárgafüles kosárban a házakba, ahol unták őt, mert minden szállítmányt egy-egy régi történet kíséretében nyújtott át.

Christine Reinmueller az udvarán tipegett, fölszedte a kötenybe a kukoricacsutkákat, amelyeket a teherkocsik elhullattak, szidta az embereket a pazarlásért, vagy pedig ott ült a diófa alatt és a köszvénytől csomós, kemény ujjain újra meg újra elszámlálta, hogy hány lánc földje volt valaha és törte rajta a fejét, hogy hová lettek a földjei.

A nyáron át Allen maga is munkába állt az ő dús, fekete földjén. Az egyetemen már csak fél éve volt hátra.

Júliusban aratott.

Az aratás régi aranynapjai elmúltak. Romantikája már a múlté volt. A kasza ritmikus pengése, amely valaha megihlette a költőket, örökre elnémult. Egyetlen ember elvégzi hat ember dolgát, a kerges, barna kezek segítségével.

Valaha az aratás kemény, veritékes munkát jelentett. Férfiak, asszonyok, lovak elfáradtak, mire a gabona be volt takarítva. Annak a parasztasszonynak, aki valaha vállán vitte ki a vizeskorsót a szántóföldre, annak a parasztasszonynak az unokája most az egyetemre jár.

Mikor a gabonája be volt takarítva, Allen visszament az egyetemre, az utolsó szemeszterre.

Ebben az évben is Delores Thaxter volt a partnere. Laura sokszor látta őket együtt. Allen hosszú zöld roadstere sokszor állt a Gamma kollégium előtt, ahol a forgalom most is nagy volt, bár most már Laura maga sem ismerte volna el, hogy a Gamma előtt azért áll annyi autó, mert a Gamma-Zeta beli leányok népszerűbbek, mint az Alpha-Beta növendékei.

Allennek mindig akadt egy-egy kedves, figyelmes szava Laurához. Olykor megálltak az utcán vagy a kollégium könyvesboltjában beszélgetni.

Hogy komoly volt-e a dolog Allen és Delores között, nem tudta Laura. Ezeket az egyetemi flörtöket egy kívülálló mindig komolynak látta. Laura maga még nem volt szerelmes. Pedig a társai már mind keresztülmentek egy-két szerelmen és csalódáson. Neki is volt „partnere”, mert különben a társai kineveték volna és szégyent hozott volna az Alpha-Betára. De Laura nem nézett dobogó szívvel a fiúkkal való találkozások elé és nem ábrándozott róluk utólag, mint a többiek. Akkor volt a legboldogabb, ha visszavonulhatott a szobájába írni, olvasni, álmodozni.

A Harry bácsiéknál tett látogatás csak még álmodozóbbá tette. Azóta egészen külön világban élt. Tréfált, nevetgélt, beszélgetett a családjával, a társaival, de állandóan az volt az érzése, hogy nem közülük való.

Mikor a *Préri Hajója* című nebraskai szépirodalmi hetilap elfogadta egy novelláját, Laurával nem lehetett bírni. S egy később megjelent verse csak olaj volt arra a kicsi lángra, amely lelke mélyén úgymint örökösen égett. Sokszor gondolt arra, milyen

furcsa, hogy valaki két életet élhet, mint ő. Végzi a tanulmányait, éli a kollégiumi lányok vidám, gondtalan életét, amellyel ő tulajdonképpen apáca, aki a kolostor rácsos ablaka mögül néz ki a világba. És az ő igazi énje ez az apáca – ez az igazi Laura Deal, aki ha a rácsos ablakon kinéz, mindig látja a szálló fehér madár ezüstös szárnyát.

Laura alig tudta elhinni, hogy ez már az utolsó éve az egyetemen. Hová lett az idő? Mintha tegnap lett volna, hogy a kollégium földszinti halljában sírva búcsúzott az édesanyjától.

*

Az ajtón egy kis fekete szemű elsőéves kopogtatott és beszólt:

– Mr. Allen Rinemiller várja a sárga szalonban Miss Laura Dealt . . . Ha esetleg Miss Laura Deal nem óhajt vele beszélni, tudok valakit, aki . . .

– Elhallgatsz, te csirke! – nevetett Laura, és már sietett is lefelé a mahagónilépcsőn.

Allen háttal állt az ablaknak és látta, hogy jön Laura.

– Szép gyermek! – mondta magában – és valahogy más, mint a többi.

Az járt a fejében, hogy a többi diáklány közül egyetlenegy sem mert volna megkérni arra, amivel most Laurához fordult. Delores Thaxtert a legkevésbé.

– Halló, Allen, Isten hozott.

Laura elfogulatlanul, hüvösen nyújtott kezét. Most már mindig ilyen fesztelen tudott lenni. Sose jött zavarba. Kitűnő modorú, fegyelmezett úrihölgy vált belőle, aki ha kellett, mindenről tudott beszélni.

Laura nagyon lelkesedett Allenért, de csak olyanformán, ahogyan egy regényhőseért, egy testetlen valakiért szoktak lelkesedni a lányok. Szerette Allen humorát, szép szöke fejét, karcú alakját, kék szemét, mosolygós száját. Történeteibe – mert Laura állandóan írt – bele is illesztette Allent mint hősszerelmet, a képzetele alkotta leányalakok, de sohase Delores Thaxter vagy a többi ismerős lányok mellé.

– Nem zavarlak? – érdeklődött Allen.

Laura a fejét rázta.

Az amerikai kritika fejlődése és az angol tájszólások igazán várhatnak. Nem, igazán nem volt semmi sürgős dolga.

– Akkor szeretnék valamit kérni tőled – mondta Allen és szép arca elkomolyodott.

– Kérlek. Ami rajtam áll...

– Nagymamát tegnap beszállították az állami elmeegógyintézetbe.

– Az elmeegógyintézetbe?! Ó, Allen! Csak nem...?

– De igen... Kicsit megzavarodott.

– Jaj, Istenem!

– Nincs nagyon rosszul. Többnyire magánál van, de aztán egyszerre, minden bevezetés nélkül, ha valaki egészen ártatlanul mond valamit, ami felizgatja... akkor megint... A rokonság úgy határozott, hogy menjek ki meglátogatni. Ha magánál van, vágyik utánunk. Emil bácsi mondta, hogy szeretné, ha kimennék hozzá. Képzelheted, hogy nem szívesen megyek, de ha meg kell lenni... és úgy gondoltam, hogy talán te is kijönnél szegényhez.

– Természetesen, Allen. Nagyon örülök, hogy értem jöttél. Rögtön itt leszek.

Már fönt is volt a harmadik emeleten, fejébe húzta divatos kis barna kalapját, boát dobott a vállára, és elbúcsúzott a hallban Carmentől meg a drezdai porcelánbabától.

– Hogy csináltad, Lolly?

– Beletesszük a Nebraskai Híradóba. Vastag betűkkel a címlapon: Alpha-Beta elhódította Gamma-Zetától a futballbajnokot!!!

– Szervusz, ravasz kis vámpír! Jó mulatást!

– Csacsik! – mosolygott fölényesen Laura. – Hiszen a beteg nagymamájához megyek vele.

A triumvirátus harsogó nevetésbe tört ki.

– Vigyázz a farkasra, Lolly!

– Miért olyan nagy a fogad, nagymama!

– Hogy jobban megrághassalak, kicsikém!

Laura a lépcsőről visszafordult és rosszállóan rázta a fejét.

– Ugyan, ne éretlenkedjetek már!

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Allen hosszú, zöld roadsterén tették meg az utat Lincoln arnyas utcáin keresztül, ahol tölgyfák és jegenyék szegélyezték a rövidre vágott gyeses térségeket. Smaragd zöld lombok közé ékelt, bájos kis villák mellett vezetett az út a betegek kis városa: az állami klinikákhoz.

Először az irodába mentek. Onnan a kertbe irányították őket. Christine Reinmuellert egy ápolónővel a tölgyek alatt találták.

Ott ült a kis sváb parasztasszony a padon, formátlan testével, barázdás, vörös arcával. Színtelen haja két varkocsban a tarkója fölé tűzve, mint fiatalkorában. Ott ült Christine Reinmueller tétlenül a padon és a köszvénytől csomós, megfeketedett körmű kezét az ölében nyugtatta.

– Megismersz, nagymama?

Allen lehajolt a töpörödött anyókához.

Az öregasszony fölnézett rá elfátyolozott, vizes, kék szemével.

– Te ... te is közülük való vagy.

– Én vagyok, Allen ... az unokád ... Herman és Lucy fia.

– Ja. Tudom ... – felelte az öregasszony szórakozottan.

– És ez itt Laura, nagymama.

Allen megfogta Laura kezét és előbbre húzta

– Ráismersz, nagymama? Laura Deal.

Az öreg szemek fürkészően Laurára tapadtak.

– Deal ... Deal ... – Egyszerre földerült az arca. – Ja. Hát persze!

Kemény öreg ujjával kezébe fogta Laura puha kis kezét.

– So? Olyan rég nem láttalak ... Olyan rég nem jöttél át hozzám. Ja ... Emlékszem. Te voltál nálam, mikor a gyerekeim születtek. És én voltam nálad, mikor a te gyerekeid születtek.

Allen egy kicsit elpirult.

– Hagyd el, Allen – mondta szelíden Laura. – Összetéveszt a nagymamával. Azt hiszi, hogy én vagyok Abbie Deal.

– Ja ... Ez az ... Abbie. Most már emlékszem ... Az én barátnőm. Az én legjobb barátnőm. Ja.

Görcsös ujjával megsimogatta Laura rózsás tenyerét. Aztán az arcához nyúlt, simogatón.

– Emlékszem! – motyogta. – Együtt jöttünk ... Együtt építettük a házainkat ... Emlékszem ... A magas fű hajlongott a szélben ... A nap sütött ... Jó barátok voltunk ... Gute Freunde. Miért nem jössz gyakrabban hozzám, Abbie barátom?

Laura alig tudta a könnyeit visszafojtani. Milyen szép ez! Milyen drámai helyzet! Mint valami regény!

– Majd gyakrabban jövök.

– Kihozom őt megint, nagymama – ígérte Allen ünnepélyesen. Kicsit zavarban volt, szeretett volna szabadulni már.

– Ja. Hozd ki ... te ...

Láthatóan nem volt tisztában azzal, hogy Allen kicsoda.

– Majd elbeszélgetünk a régi időkről ... Emlékezünk ...

– Igen, nagymama.

Allen szép, szőke feje közelebb hajolt a nagymamához.

– Sokszor meséltél nekünk azokról a régi időkről ... Nehéz idők voltak ... Amíg a földet megműveltétek ...

Christine egyszerre megváltozott.

Cserzett, ráncos arca eltorzult és valami gúnyos, szinte gonosz kifejezést öltött.

– So? A föld – mondta. – Hát te tudod, mi történt a földemmel ... A tizenegy rész földemmel! ... Tudod ... So? Te vetted el a földemet?

Felállt, fenyegető arccal és öklét felemelve közeledett hozzájuk. Laura önkéntelenül hátrált Allen felé és Allen védően, szorosan magához ölelte őt mind a két karjával.

Egy pillanatig mozdulatlanul álltak így, nem tudták, mitévők legyenek.

Aztán az ápolónő az autó felé intett.

Laura kibontakozott Allen karjából.

Elindultak az autó felé. Mind a ketten hallgattak. Laura zavarban volt. Nemcsak az öregasszony viselkedése hatott rá, hanem egy kicsit az is, hogy Allen magához ölelte. Laura idegenkedett mindenféle olyan bizalmaskodástól, amit a többi lányok, akik flörtöltek vagy szerelmesek voltak, természetesnek találtak. A lányok kinevették őt ezért, ósdinak csúfolták. Most haragudott, hogy nem vigyázott magára jobban. Utóvégre

nem forgott komoly veszedelemben, hogy védelemre szorult volna. Egy kicsit úgy festett a dolog, mintha ő ki akarta volna használni a helyzetet. Pedig hát tulajdonképpen akarata ellenére történt. És éppen Allen Rinemillerrel!

Ostobaság volt persze olyan nagy jelentőséget tulajdonítani ennek a semmiségnek. Elhessegette magától a kellemetlen emléket és Allenhez fordult:

– Szegény öreg. Képzeld csak el, Allen... Képzeld el, hogy hatvan évvel ezelőtt jöttek Nebraskába. Nagymama sokszor mesélte, hogy ők meg a te nagyszüleid, meg Oscar Lutzék és Katherine nagyszülei: Henry Lutz bácsi és Sarah néni, mind egyszerre érkeztek ekhós szekéren. És akkor itt még semmi sem volt, csak a véghetetlen kék ég és a préri magas füve az alacsony buckákon és a patak mellett egy-két fűzfa... A nap lemenőben volt, amikor a négy szekér megérkezett. Tábortűzet gyújtottak... Az indiánok is ott táboroztak a közelükben és halálra rémítették őket... El tudod képzelni?

– Hihetetlen... Ott, ahol most a mi farmunk van és Cedar-town és a kitűnő országút... Nemigen szoktam ezekre a régi dolgokra gondolni, de most, hogy mondom... Képzeld el, hogy a préri helyén most autók száguldanak és fölötte repülőgépek keringenek... és a gőzeke száz holdat szánt végig egyetlen nap alatt...

Már be kellett volna fordulniok a kollégium felé vezető útra.

– Nem volna kedved még egy kicsit kocsikázni? Sok a dolgod?

Az amerikai kritika fejlődésének és az angol tájszólásoknak jelentősége egyszerre eltörpült Laura szemében.

– Ó, dehogy – mondta. – Semmi dolgom. Menjünk.

Csak ebéd idejére tértek vissza.

Útközben mindenféléről beszéltek. A kollégiumi életről, barátságról, sportról, professzorokról, napnyugtáról, karrieréről, színházról, moziról, életről, szerelemről.

Amikor visszaérkeztek az Alpha-Beta kapuja elé, Allen azt mondta Laurának:

– Ha megengeded, máskor is eljövök érted.

A hall forgóajtaján keresztül Laura látta, hogy a lányok már az étterembe özönlenek. Már nem lesz ideje átöltözködni.

Rámosolygott Allenre.

– Gyere minél előbb.

– Hogy van a nagymama, Lolly? – kérdezték a barátnői, a karos gyertyatartók és a széles, alacsony virágvázák fölött, hal-
kan és jól nevelten, ahogyan egy Alpha-Beta-beli ladyhez illik.

– Nem evett meg a farkas?

– Megmentett az ifjú vadász?

Laura ma nem bosszankodott ezeken a csacsiságokon.

Vidámnak, könnyűnek, boldognak érezte magát.

Valami nagyon kellemes dolog történt vele ma délután.

Új baráttra tett szert.

Két óra alatt – amint ezt, ékköves kis karkötőórájára pillant-
va megállapította –, két óra alatt történt vele ez a különös
változás.

Évek óta nem volt senkije, akivel bizalmasan beszélhetett
volna.

Mióta a nagymama meghalt, senki előtt ki nem önthette a
szívét. Sem a lányok, sem az ő hallgatólag és közömbös édesapja,
sem hideg és szigorú édesanyja, sem Katherine, akit pedig
szeretett, sem Grace néni, sem a tanárai, soha senki nem volt,
aki megértette volna az ő titkos gondolatait. Egészen a mai
napig. És ma történt valami. Valami nagyon szép és kellemes
dolog történt.

Laura rájött, hogy Allen Rinemillerrel mindenről lehet be-
szélni.

TIZENHARMADIK FEJEZET

Laura hazament weekendre. De ezúttal nem vonaton, hanem
Allen Rinemiller hosszú zöld roadsterén. Allennek, mint mon-
dta, a farmot is szemmel kellett tartania. Az autózás a pompásan
kiepített országúton nagyon kellemes volt. Nebraskában az ok-
tóber nagyon szép tud lenni.

Felhőtlen kék ég. Arany és bíbor foltok a folyó mentén. Az
őszi vetés fátýolszerű zöldje, mint valami tündérszőnyeg lebeg
a frissen szántott föld sötétszürke táblái fölött.

Felmászni egy nebraskai dombra egy ilyen ragyogó októberi napon és végignézni a földdarabon, amelyre olyan tökéletesen ráilleszkedik az égbolt kék burája, annyi, mint egy pillantást vetni az örökkévalóságba. Sokszor mintha valami ezüstszerű füst lebegne a távoli dombok fölött, mintha rég elmúlt októberrek indián tábortüzeinek füstje itt maradt volna a völgyben.

Allen és Laura a hosszú zöld autóban nem győzték a nap szépségét magasztalni. Mély hálával telt meg a szívük a természet iránt, mely ilyen bőkezűen ragyogtatta szépségét. A kollégiumbeli zajos, mozgalmas életből jólesett hazajönni az otthon csendjébe. De a szombat délutánt elrontotta az, hogy Laurának temetésre kellett mennie. Sarah Lutz halt meg. Henry Lutz felesége, Katherine anyai nagymamája. Kansas Cityből hozták haza, hogy a cedartowni régi temetőben helyezték örök nyugalomra.

Elegáns kis öreg néni volt Sarah Lutz, ürge és ragyogó szemű, életének utolsó órájáig. Ahogy ott feküdt a koporsóban, Laurát egy kis viaszbabára emlékeztette, fekete gyöngyszemével, hullámos fehér hajával, rózsás arcával, selyemruhája mellfodrán összekulcsolt keskeny kezével, a fehér selyemmel bélelt nagy skatulya mélyén.

– Istenem, hogy szerette Henry bátyám ezt a fekete gyöngyszemű, rózsás arcú, kacagó leányt! – sóhajtott föl Oscar Lutz.

Laura egy pillanatra elcsodálkozott. Nehéz volt elképzelni, hogy ez a nyolcvanhat esztendősen kis viaszbaba valaha fiatal leány volt. Pedig Oscar bácsi még ma is fiatalnak látta.

Estefelé Laura átment Oscar bácsihoz, aki a rózsáit borította be télire.

Az öregúr megint Kaliforniába készült. Rendbe kellett hoznia a házat és a kertet, mielőtt elment.

Leültek a tornác végében.

– Hát, Sarah is itt hagyott minket – kezdte az öreg. – És Christine Reinmueller megzavarodott, folyton a földjét emlegeti. Azt hiszem, az emberek azt gondolják, hogy én is megzavarodtam. Istenem, milyen erős, egészséges, jókedvű fiatalok voltunk, Marthy meg én, Henry és Sarah, Will és Abbie, Gus és Christine . . . Most már rajtam a sor.

Hogyan tud – gondolta Laura –, hogyan tud ilyen vidáman beszélni a halálról! Mintha csak arról volna szó, hogy a szomszéd városba utazik.

– Egy szép napon én is elmegyek közéjük... a régi embe-
reim közé... Máris többet éltem, mint amennyi halandó em-
bernek adatott... nem félek a haláltól, egy csöppet sem félek.
Csak attól az egytől mentsen meg a jó Isten, hogy valami
hosszú, lassú betegségben pusztuljak el... morzsánként. Hogy
sokat kelljen szenvednem és hogy valakinek terhére legyek a
betegségemmel... Úgy szeretnék meghalni, mint egy fa, ame-
lyet villám hasít ketté, vagy szélvész csavar ki a földből.

– Ne gondoljon rá, Oscar bácsi. Majd gondoskodunk egy jó
ápolónőről.

– Ápolónő nem kell. Azt a fényűzést én nem engedhetem
meg magamnak.

Laura szerette volna, ha nem olyan zsugori az öregúr. Min-
denki tudta, hogy bőven van neki pénze. Laura szerette az öre-
get, de ezt a vonást szerette volna kitörölni az egyéniségéből.

– Furcsa, hogy nem félek a haláltól. De azért nem szívesen
megyek el a földről. Nem szeretek arra gondolni, hogy át kell
adni a mi városunkat az új nemzedéknek. Mindig úgy érzem,
hogy ez a föld a miénk, öregeké, az első úttörőké... Colum-
bus és Balboa, meg a többiek érezhettek ilyesfélét...

Erről még sohase beszélt ilyen hosszan Lutz bácsi, de Laura
ösztönszerűen megérezte, hogy így van: hogy az öreg együtt
érez a várossal, mintha ő személyesen lenne felelős a város
bűneiért és erényeiért, kudarcaiért és sikereiért. Az ő állama,
az ő földje, az ő népe volt ez.

Laura, miközben hallgatta az öreget, csak fél füllel figyelt rá,
mert arra gondolt, itt az ideje, hogy Allen érte jöjjön. De a kö-
vetkező pillanatban már az járt a fejében, hogy miért nem ér-
tik meg az emberek Oscar Lutzot, miért haragszanak rá. Hi-
szén ő nem akar beleavatkozni senkinek a dolgába. Nem akar
terhére lenni senkinek. Ő csak azt akarja, hogy az ő állama, az
ő földje, az ő népe – ne feledkezzék meg róla.

Rekedtes, öreg hangján tovább beszélt Lutz apó:

– Sarah-t abban a kis temetőben temettük el, amelyet Henry
ajándékozott a községnek. Sarah kis árva öccse volt az első ha-

lottunk. Michiganból hoztuk magunkkal a hosszú útra ... Lent játszott a patak mellett és megmarta egy kígyó. Az orvos egész éjszaka mellette ült, de nem lehetett megmenteni ... Az volt az első temetés ... Én ácsoltam össze fenyőfából a koporsót. Abbie Deal és Christine Reinmueller kibélelték Sarah-nak egy hímzett takarójával ... Marthy segített Sarah-nak megmosdatni és felöltöztetni a kis halottat .. Henryvel együtt ástuk meg a kicsi sirt ... A nap forrón tüzelt és soha nem szűnő szél suhogtatta a préri magas fűvét ... Akkor még semmi árnyék nem volt a Stove Creek mentén ... Ez volt a temető kezdete. Másodiknak az apámat temettük belé, azután a te nagymamád-nak egy újszülött csecsemőjét ... Akkor alacsony kerítéssel körülkerítettük a három sirt, hogy a legelésző tehének föl ne túrják ... A szél végighömpölygette a prérin a kiszáradt gázt, mint valami barna hóförgeteget ...

Laura a cedartowni temetőre gondolt, amilyenek ma délután is látta: a halottak gondosan ápolt, virágos birodalmára, a tiszta, kavicsos utakra, a márvány síremlékek százaira, a hatalmas platánfákra – és alig akarta elhinni, hogy Oscar Lutz látta a temető kezdetét.

– Ki tudja, mi lesz velünk ... soká fogunk-e a sírunkban pihenni – hallotta tovább az öregúr hangját, mint ahogyan a fák zúgását hallja az ember.

Az öregember csak a halálról tudott beszélni a fiatal leánynak, aki csak az életre gondolt.

– De akárhogyan lesz, mindegy. A testünk földdé válik ... megtermékenyíti a régi talajt. Levelek és virágok, állatok és emberek mind földdé válnak. Azután az elemek végigszáguldanak erdőkön és mezőkön és új életre hívják a földet. Ha arra gondolok, hogy én is része leszek a drága hazai földnek, nem bánom, hogy meghalok ... Jólesik arra gondolni, hogy mindig itt maradok valahol a prérin.

– Tudja-e, Oscar bácsi, hogy maga valóságos költő?

– Mármost én? Ugyan menj már, kislány. Soha életemben nem olvastam verset.

– Majd én elmondok egyet és meglátja, hogy ugyanaz van benne, amit most mondott.

Nem volt az életnek olyan helyzete, amelyre Laura ne tudott volna verset idézni, csak úgy rázta ki a strófákat az ujjáiból.

Fekete földet rám hiába szórtok,
A lelkem mégis szabad lesz és boldog,
Nem süllyed alá testemmel a mélybe,
A vadludakkal felszáll majd az égre.
Az alkonyfényben fürdő temetőben
Táncoló porszem lesz talán belőlem,
S préri-hazám el nem hagyom soha . . .

– Szép . . . nagyon szép – motyogta az öregúr maga elé, többször is. Megfeledezett arról, hogy nincs egyedül.

Allen kocsija feltűnt a fordulónál és Laura kisurrant a kertajtón.

Az öregúr még sokáig ült a tornácon. A préri napnyugtáira gondolt és a húzó vadludakra.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Oscar bácsinak nem ment ki a fejéből, hogy Allen Rinemillert Laurával látta autózni.

Vasárnap reggel áttiipegett Dealékhez. Diót vitt nekik a spárgafüles kosárban és amikor Laura kiürítette a kosarat, az öregúr ravaszul így szólt:

– Nehogy feleségül menj Allen Rinemillerhez, Laura.

– Ne féljen, Oscar bácsi – felelte a leány. – Eszem ágában sincs.

Azután hirtelen hozzátette:

– Különben . . . különben miért ne mennék hozzá?

Oscar bácsi belemosolygott a szakállába.

– Helyes fiú – mondta, inkább magában –, de képzeld el, hogy Gus volt a nagyapja. A legfösvényebb sváb, akit el lehet képzelni . . . Olyan zsugori volt, hogy mikor az új házát építette, ekkorka köveket is eltett, mint ez a dió . . . Olyan fösvény volt, hogy kiszedte a földből azt a magot, amelyik nem kelt

ki... és Christine még nála is fősvényebb volt... Mindig a kályhában melegítette a vasalóját, nehogy faszenet kelljen vennie... és a nyitott kályhaajtó mellé ült a munkájával, mert sajnált lámpát gyújtani...

– De Gus és Christine Allen nagyszülei voltak, Oscar bácsi. És Allen semmiben sem hasonlít hozzánk. Ő már a harmadik generáció.

– Csak nem akarod feleségül venni Laura Dealt? – mondta még aznap délután Oscar bácsi Allennek, amikor a sarkon találkozott vele.

– Ugyan, Oscar apó, mi jut eszébe! – felelte Allen olyan hangon, hogy az öregúr megint belemosolygott a szakállába.

– Helyes kislány – motyogta, inkább magának –, de nagyon vékony, törekeny kis portéka, nem olyan izmos és erős, amilyen neked kellene, a farmon. Egy nagycsontú, izmos nőt keress magadnak, aki bírja a munkát.

Allen nevetett.

– Ha itt lesz az ideje, hogy megházasodjam, én feleséget akarok, Oscar bácsi. Nem munkásasszonyt.

Oscar apó hazatipegett.

Ha ezekből nem lesz egy pár – mondta magában, miközben összeszíjazta régi útításkáját a kaliforniai utazásra –, akkor vén bolond vagy, Oscar Lutz.

Laura úgy találta, hogy Allentől nagyon kedves volt, hogy hétfőn reggel visszavitte őt az egyetemre.

Allen pedig úgy találta: Laurától nagyon kedves volt, hogy vele tartott.

Aznap éjszaka, amikor a kollégium kapuja már bezárult, s az ablakokban egymás után hunyt ki a fény, Laura sárga pizsamában a tükre előtt állt és tömött, barna haját kefélt. Elgondolkodott. Merengéséből az riasztotta fel, hogy odaát, a szomszéd szobában a spanyol szépség így szólt a többiekhez:

– Nagy újság, lányok! A Gammában azt beszélik, hogy Allen Rinemiller elveszi Delorest.

Laura kezében megállt a kefe.

Egy pillanatig feszülten figyelt.

Nem lepődött meg túlságosan, de azért egy kicsit mégis váratlanul érte a hír.

– Én is hallottam! – felelte a drezdai porcelánbaba. – Odaát határozottan több az eljegyzés, mint nálunk. Nekünk is igyekeznünk kellene egy kicsit. Carmen, igazán meghozhatnád hazádnak azt az áldozatot, hogy ...

Laura, kezében a kefével, átment hozzájuk:

– Én csak annyit mondhatok, hogy Delores Thaxter nem gazdaembernek való feleség. Annyit se ért a falusi élethez, mint egy New York-i pólyás baba.

– Mit törődöl vele, Lolly!

– Én nem is törődöm vele. De sajnálom Allent. Ne felejtsetek el, hogy Allen nekem földim.

– Persze, persze ... Egészen elfelejtettük. Családi barátság. „Az ő nagymamája ismerte az én nagymamámat. Az ő nagypapája ismerte az én nagypapámat. A nagybátyja ismerte a nagybátyámat. A nagynénje ...”

– Ugyan, hallgass már!

Laura nem volt nevetős kedvében.

– A Rinemillereknek sok a földjük és Allennek nagy tervei vannak. Ő a legmodernebb, tudományos alapon, szakszerűen műveli a földjét .. Odahaza a Kereskedelmi Klubban előadást is tartott a földművelés új módszereiről ...

– A propagandafőnökének csaptál fel?

– Savanyú a szőlő, Lolly?

– Nem bánod, ha Delores fog beleülni a nagy, zöld autóba?

– Veletek ma nem lehet értelmesen beszélni.

Laura vállat vont és visszament a szobájába.

A tisztí bálra Delorest vitte el Allen, de a Pi-Tau és az Alpha-Beta legnagyobb bámulatára, a Pi-Tau báljára nem Delorest, hanem Laurát hívta.

– Na, Lolly! Hát ehhez mit szólsz? Csak nem ...?

– Ki hódítja meg a futball-embert? A Gamma-Zéta, vagy az Alpha-Beta?

Laura nevetett is, meg bosszankodott is rajtuk.

– Már igazán unom a sületlenségeiteket, gyerekek! Tőlem elveheti Delorest, amikor akarja. Én akkor se mennék hozzá, ha ő volna a világon az egyetlen férfi.

A Pi-Tau-estély után Allen nyíltan átpártolt Laurához.

Az Alpha-Betában senki se tudta, mi történt, de Delores Thaxter mellé egyszerre egy orvosnövendék szegődött állandó gavallérul, és Allen Rinemiller minden este becsöngetett az Alpha-Betába.

Eloise mérhetetlenül fel volt háborodva.

– Képzeljétek el! – sopánkodott. – Odaküldöm, hétezer fiatalember közé! A legelőkelőbb omahai és lincolni családok fiai között válogathatna. De ő azokra rá se néz, azok neki nem keltenek. Kire esik a választása? Egy Rinemillerre! Ezért küldtem az egyetemre!

Eloise hideg orrhangján úgy hangzott a Rinemiller név, mintha azt mondta volna: rinocerosz.

– Allennél helyesebb fiút el se tudnék képzelni – mondta John. – Csinos, jól nevelt, elegáns, eszes, művelt. Mi kifogásod ellene?

– Mi kifogásom van ellene? – horkant föl Eloise. – Valahányszor ránézek, mindig az öreg Gust látom magam előtt, amint disznókat hajt be a városba! És Christine-t látom a kék kalikóruhájában.

– Én pedig, valahányszor ránézek, a germán és az amerikai faj legszerencsésebb keverékét látom magam előtt. Megvan benne a nagyszülei szorgalma, az apja becsületessége és az édesanyja finomsága. Nagyon kedvelem Allent.

Eloise gúnyosan húzta félre a száját.

Egész életén keresztül ő intézte a családja ügyeit, és nem volt hajlandó kiadni kezéből a gyeplőt.

Éjszaka hosszú, kimerítő levelet írt Harry bácsinak.

S a levelet ő maga vitte el a postára.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Allen tavasszal befejezte az utolsó egyetemi félét és hazament gazdálkodni.

Mindenféle újíttáson törte a fejét. Újíttásokon, amelyek fokozni fogják a föld termőképességét.

A délkeleti fekvésű szobát irodává alakította át. Íróasztalt állított belé, írógépet és két iratszekrényt. Rendszeres kimutatót vezetett a kiadásokról és a bevételekről.

Ha Gus nagyapó szelleme ott ólálkodott volna, bizonyára azt mondta volna unokájának:

– Mire jó ez a sok új bútor, meg ez a sok könyv? ... Ezekkel akarsz te szántani meg csépelni? Mein Gott!

De, bár Allennek sok terve volt, egy tervet mindegyiknek elébe helyezett.

Tavaszi volt és Allen fiatal volt.

Laura áprilisban hazajött, hogy megbeszélje szüleivel, melyiket válassza a két kínáló állás közül. Szerencsés volt, hogy kettő közül választhatott. Sok társának egy sem akadt.

Az április Nebraskában olyan szeszélyes tud lenni, mint egy elkényeztetett fiatal leány. Lágy és kemény, gyöngéd és kegyetlen. A szombat borús volt. Szilvavirágillatú, langyos eső esett.

Laura, testhez simuló esőkabátjában, túlárado életkedvvel járta a várost. Bevásárlásokat végzett, az anyja megbízásából. Amikor hazafelé menet Kathie-hez is bekukkantott, Verna Conden lépett elébe a kertben és kissé zavartan megszólította:

– Hogy a markodba nevethetél, Laura ... amikor ... amikor azt kérdeztem tőled, hogy Allen ...

A hangja fojtott volt, kicsit keserűen csengett.

– Dehogyan is nevettem, Verna.

Laura barna szeme nyíltan állta a Verna tekintetét.

Verna kurtán fölnevetett:

– Most már mindegy! – mondta és bement a házba.

Laura folytatta útját, hazafelé, de a jókedvének vége volt. A tavaszi reggel örömebe ürmögve ment.

Verna természetesen a kettőjük barátságára célzott. Arra, hogy Allen meg ő ... Laura nagyon sajnálta Vernát.

Odahaza két újság várta. Az egyik az volt, hogy Oscar Lutz megérkezett Kaliforniából. A másik az volt, hogy Eloise levelet kapott Harry bácsitól.

Eloise nagyon ideges volt.

Azt akarta, hogy Laura rögtön üljön le egy karosszékre és olvassa el nyugodtan Harry bácsi levelét, mert ez a levél nagyon fontos, olyan fontos, hogy Laura egész életére kihatással lehet.

Laura levetette vizes kabátját, széket húzott az ablakhoz és belefogott a levél olvasásába.

Eloise-nek igaza volt. Eloise most azt mondta volna, hogy neki mindig igaza van. Ez a levél Laura egész életét más irányba fogja terelni. Annyira más irányba, hogy vasárnap délután, amikor Allen megkérdezte:

– Melyiket választod a két állás közül?

Laura azt felelte:

– Egyiket sem, Allen. Harry bácsihoz megyek, New Yorkba és ott maradok ... karácsonyig mindenestre.

Allen vitte vissza Laurát az egyetemre.

Nem az országúton mentek, hanem sáros mellékutakon, völgyeken, dombokon, keskeny hidakon, sziklákon keresztül. Az út mentén vadszilvafák virágoztak. A földet már feltörték a tavaszi szántáshoz. A barázdabillegetők kimerészkedtek az útra és felröppentek az autó előtt. Az alacsony fűben egy kis barna fácán lépegetett.

A levegő édes volt a préri friss tavaszi szelének illatától. Mintha magát az életet szívta volna be az ember ezzel a friss tavaszi széllel.

Felértek a legmagasabb dombra.

Innen minden irányba elláthattak. Úgy tetszett nekik, mintha a földgömb közepén állanának.

Allen leállította a kocsit a domboldalban.

Egyedül voltak a világ közepén. Az ő külön világuk közepén.

– ... Harry bácsiékhoz New Yorkba – fejezte be a mondatot Laura.

– Karácsonyig?

Allen úgy kérdezte ezt, mintha karácsony valamikor a jövő században lenne csak.

– Karácsonyra hazajövök és akkor majd beszélek a további terveimről. De természetesen elsősorban írni akarok.

– És a további terveid? Férjhez mégy?

– Ó, dehogy! Én sohase megyek férjhez.

– Ugyan!

– Nem, ha mondom. Tizenkét éves koromban elhatároztam, hogy nem megyek férjhez.

– Ez nagyon rossz újság rám nézve. Azt gondoltam ... Laura, én azt gondoltam, hogy egyszer talán feleségül jössz hozzám.

Laura fölemelte nyílt tekintetét Allenhez, aztán rögtön le-sütötte a szemét.

Nem adatott meg az asszonyoknak, hogy szemrebbenés nélkül nézzenek farkasszemet „A Nagy Kérdés”-sel, ha mégoly közömbösen vagy ügyetlenül intézik is hozzájuk ezt a kérdést.

– Hogy én ... hogy te ... ó, Allen, ez nagyon kedves tőled, ha komolyan mondod.

Laura volt annyira nő, hogy az is az eszébe villant: milyen diadal lesz elmondani ezt a leányoknak.

– Persze hogy komolyan mondom ... Nem tudom ... de attól a naptól fogva, hogy kijöttél velem a nagymamához ...

– De én ... én nem is álmodtam erről, Allen. Olyan jó barátok voltunk ...

– Van valami, ami többet ér a barátságnál ...

– Tudom, Allen ... De én ... én ... nem lehet ...

Allen igyekezett megőrizni a méltóságát. Megmaradni a középúton a romantika és a pajtási hang között. Azt mondta hát, könnyedén:

– Pedig nem megvetendő sors: feleségül jönni hozzám ...

– Tudom ... De én írni szeretnék! Allen ... Meg kell vallanom neked valamit ...

– Mit? Azt, hogy hercegnőnek születtem és a Dealek elraboltak? ...

– Hiába csúfolódom ... Ez rám nézve nagyon komoly dolog. Emlékszel, mikor egyszer, régen, én még kislány voltam és te fát hoztál Kathie-hez és megláttad a szalonban az ősanyám képét?

– Emlékszem.

– Isabelle Anders-Mackenzie-nek hívták és igenis: arisztokrata dáma volt. Deal nagymama sokszor mesélte, hogy mindig az ő szép nagyanyjára gondolt és ő volt az, aki teremtmény-kára ösztönözte. Énekelni, vagy festeni, vagy írni szeretett volna nagymama ... De az ő ifjúkori álmai sohase valósulhattak meg, mert férjhez ment és kijött ide, a vadnyugatra. Itt csak a családjáért élt és dolgozott, és bár nagyon öreg korában halt meg, nem érte el, amiről fiatalkorában álmodott.

– Drága öreg néni volt! – jelentette ki határozott hangon Allen, mintha arról lett volna szó, hogy megvédelmezze Abbie nagymamát valami szigorú kritikával szemben.

– Persze hogy drága volt. Senki jobban nem szerethte nagymamát, mint ahogyan én szerettem... És a maga módján az ő élete is teljes és csodálatos élet volt... Azt hiszem, végeredményben ő is meg volt elégedve az életével... De azért, amikor erről beszélt nekem – a dédelgetett reményeiről, amelyek sohase válhattak valóra –, éreztem, hogy úgy érezte, elmulasztott valamit. Azt szokta mondani: „Laura, te sokat fogsz tanulni és véghez fogod vinni azokat a dolgokat, amelyek nekem nem sikerültek...” Hát én most ezt akarom, Allen... Én véghez akarom vinni azt, ami nagymamának nem sikerült... Ez volt az a titokzatos valami, amit meg akartam neked mondani... Azon a régi napon, amikor fát hoztál Kathie-hez és ott álltál az ősanyám képe előtt, aki eszményképe volt a nagymamámnak, amikor még ő is fiatal leány volt, azon a napon én ünnepélyesen megfogadtam, hogy híres ember lesz belőlem... Egyrészt önzésből fogadtam meg – az ember többé-kevésbé önző –, másrészt a nagymama kedvéért... Ő annyira hitt bennem.

– Majd én beszélek az ősanyáddal, Laura... Megmondom neki, hogy üdvözlöd és hogy meggondoltad a dolgot.

– Ne tréfálj, Allen... Én komolyan beszélek...

– De hiszen ettől még férjhez mehetsz.

Allen maga is elkomolyodott.

– A házasság manapság nem hátráltatja az asszonyok karrierjét.

– De engem hátráltatna.

– Én azt hittem, modernül gondolkozol, Laura. Látom, hogy tévedtem. Régimódi vagy. Hiszen akkor is írhatnál, ha feleségül jönnél hozzám. Hány asszony van, aki házon kívül keresi a kenyerét. Neked még csak el se kellene menned hazulról. Ott van, például, Isabelle nagynénéd. Hivatásos énekesnő és énektanárnő, amióta Harrison Rhodes feleségül vette.

– Az más. Ők ketten együtt dolgoznak. A férje komponál, ő pedig énekel.

– Hát mi is dolgozhatunk együtt. Te írsz, én meg hegyezem a ceruzáidat.

– Nem, Allen. Nem lehet. A házasság és a munka... nem megy. Talán másnak sikerül. Nekem nem sikerülne. Én szívvel-lélekkel író akarok lenni.

Laura két írónőt nevezett meg, akik nem mentek férjhez.

– Ők az én eszményképeim. Őket akarom követni.

Allen erre három nevet mondott. Három nem kevésbé híres írónő nevét, akik férjhez mentek és gyermekeket neveltek föl.

Laura nem felelt rögtön. Később azt mondta:

– És te mindig itt fogsz élni, Cedartownban, Allen és én nem tudnánk itt élni.

Allen csodálkozva pillantott Laurára.

– Nem, Allen, *itt* én nem tudnék dolgozni.

– Miért nem?

– Miről lehet itt írni? Itt nincs téma, nincs megfelelő légkör és a légkör a fontos... Nézd azokat az írókat, akik népszerűek. Azok Új-Angliában élnek, vagy a londoni éjszakák levegőjében, vagy a regényes Új-Orleansban, vagy a kaliforniai spanyol missziós telepeken, az aranymezőkön, a New York-i gettóban, vagy a Broadway-n, a Hudson partján, vagy az alaszakai telepeken... Akik elsőnek írták meg a nyugati államok megalapítóinak életét, azok letaroltak mindent. Nekem semmit se hagytak.

Allen gyámoltalanul nézett körül.

Az áprilisi nap már lemenőben volt. Aransugarai vízszintesen feküdtek végig az alacsony dombokon, a mezőkön és a legelőkön.

Allen gyönyörködve itta magába a megszokott nebraskai képet.

Fiatalnak, erősnek érezte magát, mint a fiatal fűzfa, amelynek törzsében friss nedvek keringenek.

– Én ehhez nem értek – mondta szomorúan. – De én azt hiszem, neked könnyű volna... *Ebben* a környezetben...

– Ez csak keret! – legyintett Laura. – És nincs történet, amelyet beleilleszthetnék ebbe a keretbe.

– De az emberek... Hol találsz becsületesebb, derekabb embereket, mint itt?

– A becsületes, derék ember az irodalomban semmit sem jelent. Arról nincs mit írni... Nem érdekes... Nem kerül drámai helyzetekbe.

– Ha úgy érted, hogy a cedartowniak nem ölik meg a gyermeküket és hogy nem szöktetik meg másnak a feleségét, akkor igazán örülök, hogy nem élek „érdekesebb” városban.

– Nem akarsz megérteni, Allen. Cedartown éppúgy hazám nekem, mint neked. Én talán nem szeretem úgy, mint te? Nem örökre akarok én elszakadni Cedartowntól! De a munka hív... nem érted? Ha például földrajztudós, kutató volnál, te sem ülhethnél egész életedben idehaza.

– Ez nekem magas. Nem értelek.

– Throckmortin professzor azt mondja, hogy nálunk nincs szellemi élet.

– Throckmortin professzor gyomorbajos. Azért mondja.

– Azt mondja, hogy ez a síkság, ahol se hegy, se tenger, ez az egyhangú síkság pesszimistává teszi az embert és lehangolttá a lelkeket és hogy ez visszatükröződik irodalmunkban is.

– Szent Isten! Hát az az ezer tó Minnesotában, a sok fehér törzsű nyírfával... Mondd meg a professzornak, hogy nézze meg egyszer Dakotát... vagy vessen egy tekintetet az északi Nebraska homokbuckái felé, alkonyattájt, amikor varjak keringenek a kék égen... Nézz oda, például most... Hát van ennél szebb táj a világon?

– Ne heveskedj, Allen. Te mindjárt olyan ingerült vagy... Én is szeretem ezt a tájat.

Laura megállt és körüljártatta tekintetét a tavaszi alkony aranybórában fürdő képen, a dombokon és völgyeken, a zöld és barna és kék csodálatos színkeverékén. Mintha egy óriási vászonra Corot festette volna ezt a tájképet.

– Én is éppen úgy szeretem a szülőföldemet, mint bárki más, de el kell ismerned, hogy Cedartown, irodalmi szempontból, nem érdekes pontja a világnak.

– Én nem irodalmi szempontból nézem... És különben is, száz mérföldnyire távolodtunk el a tárgytól. Én azt mondtam neked, hogy szeretlek, te meg az amerikai civilizációról és az irodalomról tartasz előadást. Másról beszélsz. Az a fontos, hogy szeretlek és hogy te vagy az egyetlen leány a világon, akit fele-

ségül szeretnék venni. És azt szeretném tudni, hogy neked mi a véleményed rólam.

– Én nagyra becsüllek téged, Allen. Szeretlek is, mint jó barátomat. De mert kitűzött célomtól nem akarok eltérni, nem is kívánom elemezni az érzéseimet.

– Áhá! Most már helyben vagyunk. Félsz magadtól.

– Nem félek. Nekem egészen máson jár az eszem. Harry bácsiék gazdagok és nincs gyermekük... és mama azt gondolja, hogy esetleg... Hidd el, Allen, olyan ez, mint valami regény. Meséltem neked, hogy nagymama álmai sohase valósulhattak meg... Amikor nagymama fiatal volt, egyszer ő is válaszút elé került. Két férfi szerette és mind a kettő el akarta venni. Választania kellett nagyapa között, akit szeretett és egy fiatal orvos között... Már nem emlékszem a nevére, de tudom, hogy híres sebész lett belőle, New Yorkban... Nagymama Deal nagyapát választotta... és a küzdelmes életet, nagyapá mellett... Ha a doktort választja, talán híres énekesnő lett volna belőle, mert szép hangja volt... Látod az összefüggést...? Éppen úgy, mint nagymama, én is válaszúton állok.

– És te a fiatal sebészt választod?

– Ne bolondoz, Allen. Én csak meg akarom valósítani azt, ami nagymamának nem sikerült... De akkor más volt az élet. Az emberek nem mozoghattak szabadon. A régi életberendezkedés megszabta a lányok sorsát. Akkor a lányok nem mehetek a maguk útján... De ma... a mai modern életfelfogás mellett... amikor egyetemet végzünk... ma szabadok vagyunk, önállóak... Én is szabad akarok lenni, mint a szél... Nem tűröm a korlátokat.

– Úgy beszélsz, mintha egy akolba volnál bekötve, akár a birka.

– Köszönöm a költői hasonlatot.

– Szívesen.

Mind a ketten nevettek.

Aztán Laura folytatta:

– Én mindig írok. Akkor is, ha eszem, vagy ha alszom, vagy ha gondolkozom.

Ez igaz volt.

Mialatt Laura beszélt, az a másik énje, amely olyan nagy szerepet játszott az életében, figyelte őt és fogalmazta a regény mondatait:

„A leány komolyan beszélt, minden izgalom nélkül.”

– Soha életemben senki nem volt olyan hatással rám, mint Deal nagymama. Sem a szüleim, sem a tanáraink, sem a lányok a kollégiumban. Senki. Amíg nagymama élt, nagyon sokat voltam nála és ő mindig arra tanított engem, hogy meglássam az életben, ami benne igazán szép és értékes. Amikor pedig meghalt, albumában ráakadtam egy versre. Elmondom neked:

„Ó, mennyi bánat, keserűség érte!

Éles köveken vitte sebzett lába.

De most a lelke, – ha vérzik is a szárnya, –

Fehér madárként száll az Őr elébe . . .”

– Fogalmam se volt róla, hogy a költő kiről vagy miről írta ezt a verset. Talán éppen azért tetszik nekem annyira, mert azt gondolhatom bele, ami nekem tetszik . . . Én úgy gondoltam: nagymama volt az, akit bánat és keserűség ért, az ő lábát sebeztek véresre az út kövei, mert az ő élete, éppúgy, mint a többi úttörők asszonyaié, nagyon nehéz, küzdelmes élet volt . . . A legjobban az utolsó sor tetszik nekem. Fehér madárként . . . Életemben most beszélek először erről, Allen . . . Senkinek a világon el nem mondanám . . .

– Köszönöm.

– Ne köszönd . . . Nekem az a fehér madár az élet eljövendő szépségeit jelenti . . . Szálló fehér madár. Oly sokszor elmondom magamban . . . Nem tudom, persze, meg tudom-e fogni valaha . . . De csak ez az egy életem van, Allen és mindent meg akarok tenni, hogy boldog legyek.

Bájos, komoly, kipirult arcocskáját Allen felé fordította.

Allen is komoly volt. Egy pillanatig némán, mozdulatlanul néztek egymásra.

Aztán Allen átölelte Laurát és kezébe vette a kezét.

– És nem gondolod, hogy az otthon . . . a magad otthona, boldoggá tehetne . . . Hogy az otthon ér a legtöbbet ezen a világon?

Laura megrázta a fejét.

– Nem, Allen. – Már mosolyogva nézett Allen föléje hajló arcába. – A szálló fehér madár, egészen, egészen más valami.

TIZENHATODIK FEJEZET

Most, hogy az utolsó szemeszter a vége felé közeledett, Laura nagyon szomorú volt. Sohase hitte volna, hogy ilyen nehezen fog megválni az egyetemről. Éppen olyan szomorú volt, mint annak idején, amikor Cedartownból az egyetemre került.

Május is elrepült és júniusnak az a néhány napja is, amelyeket még a kollégium falai között tölthetett, belehullott a semmibe.

Laura, a főiskolai hallgatók egyenruhájában, ott állott néhány száz társával együtt a hatalmas csarnokban, amelyben, négy rövidke esztendővel ezelőtt, beiratkozott az egyetemre, és könnyes szemmel hallgatta a rektor búcsúztatóját.

Azután megint otthon volt Cedartownban. Szülővárosa olyan furcsán csendesnek, eseménytelennek tűnt fel előtte. Kis, kék-fehér szobáját selyemgubónak érezte, amelynek falát keresztül kell törnie. És a régi szőlőlugas, ahol valaha úgy szeretett üldögelni, már csak arra volt jó, hogy a nap heve elől árnyékot nyújtson.

Úgy tervezte, hogy augusztus elsején utazik el Harry bácsiékhoz. Addig is segített édesanyjának a háztartásban, olvasott és írt, gyakran átsétált Kathie-hez, el-elbeszélgetett Lutz bácsival és majdnem minden este autózott egyet Allennel.

Allen ezen a nyáron mintha megférfiasodott, sőt egy kicsit megöregedett volna. Többnyire komoly volt és sokat beszélt Laurának a munkájáról. Laurát magát is meglepte, hogy milyen érdeklődéssel hallgatja Allen terveit a sertéshizlalás új módszereiről, a diófák ültetéséről; vele örült a szudáni füvel elért eredményeknek és vele szomorkodott, amikor vész ütött ki a birkái között.

Allen nem beszélt többet szerelemről. De a karácsonyt gyakran emlegette Laura hazatérésével kapcsolatban. Mintha biztosra vette volna, hogy Laura karácsonyra megváltozik.

Laura ilyenkor mindig homályos feleleteket adott: az ember szeret kitérni a kellemetlen válaszok elől. Olykor szidta magát a kétszínűségéért. Úgy érezte, meg kellene mondania Allennek, hogy mit jelent ez az ő utazása. Nem lenne szabad megengednie, hogy Allen reménykedve várja a karácsonyt. Nem szabad Allennel kacérkodni, nem szabad hiú reményeket ébreszteni a szívében! Néha éjszaka fölriadt álmából, mardosta az önvád, és elhatározta, hogy megmondja Allennek az igazságot. Amikor azonban találkoztak, elszállt a bátorsága s az éjszakai elhatározások köddé foszlottak szét.

Néha arra gondolt, hogy Kathie-vel beszélje meg a dolgot. De ő és Kathie: két külön világban éltek. Laura bámulta unokanővére rendkívüli szépségét, de ezen a nyáron kénytelen volt bevallani önmagának, hogy csalódott benne. Kathie könnyelműbb, léhábbs volt, mint valaha. Valami különös nyugtalanság áradt belőle. Gyakran ment be Omahába. PATTYt Vernára bízta. Mintha Omaha és Cedartown egyformán lenne az otthona és mintha neki mind a két város minden társadalmi eseményén feltétlenül jelen kellene lennie. Jimmie-vel, ketten már alig jártak valahová. Jimmie-t a bankreform nagyon igénybe vette, mert Jimmie komolyan és lelkiismeretesen, odaadással dolgozott. Mack bácsi gyakran átjött Cedartownba és ilyenkor együtt vizsgálták át a könyveket. Jimmie, aki mindig egész lélekkel, teljes odaadással végzett mindent, amibe belefogott, minden erejével azon volt, hogy ezekben a válságos időkben egyensúlyban tartsa a bankot.

Kathie, az ő felületes életfelfogásával, túlzásnak tartotta ezt a megfeszített munkát. Sokszor csipkelődött, kicsúfolta Jimmie lelkiismeretességét, és csipkelődése olykor a tapintatosság szabta korlátokat is átlépte. Laura úgy sejtette, hogy Kathie akárhányszor társaságban is rápirított az urára.

Kathie egyre hosszabb és hosszabb időt töltött Omahában és PATTYnek egészen Verna viselte gondját.

Laura nem szerette az édesanyja előtt szóba hozni Kathie-t, mert Eloise kíméletlenül megmondta a véleményét, és ez fájt Laurának, mert bár csalódott Kathie-ben, mégis őszintén szerette őt.

Ezen a nyáron Oscar bácsi is megváltozott. De ez a korral járó természetes változás volt.

Sokkal gyöngébbnek látszik, mint tavaly ilyenkor – gondolta Laura és átnézett a szomszéd kertbe, ahol az öregúr a rózsáival bíbelődött. – Szegény öreg. Nem sokáig húzza már. Tenni kellene érte valamit. Átmegek hozzá és hagyom, hogy beszéljen. Ennél nagyobb jótéteményt nem gyakorolhatok vele.

Valóban: Lutz apó kimondhatatlanul boldog volt, amikor Laurát meglátta.

A nyugati égen alacsony viharfelhők gomolyogtak és amikor Laura megjegyezte, hogy zivatar készül, ezzel megnyitotta a szóáradat zsilipjét.

– A zivatarról jut eszembe – kezdte az öreg és abbahagyva munkáját, letelepedett a tornác lépcsőjére –, ismered azt a magas nyárfát, a temető északi sarkában? Mesélek róla valamit. Az első házunk – Marthyé meg az enyém – ott épült a mai temető északi kapuja mögött. Az a nagy nyárfa ott fönt a dombon már az utolsó azok közül, amelyeket én ültettem... Nagyon öreg... Meg tudnám mondani pontosan, hogy hány esztendő, de nem akarok megállni... Emlékszem, hogy valahányszor távol voltam hazulról és láttam, hogy vihar közeledik, hanyatt-homlok rohantam haza. Marthy nagyon félt a zivatartól. Erről nem tudtam leszoktatni. Az indiánoktól meg a csörgőkígyóktól nem félt. A hóförgeteg és a forgószeél miatt sohasem panaszkodott. De ha megdördült az ég, úgy szepeggett, mint egy kis iskolás leány... Mondom, valahányszor a zivatar házon kívül talált, minden munkámat abbahagytam és siettem haza, hogy mellette legyenek... Mikor már nem élt... és egyszer zivatar volt... furcsa... rohantam haza... Elfelejtettem, hogy... hogy már elment... Azt hinné az ember, hogy ahová ő ment, ott nem kell többé félni a zivatartól... de sohasem tudtam szabadulni attól az érzéstől, hogy mikor villámlik és mennydörög, Marthy *ott is* vár rám...

– Amikor még ott laktunk abban az első házban, ha napnyugta előtt nem értem haza, Marthy két gyertyát tett a konyhaablakba... A két ablak kettő... három... négy... arasznyira volt egymástól... Mindig azt mondta, arról megismerhetem a mi konyhánk ablakait, hogy két... három... négy

arasznyira vannak egymástól. Sokat tréfálkoztam ezen... „Marthy – mondtam neki –, ha egyszer becsípve jönnek haza és... duplán látnék és idegen házba nyitnék be...?”

Oscar Lutz, az ő recsegő hangján, hangosan nevetett a sikerült tréfán.

– Mondom, amikor zivatar közeledett, hanyatt-homlok rohantam haza és mikor fölértem a dombra, ahol még ma is áll az a hatalmas nyárfa, hallózni kezdtem, hogy megnyugtassam Marthy: „Jövök már”. És ő mindig elém szaladt és azt mondta: „Jaj, de jó, hogy jössz, Oscar! Most már nem félek.”

Akadozva, szinte zavartan mondta ezt Oscar Lutz, mint valami fiatal szerelmes.

Laura elgondolkozva nézte szikár, öreg alakját, bozontos, fehér szakállát, ráncos, hamuszürke arcát. Milyen furcsa! Hogy lehet az, hogy valaki még ilyen öreg korában is mindenre emlékszik... Hogy lehet az, hogy a szerelem túléli az évtizedeket?

– Furcsa, hogy három kisleánynak kellett meghalni, egymás után. – Az öregúr valószínűleg a saját gyermekeiről beszélt. – Az egyiknek difteritisze volt... Akkor még hírért sem hallottuk a diftériaszérumnak... A másik tuberkulózist kapott... Akkor sorvadásnak hívtuk... Nem tudtuk, mit kezdjünk vele... Éjszakára jó erősen betömtük az ablak nyílásait, nehogy a levegő megártson neki... A harmadik alighanem vakbélgyulladásban halt meg, de akkor mi még egyszerűen csak hevenygyulladást mondtunk és tétlenül kellett néznünk a pusztulását... Furcsa... Mi, régi telepések, igazán elmondhatjuk, hogy sokat köszönhetünk a civilizációnak...

Egyszerre, minden átmenet nélkül, felderült az öregúr arca.

– Volt egy gitárom. Mindig azt játszottam rajta:

„Volt egy kis öreg molnár,
Ott lakott a malomnál...”

Milyen gyerekes – gondolta Laura.

Furcsa. Az ember először kisgyerek, azután megnő és azután újra gyermek. Igaz, ez nem újság. Erre már előtte is sokan gondoltak. Második gyermekkor, teljes feledés, teljes közöny, fogak nélkül, látás nélkül, ízlés nélkül, minden nélkül.

És – meghal a vágy és az ember megtér az örök hazába.

TIZENHETEDIK FEJEZET

Laurának fájt a szíve, ha arra gondolt, hogy már csak egy hetet tölthet itthon.

Szerette volna kiélvezni ezt a hetet, a szívéhez szorítani, dédelgetni, ahogyan az ember valami drága kincsét dédelgeti. Fájt a szíve, mikor az édesapját az irodából hazajönni látta, fáradtan, gondterhelten – és fájt a szíve, ahogy elnézte az édesanyját, egyhangú házimunkában. Hiányozni fog idehaza. De akármilyen kötelesség szólítaná el hazulról, éppen így hiányoznék. Az öccsével szemben is, aki pedig sokszor felingerelte, most, hogy olyan soká nem fogja látni, türelmes szeretettel telt meg a szíve.

Millard tizenhét éves volt. Furcsa keveréke a férfinak és a gyerekeknek. Eddig egész fiatal élete a gyűjtőszenvedélyek, gyerekes nekibuzdulások, gyors lehülések jegyében folyt le. Egyik évben az asztalos- és ácsmesterségért rajongott, egész nap fűrt-faragott, megszámlálhatatlan sok szerszámosládát és padot ácsolt össze. A másik évben „természetbarát” lett belőle. Laura színházi látcsövén keresztül reggeltől estig a madarak röptét figyelte vagy fészkeket gyártott, beszélni pedig egyáltalán nem beszélt másról, mint tollas barátairól. Akkorá rigófészket épített, hogy egy egész rigónemzetség kényelmesen ellakhatott benne. Mikor aztán a szárnyas kett lábúak, a pintyökék, rigók, a vörösbegyek nem értették meg Millard szándékait és helyettük verebek költöztek csapatosan a rigófészkekbe, Mil haragra gerjedt és faképnél hagyta a madarakat.

Ezután egyévi fényképezési düh következett. A pince egy része műteremmé alakult át. Régi laterna magica lámpák kék fényében drót- és filmtekercsek útvesztőjébe tévedt az ember, ha benyitott a pincébe.

Eloise-t kétségbeejtették a fia szenvedélyei. Sokat panaszkodott, hogy mennyi a baja Millarddal. Ezen a nyáron azonban szokatlanul megcsendesedett a fiú. Egész nap a magazinokat bújtá. Laura, amint elnézte az újság fölé hajló, simára fésült barna fejét, forró gyöngédséget érzett az öccse iránt. Fájdalom szorította össze a szívét, hogy gyerekes szalmaláng lelkesedésének most majd sokáig nem lehet tanúja.

Laura hálás publikum volt. Őt nagyon mulattatták Millard kedvtelése.

Július forró, száraz napjai is leperegtek. Laurának ezek a forró, füledt napok az északi erdőkben töltött két boldog hetet juttatták eszébe. Ő, ha elvihetné oda az édesapját és az édesanyját! De édesapját nem engedte a hétköznapiak taposómalma és Eloise mártírarccal állt az ura mellett, bár ahhoz, hogy „mártír” volt, kissé túlságosan gyakran emlegette fel, hogy „panasz nélkül tűri sorsát”.

Egyszer majd olyan helyzetben leszek – gondolta Laura –, hogy mindnyájukat elvihetem utazni.

Ettől a gondolattól jóleső meleget érzett a szíve körül.

Július utolsó napjaiban történt. A hőség elviselhetetlen volt. Laura megfürdött, friss fehér ruhába bújt és elhatározta, hogy átmegy Kathie-hez. Sejtelve sem volt róla, hogy a bájos kis angol villában milyen viharos a hangulat.

Jimmie azzal jött haza a bankból, hogy hivatalosan Lincolnba kell utaznia. Katherine arra számított, hogy Jimmie elkíséri őt Omahába. Jimmie kijelentette, hogy nem kíséri el, sőt nyíltan megmondta azt is, hogy jobb volna, ha ebben a hőségben Kathie se menne. És hogy utóvégre Pattynek is szüksége lehet az édesanyjára. Szó szót követett, az eleinte finoman, gúnyosan udvarias szavak keményekké, élesekké, keserűkké váltak. Szemrehányások, vádak hangzottak el.

És Jimmie most, útra készen, lehajolt, megcsókolta négyéves kisleányát, tréfásan meghúzta az egyik aranyos hajtincset és nagyon éles hangon azt mondta neki:

– Ha valaha a kötelesség és a szórakozás összeütközésbe kerül az életedben, kisleányom, csak a szórakozást válaszd.

Kathie-re rá se nézett. Elment.

Katherine rettenetesen dühös volt.

Hát idejutott a házasságuk! Már nem is beszélnek egymással? Jimmie búcsú nélkül utazik el? Meg tudta tenni! Pedig aki ilyet tesz, az nem gentleman. Mialatt Kathie ezt mondta magában, a szíve világosan súgta neki, hogy nem igaz, nem igaz: Jimmie igenis gentleman, a szó legnemesebb értelmében.

Katherine mérhetetlenül el volt keseredve. Hogy vele, Katherine Deallel, aki Omaha legelső gavalérjai között válogat-

hatott volna, úgy bánjanak, mint egy rakoncátlan gyermekkel! Így jár, aki rangján alul megy férjhez – mondta magának. – Jimmie már az egyetemi évek alatt maga kereste a kenyerét. Az anyja kopott özvegyasszony... Hová is tette az eszét, hogy éppen Jimmie-t választotta! Örült volt, tisztára örült! Jimmie közönséges plebejus, az apja egyszerű gazdálkodó volt. A származása kiűt belőle! Katherine dühében teljesen megelégedett arról, hogy az ő ősei is egyszerű farmerek voltak. A gondolatai forgószélként kergetőztek. Majd ő megmutatja Jimmie-nek! Azért sem hagy magának parancsolni! Nem tűri, hogy állandóan kifogásolja, amit ő, Kathie tesz. Mintha ő nem volna jó anya! Hát nem ő hozta Pattyt a világra? Mit tudja azt egy férfi, mi az: gyermeket a világra hozni?!

Jimmie gyermeket kívánt. Megkapta a gyermeket. Ha ő, Kathie, soha többé semmit nem tenne Pattyért, ha a kisujját se mozdítaná meg többé, akkor is éppen eleget tett érte. Nincs apa, aki képes volna arra, amit Pattyért ő tett.

És most még ráparancsol, hogy maradjon otthon és vigyázzon a gyermekre! Hát fizetett cseléd ő, hogy így lehessen beszélni vele?

Katherine dühös agyán keserű gondolatok száguldottak keresztül. Most elmegy. Itt hagyja Jimmie-t. Azért is! Elválík tőle. Manapság könnyen megy a válás. Apus majd elintézi. Apus mindent megszerez az ő kislányának, amit kíván. Most csak egy kívánsága van Kathie-nek. Fájdalmat okozni Jimmie-nek – elválni tőle. Apus segíteni fog. És ma, igenis, csak azért is, bemegy Omahába, a Fontenelle-ék estélyére. Majd ő, a hajdani bálkirálynő, elmarad egy estélyről, hogy egy férfi gyermeket őrizze!? Csak azért, mert ráparancsoltak!? Miért nem halasztotta el Jimmie azt a hivatalos utazást! Mintha bizony olyan nagyon fontos lenne az a garanciatörvény ügyében tartott igazgatósági ülés!

Katherine csomagolni kezdett. Mindent bedobált a táskájába. Ha legalább az autója itthon volna! Jimmie-nek volt lelke még az autót is elvinni. Pedig az autó az övé. És most ő kénytelen a helyiérdekűn vagy autóbuszon bedöcögni a városba, míg Jimmie az ő elegáns kocsiján nyeli a kilométereket. A ház is az övé, Kathie-é. Apustól kapta a házat is. Mindent apustól kap-

tak. Jimmie is apusnak köszönheti a pozícióját a bankban. Az ember igazán elvárná, hogy egy férfi szégyelljen ennyi mindent elfogadni az apósától.

A belső hang azonban az egész dühroham alatt azt súgta Kathie-nek, hogy igenis, Jimmie nem akarta elfogadni a házat, nem akarta elfogadni az igazgatósági tagságot, amelyet az apósa vásárolt meg neki, és a maga számára hallani sem akart autóról. Mindegy, ő, Kathie, most mégis vonaton kénytelen bedöcögni Omahába. Visszafelé majd csak megkönyörül rajta valaki a régi gárdából és kihozza a kocsiján.

Ezúttal még visszajön. De csak rövid időre – még sok mindent el kell intéznie –, aztán fogja Pattyt és hazamegy a szülei házába. Elveszi Jimmie-től Pattyt! Ennél fájdalmasabb büntetéssel nem sújthatja az urát. Vele már úgyse törődik Jimmie. Az, hogy őt, a feleségét is elveszíti, nem fontos neki. Örülni fog, hogy újra szabad lesz. Majd elvehet valami unalmas, házias lányt, aki egész nap otthon ül, főz, süt, súrol neki és dajkálja a gyerekeket. Olyan feleség való Jimmie-nek. Talán már ki is szemelt valakit. De addig is: Pattyért fájni fog a szíve.

Katherine elkészült a csomagolással, megfürdött és kiadta Vernának az utasításokat.

Ekkor jelent meg Laura.

Katherine haragja újra szikrát fogott. Most, hogy volt kivel beszélnie, szabad folyást engedett keserű kifakadásainak.

– Képzeld csak el! Nekem akar diktálni! Nekem mondja, hogy ezt meg azt nem tudom! Hogy elhanyagolom a gyermekét! Hát melyik gyereknek viselik úgy gondját, mint én Patty-nek! Két orvos is megvizsgálja minden héten. Moss és Rayburn. És Miss Lawrence mintaóvodájába járatom. És Jimmie azt vágja a fejemhez, hogy azért járatom óvodába, mert én az alatt nyugodtan bridzselhetek. Azt mondta, hogy fűtyül az egész, modern gyermekpszichológiára! Hogy egy gyereknek az anyjára van szüksége és nem a tudományos alapon keresztülvitt gyermekpedagógiára. Azt mondta, hogy Patty jobban fogja szeretni Vernát, mint engem, mert Verna többet van vele és jobban megérti őt, mint én!

A kemény szavak szinte egymásba botlottak, amint kifelé tódultak Katherine dühtől remegő ajkán.

Laura még sohase látta ilyen dühösnek Kathie-t és szomorúan állapította meg magában, hogy szépséges unokanővére most nem is szép.

Laura csodálkozott és zavarban volt. Kathie és Jimmie! Szerette, bálványozta őket. Eszményképei voltak mind a ketten. Minden megvolt bennük, ami egy emberpárt vonzóvá tehet. Milyen gyönyörűek voltak az esküvőjükön! Álmodni sem lehetne szebb párt.

Laura, amíg Kathie szóáradatát hallgatta, fizikai fájdalmat érzett a szíve táján. Kathie közben egyik cédulát a másik után írta Jimmie-nek, aztán rendre összetépte mindet, míg végre sikerült megírnia egyet, amelyet elég gorombának talált.

Megcsókolta Pattyt, még néhány utasítást adott Vernának és elment.

Útközben, Omaháig, megfogalmazta magában, hogy hogyan fogja elmesélni az édesanyjának a rajta esett méltatlanságot.

Hét órakor megérkezett Omahába és hét óra húsz perckor leánykori otthonába.

Emma Deal nagyon örült a leányának. Kathie volt a legkisebb gyermeke.

Emma már a hatvanas évek közepén járt. A haja már szürke volt, de az arca, hála a modern kozmetika vívmányainak, üde és csaknem rántalan maradt. Nyugodt, könnyed, derűs modorra volt.

– Apa nincs itthon! – ezzel fogadta Kathie-t. – Nagyon sajnálja, hogy nem tarthat velünk. Larry Albrett-tel és Millerékkal megyünk.

– Hol van apus?

Kathie-nek a kiállott izgalmaktól fájt egy kicsit a feje.

– Lincolnban. Igazgatósági ülés van a bankban. Az előbb telefonált.

– Jimmie is odament – mondta halkan Kathie.

Egyszerre kissé nevetségesnek találta, hogy elmondja az édesanyjának azt, amire egész úton készült. Nevetséges, hogy egy hosszú történettel rontson be, amelynek az a lényege, hogy az ő ura milyen kíméletlen zsarnok. Holott az édesapja ugyanazt tette, amit Jimmie és anyus egyáltalán nincs felháborodva, sőt természetesnek találja, hogy az ura nem kísérheti el őket

Fontenelle-ék estélyére, mert hivatalosan Lincolnba kellett utaznia.

Mindegy, azért Jimmie mégis igazságtalan volt, amikor azt vetette az ő, Kathie szemére, hogy elhanyagolja Pattyt. Nem, azért sem fog ellágyulni!

Tehát Larry Albrett is velük tart? Larry erősen udvarolt neki lánykorában. Nagyon mulatságos fiú.

Később, a régi szobájában, a régi tükre előtt, Katherine lecsúsztatta válláról a rózsaszínű selyempongyolát és összehúzott szemöldökkel vizsgálta karcsú, hajlékony alakját.

„Egyetlen nappal sem látszom idősebbnek, mint amennyi akkor voltam, amikor férjhez mentem!” – mondta annak a bájos, fiatal lánynak, aki a tükörből visszamosolygott rá. – „De ha olyan komolyan venném családi kötelességeimet, ahogyan Jimmie szeretné, már régen megöregedtem volna.”

Laura olyan leverten ment haza Kathie-től, hogy szinte betegnek érezte magát. Az a régi, bajtársi érzés, amely Katherinehez fűzte, nem engedte, hogy édesanyjának elmesélje a látottakat.

Bezárkózott kis kék-fehér szobájába és megpróbált lecsillapodni, mielőtt lemegy, vacsorához teríteni.

Bármennyire szerette is Kathie-t, azért Laura nagyon jól tudta, hogy Kathie a hibás. Jimmie drága, becsületes, úri gondolkodású fiú. Lehet, hogy keserű dolgokat mondott Kathie-nek. De amit mondott, igaz volt. Kathie sok hibát követett el. Kathie már régóta nem törődött se az urával, se a kicsivel, se a háza tájával.

Laura újra meg újra átélte a szeme előtt lejátszódott kínos jelenetet. Milyen boldogan éltek valaha abban a gyönyörű lakásban! Tennysonnak igaza van, gondolta Laura. A szomorú napokból visszaneézni az elmúlt boldog napokra: ez minden fájdalom koronája.

Laura szeretne volna, ha Allennel beszélhetne Kathie-ék házasságáról. Megkönnyebbült volna a szíve. De a Dealeknek a vérükben volt, hogy idegeneket nem avattak bele családi ügyeikbe.

Egyszerre azon kapta magát, hogy a gondolatai járatlan ösvényre futottak. Arra gondolt, hogy ha ő és Allen lettek volna Jimmie-ék helyében, ők másképpen csinálták volna. Ők . . .

Laura visszaparancsolta engedetlen gondolatait és azért is *csak* Kathie-re és Jimmie-re gondolt. Kathie önző. Kathie-nek mindig megvolt mindene, amit szeme-szája kívánt. És mert mindene megvan, nem fér a bőrébe. Jimmie már bizonyosan éppen eleget nyelt. Nem csoda, hogy ma kirobbant!

Ez hát a házasság! Szerencse, hogy ő, Laura nem akar férjhez menni.

Laura nagyon rosszkedvűen ment le a vacsorához.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Katherine másnap késő este érkezett haza. Larry Albrett vitte haza az autóján. Gyönyörű, langyos, nyári éjszaka volt. Larry, aki valaha erősen csapta a szelet Kathie-nek, ma is a régi volt. Nem házasodott meg, ott keresett szórakozást, ahol lehetett, minden órának leszakasztotta virágát, és Kathie még ma is nagyon tetszett neki. Ezt meg is mondta Kathie-nek. Kathie még nem volt harmincéves: vidám volt, könnyelmű, szeretett a tűzzel játszani. Szívesen hallgatta Larry ömlengéseit.

Nagyon késő lett, mire Kathie-ék villája elé kanyarodott az autó. A felső hallban és Verna szobájában még világos volt. Kathie-nek hirtelen az az érzése támadt, hogy valami nincs rendben, de elhessegette ezt a kényelmetlen gondolatot és betessékelte Larryt. Utóvégre – mondta magában –, csak nem fogok belopódzni a saját házamba! Nem fogok belopódzni, mint egy fiatal leány, aki a kapuban búcsúzik el szerelmesétől! Hogy Jimmie mit szól a késő vendéghez, az nem sokat számít.

Beléptek a hallba és Kathie fölszaladt az emeletre. Jimmie-t nem találta a szobájában.

A hall süppedő szőnyegén át Verna ajtajához osont és halkán benyitott.

Verna egy széken ült, háttal az ajtónak és Jimmie, pizsamában, föléje hajolt. Mind a két karjával átölelte Vernát . . .

Nem! Nem lehet!

Katherine azt hitte, rászakadt a mennybolt. Jimmie! Az ő tiszta, becsületes, egyenes Jimmie-je!

Észrevétlenül lépett be a szobába.

Húvösen, megvetően mérte végig Jimmie széles hátát.

Verna megfordult. Tekintete a Kathie szikrázó tekintetével találkozott. Jimmie is hátrafordult és Kathie csak most látta, hogy Verna Pattyt tartja az ölében . . .

A gyermek bágyadtan hunyta le szemét. Arcocskája lázban égett. Karja, lába, egész teste tele volt piros foltokkal.

– Skarlát – mondta röviden Jimmie. – Benton már útban van.

Most Katherine is Patty fölé hajolt.

– Kérlek, menj le Jimmie, és köszönd meg Larrynek, hogy hazahozott – szólt oda az urának.

Mr. Lawrence Albrett néhány ügyetlen, mentegetődző szót rebegett. Ép bőrrel menekült.

– Már délután nyugös volt szegényke – magyarázta Verna. – Ide kéredzkedett az én ágyamba.

Aztán megérkezett dr. Benton. És másnap reggel dr. Rayburn, Omahából. Délután az idősebb dr. Baker professzor, Katherine lincolni nagybátyja és ifjabb dr. Fred Baker, Katherine unokabátyja.

Irtózatok napok következtek. Sötét, kegyetlen napok. Az orvosok egymásnak adták a kilincset. Cedartownból egy nappali és Omahából egy éjszakai ápolónő volt a kis beteg mellett. Az ismerősök csak a ház hátsó bejáratánál mertek kérdezősködni. Katherine, beesett szemmel, rúzs nélkül, púder nélkül, füle mögé fésült hajjal járt-kelt a házban. Jimmie napokon át feléje sem nézett a banknak, és ők ketten nem mertek egymás szemébe nézni.

Elmúlt az a nap is, amelyre Laura elutazása volt kitűzve.

Ha Kathie nem esdekelt volna neki, hogy maradjon, akkor se utazott volna el. Elhalasztotta az utazást addig, amíg . . . – még gondolatban se merte kimondani, hogy mit jelenthet ez a szörnyű szó: „addig”.

Eloise együtt aggódott a többiekkel, de azért nem átalította kijelenteni:

– Nagyon sajnálom őket, de Katherine megérdemelte ezt a leckét.

– De édesanyám! Hogy lehetsz ilyen kemény szívű!

Katherine édesanyja, elegánsan és az izgalomtól betegen, a legutolsó típusú, simán gördülő Packard kocsin érkezett meg Omahából. Jimmie édesanyja, otthon készült ruhában, a feje búbján kis hegyes konttyal, az izgalomtól betegen, rázós kis Fordján jött át Meadowdale-ből. És Mrs. Mackenzie Deal, az omahai bankár felesége és Mrs. Hattie Buchanan, aki maga kezelte kis gazdaságát, találkoztak nagyanyai fájdalomuk mélységében.

Odafönt pedig, a betegszoba félhomályában, szegény kis Patty nyöszörgött és jajgatott, vagy pedig mozdulatlan önkívületben feküdt. A hőmérséklete állandóan 40-en felül volt és egy iszonyú éjszakán egyszerre 36 alá zuhant. A kis testet kirázta a hideg.

A gyermek olykor hangosan fölsikoltott és ilyenkor mindig apust vagy Vernát hívta. Az anyját soha.

Laura megérezte, hogy mi mehet végbe Katherine szívében.

– Nem tudja, mit beszél – próbálta vigasztalni Kathie-t. – Nem tudja, hogy Vernát és Jimmie-t szólítja.

– Annál rosszabb – felelte Kathie száraz, halott hangon.

És Laura nem tudott mit válaszolni neki.

Mackenzie Deal, a kopasz, hízásnak induló, tekintélyes külsejű Mackenzie Deal becsületes kerek arcán a rémület kifejezésével, egy másik híres gyermekorvossal jelent meg.

Kiváló képességei és a pénze sok mindent megszereztek Mackenzie Dealnek az életben. Csak egyszer vagy kétszer találkozott a hatalmas Erővel, amellyel szemben ő is teljesen tehetetlen volt. Első ízben akkor találkozott vele, amikor Stanley elment a háborúba. Most megint az a régi tehetetlenségérzés fogta el Macket, amely akkor. Az az irtózatos Erő, amellyel szemben fegyvertelen volt, ismét elébe állt. Eddig és ne tovább! Mindig megszerzett mindent, amire Kathie vágyott. Minden kívánságát teljesítette a kisleányának. És most nem adhatja meg neki azt, amire a világon a legforróban vágyik: nem adhatja oda neki a gyermekét.

Ott ült a padon, a hátsó udvarban és le nem vette szemét a betegszoba ablakáról, amely mögött ide-oda suhant a fehér ruhás ápolónő.

John is átjött, mihelyt az irodából szabadult. Ő is odaült Mack mellé, a padra, a hátsó udvarban. Egyikük sem szólt. A két testvér évek óta nem a legjobb viszonyban volt egymással. Éles szavak estek közöttük akkor, a garancia-törvény miatt. Most ott ültek egymás mellett a kerti padon és mind a ketten hallgattak.

Mack egyszerre csak megköszörülte a torkát:

– Furcsa, hogy mama mindig keresztülhúzott minket mindenféle betegségen. Pedig akkor még nem voltak gyermek-specialisták, sem modern gyógyszerek.

– Én is órá gondoltam – felelte John. – Hagymafőzet és csukamájolaj és ezerjófűtea... ezekkel kúrált bennünket...

Egy óránál is tovább ültek egymás mellett, hallgattak mélyen és nézték a nőrsz fehér ruhás alakját, az emeleti ablak mögött.

Odabent, a házban, Kathie égő, fáradt szeme is az ápolónőt követte. Osztálytársa volt neki a gimnáziumban a fiatalasszony. Kathie akkoriban nem sokat törődött vele. Most azt mondta magában: Ha Patty meggyógyul, gyakran meg fogom hívni. Meg fogom kérni, hogy lakjék nálam, ha itt, Cedartownban teljesít szolgálatot.

Jimmiédesanyjához is forrón ragaszkodott Kathie ezekben a válságos napokban. Milyen jó az anyósa! Milyen okos és gyöngéd és bizakodó. Mennyire bízik benne, hogy Patty meggyógyul.

Oscar bácsi odakopogott botjával a hátsó kertajtóhoz. Sárgarépat hozott, piros spárgával összecsomózva. Kathie máskor kinevette volna. Most elvette a sárgarépat és behívta az öregét. Míg sohasem hívta be a maga jószántából.

Oscar bácsi bejött és szomorúan leült a konyhaszékre.

– Miért nem inkább én – mondta Kathie-nek. – Én olyan szívesen mennék már.

Kathie végigsimította karcsú kezével az öregúr haját, aztán visszasietett a betegszobába.

– Néha kibírják – mondta Laurának Oscar Lutz. – Az ember sohase tudhatja. Emlékszem, mikor még kisfiú voltam, otthon, Michiganben, Henry vörhenyt kapott. Két napig azt hitték, hogy vége... Úgy feküdt, mint egy darab fa... Egyszerre felült az ágyban... Azt hittük, ez már a vég... A halál előtt sokszor...

Az ápolónő jött a forró vizes üvegért. Laura kiment. Katherine visszajött. A házbeliiek jöttek-mentek, senki se törődött az öreggel. A történet elejét az egyiknek mondta el, a közepét a másiknak, a végét a harmadiknak. Most Katherine-en volt a sor.

– Mikor már túl volt a krízisen...

– Túl volt a krízisen, Oscar bácsi?...

Katherine azt se tudta, kiről meséli az öreg ezt a hosszú történetet. Csak az érdekelte, hogy valahol, valaha, valaki, megbirkózott egy súlyos betegséggel.

– Hogy túl volt-e? Ha mondom! Hiszen a nagyapádról beszélek. De, mondom! Hiszen a nagyapádról beszélek. De, mondom, megnémult... Teljesen elveszítette a beszélőképességét. Mindnyájan nagyon szomorúak voltunk, hogy Henry nem tud többé beszélni. Emlékszem, mikor már lábadozott, papának meg mamának egyszer be kellett menniök a városba... valamit aláírni.

Katherine kiment. Most Jimmie édesanyjának és Laurának mesélte a folytatást.

– Mama a lelkünkre kötötte, hogy vigyázzunk Henryre, szórakoztassuk és semmi esetre se engedjük, hogy lemásszon az ágyáról. Jól körül is bástyázta Henryt párnákkal. Mi mindenfélét mutogattunk neki. Mindent előszedtünk, hogy mulattassuk. Egyszerre kezembe akadt Henrynek egy régi, kis sárga nyelvű zsebkése, Henry azt nagyon szerette. Sokszor megvágta magát vele. Én fölálltam egy székre és harsány hangon kiáltottam: „Nézz ide, Henry, mit találtam!” És Henry kinyújtotta a két karját és izgatottan felsikoltott: „Az az én bictám!”

Laura önkéntelenül odafigyelt.

– Hogy örültünk, mi gyerekek! – folytatta a recsegő, öreg hang. – Hajba kaptunk, hogy melyikünk mondja el apának meg mamának. Fölváltva ültünk egy-egy negyedórát Henry ágya

mellett, a többiek pedig őrt álltak, hogy jönnek-e már a szüleink? Amikor megláttuk őket jönni, mind, egyszerre kiabáltunk, torkunk szakadtából: „Henrynek megjött a szava! Henrynek megjött a szava!”

A konyhában mindig ült egy „inspekciós” a családtagok közül, aki a jeget meg a forró vizet tartotta készenlétben. Az ember sohasem tudhatta, mit hoz a következő pillanat.

– Emlékszem, hogy Henry sehogy se tudta megkülönböztetni az m betűt az n-től. Mama azt mondta neki, hogy az m-nek három lába van, az n-nek pedig csak kettő . . .

Az öregúr teljesen megfélekezett a ház nagy szomorúságáról és hangosan fölnevetett. Senki se figyelt rá.

Laurát rettenetesen megviselték ezek a napok. Este mindenki azzal feküdt le: vajon micsoda szörnyűséget tartogat a holnap és reggel azzal ébredtek: mit hoz a ma.

Allen néha érte jött este és hazakísérte. Egyszer Laura a kapuban odafordult hozzá:

– Irtózatos az élet, Allen. Hogyan lehet ezt bírni? Ki tudja, mit kell még megélnünk!

– Egy okkal több – mondta Allen egyszerűen –, hogy azok, akik szeretik egymást, együtt vágjanak neki az életnek.

És akkor, amikor már úgy látszott, hogy mindennek vége, lassan-lassan derengeni kezdett.

Először olyan csekély volt a javulás, hogy az ember attól félt: egy pillangó szárnyrebbenése is elfújhatja. Azután egy csöpp remény, azután még egy csöpp – orvosok és ápolónők lélegzet-visszafojtva várakoztak –, majd, végre, végre kimondták, hogy Patty túl van a veszélyen.

Katherine zokogva borult Jimmie karjába és Jimmie sírva ölelte magához a feleségét. És Laura sírt, mert sírni látta őket.

Laura elgyötörtén, testben-lélekben halálosan fáradtan ment haza.

Hát ez a házasság? Le az árnyékok völgyének mélységeibe és azután föl, a csillagok magasságaiba!

Öneki mindebben nem lesz része. Az ő számára nem tartogat az élet ilyen mélységeket és ilyen magasságokat. Az ő élete csendesen fog folydogálni.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

Patty nagy léptekkel haladt a gyógyulás útján. Már csak egy ápolónő volt mellette és dr. Benton már csak egyszer jött naponta.

Kathie alig engedett mást a gyermek közelébe. Mindent ő maga akart elvégezni körülötte. Játzott vele, mesélt neki.

– Azt meséld, anyu, amit apu szokott felolvasni a Bibliából. Dávidról és Góliátról... Hogy követ lőttek az óriás gyomrába...

Laura jött és Kathie elmondta neki, hogy Patty milyen mesét kívánt. Mind a ketten nevettek.

– Hát nem szép az élet, Lolly? Itthon ülni kényelmesen és Patty visszajött és...

Katherine egyszerre elhallgatott.

– Tudod, Lolly... egész idő alatt, míg az orvosok viaskodtak a rémmel és én úgy éreztem, mintha kövé és jéggé dermedt volna minden tagom... egész idő alatt... éjjel-nappal arra gondoltam, hogy erősen fogom Deal nagymama kezét és egyre azt ismételtettem magamban: „Kérd a Jóistent, nagymama, hogy ne engedje meghalni... kérlek, kérlek, kérlek, nagymama, kérd a Jóistent, hogy ne engedje meghalni...” Olyan sokszor elmondtam ezt, hogy néha összekevertem a szavakat és azt mondtam: „Istenem, kérd meg Deal nagymamát, hogy ne engedje meghalni...” – Különben is – tette hozzá –, én mindig úgy képzeltem, hogy ők ketten nagyon hasonlítanak egymáshoz... A Jóisten és Abbie nagymama.

A felületes, vidám Kathie először találkozott életében a fájdalommal.

– Hát nem szép az élet? – kérdezte újra, túláradó boldogságában. – Ez a közönséges, megszokott, hétköznapi élet... Ha nem függ fekete felhő az ember feje fölött... rózsa nyílik a kertben, az ebéd fő és Jimmie hazajön...

Megint elhallgatott és félrefordította a fejét.

– Lolly, én el akarok neked mondani valamit. Tudom, meg fogsz botránkozni rajta, de talán megbocsátasz. Te meg én mindig más-más szemmel láttuk a dolgokat. Te nem tudod beleélni magad az én helyzetembe... Aznap, amikor olyan

dühös voltam Jimmie-re és másnap ... sokat flörtöltem Larry Albrett-tel ... Elég az hozzá, Laura, hogy amikor hazajöttem, az volt a szándékom, hogy elvállok Jimmie-től.

– Kathie! Az Istenért! Jimmie-től... Hogyan voltál képes? ... Szörnyűség! ... Jimmie olyan drága, jó fiú ... És különben se tudtál volna válóokot kitalálni.

– Azt mondtam volna, hogy nem tudunk megférti egymással. Összeférhetetlenség! – nevetett Kathie. – Ebbe a szoba annyi minden belefér!

Kathie felkacagott.

– Hát nem nevetséges? Jimmie meg én – mint összeférhetetlenek ...

Laura megütközve nézett rá.

Ez Kathie. Hiába, az embereket nem lehet megváltoztatni. Akármilyen történik is vele: az ember lényegében ugyanaz marad. Katherine is újra a régi volt. Gondtalan, könnyed és felületes.

Laura augusztus harmadik csütörtökére tüzte ki az indulást.

Kedden délután Allennel bement Nebraska-Citybe, hogy elbúcsúzzék Bernice Fowlertől.

Meleg augusztusi délután izzott az ősdi, folyó menti város fölött, amely oly sokat tudott volna mesélni Nebraska régi történetéről. Innen indult el William Hill, hogy utat törjön a vad prérin keresztül. Innen indult útnak az ökörfogatok beláthatatlan sora Cherry Creek, a későbbi Denver pusztaságai felé. Innen indították el az első tehervonatot a préri felé. És itt élt J. Sterling Morton, az agrárpolitika úttörője. Itt nyomtatták Nebraska területén az első újságot és az újság első vezércikkének, szinte látnoki szemmel, ezt a címet adták: „Mezőgazdaság”. A cím jóslatnak is bevált, mert Kelet-Nebraskának ez a része ma gabonaföldekkel, szőlőkkel, gyümölcsösökkel van borítva. A világ egyik legértékesebb alma-, cseresznye- és szőlőtermő vidéke terül el a Missouri völgyének ebben a mélyedésében.

Fowleréknél senkit sem találtak otthon. A szomszédoktól megtudták, hogy a család egész napra átment Iowába.

Allen és Laura elhatározták, hogy Arbor Lodge-ban töltik a délutánt.

Az Arbor Lodge-nak nevezett régi, kúriaszerű épület a várostól nyugat felé, egy kilométernyire áll annak az országútnak a mentén, amelyet Gözös-útnak neveznek.

Hatvanöt hold tartozik a szép, vidéki kúriához, amelynek lehet vagy ötven szobája. A füzesek, nyíresek, tölgyesek, fenyvesek az első tulajdonos: J. Sterling Morton ültetései. Amikor Mr. Morton 1855-ben megházasodott, még nem lakott a környéken egyetlen fehér ember sem. Az indiánok csak néhány hónap előtt adták át a földet a kormánynak, de még mindig ott portyáztak a közelben. A Mortonok kiválasztottak egy dombot a Missouri mentén, s házat építettek rá. A ház akkoriban, bár csak három szobája volt, igen előkelő épület benyomását keltette, mert az egyetlen cseréptetős ház volt Nebraska-City és a Sziklás-hegység között. Ebben a házban éltek és nevelték fiaikat a Mortonok, és vendégszerető házuk mindenkor nyitva állt mindenki előtt.

A birtok csakhamar virágzásnak indult. Gyümölcsfák és lombos fák, örökzöld bokrok, virágoskertek, cserjések, szőlők veték körül a házat és valóságos paradicsommá varázsolták a prérinek ezt a pontját. Az első otthont két ízben tatarozták és addig-addig alakígtatták, míg a mostani, tekintélyes fehér ház nem lett belőle, ötvenkét szobájával és széles, félkör alakú, oszlopos tornáccával.

Allen kocsija a téglából épült, széles kapun át futott be a parkba. A felhajtón megálltak, hogy egy pillantást vessenek a nagy faültető hatalmas bronzszobrára, amely sűrű, örökzöld háttér előtt állt.

A kocsifeljáró túlsó oldalán megnézték a cölöpházat, amely az úttörők emlékére épült és amely pontos másolata volt a régi telepések leggyakrabban előforduló háztípusának.

A fason keresztül, a kikövezett úton fölhajtottak, aztán jobbra fordultak, megkerülték a magas fenyőket és az istállók mellett leállították a kocsit. Onnan gyalog mentek át a nagy, fehér házba, a fehér oszlopok között a kék tapétás fogadóterembe. Beírták nevüket a vendégkönyvbe: *Laura Lee Deal, Cedartown* és *Allen S. Rinemiller, Cedartown*.

Will Deal és felesége, valamint Gus Reinmueller és felesége valaha, sok-sok évvel ezelőtt, ugyanezen a napon érkeztek ekhós szekéren Nebraskába.

Mr. Joy Morton, az úttörő legidősebb fia, aki a birtokot örökölte, 1923-ban ünnepélyesen Nebraska államnak ajándékozta az egészszet.

Allen és Laura egy csapat turistához csatlakoztak és a vezetővel körüljárták a házat. A turistacsapat tipikus globe-trotter társaság volt. Két idősebb hölgy, egy középkorú férfi, egy kövér bakfis, egy anya két pajkos gyerekkel, akiket folytonosan rendre kellett utasítani, két blazírt, gumirágó kamasz, egy süket öregúr, aki a dátumokon vitatkozott a vezetővel, és ők ketten voltak a csapat tagjai. Ebben a furcsa, vegyes társaságban Laura és Allen igen-igen közel érezték magukat egymáshoz.

Követték a kis csoportot a hall északi részéből nyíló, díófa burkolatos, mélyvörössel kárpitozott nagy szobába.

– Ez volt a családi könyvtárterem! – magyarázta a vezető. – Most irattár.

A falakon a birtok tulajdonosainak arcképei; bivalyoké, indiánoké, spanyoloké és Napóleoné, aki a francia korszak képviselője volt, végül Uncle Samé, aki az Egyesült Államok megisméjelyesítője. Az Uncle Sam-kormánytól J. Sterling Morton vette át a földet, amely most, mint Morton fiának ajándéka: visszaszállt Nebraska államra.

Allen és Laura szíve büszkeséggel telt meg, hogy nagyszüleik barátja volt az, aki ezt a tündérkertet a kopár földből elővarázsolta.

Jó darabig álltak azok előtt a képek előtt, amelyek J. Sterling Mortont és Carolyn Joy Mortont ábrázolták, mint fiatal párt, abban az időben, amelyben átkeltek a Missourin és megérkeztek az új hazába, amelyet akkor még nem adtak át az indiánok a kormánynak.

Mindenki suttogva beszélt, mintha szentségtartó előtt állnának – mindenki, csak a két pajkos gyerek és a süket öregúr nem. A gyerekek állandóan lökdösték egymást és az anyjuk ideges, fojtott hangon állandóan rendre utasította őket. Az öregúr ingerült, emelt hangja pedig időnként ellentmondott a vezetőnek.

– Szép férfi volt – mondta Allen és percekig nézte J. Sterling Morton kemény, szabályos vonásait.

Laura nem a férfit nézte. Nem tudta levenni tekintetét a fiatalasszony édes, üde arcáról.

Keresztülmentek az üveges teraszon, amelynek széles ablakai nagy, gyepes térségre nyíltak. Innen a Denver-szobába értek, amely – mint a vezető mondta – az eredeti épület maradványa volt. Azért hívták Denver-szobának, mert Denver tábornok ebben a szobában lakott, amikor békétárgyalásokat folytatott az indiánokkal. Ez a szoba és a levéltár, amelynek üvegszekrényei a régi leveleket és iratokat őrizték, még közelebb vitték a fiatalokat azokhoz a régi napokhoz.

A diófa burkolatos ebédlő pohárszékeiben azok a porcelánok sorakoztak, amelyeket a fiatal pár használt. Egy tarka, kis porcelán tyúk ráborította színes porcelán szárnyait egy kis levesestálra. Laurának könnybe borult a szeme. Bolondság! – mondta magának. Hiszen nem tudott semmit a kis porcelán tál történetéből...

Vajon Carolyn Joy Morton hozta-e magával a kis porcelán tyúkot, régi otthonából, az illinois-i és az iowai préríken keresztül? A többi turisták sok mindent kérdeztek a vezetőtől. Az ezüstveretes karosszékeket nézték, amelyeket Mr. és Mrs. Morton, házasságuk huszonötödik évfordulójára kaptak ajándékba tisztelőiktől. Laura Deal ott állt a kis levesestál előtt és eleve nem érezte a fiatalasszony jelenlétét, aki mindent elhagyott és nekivágott az ismeretlennek, azért, akit szeretett.

Allen a másik szoba ajtajában várt rá. Laura felocsúdott méltóságából és a zeneszobába követte Allent, ahol egy kis zongora állt, talán az első zongora, amely Nebraskába került.

Laura végigfuttatta ujjait a zongorán. A billentyűk halk, csilingelő hangot adtak. Olyan volt, mintha a múltból szólna a hang.

– Elképzelhetetlen, hogy ezen a zongorán a *Yes sir, that's my Baby*-t, vagy a *Naughty-waltz*-ot lehessen játszani...

A széles mahagóni lépcsőn fölmentek a felső hallba, ahol az a hatalmas festmény függött, amely a békeszerződés aláírását ábrázolta.

– Itt írták alá, Arbor Lodge közelében az indiánokkal kötött békét 1857-ben – mondta Allen.

Néhány pillanatig elmélázva nézték a fényes, barna bőrű indiánok, Mr. és Mrs. Morton, meg Denver tábornok képét. Azután azokba a szobákba mentek fel, amelyek ma is éppen úgy voltak bebútorozva, mint akkor régen.

Laurát különösen Mrs. Morton hálósobája hatotta meg. Úgy volt benne minden, mint ahogyan ő maga, félszázaddal azelőtt berendezte. Volt ott egy kis tintatartó is. Vajon a fiatalasszony akkor mártotta bele a tollát, amikor levelet írt haza? Vajon a magányosság és a honvágy keserősége adta-e tollára a szavakat? Vagy az öröm és a büszkeség?

Laura maga is csodálkozott rajta: hogyan van az, hogy ezek a semmiségek olyan rendkívüli hatással vannak rá.

A többi második emeleti szoba is sok emléket tartalmazott azokból a régi időkből. Régi varrógépet, papucsokat, otthon készült gyermekruhákat.

Laura és Allen nehéz szívvel léptek ki a házból.

Kavicsos ösvény vezetett az istállókhöz, ahol most a régi hintókat őrizték. Az első kocsiszínben egy Overland hajtókocsi állt. A bakja magasan Laura feje fölé emelkedett. A bőr, amelylyel az ülés be volt vonva, már teljesen megkeményedett. Olyan volt, mint valami megrepedezett, korhadt fa. A kerekek is fából készültek s a hátsó kerekek egészen a kocsi ablakáig értek.

Bepillantottak a kocsi dohos belsejébe is; Laura egy kicsit félénken, mintha attól tartana, hogy egy rég elhalt indián kísértetiesen felkurjant és nyilat röpít a régi járműbe.

A másik kocsiszínben vagy fél tucat, divatjamúlt jármű állott, két sorban, szemben egymással. Nehézkes, hétköznapi kocsik és ünnepélyes alkalmakra használt hintók.

Laura élénk képzeletében az egész korszak megelevenedett. Jönni-menni látta a régi embereket, hallani vélte a hangjukat.

Most érezte először, hogy az ő életében is van romantika. Szerette volna, ha ez az érzés megmarad a szívében, amíg papírost és tollat nem vehet a kezébe. És szerette volna megőrizni ezt az érzést, mint kedves emléket, egy régi könyv sárguló lapjai között.

HUSZADIK FEJEZET

Egy darabig a kertben bolyongtak a fák között és a kis sárga-réz táblákat betűzgették a korhadt, vén fatörzseken.

Juniperus virginiana, Red Cedar, 1868.

Acer saccharium, 1871.

Pinus Migra austriaca, 1871.

Az épülettel szemközt, gyepes térség közepén, görcsös öreg fa állt.

– Ezt a fát Coloradóból hozta Mrs. Morton egy bádoggkannában, több mint ötven évvel ezelőtt – mondta Laura Allennek.

Mind a ketten lehajoltak, hogy elolvassák a kőbe véselt szavakat.

Laura hangosan és nagyon lassan betűzte a megfakult, elmosódott felírást:

„Az Arbor Lodge-kúriát 1855-ben J. Sterling Morton és felesége, Carolyn Morton alapította. Együtt éltek itt, 1881. június 29-ig, amikor . . . a fény kialudt.”

Felálltak, szó nélkül. Mindkettőjüket mélyen meghatották az egyszerű szavak, amelyekből kiérződött a párját sirató férfi szerelme. Laura keze ösztönszerűen Allenét kereste. Szótlanul haladtak egymás mellett.

Laura arra gondolt: vajon mi volt az, ami erőt adott Sterling Mortonnak és a feleségének, ami erőt adott Deal nagymamának és Oscar Lutznak, meg az ő Marthyjának és Allen nagyszüleinek – mi adott erőt nekik ahhoz, hogy itt tudtak élni, a vad prérin?

A gondosan nyírt bokrok között a fiatal pár a napórához ért. „Az óra elröpül” – olvasták –, „A virág meghal”. Megálltak egy pillanatra, aztán együtt olvasták a következő felírást: „Új napok, új utak, régi szerelem.”

A mély értelmű szavak mintha sokáig csengtek-bongtak volna a régi-régi óraszerkezetben, amely olyan sok órát látott elröpülni és olyan sok virágot meghalni.

Allen átölelte Laurát és magához szorította.

– Ne menj el, Laura! – mondta neki hirtelen. – Ne menj el. Maradj itt velem . . . Rakjunk fészket, ahogyan ők fészket raktak . . .

Laura egy pillanatra odaszorította arcát Allen karjához. A pillanatnak ebben a századrészában az volt az érzése, hogy valami nálánál hatalmasabb erő ragadja magával. Nagy-nagy megelégedettség költözött szívébe. De aztán kiegyenesedett és gyorsan így szólt:

– Ne, Allen... Ne rontsd el az utolsó szép óránkat. Kifejtetem neked a meggyőződésemet. Én nem születtem házasságra... Másképp terveztem az életemet... Próbálj megérteni, Allen... Olyan megértő voltál az utolsó esztendő alatt... Amit J. Sterling Morton és a többi fiatal pár tett, az csodálatos volt, nagyszerű... Elismerem... De én nem tudok otthon ülni, foltozni, főzni, takarítani. A nagyanyámnak még jó volt az az élet, de nekem, aki annyit tanultam... Én többre vágyom. Csak ez az egy életem van. Ezt ki akarom élni teljesen.

Komoly, barna tekintetét Allenre emelte.

– Én ezeket az általánosságokat nem értem – makacskodott Allen. – Nekem ez a filozofálás üres szócséplés... Én csak azt tudom, hogy te vagy az a leány, akire nekem szükségem van... aki nélkül én nem élhetek.

– Én nagyon becsüllek téged, Allen... Te vagy az én legjobb barátom, de... Tudom, hogy ez fájni fog neked, mégis jobb, ha becsületesen megmondom... hiszen mindig becsületesek voltunk egymáshoz. Talán éppen ez a titka a barátságunknak... Allen... én nem tudok valami prózaibbat elképzelni, mint letelepedni Cedartownban és nézni, hogyan iramlik el az élet.

– Nem tudlak megérteni, Laura – felelte Allen. – Elismered, hogy Morton és felesége és a régi úttörők mind nagyszerű dolgokat vittek végbe, amikor átkeltek a folyón és itt letelepedtek. Azt mondod, hogy romantikus, érdekes és értékes életet éltek. És nem érzed, hogy mi is úttörők vagyunk? A földművelés idáig az ország legnagyobb részében kemény, fárasztó, sokszor meddő munka volt. Ezentúl nem lesz az! Én is úttörő vagyok és a többi fiatal is, akik egyetemet végeztünk és akik új látószögből nézzük a dolgokat és a modern technika minden eszközét segítségül hívjuk a föld szakszerű megmunkálására. Otthonról álmodunk, nyugalmas, vidéki kúriákról, amelyek éppoly szépek, mint az angol kúriák, de sokkal kényelmesebbek.

Allen kitárta karját a ház felé, amelynek oszlopai szinte hófehéren váltak el a régi fák sötétzöld háttérétől.

Békés, derűs, megnyugtató képet mutatott a ház a késő délutáni napfény ragyogásában: jelképe volt mindannak, ami egy nyugtalan és változó világban állandó és változhatatlan.

– Mi is úttörők vagyunk – folytatta Allen komolyan –, új osztályt alapítunk: a mintagazdák osztályát, akik a mezőgazdaságot a legmagasabb fokra akarják fejleszteni. Miért nem tudsz te is a nagyanyád szívével gondolkozni? Száz meg száz feladat várna reánk is... olyan feladatok, amelyeket a gazdáknak kell megoldaniuk, nem a washingtoni politikusoknak. Azért, mert valaki ragaszkodik a földhöz, még nem kell, hogy a gondolkodása is földhözragadt legyen... Nem kívánom, hogy most itt maradj. Önzés lenne tőlem... De azt megígérhetnéd, hogy ha karácsonyra hazajössz...

– Nem, Allen.

Laura komolyan és józanul beszélt.

– Én nem ismerem megalkuvást. Ha férjhez mennék, azt is szívvel-lélekkel tenném. Ha férjhez mennék, akkor csak az otthonomnak, a háztartásomnak, a gyermekeimnek élnék. De én nem alkuszom. Én a szabadságot és az írói karriert választom. Túlságosan energikus és – ha szabad ilyen szerénytelennek lennem – túlságosan tehetséges vagyok ahhoz, hogy kövér monogramokat hímezzek a kelengyébe kapott törülközőkbe. Férjhez menni, másvalakivel együtt élni: ez megölné az álmaimat. Márpedig egy író életét, Allen, álmok alkotják.

Allen nem felelt. Laura folytatta:

– És van még valami más is, Allen...

Elhallgatott; zavart tekintettel nézett föl Allenre.

– Igaz, hogy karácsonyra hazajövök... de nem maradok itthon. Valamit elhallgattam előtted... Nem bizalmatlanságból, hanem tapintatból.

Allen a férfiak ösztönös féltékenységevel hördült fel:

– Mást szeretsz...

Nem is kérdés volt ez, hanem megállapítás.

– Nem szeretek senkit. Másról van itt szó.

– Ne kínozz, Laura. Mondd meg, miről.

– Pénzről.

– Pénzről?!

– A Harry bácsi és a Carolyn néni pénzéről. Én fogom örökölni a vagyonukat, Allen. De Cedartownban nem lehet beszélni róla. Vége-hossza nem volna a szóbeszédnek. Tudom, hogy van az kisvárosban. A kisváros jobb ahhoz, akinek rosszul megy a dolga, mint ahhoz, akinek jól megy sora.

Allen csodálkozva hallgatott. Egy kissé zavarban volt. Alig tudta összeszedni a gondolatait. Amit Laura most mondott, az egészen kihozta a sodrából. Hogy a szerelmi vallomására *ezt* kapta válaszul! Laura azért nem mehet hozzá, mert gazdag örökség vár rá!

Csak nagy sokára mondta:

– Gratulálok. Ez igazán nagy szerencse. De azért még mindig nem értem . . .

Most Laurán volt a sor, hogy zavarba jöjjön. Elnézett a zöld mezők felé, aztán ráemelte Allenre nyílt tekintetét.

– Ha elfogadom az ajánlatukat – mondta –, akkor addig, amíg ők élnek, nem mehetek férjhez, mert velük kell maradnom, mintha a . . . a leányuk lennék . . . és akkor a vagyonuk nagyobb része az enyém lesz.

– Nem mehetsz férjhez? – ismételte Allen, mintha hangosan kellene mondania, hogy jobban megértse.

– Nem mehetek férjhez! – felelte Laura. – És ez rendjén is van így, Allen – folytatta. – Természetes, hogy valami ellenszolgáltatást kívánnak . . . Hát *ezért* nem akarom feláldozni a szabadságomat, Allen.

– És te ezt az életet „szabadságnak” nevezed?

– Annak.

– Én nem. Az én véleményem szerint te egy tál lencséért eladod az elsőszülöttségi jogodat.

Kipirultan, komolyan, izgatottan néztek egymásra. Előttük a régi napóra mutatója sötét árnyékot vetett a napsütötte köre. Rigó röppent a mogyoróbokorra. A fenyők édes illatot küldtek feljük. A nagy ház oszlopai fehérén villogtak a kék ég alatt.

Allen szólalt meg elsőnek. Tekintetét a régi napóra mutatójára szegezte, amelynek árnyéka nesztelenül mutatta a tűnő percek.

– Indulnunk kell! – mondta szinte nyersen.

Laurának valami gyerekes fájdalom szorította össze a szívét.
– Igen, indulnunk kell – visszhangozta ő is, és elindultak a halott rózsakert kavicsos ösvényén az autó felé.

A hanyatló nap rézsútos sugarai végigfeküdtek a gondosan nyírt pázsiton.

Az olasz kert végéből Laura visszanézett, és fátyolos tekintetével a napórát kereste, mely oly sok órát látott elrepülni és oly sok virágot meghalni.

Ezt az augusztusi délutánt soha-soha nem fogja elfelejteni. Emlékezni fog rá akkor is, ha már nagyon-nagyon öreg lesz. Az órák elrepülnek és a virágok meghalnak.

Laura leírhatatlan szomorúságot és ostoba honvágyat érzett. De mégis úgy érezte: helyesen cselekedett. Fölvetette a fejét. Mihelyt a vonatban fog ülni, elmúlik ez a nevetséges elérzékenyülés. Egész biztosan elmúlik. És Allen is meg fog gyógyulni. Igen! Ők ketten új napokat fognak megérni... és új utakra lépnek.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

Otthon, a nappaliban, Grace nénit találta Laura.

Egy pillanatra bosszúság fogta el. A Dealekben sok volt a családi érzés és Laura, idegenekkel szemben, körömszakadtáig védelmezte volna a nagynénjét; önmagának azonban be kellett vallania, hogy Grace néni irodalmi angolsága, a humor iránt való teljes érzéketlensége és módszeressége bizony sokszor ingerültté tette.

Mi történhetett, hogy Grace néni hétköznapi este Cedar-townba érkezett?

– Látni akartalak még egyszer! – ezzel fogadta Laurát. – Nem bírtam volna elviselni, hogy elmenj anélkül, hogy még egyszer lássalak. Itt maradok éjszakára és hajnalban indulok, hogy nyolcra hazaérjek.

Laura sehogy sem értette a dolgot. Hiszen Grace néni már vasárnap elbúcsúzott tőle. Sohasem fűzte hozzá meleg rokoni érzés. Kisgyerekkorától fogva tartott a nénjétől, akinek különben az egyetemen tanítványa is volt.

Laura még vacsora után is az Allennel töltött délután hatása alatt állott.

Nagy meglepetésére és nem csekély bosszúságára, alighogy visszavonult, Grace néni bekopogtatott a szobájába.

– Beszélni szeretnék veled – mondta Grace néni, és rögtön elhelyezkedett az ablakban. – Tegnap és ma sokat gondoltam rád. És amikor az utolsó órát is leadtam, elhatároztam, hogy beszélni fogok veled.

Laurának egy kicsit dobogott a szíve. Mintha megint azt a régi, gyerekkori félelmet érezte volna a nénjével szemben. Szeretett volna felsikoltani: „Az Istenért, miről akarsz beszélni velem?!” De ehelyett halkán kérdezte meg:

– Miről, Grace néni?

– Valóban elfogadod Harry bácsi ajánlatát?

– Természetesen, Grace néni. Fényes ajánlat, ugye? – A hangja kissé idegesen csengett. – Úgy érzem magam, mint Hamu-pipóke, amikor tündérkeresztanyjával találkozott.

– Az ajánlat valóban fényes. Rendkívüli. Csodálatos... Tudom, hogy nekem semmi beleszólásom dologba... legföljebb annyi, hogy a húgomról van szó, akit nagyon szeretek... Bizonyos vagy benne, Laura, hogy nem fogod megbánni az ígéreteidet? Nem fogod megbánni, hogy megfogtad: nem mégy férjhez, amíg Wentworthék élnek?

– Bizonyos vagyok benne. De, Grace néni... bocsáss meg, kicsit furcsának találom, hogy éppen te...

– Én nem találom furcsának. Én vagyok az egyetlen a rokonaid közül, aki ezt megmondhatja neked. Én vagyok, Laura, az egyetlen, hidd el.

Grace néni gyorsan, izgatottan beszélt. Nem olyan nyugodtan és megfontoltan, ahogyan máskor szokott beszélni.

– Fiatal vagy ahhoz, hogy ilyen ígérettel lekösd magad... Attól félek, nem vagy tisztában magaddal... Meg akartam kérdezni tőled, hogy mi van azzal a fiatalemberrel, akivel mindig együtt látlak...

Laura idegesen felnevetett:

– Remélem, Grace néni, hogy te, mint fölvilágosodott, művelt hölgy, nem állsz be a kisvárosi kávéházak közé, akik

megbotránkoznak rajta, ha egy leány nem megy feleségül ahhoz, akivel kétszer együtt látták.

– Nem erről van szó, Laura. Én csak attól félek, hogy elhamarkodtad azt az ígéretet, amellyel Wentworthékhoz láncoltad magad.

Laura bosszankodott. Ideges volt és ingerült, hogy Allen után most a nénje kezd prédikálni neki.

– Teljesen tudatában vagyok annak, amit teszek! – felelte gyorsan. – Ha gyerek volnék és a szüleim örökbe adnának Harry bácsinak és Carolyn néninek, akkor lehetne vitatkozni a dologról. De én felnőtt ember vagyok, ura a cselekedeteimnek. Nem lehet szó arról, hogy „eladom magam”. Pályát választottam, akárcsak te, Grace néni. Te az egyetemen tanítasz. Az iskolai év tartamára eladtad szolgálataidat az államnak. De a nyár a tied, nyáron azt tehetsz, amit akarsz. Harry bácsi is azt mondta, hogy nyárra hazajöhetek és a karácsony is az enyém. Éppen olyan szabad vagyok, mint te.

– De az ígéreted mégis köt.

– Abban az ígéretben sincs semmi különös. Velük leszek, amíg élnek és gondjukat viselem. Ha egyikük meghal, ott maradok a másik mellett.

– És ha még nagyon sokáig fognak élni, Laura? Hátha tehetetlenek lesznek? Nehéz sorod lesz mellettük.

– Lehetséges. De annyi a pénzük, hogy gondoskodhatom segítségéről. Én csak felügyeletet gyakorolok a személyzet fölött és szórakoztatom az öregeket. Ha a szüleim öregek vagy betegek lennének, akkor bántana a lelkiismeret, de így? Mama szinte úszik a boldogságban, hogy igent mondtam. Apa nem szólt bele az elhatározásomba. De ő mindig keveset beszél.

– Én ismerem a bátyámat, Laura. Nem hiszem, hogy ő is olyan boldog, mint édesanyád.

– Legfőljebb az fáj neki, hogy olyan hosszú időre elmegyek hazulról. De hát ez akkor is így lenne, ha másutt vállaltam volna állást. Bernice Fowler nővére például Alaszkába került tanítónőnek.

– Tudom. Azt is tudom, hogy neheztelsz azért, amit mondtam. Én értelek, Laura. De láttalak Allennel és . . .

Grace zavartan elhallgatott.

– ... és olyan boldognak látszottál... Arra gondoltam... ha tudnád, hogy milyen boldog lehetnél...

Laura egyik ámulatból a másikba esett. Mi történt az ő jég-csap nénjével?

– Csak azt akartam megmondani neked, hogy mindenáron boldognak szeretnélek látni... Nekem kétszer lett volna alkalmam férjhez menni... Az egyik nem jöhetett számításba... De a másik... Laura, vigyázz! Ne hamarkodd el az életedet.

Laura nem győzött csodálkozni. Nem ismert rá a nénjére. Még sohase látta ennyire kivetközni a nyugalmából.

– Tanár volt az egyetemen... szerettem... Jó volt vele együtt lenni. De akkor még nem tudtam... Áthelyezték egy másik egyetemre... el akart venni. Azt akarta, hogy vele menjek. Csak később eszméltem rá, hogy szerettem... Amikor megkért, túlságosan körültekintő, túlságosan józan voltam... Félttem az érzelmektől.

Grace alig tudta visszafojtani a könnyeit. Laura a lelke mélyéig meg volt hatva. Ha valaki más lett volna! De éppen Grace néni, az ő akkurátusságával, Grace néni, akinek Katherine a „peckes” melléknevet adta! Hihetetlen, hogy még Grace néninek is vannak romantikus emlékei.

– Mama sohase tudta meg, hogy megbántam. Nem akartam őt szomorítani, inkább nem mondtam el neki. Velem együtt szenvedett volna. Mindig úgy vágyott arra, hogy én is a magam asszonya legyek, nekem is legyen otthonom, családom. Ő ebben régimódi volt, azt hitte, hogy egy nő élete csak akkor lehet teljes, ha feleség és anya válik belőle... Ma már én is azt hiszem, hogy igaza volt. Feltéve persze, hogy a házasság sikerül...

Grace néni kipirult. Arca megvonaglott az elfojtott zokogástól.

Laura alig várta, hogy ez a kínos jelenet véget érjen.

– Nagyon rokonszenves, derék ember volt. Ha akkor okosabb lettem volna! Mamának igaza volt. Igyekezett meggyőzni engem. Sohase mondtam meg neki, hogy mit szenvedtem, amikor föleszméltem. Senkinek se mondtam még el, soha... Te vagy az első, akinek beszélek róla.

Gyorsan, szinte hadarva beszélt, és közben sűrűn lélegzett, hogy megindultságát palástolja. Felállt, az ablakhoz ment és ideges ujjával összefogta a függönyt.

– Nem tudom, mi lett akkor... Ő, hiszen én is otthont teremtettem magamnak. Minden valamirevaló nő tud magának otthont teremteni... De ez az otthon nem az igazi... Látod, Laura, mert szeretlek, nem akarom, hogy te is beleessél abba a jóvátehetetlen tévedésbe, amelybe én beleestem...

Grace néni most már megnyugodott. Megint a régi, fegyelmezett úrihölgy volt. A lelke mélyéből feltörő hullámok elcsendesedtek. A sima felszín nem törte meg többé semmi.

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

Hajnalban Laurát a madarak ébresztették fel. Harkály kopogott valamelyik tölgyfa törzsén és varjú káromgott a közelben.

Amint az álom öntudatlanságából ráébredt a valóra: Laura szívét éles fájdalommal járta át a tudat, hogy ez az utolsó napja idehaza. Még egy darabig behunyt szemmel feküdt az ágyában; sok mindenre gondolt, Allenre is többek között és arra, hogy milyen kiváló, értékes férfivá érett. Azután arra, hogy az élet olyan, mint egy sűrű erdő, amelyben vakon tapogatódzunk...

Egyszerre kiugrott az ágyból, pongyolát kapott magára és az ablakhoz ült.

Lentről mozgást hallott.

Persze, Grace néninek korán kellett kelnie, hogy nyolc órára visszaérhessen az egyetemre.

Laura egyszerre forró gyöngédséget érzett a nénje iránt és mély szánalmat, hogy csalódnia kellett, csalódnia a maga hibájából.

Grace néni még az este meghagyta, hogy az ő kedvéért senki föl ne keljen. De Laurának úgy megesett rajta a szíve, hogy segíteni szeretett volna rajta, tenni valamit érte, akit tulajdonképpen csak tegnap óta ismert.

Milyen derék nő szegény! Milyen lelkiismeretes és kötelességtudó.

Laura tehát felöltözködött és lement a konyhába, hogy elkészítse a reggelit. A konyha ablakán keresztül látta Oscar bácsit. Oscar bácsi már a kertjében dolgozott, sétálgatott a veteményes ágyak között és válogatott a harmatos káposztafejek közül.

– Ma valamelyikünk káposztát kap ajándékba – mosolygott magában Laura.

Ezt a sejtelmét el fogja mondani Allennek, hadd ne vessen egy kicsit. Olyan jól áll neki, ha nevet.

Rajtakapta magát, hogy a gondolatai megint ott időznek, ahonnan elindultak, Allennél.

Grace néni lejött, elegáns, kis útitáskájával a kezében. Meglepte és egy kicsit meg is hatotta Laura figyelmessége. Együtt reggeliztek, de étvágya egyiküknek se volt. Mindkettőjüknek az esti beszélgetés járt a fejében.

Eloise is lejött, frissen és erélyesen és megróttá Laurát, amiért nem főzött a nényének kakaót.

– Grace néni kakaót szokott reggelizni. Megmérted a kávé? És a piritós – ó, Laura, csak nem a négyszögletes dobozból vetted hozzá a kenyeret! A piritóshoz való kenyér mindig a kerek, zöld tartóban áll!

John is lejött.

– Nagyon meleg nap lesz ez az utolsó napod idehaza, Laura! – mondta.

Millard is bebotlott az ebédlőbe. Álmosan pislogott és a haja vizesen tapadt a füle mögé.

– Ha egyszer délig alhatnék! – nyöszörgött ásítva.

Milyen egyszerű, természetes, megszokott volt minden. Éppen úgy kezdődött ez a nap is, mint a többi. Megszokott kötelességek, mindennap ismétlődő események. Pedig ez az utolsó napja idehaza.

Grace néni búcsúzkodott. Mind ott álltak vele a kapuban. Letörölte a port az autója szélfogójáról. Nagyon sajnálkozott, hogy miatta mind ilyen korán keltek.

Azt mondta, hogy nagyon örülne, ha Laura írna neki. A kar-kötőórájára pillantott. Indulnia kell, ha idejében haza akar érni. Tikkasztóan forró nap lesz – mondta. Megrázta Laura kezét és kellemes utazást kívánt neki. Gondosan ápol, fehér kezére

hajtókesztyűt húzott. A kesztyű széles szára könyökig beborította ingblúzának fehér ujjait. Kezét rátette a kormánykerékre és már indult is.

Laura, amint utánaézett, megint azt a meghatott gyöngédséget érezte iránta. Milyen furcsa, hogy nem ismerjük és nem értjük azokat, akikkel együtt élünk. Igen, okvetlenül írni fog Grace néninek.

Megfordult és a szívét elöntő forró meghatottságban át akarta ölelni az édesanyját, de Eloise mereven hátrált egy lépést.

– Meg kell beszélnünk a napi programot, Laura. Még rengeteg a tennivalónk és ha nem járunk el tervszerűen, nem készülünk el. Még néhány búcsúlatogatást is kell tenned. Mindig mondom, hogy a szervezés és a módszer a legfontosabb . . .

A hangja már a konyha belsejében halt el.

Laura sokáig állt a kertajtóban és elnézett a távoli dombok felé. A szomszéd házak és a fák között volt egy nyílás, azon keresztül, mint sötét keretben, látni lehetett a hajnali napfényben ébredező gabonaföldeket.

Egész napon át nagy volt a sürgés-forgás a házban. A telefon sokszor megszólalt és a jó barátok be-benéztek egy utolsó istenhozzádra. Oscar bácsi káposztát és hagymát hozott a viharvert, spárgafüles kosárban. Eloise fel volt háborodva.

– Hagymát, neked! Igazán rettenetes az öreg.

Kathie telefonált, hogy hat órára ebédre várja Laurát. Allent is meghívta és azt mondta nevetve, hogy cserébe az ebédért, Laura és Allen majd átviszik Jimmie-t Meadowdale-be, hogy elérje az esti vonatot. Igen, Patty jól van és nagyon örül Laurának.

Laura egész nap úgy jött-ment, mint egy alvajáró. Nem tudta elképzelni, hogy igazán elmegy hazulról.

John Deal egész nap nem mozdult el az íróasztal mellől. Csak akkor eszmélt rá, milyen fáradt, amikor végre bezárta az íróasztalát. A Stotter-aktán dolgozott. Oscar Lutz egy óra hosszát feltartotta, mert valami lényegtelen változtatást akart a végrendeletén. Ráadásul Neidlemannek is beállítottak és vége-hossza nem volt a panaszaiknak. A vidéki ügyvéd türelmét az ilyen bőbeszédű kliensek teszik a legerősebb próbára. A kisvárosi ügyvéd testét-lelkét bérbe adja klienseinek, akik valóság-

gal kényszerítik őt, hogy minden apró-cseprő testi és lelki bajukat végighallgassa.

Amikor John Deal ráfordította a kulcsot az irodájára, a régi vers szavai jutottak eszébe.

„És add, Uram, hogy a nap gondjai,
Sátrukat, mint arab kalmárok, összerakják
És halkan elosonjanak . . .”

John Deal sóhajtott! Ha ezt lehetne! Ha lerázhatná magáról a gondjait! De nem lehet. A gondok ránehezednek a vállára, mint száz piros kis ördög és hazakísérik. Mindig is így volt.

Az a baj, hogy ő túlságosan komolyan fogja fel az életet. Mások le tudják vetni a hivatásukkal járó gondjaikat, mihelyt befejezték a napi munkát. Például Mack is. Mack könnyebben szerezte nagy vagyonát, mint ő, John azt a keveset, amely éppen hogy a megélhetésükre elég. És Mack mindenre ráér. Omahában mindenütt megjelenik, golfozik, sportol, utazik.

John állá megkeményedett, amint most a Mackkel való vitatkozásaira gondolt. Mack nagyon önfejű. Akkor, amikor John síkra szállt a garancia-törvény miatt, Mack akkor is csak a saját érdekét tartotta szem előtt.

Mindig a „vagyonelkobzás” mögé bújt, valahányszor a garancia-törvény szóba került. Mint a gyermek az anyja köténye mögé. Vagyonelkobzás! John annyiszor hallotta ezt a szót, hogy soha többé nem kívánta hallani. Tőle fizethetnek a bankárok. Fizessenek csak, ha a fogukat csikorgatják is, s ha vagyonelkobzásnak bélyegzik is az új törvényt. Azoknak a szegény nyomorultaknak, akiknek utolsó centjük is odaveszett, mégiscsak nehezebb volt a sorsuk, mint az övék. A felsőbbíróság szerencsére a bankárok ellen foglalt állást, de a pénzemberek nem nyugodtak bele az ítéletbe, és újra meg újra megpróbáltak harcolni ellene. Azt mondták, hogy a garancia-törvény óriási terhet ró a bankokra. És a szegény öreg Kleinman házaspár? Egész életük munkájának a gyümölcse veszett oda! És Amy Hall, a kis varrónő? És Mrs. Wise a gyermekeivel, aki egy filért sem kapott a biztosításból? És mégis . . .

John az ő fegyelmezett észjárásával az éremnek mind a két oldalát látta és elfogulatlanul nézte. Az igaz, hogy az újabb megadóztatás nagy összegeket von el a bankoktól. Súlyos milliárdokat! A cedartowni bank maga harminchatezer dollárt fizetett ki eddig, Mack omahai bankja bizonyára ötvenezernél is többet. Helyes-e, hogy tovább gyöngítsék őket? A föld értéke már megingott, sokan siettek kivonni pénzüket a bankokból. Talán mégis Macknek van igaza, amikor azt mondja, hogy az egész rendszer rossz és hogy az állam meg fog inogni, mint ahogyan a hid meginog, ha egyik pillérjét eltávolítják . . . Talán ő, John tévedett? Talán valóban nincs rendjén, hogy a szegényekért a gazdagok fizessenek? Talán mégis az a kisebb baj, ha az egyének veszítenek . . . John gondolatai megint visszatértek Kleinmanékhoz, Amy Hallhoz, Mrs. Wise-hez. Őértük, a hozzájuk hasonló szegényekért és elnyomottakért harcolt olyan keményen. Mire való volt? John nagyon öregnek és nagyon fáradtnak érezte magát.

Amikor befordult az utcájukba, hirtelen megfedkezett hivatalos gondjairól. Eszébe villant, hogy Laura holnap reggel elutazik. Ettől éles, fizikai fájdalom nyílt a szívébe. Csak ne menne olyan borzasztó messzire! Vajon tudatában van-e annak, amit tesz? Tudatában van-e annak, hogy eladja magát az öregeknek? Johnnak fájt a szíve, ha arra gondolt, hogy tíz év múlva Laura már a harmincas éveiben fog járni, első, ragyogó ifjúsága mögötte lesz és ki tudja?

Eloise persze el volt ragadtatva. Ez előre látható volt. Eloise mindig dollárral mérte a sikert és az örömet.

John nem lelkesedett olyan nagyon Harry bácsiék „fényes” ajánlataért. Most sajnálta, hogy nem beszélt róla Laurával bővebben. Mindig nehezen tudott beszélgetni a gyermekeivel. Az is lehet különben, hogy ő túlságosan érzelmesen fogja fel a dolgot. Utóvégre az, hogy valaki Nebraskában született, még nem ok arra, hogy gyökeret is ott verjen. John vérében volt valami a hajdani préri vadságából, valami a régi bivalyok csökönyöségéből. Mintha azért, mert itt született, az északnyugati szelek hazájában, mert gyerekkorában a préri magas fűvében gázolt, reggelenként pedig a préri pacsirtájának dala ébresztette fel: nem is lehetne másutt élni.

A fiatal Rinemiller egyszer azt mondta neki, hogy ő éppen így érez. Mintha Nebraskában az ég is, a levegő is, a szél is egészen más lenne, mint másutt.

John szerette a fiatal Rinemillert. Derék fiú. Sokra fogja vinni. Az öregeknek csak a jó tulajdonságait örökölte. Úgy látszik, Laurával is értik egymást. Sokat látta őket együtt. De persze, ez a mai világban nem sokat jelent. A mai fiatalok sülvé-főve együtt vannak, flörtölnek, aztán szétválnak. Laura bizonyára tudja, hogy mit csinál.

Amikor belépett a hallba, Laura kofferének a láttára fájót dobbant a szíve. Valami nagy levertség vett rajta erőt:

– Hol a mama és Laura? – kérdezte Millardtól. Millard a karosszék karfáján lovagolt, moziújságot olvasott és közben almát evett.

Eloise már jött is. Az arca piros volt az izgalomtól.

– Mindennel készen vagyunk – mondta. – Katherine meghívta Laurát ebédre. Laura nem akart menni, merthogy ez az utolsó estéje itthon, de Katherine nem tágitott.

Hármasban fogasztották el az ebédet. A hőség tikkasztó volt.

Ebéd után John, az esti lappal kezében, kiült a verandára.

A nap éppen lebukott a nyugati égen és alacsony, komor felhők függtek a délnyugati látóhatár fölött.

Oscar Lutz kopogott el botjával a ház előtt. Megállt egy percre és odaszólt Johnnak, hogy zivatar lesz, valamit beszélt egy régi augusztusi estéről, azután folytatta rendes esti sétáját.

– Megint a temetőbe megy! – mondta Eloise, valami hirtelen támadt, szokatlan gyöngédséggel a hangjában. – Szegény öreg. Senki nem foghatja rá, hogy hamar elfelejtette az ő öreg Marthyját.

Millard felkapott a biciklijére és elkarikázott. Eloise kipakolta és újra bepakolta Laura kékításkáját. John olvasni próbált, de az újság nem érdekelte. Laurára gondolt. Mikor kicsi volt, milyen boldog volt, valahányszor átmehetett a nagymamához! ... John ölébe ejtette az újságot és az édesanyjára gondolt. Milyen erős és milyen gyöngéd volt az ő édesanyja. Milyen különös vegyülete a bátorságnak és a szeretetnek.

John elhatározta, hogy elsétál az édesanyja régi otthona felé. Már régen nem járt arra. Ma vágyott a régi ház után, bár maga sem tudta, miért? Bekiáltott Eloise-nek, hogy egy óra múlva visszajön és elment.

Mire kiért a város végére, szinte megbánta, hogy eljött. Az üres, régi ház még viharvertebb, még düledezőbb volt, mint amilyennek az emlékezetében élt. Mélységes fájdalommal telt meg a szíve, hogy ilyen állapotban kell viszontlátnia a házat, amelyet édesanyja valaha olyan nagyon szeretett.

Most a fiatal Rinemilleré volt a ház. Allen azt mondta, hogy ha valaha építtet, le fogja bontatni a régi házat és ugyanezen a helyen építi fel az újat, mert ez a legszebb pontja a városnak.

Ostobaság, de John nem tehetett róla, hogy azt kívánta: bár lenne valami az Allen és Laura dolgából. Allen kedves, derék, okos fiú és Laura éppen . . .

John nem merte végiggondolni a gondolatot. Olyan zavarban volt, mintha hangosan beszélt volna. Mert íme, Allen Rinemiller zöld roadstere befordult az utcába s a benne ülők élénken integettek neki.

Allen, Laura és Jimmie Buchanan ültek a kocsiban. Vajon hová mehettek?

HUSZONHARMADIK FEJEZET

Nem volt még fél hat, amikor Laura átment Kathie-hez. Fehér ruhájában üde volt és elegáns. A fehér illet legjobban bőrének sápadt, olajbarna színéhez, ragyogó, barna szeméhez, sima, barna hajához.

A gondolatai útközben úgy szökdécseltek, mint a játékos gyermekek. Arra a könnyű, kényelmes életre gondolt, amelyet Harry bácsiéknál fog élni és a sok szabad órára, amelyekben majd kedvére írhat. Aztán arra gondolt: mennyire igaz, hogy a fiatalság tekintete mindig a jövőn függ. Erről meg Oscar Lutz jutott az eszébe, az öreg, akinek a gondolatai mindig a múltba szálltak vissza. Öregség és ifjúság! Az édesapja most abban a korban van, amikor az ember rendszerint csak a napi munká-

jára gondol. A jelenre Laura úgy gondolt, hogy bizonyára az a kor a legkevesbé kellemes, amelyben az ember sem előre nem nézhet, reménykedően, sem vissza, vágyakozóan.

Majd arra gondolt Laura, hogy ott, az utca végén, milyen szép Kathie háza, a gondosan nyírt pázsit közepén, a vörös téglafalra felkúszó vadszőlővel. Allen azt mondta, hogy ő is ilyen házat szeretne magának . . .

Laura gondolatai most Harry bácsihoz röppentek. Bosszankodott rajta, hogy nem tudta másképpen maga elé idézni Harry bácsit, mint a legidegesebb perceiben, amikor ide-oda száguldozott a szobában.

Egy leány jött szembe vele: Verna Condén. Ő is fehérben volt. Szép leány! Csak egy kicsit többet törődne magával! A haja száraz és durva szálú, az arcán két rosszul szétmázolt élénk, kerek piros folt, szájának szép vonalát élesen rajzolja meg a rúzs.

Verna rövid szervusszal üdvözölte Laurát; meg se állt, rá se nézett. Laurát egy kicsit bántotta a viselkedése, de nem tehetett ellene semmit. Verna mindig ilyen volt. Valószínűleg még most is szerelmes Allenbe. Furcsa az élet. Laura még akkor sem tudott felülkerekedni levertségén, amikor Katherine-hez ért.

Katherine, az ő biztos ösztönével rögtön kitapintotta a fájó pontot:

– Lolly . . . neked valami bajod van. Úgy keresztüllátok rajtad, mint a selyempapíron. Nézz a szemembe. Valld be! Allen Rinemiller . . . ?

Laura elpirult és kerülté Kathie nyílt, mindent látó tekintetét. Aztán összeszedte magát:

– Ha már kérdezed, Kathie, megmondhatom, hogy nem tartozik a legkellemesebb dolgok közé: fájdalmat okozni egy ilyen kiváló férfinak, mint amilyen Allen . . . Régi barátok vagyunk . . . és én nagyon szomorú vagyok, hogy Allen . . . – most egyszerre szemébe nézett Kathie-nek –, hogy Allen szeret engem.

Bementek a szalonba. Laura kissé mereven ült egy nagy fotel szélén. Kathie felkuporodott a díványra.

– És te?

Katherine nem állhatta az udvarias kerülgetés ceremóniáját.

– Én...?

– Természetesen. A *te* érzelmeidre volnék kíváncsi. Gyanús nekem, Lolly, hogy nem felelsz rögtön. Időt akarsz nyerni.

– Nem. Őszinte akarok lenni, Kathie, de nehéz megmagyarázni, hogy mit érzek. Nem hinném, hogy meg fogsz érteni.

– Háttha mégis megértetek – nevetett Kathie. – Nem vagyok én olyan ostba! A kollégiumban keresztülláttam a szobatársamon is, aki érdekből készült férjhez menni... Az édesanyja vezette a manővert, ő meg el akarta hitetni velünk, hogy fülig szerelmes Louie-ba, a vőlegényébe. Állandóan a vőlegénye becsületességét, tehetségét, orrát, lába formáját, kékvérűségét, energiáját dicsérte, nekem meg egész idő alatt a jó öreg Shakespeare járt a fejemben, amikor azt mondja: „Úgy vélem ám, túlságosan tiltakozik e dáma.” Tiltakozik az ellen a ki nem mondott feltételezés ellen, hogy nem szerelemből, hanem érdekből megy feleségül imádott Louie-jához.

Laura nevetett.

– Javíthatatlan vagy, Kathie. De mi köze mindennek énhozzám? Ha... ha... tegyük fel, hozzámennék Allenhez, én nem a pénzért mennék hozzá. Sőt. Ha hozzámennék, *én* mondanék le sok pénzről.

– Nem erről van szó, édes fiam. Arról van szó, hogy ha keresztülláttam a szobatársamon, aki *pénzért* akart férjhez menni, akkor keresztüllátok azon a leányon is, aki pénzért *nem akar* férjhez menni.

– Igazságtalan vagy, Kathie. Alaposan meggondoltam, mielőtt elhatároztam, hogy egész életemet az írásnak szentelem. Azt hiszem, a tehetségemet – ha ugyan szabad tehetségnek neveznem – nagymamától örököltem. Nagymama sokat beszélt nekem erről. Ő is nagyon szeretett volna írni... Azt szokta volt mondani: „majd te fogsz írni helyettem, Laura”. És fogok is. Érzem.

Laura szeretett volna a szálló fehér madárról is beszélni Kathie-nek, de tudta, hogy Kathie kinevetné és érzelgős ostobaságnak csúfolná az ő legszentebb titkát.

– Két úrnak egyszerre nem lehet szolgálni! – folytatta. – Ha az ember becsületes munkát akar végezni, akkor minden ere-

jét egy célra kell összpontosítania... Én nagyon szeretem Allent. Végtelenül szeretem.

– Szerelemmel?

Leeresztett szempillái alól Katherine Laura arcát fürkészte.

– Azt nem mondtam. Csak azt mondtam, hogy szeretem. Jobban szeretem, mint bárkit az ismerőseim közül... Sőt... Ha már így vallatsz, megmondom, hogy talán bele is tudnék szeretni, ha nem vigyáznék magamra. Talán. De nem akarom szeretni. Órűlség volna visszautasítani Harry bácsi ajánlatát... Allennek is megmondtam...

– Én pedig azt mondom, hogy gyávaság, amit teszel, ha szeretted.

– Ez kissé erős, Katherine!

– Katherine?! No nézd csak! Azt mondta: Katherine! Nahát, Lolly! Egészen elveszted a józan eszedet!

Laura mosoly nélkül beszélt tovább:

– Gyáva szerintem az, aki fél valamitől. Ha szabad érdeklődnöm: mitől félek én?

– Semmitől – felelte Katherine hűvösen. – Semmitől. Csak az élettől.

– Nem rossz. Igazán nem rossz.

Laura a haja tövéig elpirult haragjában. Még feszesebben ült a fotel szélén.

– Hát nem az életnek indulok neki? Nem az életet akarom tanulmányozni... érezni... látni... megismerni?

– És megszagolni. A szaglást kifejejtetted, Lolly.

Katherine nevetett.

De Laurának nem volt kedve nevetni. Komolyan folytatta:

– Véghez akarom vinni, ami nagymamának nem sikerült. Meg akarom ismerni az életet és írni akarok az életről. És akármit mondasz, nem téríthetsz el az elhatározásomtól.

– Jól van, Lolly. Azért ne kapjunk hajba. Menj el... Lehet, hogy neked van igazad. Ha az öregek nem élnek az emberi kor legvégső határáig, akkor talán élvezni is fogod a vagyonukat. Nekem semmi közöm hozzá, szívem... És különben is... nekem most az ebéd után kell néznem. Verna cserbenhagyott. Elkéredzkedett. Azt mondta, fáj a feje. Akkor fájdukt meg a feje,

amikor megtudta, kit várok ebédre. Öt perc előtt még semmi baja se volt.

Kathie felállt és az ebédlő felé indult. Az ajtóból visszafordult.

– Ha elutazol, Laura – mosolygott pajkosan –, vigyázz, hogy itthon ne felejts valamit. Mindent vigyél magaddal! A ruháidat, a kalapjaidat, a cipőidet, a füzeteidet, a fogkefedet, a szívedet, mindent . . . A szívedet valahogy itthon ne felejtsd, Lolly.

Nevetve csapta be maga után az ajtót.

Jimmie jött haza. A tikkasztó nap és a hivatalos gondok ráncokat vontak a szája köré.

Néhány perccel később Allen is megérkezett. Napégette arcához kitűnően illett a világos flanelruha.

Allen a betegsége óta nem látta Pattyt. Kathie indítványára fölmentek Laurával a gyerekoszobába.

Patty párnákkal körülárasztva ült az ágyban. Előtte a rózsaszínű dunyha dombján egy kis papírfalu házai heverték. A nőrsz lement a vacsoráért.

– Hogy van, Buchanan kisasszony?

Allen leült az ágy végébe és rögtön bújócskát kezdett játszani. Összehúzta magát és elbújt a gyűszűnyi papirosházak mögé. Patty hangos, boldog kacagással csapott le rá parányi kezecskéjével.

Milyen jól tud bánni a gyerekekkel! – gondolta Laura.

Mikor a nőrsz visszajött a tálcával és Lauráék lefelé indultak, Patty szájacskája sírásra görbült. Katherine hiába könyörgött neki, hogy viselkedjék felnőtt hölgy módjára, a nőrsz hiába ecsetelte ragyogó színekkel, hogy mi minden van a tálcán, és Laura hiába ígért egy szép mesét jutalmul, ha szót fogad és eszik szépen. Csak Allennek sikerült visszavarázsolni a napfényt a rózsás arcocskára, azzal, hogy karkötőóráját lekapcsolta és kétszer körülcavarta a gyermek puha karocskáján.

Igen! Allen nagyon jól tud bánni a gyerekekkel, gondolta Laura újra. A közmondás azt tartja, hogy az a férfi, aki gyöngéd az öregekhez és a gyermekekhez . . .

Laura sietve hessegette el magától rakoncátlan gondolatait . . . De az tagadhatatlan, hogy Allent mindenki szereti. Öregek, fiatalok egyaránt.

Az ebéd kicsit nyomott hangulatban folyt le.

Jimmie kedves volt, de fáradt. Ebéd után rögtön indulnia kellett. Allen szokatlanul keveset beszélt. Szórakozottan evett, meglátszott rajta: megerőltetésébe kerül, hogy részt vegyen a társalgásban.

Laura is csendes volt és képtelen a semmitmondó csevegésre. Olyan nagy dolgok voltak történőben, hogy a kis dolgokat nem is volt érdemes észrevenni.

Katherine az ő ismert közvetlenségével adta a szívélyes háziasszonyt és bolond ötleteivel nemegyszer meg is neveltette a társaságot.

Alig álltak fel az asztaltól, Jimmie már vette is a táskáját, hogy le ne késsen a meadowdale-i vonatról.

Amikor Laura az üvegajtón keresztül meglátta, hogy Katherine és Jimmie hogyan búcsúznak egymástól, eszébe jutott nemrég lejátszódott kis tragédiájuk. Szerette volna elmesélni Allennek. Allen olyan megértő! De a tragédia egyik szereplője Deal leány volt és a Dealek között sokkal nagyobb a rokoni összetartás, semhogy idegent bele tudnának avatni családi ügyeikbe.

Allen ma kissé különösen viselkedett. Nyugodtnak látszott. Alig szólt és nevetni egyáltalán nem nevetett.

A két férfi között ülven az autóban, míg a kocsi észak felé repült velük, Laura arra gondolt, hogy Allen és Jimmie a legszebb két férfi azok között, akiket ő ismert. És van valami hasonlatosság is kettőjük között. Olyan tiszták, egyenesek, megbízhatóak! Igen: tökéletesen és feltétlenül megbízhatóak.

Rettenetesen fájt a szíve Allenért. Nem csekélység egy ilyen embernek fájdalmat okozni! Majd ír neki, gyakran. Hosszú, érdekes, vidám leveleket fog írni, amelyekből visszatér ajkára az a kedves mosoly... És karácsonyra... ha hazajön...

Nini, ott megy az édesapja! Vajon hogy kerül ide, a város északkeleti végébe? Forró gyöngédség áradt szét Laura szívében és nagy nyugtalanság. Amint ilyen fáradtan látta bandukolni, metsző fájdalommal nyíllalt a szívébe, hogy egyszer majd az ő édesapja is úgy fog végigkopogni az utcákon, botra támaszkodva, mint Lutz apó.

Befordultak az országútra. A temető nyugati kapuja előtt haladtak el. Lám, itt van Oscar bácsi, a botjára támaszkodik és maga elé bámul.

Barátságosan integettek neki, de az öregúr idegenül bámult utánuk.

– Valószínűleg nem jól lát már – mondta Laura.

– Mit gondolsz, Allen – kérdezte Jimmie –, milyen lehet egy ilyen hosszú élet végéhez közeledni?

– Nem tudom ... Még rágondolni is szörnyű.

– Amikor minden érzélem meghal az ember szívében ... minden elmúlik ... a remény, a szerelem, az álmok.

– Minden elmúlik ...! A remény, a szerelem és az álmok ... Nem marad semmi.

Allen hangja tompán, színtelenül kongott.

– Képzeld el: ha az ember így magára marad, ha mégannyian vannak is körülötte, akkor is egyedül van, mert nem emlékszik arra, ami tegnap történt.

– Mert nem emlékszik arra, ami tegnap történt.

Laura hirtelen felpillantott Allenre, de Allen gépiesen ismételte Jimmie szavait, mintha a szavak értelmét nem is fogná fel.

– Valamiről megfeledkeztek! – szólt közbe Laura.

– Miről?

Ez Jimmie hangja volt.

– Az emlékekről! – felelte Laura. – Oscar apónak megmaradtak az emlékei.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET

Oscar apó görnyedten és ráncosan tipegett végig a cement-burkolatos utcán.

A temető bejáratánál megállt és rátámaszkodott görcsös, öreg botjára. Bozontos fehér szemöldöke alól hosszan, szeretettel nézte a prérít. A nap éppen lecsúszott a homokbuckák mögött. Az országút széles szalagja szürkén kanyargott keresztül a zöld fűtengeren, messzire, messzire, ameddig csak Lutz apó elhomályosodó, öreg szeme követni tudta.

Amint ott állt a temető kapujában, és hunyorgatva erőltette szemét, hogy jobban lásson, egy hosszú zöld roadster száguldott el mellette. A benne ülők integettek, de az öregúr nem tudta elég hamar fölemelni köszvényes kezét, hogy visszaintsen nekik.

Tehetetlenül bámult utánuk.

Ezzel a szédületes sebességgel szemben ostobának érezte magát. Megismerte a kocsit. Allen Rinemiller kocsija. Büszke volt rá, hogy megismerte. A szeme még mindig jó. Bizonyára Laura Deal is ott ül az autóban. Helyes kislány. És a fiú is helyes.

Az öregúr gondolatai Allen felé fordultak, aki most is a nagyszülei régi földjén gazdálkodik. Furcsa, hogy valaki még ma is azt az öreg földet műveli, amelynek szűz talaját először ő szántotta fel, sok-sok évtizeddel ezelőtt, ő: Lutz apó. Átnézett a legelők felé és egyszerre forró vágya támadt, hogy újra érezze lába alatt a nedves földet és a buja fű bársonyát. A cementen olyan fárasztó a járás.

A nagyon öreg emberek módja szerint egy darabig tétovázott, hogy keresztülbújjon-e a kerítésen? Aztán kampós botjával belekapaszkodott a drótkerítésbe, a kalapját előredobta a fűbe és óvatosan átbújt. Most ott állt az ő hajdani tanyája helyén.

Fejébe nyomta kopott kalapját és lassan, fáradságosan megindult a magas fűben.

Itt állt valaha a háza. Hány éve lehet, hogy lebontották? Húsz...? Harminc...? Mire jó kiszámítani, hogy hány éve? Akármennyi éve: neki úgy tetszik, hogy tegnap még itt állt.

A botjával keresgél a fűben valami régi nyom után. Semmit sem talált, csak egy halom követ, amelyek közül kidugta fejét egy-egy szál bogáncsvirág meg gyermekláncfű.

Ezeket a köveket valaha Weeping Watertől hordták ide. Tíz kilométer távolságról. Egy egész napig tartott az út. Ökrök húzták a szekeret: a vén Roxy meg a Roll. Most is látja még, hogy villan meg szarvuk hegyében a fényes rézgomb, amint rájuk süt a nap és hatalmas fejüket ide-oda mozgatják.

Egész napi járóföld volt ekkor az út Weeping Watertől idáig és ma a fiatalok födetlen fövel beülnek az autóba és néhány

perc alatt ott vannak Weeping Waternél a moziban. Ha a mai fiatalok tudnák, hogy akkor hogyan volt, talán jobban megbecsülnék a kort, amelyben ők, az öregek éltek. De azokra a régi időkre már nem emlékezik senki sem. Ha ő, Oscar Lutz is elmegy, az egész városban nem lesz többé senki, aki a régi időkről beszélni tudna.

Sarah Lutz is meghalt és Christine megőrült. Ő, Oscar Lutz, az utolsó az úttörők közül, akik a préri szűz talajára léptek. Sokszor megpróbált mesélni az embereknek azokról a régi napokról. Néha figyeltek rá, de legtöbbször nem figyeltek. Kit érdekel ma már a pionírok élete? Senkit. De hát lehet az, hogy egy maroknyi ember véghezviszi azt, amit ők, a Lutzok, a Dealek, a Reinmuellerek cselekedtek – hogy megérkeznek a préri hajóin a vad mezőkre, otthont ásnak a földben, szembe szállnak a viharokkal, a szárazsággal, a hóförgetegekkel, megalapítják a várost – és végül ügyet se vet rájuk senki? Lehet az, hogy teljesen elfelejtik őket?

A fűben egy rozsdás vasdarab hevert. Oscar bácsi odább lökte a botjával. Egy darabka cső volt. Egy rozsdás vascső és egy halom kő – ez maradt abból, amit valaha Marthy meg ő „otthon”-nak hívtak.

Otthon. Milyen nagy szó volt ez akkor! Azóta sokan lesajnálták. Kicsúfolták. A fiatalok nevetnek rajta. Azt mondják: az otthon, az csak garázs. De majd egyszer ők is rájönnek, hogy mi az otthon. Mire megöregszenek, ők is haza fognak kíváncsozni.

Nincs olyan ember, aki életében legalább egyszer ne kívánna hazamenni.

Oscar Lutz elnézett az alacsony zöld domb felé, ahol még ma is állt a hatalmas nyárfa. Marthy nem szerette a nyárfákat. Azt mondta, hogy szomorú és társtalan fák. Olyanok, mintha honvágyuk volna. De Oscar Lutz szereti őket. A nyárfák voltak a telepések első barátai, és ő soha nem tudna hűtlen lenni régi barátaihoz. A nyárfa fényes kis levelei egész nap vidáman villognak és akkor is susognak, amikor teljes a szélcsend. A nyárfa boldog fa. Az egyetlen fa, amely nevetni és tréfálkozni tud. Lám, most nem mozdulnak a levelei. A szellő elült s messze, a délnyugati égen alacsony, komor viharfelhők gyülekeznek. Esni fog. De éjfél is lesz, mire ideér a zápor. Legalább

a legelő felfrissül egy kicsit. Az ő idejünkben olyan kevés eső esett, hogy a gabona gyökere megsült és a gyümölcs még virágjában megégett.

Az öregúr, botjára támaszkodva, felvonszolta magát a dombra. Elfulladt, mire fölért. Odafönt nekitámaszkodott a nyárfa görcsös törzsének és reszkető, öreg kezével megsimogatta a fa kergét. Az is éppen olyan görcsös volt, mint az ő keze. Meleg barátságot érzett az öreg fa iránt, mintha az ő húsa és vére volna, mintha ő is a régi társak közül való volna, mert hiszen elkísérte őt életének hosszú útján.

Ő, meg a vén nyárfa. Ketten maradtak az első telepések közül. A többi nyárfa helyébe már csupa új fát ültettek – a többi öreg telepes helyét fiatalok foglalták el.

A dombról minden irányban szabad volt a kilátás. Észak és kelet és nyugat felé virágzó farmok, hatalmas csűrök, megrakott magtárak. Dél felé nyugodtan pihent a város a hunyó nap rózsaszín fényében. A fák óriási sötétzöld bokra mögül karcsú templomtornyok kandikáltak ki. Nem messze onnan, ahol ő állt, autók cikáztak az országúton. Bal kéz felől az elektromos művek látták el villamos árammal a tanyákat és a várost. Telefonpóznák közvetítették merev ünnepélyességgel a város és a tanyák üzenetváltásait. Micsoda óriási változás, az ökörfogatok és a vályogviskók kora óta!

Oscar bácsi megpróbálta felidézni a domb képét azokból a régi időkből. Fütengert látott, itt-ott egy kunyhót és gyéren legelésző marhákat. A múlt felidézett képe egy pillanatra mint ha a fiatalságát is visszaadta volna. Egy pillanatra frissebben keringett a vére s a múlt képe nekiszínesedett. Szinte úgy érezte most, hogy jobb volt akkor, régen. De józan esze rögtön rendreutasította. Azért volt jobb akkor, mert fiatal volt. És fiatalnak lenni jobb, mint öregnek lenni. Aki most fiatal, annak most jobb élni. Mi volt az ő fiatalságuk? Kemény munka. Áldozat. Primitív életviszonyok. Szomorúság. Három kisleánya meghalt. Nem voltak szérumok. Nem tudták kezelni a tüdőbajt. Nem voltak kórházak. Most minden sokkal jobb. Az emberek egyszer majd meg lesznek lepve, ha felbontják a végrendeletét. Két kaliforniai unokája megkapja az apai részt, de azon a pénzen, ami a három kisleányé lett volna, kórházat alapít

Cedartownban. Senki nem tud róla, csak John Deal. *Marthe Lutz-kórház*: az lesz a neve. Gyenge tüdejű kisleányokat fognak ápolni a kórházban, és tudós, fiatal orvosok diftéria elleni oltásokat fognak adni és súlyos műtéteket fognak végezni benne.

Oscar Lutz felkapaszkodott a domb tetejére és letekintett a völgybe. A városnak ez a része aránylag a legkevesebbet változott. Az öregúr letipegett a patak ágyához. A patak éppen olyan volt, mint régen. A vadszilva- és a vadrózsabokrok, a torz törzsű tölgyek és fűzfák között kúszónövények indái bogyóztak. Oscar apó lassan követte a patak kanyargó folyását. Az volt az érzése, hogy most mindjárt hazaér. Egyszerre tisztán érezte, hogy idáig minden régi emlékét elhomályosították a közbeeső évek. De most, most világosan lát. Botjára támaszkodva megállt és tekintete a régi otthont kereste.

Egészen mostanáig mintha csak függönyön keresztül láthatna volna a régi házat. Most világosan állt előtte. Minden ablakát, minden sarkát tisztán látta. A domb ugyan eltakarja előle, de ott áll, egészen bizonyos, hogy ott áll, lejtős fedelével. Azért építette lejtősnek a tetejét, hogy a ráhalmozódó prérihó terhe alatt be ne szakadjon. Furcsa, hogy mennyire megváltozik az időjárás is. Tavaly télen, azt mondják, alig esett hó. És akkor régen, a hóförgetegek egész télre betemették a házakat és az istállókat is.

Maga előtt látta a vadszölővel befuttatott konyhaajtót. Marthy nagyon szerette a virágot és a kúszónövényeket. Oscar apó képzeletben látta a konyha két parányi ablakát is. Marthy mindig a konyhaablakba tette ki hűlni a lekvárt. Szilvát, vadribizlit, aranyalmát. Senki nem tudott olyan lekvárt főzni, mint Marthy. Egyszer ő, Oscar, kilopta az egyik lekvárosüveget az ablakból, megette a felét, a többit eldugta és hagyta, hogy Marthy keresse és bosszankodjék, hogy hová lett. De amikor Marthy Shepet gyanúsította, Oscar apó bevallott mindent és Marthy akkor meghúzta a fülét. Csak nem engedhette, hogy Shepet gyanúsítsák? Évek óta nem gondolt Shepre. Húséges, jó kutya volt. Mindig ott kullogott mellette, ha a teheneket kihajtották a legelőre, sárga lepkéket kergetett és mindenféle csontot, rongyot felszedett a szájával és a gazdája

lába elé rakta. Amikor szegény Shep már annyira előregedett, hogy Oscar Lutz semmi hasznát sem vehette, odaadta egy fiatal párnak, Weeping Wateren túl, ő meg vett helyette fiatalabb kutyát. Egy hideg éjszakán kaparászást hallott az ajtón, Shep állt odakint, húsz kilométert szaladt szegény pára. Ott állt a hidegben, a farkát csóválta és egy száraz kórót hozott a szájában, ajándékul.

Furcsa, hogy ma milyen élénken emlékszik mindenre. Ezen-túl, ha nem tud mit kezdeni az idejével, gyakran fog kísétálni ide, a patakhoz. Itt, úgy látszik, minden az eszébe jut.

Igen, jól mondta Laura: Oscar Lutznak megmaradtak az emlékei.

Egyszerre az jutott eszébe, vajon meg tudná-e találni a helyet, ahol a négy család az első éjszakán tábort ütött? Igen... Itt lehetett. Itt, ahol ez a mogyoróbokor áll.

Mérhetetlen izgalom dobogtatta meg az öreg szívet. Igen, itt gyújtották az első tábortüzet. Ezer ördög és pokol! Hiszen még a tábortűz üszkös maradványai is itt vannak!

Ostobaság. Gyerekek járnak ide, játszani. Cserkészek. Ők gyújtották a tábortüzet. De egy pillanatra mégis teljes volt az illúzió.

Megpiszkálta botjával a kormos fadarabokat, és az ekhós szekerekre gondolt. Az ő szekérére, amelyben Marthy ült a kislányokkal, a Dealékére, amelyben Will ült és Abbie Deal és a kis Mack... Mack, aki most tekintélyes bankár Omahában... Azután Henry és Sarah. Milyen szép volt volt Sarah, a rózsás arcával és fekete gyöngyszemével! Ő is meghalt most, néhány hónapja, nyolcvanhat éves korában... Vagy néhány éve már?... Olyan volt a fehér selyemmel bélelt koporsóban, mint egy kis, öreg viaszbaba... Gus és Christine Reinmueller... és Christine most odaát van az elmeegógyintézetben és keserves könnyekkel siratja elveszett földjét.

Igen, ez az a hely, ahol letelepedtek. Milyen boldogok voltak, hogy a háromhetes fárasztó út után végre megérkeztek! A szekereket körbeállították, a kör közepén tüzet raktak, és mielőtt a gyerekeket leszedték a kocsikból, jól körülnéztek, hogy nem rejtőzik-e csörgőkigyó a fűben... Indiánok jöttek

és a közelükben ütöttek tábort... Nem bántották őket. De Marthy nagyon félt és ők, a férfiak is nyugtalanul aludtak.

Oscar Lutz évek óta nem érezte magát olyan közel régi társaihoz, mint ma. Mintha valamennyien élnének és mintha a patak kanyarulatánál Will Deal vagy Gus Reinmueller jöhetne szembe vele.

Jó barátok voltak. Mindig, mindenben segítették egymást.

Folytatta útját a vadszilva- és vadrózsabokrok között. Ilyen illat sehol a világon nincsen. Kaliforniában mesterségesen öntözik a földeket és még a rózsák is illattalanok. Sokszor azt hitte, hogy már eltompult a szaglóérzéke. De nem! Itt tisztán érezte a nagyfejű, vad floxok és a párás föld édes, nedves szagát...

Oscar Lutz végre kiért a gabonaföldekre.

– Ezer ördög és mennykő! Egészen beborult az égbolt.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET

A meadowdale-i állomásra szokatlanul pontosan futott be Jimmie vonatja. Jimmie beszállt s a vonat már indult is tovább.

Allen besegítette Laurát az autóba, aztán megkerülte a kocsit és maga is beült a kormánykerék mögé. De még nem indított. Hirtelen, egy kicsit izgatottan, azt mondta:

– Minthogy te holnap elutazol, Laura, ez az utolsó alkalom, hogy beszélhetek veled. Sok mondanivalóm van.

– De hiszen karácsonyra hazajövök, Allen. Akkor majd találkozunk. Karácsony nincs is nagyon messze. Mindössze négy hónap odáig. Megmondtam Harry bácsiéknak, hogy a karácsonyt mindig itthon akarom tölteni. Ők nem is bánják. Nekik sohase volt gyermekük és számukra a karácsony nem jelenti azt, amit nekünk jelent... Igazi karácsony csak ott lehet, ahol gyerekek vannak. Mi, Dealek, minden karácsonykor összegyűlünk. Nem is tudnám másutt elképzelni a karácsonyt, mint itthon.

Laura ráeszmélt, hogy azért beszél ennyit, mert időt akar nyerni. Tudta, hogy mi következik. Allen megint a házasságról fog beszélni. Tapintatosnak és türelmesnek kell lennie.

– Ami engem illet – szólalt meg Allen –, nekem teljesen mindegy, hogy hazajössz-e karácsonyra vagy sem. Mi nem fogunk többé találkozni.

Laurának olyanféle érzése támadt, mintha megrendült volna lába alatt a föld.

– Űgy? – kérdezte rekedten. – Ez fenyegetés akar lenni?

– Nem. Önvédelem. Ma látjuk egymást utoljára... illetve ma beszélünk egymással utoljára... négyszemközt. Az éjszaka mindent átgondoltam újra és leszámoltam magammal. Te természetesen nem szeretsz engem. Ha szeretnél, akkor semmi és senki nem vehetne el tőlem. Vagyon, karrier, utazás – semmi nem számítana, ha szeretnél. Makacs voltam és tola-kodó, tudom. Hiszen elégszer megmondtad, hogy nem szeretsz, de én elég bolond voltam, hogy azt gondoljam... egészen tegnapig... Most már föleszméltem.

– A barátság tehát a te szemedben semmit sem ér.

– Semmit. A szerelemmel szemben egy fabatkát sem.

– Ebben nem vagyunk egy véleményen, Allen. Én azt tartom, hogy az önzetlen barátság nagyon szép dolog – és mostanig azt hittem, hogy a mi barátságunk is szép volt, Allen... Te egyike voltál azoknak a keveseknek, akikkel mindig tudtam beszélni...

– Ha beszélni akartál velem, a feleségem lehettél volna és egész életeden keresztül annyit beszélhettél volna, amennyi jólesik...

– Az ember nem mehet feleségül minden jó barátjához, Allen.

Laura mereven és meggondolatlanul beszélt.

Allen éppoly mereven felelt.

– Ezt én is belátom.

Az állomásfőnök elsétált mellettük: látta, hogy az autó vesztegel, gondolta, megmondja a fiatal párnak, hogy a legközelebbi vonat csak három óra múlva érkezik. De még idejekorán észrevette, hogy ők ketten nem törődnek a vonattal, s mert délnyugat felől komor viharfelhők tornyosultak az égre, megvakarta a fejét és hazament.

– Egy darabig elég örült voltam, hogy azt higgyem, meggyőzhetlek. A lányok általában, minden komoly ok nélkül is

szeretik magukat kéretni. Az már az én külön szerencsétlenségem, hogy te az az egy vagy a száz közül, aki komolyan gondolja, amit mond... Ami engem illet – Allen hangja most nagyon melegen csengett –, ha nekem kellene választanom te közted és a világ minden kincse, gazdagsága között, téged választanálak. A fiatalságomat, az egészségemet és téged... Minden egyébbe fűtyülnék... Boldogság volna dolgozni érted. Készen kapni a pénzt, vékaszámbra, az nem ér semmit. Dolgozni – az igen!

– Te most szándékosan úgy állítasz be engem, mintha kapzsi volnék, Allen. Holott tudod, hogy nemcsak pénzről van szó. Szándékosan elferdítet az, amit mondtam... Pedig hidd el, eléggé ismerem az életet ahhoz, hogy tudjam: vannak nagyobb dolgok is a világon, mint a házasság és a prózai letelepedés egy kicsi házban.

– Tévedsz, Laura! – Allen kiegyenesedett. – Nincs a világon szebb, magasztosabb, szentebb annál, mintha ketten, akik igazán szeretik egymást, fészket raknak, otthont alapítanak. És most, hogy meggyőződtem róla, hogy te a szíved mélyén is másként gondolkozol, most már nem is akarlak feleségül venni.

– Köszönöm ezt a lovagias kijelentést, Allen.

– Kérlek. És ha már itt tartunk, a mi úgynevezett szép barátságunk nevében kötelességemnek tartom azt is tudtadra adni, hogy megházasodom.

Laura a torkában érezte dobogni a szívét; lüktető halántéka majd szétpattant. Haragudott magára, hogy olyan izgatott.

– És ki... ki ő... Allen? Különben majd kitalálom... Csak nem... csak nem... Delores Thaxter?

A távolban megdördült az ég, de egyikük se hallotta.

– Nem.

– Hát... ó Allen... csak nem Verna Conden?

– Nem.

– Hát kicsoda?

– Nem tudom... Még nem tudom, kit veszek el. De az éjszaka elhatároltam, hogy rövidesen megnősülök. Nem olyan nagy dolog megházasodni. Sok kedves leány van a világon. Idáig persze csak téged láttalak, azért nem vettem észre a

többieket. De most majd körülnézek... És fészket rakok... Szerettelek, Laura. Mélyen és őszintén szerettelek. Most is szeretlek... nem akarok hazudni... de majd csak meggyógyulok... a mai napig te voltál az egyetlen leány a világon, akit el tudtam képzelni az otthonom asszonyaként... De ha ez az álom szétfoszlott is – az élet azért még előttem van. És nem fogom túrni, hogy te és a te fellengzős elméleteid tönkretegyék az életemet.

Allen elhallgatott és Laura, mert úgy érezte, hogy mondania kell valamit, félénken megjegyezte:

– Szeretnék gyakran hírt hallani rólad, Allen. Szeretném tudni, hogyan alakul az életed.

– Sajnálom. Rólam ugyan nem fogsz hallani. Legalábbis én nem írok.

– Nem írsz?

– Persze hogy nem. Ha szakítunk, akkor végleg szakítunk. Gyökeresen.

– De hiszen ez borzasztó, Allen... Nem tudom elképzelni, hogy nélküled... ha hazajövök látogatóba...

Elhallgatott.

Egy darabig mind a ketten hallgattak.

A levegő fojtó volt és percről percre sötétebb lett.

– Furcsa lesz, Allen – folytatta Laura bizonytalan hangon. – Keresni egy lányt, akit szeretni tudnál...

– Ne törődj vele! – vágott közbe szárazon Allen. – Ma éjszaka elhatároztam, hogy véget vetek ennek az áldatlan helyzetnek. Ha neked a pénz és az úgynevezett karrier minden, ha te így fogod fel az életet, én visszalépek. Nem fogok lantot pengetni az ablakod alatt, mintha te lennél az egyetlen leány a világon. Eleinte nem lesz könnyű, de majd beleszokom... És te legalább szabad leszel... Nem leszek többé terhedre... Azt hiszem, helyesled, hogy ezt tudtadra adtam.

Laura rátette a kezét Allen karjára.

– Nagyon furcsa lesz, Allen... Nagyon rossz lesz... Annyit voltunk együtt... És most soha többé...

Elcsuklott a hangja.

– Ne érzékenykedjünk! – morogta Allen. – És vedd le a kezedet a karomról.

Laura ijedten húzta vissza a kezét.

– Remélem, Allen, hogy boldog leszel... vele. Akárki lesz is a feleséged. Kívánom neked, szíveimből, hogy boldog légy. Te is kívánj nekem szerencsét... Megvallom, én másképp képzelem a szerelmet.

– Hogyne. Te másképp képzeled. Te egyszerűen torkon ragdnád és megfojtanád... Te...

Hatalmas porfelhő hömpölygött végig az úton és beburkolta az autót. Ugyanabban a pillanatban vörös villám hasította ketté az égboltozatot és irtózatosszerű mennydörgés rázta meg az állomásépület ablakait.

Allen rátette kezét a kormánykerékre és teljes sebességgel nekivágott a cedartowni országútnak. Bele a viharba.

HUSZONHATODIK FEJEZET

Oscar Lutz, amikor a patakpart bokrai közül kiért a nyílt mezőre, egyszerre ijesztő alacsonyán hömpölygő, zöldesbarna felhőkkel találta magát szemközt.

– Zivatar! – villant a fejébe. – Sietni kell haza. Marthy fél a villámlástól.

Ó, de ostoba vagyok, csapott a homlokára. Hiszen Marthy már huszonöt éve halott!

Csak önmagára kell gondolnia. Haza kell érnie, mielőtt megered az eső. Nehogy átázzon a ruhája és megint reumát kapjon.

Egy pillanatig a botjára támaszkodva latolgatta, hogy melyik a jobb és a rövidebb út. A földeken és a temetőn keresztül, délnek, vagy pedig vissza, a patak mentén, a vén nyárfa mellett, nyugatnak. Jobb lesz visszafordulni, a patak irányába. Ha a zápor ott éri Allen frissen szántott földjén, beleragad a sárba és nem tud mozdulni.

Visszafordult tehát a patak menti ösvényre. A sűrű vadszilvacserjék alatt fojtó volt a levegő.

Megint villámlik. De még messze a zivatar. Valószínűleg hazaér, mielőtt kitör. Nem is kell nagyon sietni. Ha siet, akkor

elfullad, megizzad, kifárad. Így szépen, lassan, a botja segítségével majd csak hazatalál. Bezzeg valaha úgy tudott szaladni, mint egy indián.

Újra villámlik. Ha Marthy élne, milyen riadtan várná most haza őt. Oscar apó maga előtt látta a törekeny, kicsi házat, a vadszölővel befuttatott konyhaajtót. A vadszölő levelei meg se rezzennek a vihar előtti feszült csöndben.

Marthy most meggyújtaná a lámpákat és kitenné a két kis konyhaablakba, hogy az ura a sötétben is hazataláljon. És Marthy maga is ott állna, remegve, az ablakban.

Furcsa, hogy jövet mennyivel könnyebben haladt, mint most visszafelé. A bokrok alatt már koromsötét volt. Kezek nyúltak ki utána és visszahúzták a vadszölő indái. Kalapját leütötték fejéről a kiálló gallyak s egy vadrózsaág megsebezte a homlokát. Egy merev, száraz gally, mint valami dárda, élesen az oldalába fúródott. A mirtuszbugyó keserű ízét érezte egy pillanatra a szájában.

Oscar Lutz az Isten fiára gondolt, akit tövissel koronáztak meg. Akinek szívét lándzsával döfték keresztül, s akinek szomjúságát ecetbe mártott szivaccsal enyhítették.

A sűrű cserjésből egyszerre váratlanul kijutott a mezőre. Egy pillanatra megállt, hogy friss levegővel szívja tele a tüdejét.

Az első szélroham már végigszáguldott a mezőn, mint a trombitás, akit előreküldenek, hogy jelentse hatalmas és kegyetlen urának közeledtét. Oscar Lutz, botjára támaszkodva, látta, hogy a nyárfa meggörnyed a vészes híradásra. Mintha bólogatna és integetne feléje – ifjúkorának hűsége társa. Furcsa, hogy a kis vessző, amelyet félszázad előtt ő szúrt bele a földbe, úgy viselkedik ma, mint valami emberi lény. Integet a domb tetejéről. Az öregúr megindult feléje. De a lába nem akart engedelmeskedni.

Hirtelen egészen sötét lett. A napnyugta szelíd rózsaszínű fénye komor feketeségbe olvadt. A nyájas mezőre sűrű, vészjelző sötétség ereszkedett. A sötétség maga nem aggasztotta az öregét. Minden követ, minden bokrot ismert a dombon. A villámok felvillanó fényében, a botjával tapogatódzva, vissza fog találni a nyárfához. Most már a szél szárnyán rögtön itt lesz

az eső is. Újabb villámlás. Talán mégis jobb volna, ha nem indulna a nyárfák felé. A nyárfa hűséges barátai ugyan a telepeseknek, de viharban, nagy szélben hajlandók elárulni a barátaikat.

A szél percről percre erősödött.

Kopott kalapját az öregúr jó erősen behúzta a fejébe, és görcsösen megmarkolta a botját. De a szél olyan erőszakos volt, hogy a törékeny öregember nem tudott megbirkózni vele. Kalapja lerepült a fejéről. Az öregúr olyan riadtan bámult utána, mintha valamelyik testrészét ragadta volna el a fergeteg. Botjával tapogatódzott utána, de hasztalan. Szinte fizikai fájdalom nyilallt a szívébe, hogy régi, kedves holmijától ilyen erőszakosan kellett megválnia. Jó kis kalap volt. És még csak tizenkét éve viselte.

Már jött rohanva a zápor is, elöntötte a mezőt, arcába vágott Lutz apónak. Mintha száz apró korbács csapkodná a homlokát. Kötött fehér sálja vizesen tapadt a nyakára. A föld kezdett síkossá válni a talpa alatt. Minden lépésnél mélyen bele kellett vágnia botját a talajba, hogy tovább tudjon haladni. Lélegzete elakadt; meg-megingott; alig tudta megtartani az egyensúlyt.

És közben folyton csapkodtak a villámok. Mintha percenkint fehéren izzó lepedőket teregetnének a sötét égboltra. Ha Marthy odahaza volna most, halálosan rettegne. Milyen szerencse, hogy Marthy biztonságban van.

A sűrű, áthatolhatatlan feketeségben csak egy-egy villám fényénél tudott kissé tájékozódni. Ilyenkor tekintete a vén nyárfát kereste. Hogy hajlongott a szélben, és hogy jajgatott és nyöszörgött! Mint valami beteg öregember.

A zápor irtózatos erővel csapkodta az öreget. Önkéntelenül felemelte a kezét szegény, hogy eltakarja a fejét. Kiáltani szeretett volna, de nem tudott, mert ha kinyitotta volna a száját, a torkába tóduló víz megfojtotta volna. Pedig a tüdeje már alig működött. Agya is kezdte felmondani a szolgálatot. A szél és az eső tehetetlen bábót formált belőle. Annyira kimerült, hogy már védekezni is képtelen volt. Az volt az érzése, hogy öntudata elhagyja és hogy már süllyed, süllyed, az örök öntudatlanságba. De emberfeletti erőfeszítéssel összeszedte minden

erejét és folytatta útját. Már csak néhány lépés és akkor... akkor megpillantja házának kivilágított ablakait. A konyha két kis ablakát, ahova Marthy kiállította a két lámpást. Az otthon fényeit...

Lassan kihúzta boltját a földből és óvatosan, rendkívüli erőfeszítéssel elindult, mint mikor valaki egy régi-régi, elromlott szerkezetet próbál újra működésbe hozni. Minden lépés kínos gyötrelmet jelentett számára. De nem szabad elhagynia magát! Önzés volna. Önzés volna csak magára gondolni, amikor Marthy reszketve várja odahaza. Talán meg se hallaná, ha most hallózni kezdene. De az ígéretét azért meg kell tartania. Tudtára kell adnia Marthynak, hogy útban van hazafelé, hogy rögtön otthon lesz... Majd ha hazaért, leveti vizes ruháját... és ágyba bújik... mert fáradt... Irtózatosan fáradt... De most már rögtön, rögtön előtűnik a két kicsi lámpás a konyhaablakokban...

Villámlás. Újabb villámlás. Ez minden eddiginél szörnyűbb volt. Vörös fénye percekig lebegett a domb fölött és iszonytató mennydörgés követte nyomon.

Szegény kis Marthy... Milyen rettenetesen félhet.

Oscar Lutz újra megállt. Ezúttal sokáig állt egy helyben. A szél és az eső démoni táncot jártak körülötte. Tüdejének szárnyai kínosan csukódtak be. Agya éppoly elgyötört volt, mint a teste. Jó volna hazamenni. Mindenki hazavágyik egyszer. Majd, mire a mai fiatalok megöregszenek, ők is megértik, hogy mi az otthon. Csak már otthon lenne! Nem is tudta, hogy ilyen messzire került el hazulról. Ilyen borzasztó messzire... Szeretett volna nyöszörögni... Sírni, kiáltani szeretett volna... Hát sohase látja már meg az otthon lámpásait? „Édes, jó Istenem – így fohászkodott –, nem kérek tőled semmit, csak azt, hogy még egyszer megpillanthassam az otthonom kivilágított ablakait...”

Már csaknem felért a dombra. A zápor dühe mintha egy pillanatra alábbhagyott volna. Még egy utolsó erőfeszítés és otthon lesz. Belevágta botját a cuppogó, agyagos földbe és felvonszolta magát a dombtető szélére.

Ott, ott! Az otthona ablakai!

Jobbra, a domb hajlásában, az eső sűrű függönyén keresztül ide világítanak. A két lámpa a két kis konyhaablakban. Az eső fátyolt von eléjük, de azért tisztán látja mindkettőt. Agya is kitisztul már. Úgy látja az életet, mintha egy hegy tetejéről nézné. Furcsa, hogy az életnek ilyen világos pillanataiban minden lehull az emberről... minden kicsinyesség... vitatkozások... veszekedések... irigység... törtetés... minden elmarad és semmit sem lát az ember, csak az otthon fényeit.

Hát végre hazaért! Győzött!

Oscar Lutz szívét boldog diadalérvés járta át.

– Halló, Marthy! – kiáltotta.

Furcsa, hogy most milyen erősnek érzi magát. Nem is fárasztotta ki a séta. Egyenesen, kihúzott derékkal állt a nyárfa alatt és diadalmasan nézett le az otthona pislogó fényeire.

– Halló! Halló... jövök, Marthy, jövök!

Villámlás.

Vérvörös fény villan föl előtte, amely beburkolja és elvakítja. Tompa ütést érez... és mintha az ég és a föld összeomlana és az otthon... az otthon fényei... kialudnának.

HUSZONHETEDIK FEJEZET

Allen összeszorított ajakkal, mogorván, némán ült a kormánykerék mellett. Laura aggódva figyelte a komor felhőket s közben a gondolatai is éppen olyan sötétben kavargtak, mint a felhők.

Hirtelen egészen sötét lett. A napnyugta szelíd rózsaszínű fénye komor feketeségbe olvadt. A nyájas mezőre sűrű, vészjósló sötétség ereszkedett.

– Jobb lett volna, ha bevittelek volna McCullough-ékhoz! – mondta, összeráncolt homlokkal, Allen. – Nagyon messze vagyunk még a várostól.

Laura nem felelt.

Megeredt a zápor. Az eső sűrű fátyolán alig tudott keresztülhatolni a kocsilámpa fénye, pedig az utat már ugyancsak

előntötte a felhőszakadás. Allen csak lépésben mert haladni. Olykor meg is kellett állnia.

Villámlás. Egyik a másik után. Mintha percenként fehéren izzó, tüzes lepedőket teregetnének a sötét égboltozatra.

Laura minden villámlásra és minden mennydörgésre össze-rezzent. Egyszer önkéntelenül Allen karjába kapaszkodott, de rögtön elszégyellte magát és visszahúzta a karját. Allen, anélkül, hogy levette volna tekintetét az országról, odaszólt neki:

– Félsz?

– Azt éppen nem mondhatnám. De azért örülök, hogy ... – majdnem kimondta: „örülök, hogy veled vagyok.” De csak majdnem mondta ki.

– Minek örülsz?

– Hogy még nem kaptunk defektet.

Allen megint mogorva hallgatásba merült.

A zápor néhány pillanatra teljesen elzárta előttük az utat. Allennek olyan érzése volt, mintha kocsiával a levegőben lebegne, alatta pedig tenger morajlana. Tanácstalanul álltak meg. Aztán megint csak nekiindultak. A villámlás és a dörgés egyetlen pillanatil sem szünetelt.

– Lehetetlen továbbmenni! – mondta a fiú. – Vagy a nyugati legelőimnél lehetünk, vagy a temetőnél. A legközelebbi villám fényénél talán majd kiderül.

A legközelebbi villám nyomon követte Allen szavait.

– Szemben vagyunk a legelőkkel. Ha keresztül tudnék vágni ... Odaát van egy verem, abban el lehetne bújni ... Itt nem maradhatunk, mert még belénk szalad egy másik autó ... Igaz, hogy erre csak orvosok vagy bankrablók járnak, de azok is nekünk jöhetnek.

Kinyitotta az autó ajtaját. Laura megborzongott a becsapódó hideg levegőtől. Az ülés alól Allen egy pulóvert meg egy esőkabátot kotort elő. Ő az esőkabátba bújt bele, Laurára pedig a pulóvert húzta rá. Laurának könnybe borult a szeme. Maga se tudta, miért.

– Nem bírom nézni, hogy kint állsz a vizes földön. Allen ... a levegő telítve van elektromossággal ...

Ha Allennek valami baja történnék! ...

Allen kinyitotta a legelőt elzáró léckerítés ajtaját, és visszaült a kormánykerék mellé.

Ki vezette őket ide? Milyen isteni sugallatra hallgattak, hogy éppen erre jöttek? Hiszen nem is sejthették, hogy egy fáradt öregembernek békességet és megnyugvást hoznak. Honnan tudhatták volna, hogy fönt a dombon egy fáradt öregember az autó lámpásaiban házának kivilágított ablakait véli látni?

Laura arra gondolt: milyen furcsa, hogy utolsó estéjüket így kell eltölteniök.

Egyszerre megragadta Allen karját.

– Hallgasd csak, Allen! Mi volt ez?

– Semmi. A nyárfát suhogtatja a szél.

– Nem . . . Ez emberi hang volt . . . Emberi jajgatás . . .

Allen felkapta a fejét és feszülten figyelt.

– Halló – ó – ó – ó! Marthy! . . . Jövök!

Laura egész testében remegve simult Allen karjához. Allen védően ölelte át a derekát.

– Allen! . . . Hallottad? . . . Te is hallottad?

– Ne izgasd magad, Laura!

– Halló – ó! . . . Marthy! . . . Jövök!

Ebben a pillanatban irtózatos, sárgászöld fénnyel öntötte el a domboldalt. Egy pillanatig tisztán látszott a nyárfa a dombtetőn. Minden fűszál, minden darab kő, minden falevél megnőtt, mintha valami óriási messzelátón át néznék.

Egy pillanatig olyan volt a domboldal, mint egy nagy rézkarc, amelynek minden vonala tisztán kivehető. Mint valami hatalmas festmény, amelyet az istenek vérbe mártott ecsettel festettek rá az égre.

És ebben a kísérteties, ebben az irtózatos pillanatban meglátták őt. Lutz apót.

Alakjának körvonalai tisztán rajzolódtak ki a vörös háttérbe. Magas, görcsös, szikár alakja kiegyenesedett. Őszes szakállát meglobogtatta a szél. Valami fehérséget láttak lebegni mögötte, mint egy köpenyt. Kinyújtott kezében valamit tartott.

Egy pillanatra, ott, a domb legmagasabb pontján . . . néhány lépésnyire a nyárfától . . . úgy állt ott kinyújtott karjával, mint egy próféta. Éliás lehetett ilyen. Vagy Mózes, aki elvezette népét az új hazába és most áldást osztva búcsúzik övéitől.

A szíven talált vén nyárfa törzse kettévált és megingott. A domb utolsó, vén uralkodója, a préri utolsó öreg szerelmese felé lendült.

Allen kiáltott, de hangját elnyelte a mennydörgés. Hogy meglátta-e őket az öreg, vagy nem . . . nem tudhatták. Ő csak állt ott, kinyújtott karral és feléjük nézett, mozdulatlanul.

Amikor a nyárfa megingott, Allen egy gyöngéd, oltalmazó mozdulattal keblére zárta Laurát, hogy eltakarja előle a vörös fényben úszó domboldal szörnyű képét.

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET

Laurának úgy tetszett, hogy sokáig álltak így, szorosan összebújva, míg fönt a nyárfa recsegve-ropogva össze nem omlott és a mennydörgés a távolban el nem halt.

Akkor Allen leeresztette a karját és csak ennyit mondott:

– Ülj vissza az autóba, Laura.

De Laura Allen karjába fűzte a kezét és szepegve felelte:

– Nem, Allen. Én veled maradok.

Kéz a kézben szaladtak fel a csúszós domboldalon. Az eső arcukba csapott, s a nedves fű és a gaz hosszú, tapadós ujjakkal belekapaszkodtak a lábukba. Tüske vérezte meg a lábát, de Laura összeszorította ajkát és nem sikoltott. Szép fehér ruhája sáros, vizes rongyként tapadt a testéhez és haja csapzottan hullt az arcába.

– Te most maradj itt, Laura! – mondta Allen, és zseblámpájával megindult a villámsújtotta fa holtteste felé.

Laura utánanézett. A kis lámpa fénye világos foltokat vetett a sötét képre. Csodálatosképpen, a villámlás megszűnt. Már csak messze, északkeleten villant meg néha az ég, mintha kitöltvén mérgét Cedartownon, most más helyet keresne, hogy haragjának szabad folyást engedjen.

Allen végre visszajött.

– Mi az, Allen . . .? Mi történt?

Laura hangja reszketett.

– Meghalt! – felelte Allen halkan és újra átölelte Laurát.

„Úgy akarok meghalni, mint a fa, amelyen villám fut keresztül.”

Laurának egyszerre eszébe jutott, hogy Oscar apó mindig erre vágyott.

– Ó, Allen . . . Rettenetes valami a halál. Mindig rettenetes. De idekint, egyedül, a szélben és az esőben! . . .

– Segítség nélkül nem tudom megmozdítani – mondta Allen.
– A nyárfa maga alá temette.

Némán mentek vissza a kocsihoz.

Mire a városba értek, a mennydörgés is elhalt, a szél is megnyugodott.

Laura csuromvizesen, holtfáradtan ült az autó sarkában. Alig tudta visszafojtani a könnyeit; sóvárogva vágyott Allen gyöngéd, megnyugtató szavára. Allen mereven és komoran ült a kormánykeréknél; sóvárogva vágyott rá, hogy újra a karjába szoríthassa Laurát, mint odakint, a viharban.

És Oscar Lutz megbékélten feküdt a dombtetőn, mert végre-végre megpillantotta a kis ház hívogató fényeit.

Tízen-tizenketten is ajánlkoztak, hogy kimennek Lutz apóért a villámsújtotta nyárfához. Falun és kisvárosban a részvét tetekben nyilatkozik meg. Ha szükséges, süteményt süt a falusiak részvéte vagy virraszt a betegágy mellett, esetleg kukoricát foszt vagy mosogat, vagy lefogja a haldokló szomszéd szemét.

Allen, miután Oscar Lutz legközelebbi hozzátartozóit értesítette a katasztrófáról, hazavitte Laurát. Ekkor már valóságos búcsújárás volt odaát, Oscar Lutz házában. A szobában kigyúlt a villany. A ház hazavárta öreg gazdáját.

– Gyere be, Allen. Száradj meg egy kicsit.

Laura most egyszerre nem tudott elszakadni Allentől. A tragikus eset a szíve mélyéig megrendítette, megzavarta, ki-merítette. Elviselhetetlen volt számára a gondolat, hogy ilyen felzaklatott lelkiállapotban kell elutaznia.

Eddig, ha valami baja volt, ha valami kellemetlenség érte, ha izgatta valami, Allen mindig megnyugtatta. Allen megbízhatósága, életbölcssége, pompás humora, mióta csak ismerte őt, életének minden nehéz óráján keresztülsegítette Laurát. És éppen ma, amikor a legnagyobb szüksége volna rá . . .

– Nem! – felelte Allen. – Nem megyek be. Megnézem, nem segíthetek-e valamit odaát. De te öltözz át rögtön.

– Ó, hiszen még a te pulóvered van rajtam!

Laura kezdte lerángatni magáról Allen vizes pulóverét. Allen segített neki. Laurának nagy kedve lett volna sírni.

– Így én nem utazhatom el holnap – mondta egyszerre Laura megkönnyebbülten. – Nem lehet... Megvárom, amíg a drága jó Oscar bácsit eltemetik... legalább péntekig várok...

– Azért én már most elbúcsúzom tőled.

Allen a kezét nyújtotta.

– Most akarsz elbúcsúzni? Itt?... Azt hittem... azt hittem, ha... ha maradok...

– Okosabb, ha most búcsúzom. Nem jó az ilyet húzni-halasztani.

Ó, csak ne most! Akármikor, csak most ne! Ebben a szörnyű órában! – jajdult föl Laura szíve.

De Allen búcsúra nyújtotta a kezét és Laura gépiesen elfogadta. Allen egy pillanatig fogva tartotta a kis kezét. Azután eleresztette.

– Isten veled, Laura! – Mosolyogni próbált. – Szerencsés utat.

Mit mondjon erre? Mit csináljon? Így csak nem válhatnak el egymástól? Egyévi benső barátság után, egyszerű kézfogással? Ezt nem lehet. Laura idáig boldog és meleg valaminek képzelte az életet. És úgy képzelte, hogy minden legyen benne – pénz, utazás, karrier, jó barátok. És Allen. És ha ez mind nem lehet meg benne együtt és egyszerre, akkor... akkor legalább Allen... Igen, Allen nélkül nem lehet az életet elképzelni... Amikor ott, a domboldalban Allen átölelte, hogy eltakarja előle a borzalmas képet, még abban a szörnyű pillanatban is valami jótékony melegség járta át Laura szívét.

– Isten veled! – mintha messziről hallotta volna Allen idegen csengésű hangját.

Allen a kezében tartotta a kalapját, a pulóverét pedig a karjára akasztotta. Már meg is fordult. Lefelé indult a lépcsőn. Laura úgy érezte, hogy egyszerre megállt vele az élet. Valamit

mondania kell... Allen utoljára megy le a házuk lépcsőjén...

– Allen!

A torka kiszáradt. Alig tudott beszélni.

– Ha karácsonyra hazajövök... nem lehetne... nem találkozhatnánk?...

– Nem! – felelte Allen mogorván. – Isten veled.

Lement a vizes lépcsőn. A lépcső aljában megállt. Az utcai lámpák fénye megvillant hullámos, szőke haján.

Kalapját meglendítette a levegőben.

– Sok szerencsét!

Laura bement a házba. Maga se tudta, hogyan botorkált föl a lépcsőn. Nedves ruhája a lábára csavarodott. Bokája fájt, ahol megsebezte. A harisnyája véres volt. Sötét szobájából éppen odalátott Oscar apó világos ablakaira. Autók álltak meg a ház előtt, sietős léptek hallatszottak. Laura most eszmélt csak rá, hogy Oscar bácsi meghalt.

Most sajnálnia kellene Oscar bácsit. De nem tudta sajnálni. Nem mindegy-e az, hogy él-e Oscar bácsi vagy meghalt?

Laura céltalanul járkált fel-alá a szobájában. Eszébe se jutott, hogy vizes ruháját, átázott cipőjét levesse. A gondolatai is céltalanul tévelyegtek. Kétségbeesetten keresett valami szilárd pontot, ahol kóválygó gondolatai megpihenhessenek. A szálló fehér madárra próbált gondolni. Megpróbálta felidézni a szálló madár ezüstös szárnyát. Hasztalan. A fehér madár ezüstös szárnya nem villant meg biztatóan lelki szemei előtt. Feketeség volt körülötte, vigasztalan szomorúság, feneketlen kétségbeesés.

Az ablak mellé ült. Nedves ruhája a kis karosszék világos kretonhuzatához tapadt.

Csak egyszer szenvedett ilyen rettenetesen. Akkor, amikor ráeszmélt, hogy többé soha nem olvashatja fel az írásait Deal nagymamának.

Anyja nyitott be hozzá és fölcsavarta a villanyt.

– Te itt ülsz a sötétben? Szegény Oscar bácsi! Rettenetes. Át akarok öltözni, mielőtt átmegegyek. Azt mondják, te meg Allen láttátok, amikor a villám agyonsújtotta. Szegény öreg. Vajon kire hagyta a vagyonát? Azt hiszem, apád tudja, de ő persze nem árulja el még nekem sem... Látod, Harry bátyád nem tit-

kolózott. Ő világosan megmondta, hogy te leszel az örököse ... Képzeld csak el, Laura, hogy mit jelent egy ilyen örökség. Csak tudnám, mennyit tesz ki a vagyonuk ... Az bizonyos, hogy sok pénzük van ... Soha többé nem lesznek gondjaid ... Mondhatom, ha ki tudtam volna küszöbölni életemből az anyagi gondokat, sokkal boldogabb lettem volna ... Mi vagyunk a legszegényebbek az egész családban ... Mack bátyád ... Igaz, hogy Emma nénéd vagyonával kezdte, de értett hozzá, hogy megsokszorozza a vagyont. Szegény apád nem értett hozzá ... Apádnak semmi tehetsége sincs a pénzszerzéshez ... Ő elapórozza a tehetségét ... Csirkeperekkel foglalkozik ... A szegényekért töri magát. Ingyen dolgozik ... Nagy szerencse, hogy Harry bácsiék akkor ellátogattak hozzánk ... Sohase feledd el, Laura, hogy ezt a nagy szerencsét anyádnak köszönheted ...

Laura egyszerre ideges zokogásban tört ki.

Eloise, az ő szokott, megértő módján csitítani kezdte:

– No de Laura! Ne vedd annyira a szívedre ennek az öregembernek a halálát. Hiszen már évek óta el volt rá készülve ... Holnap elkerülsz innen, és elkezdheted azt a könnyű, kellemes életet, amelyről mindig álmodoztam.

Laura vigasztalhatatlanul, görcsösen zokogott tovább.

Nem mondhatja el anyjának – hogy is mondhatná el? –, hogy ő milyen nagy utat tett meg ma délután. Hogyan érthetné meg az édesanyja, hogy ő válaszüthoz ért? Hogyan magyarázhatná meg neki, hogy az esze összeütközésbe került a szívével? Hogyan magyarázhatná meg neki, hogy nem Oscar Lutzot siratja? Hogyan magyarázhatná meg, hogy nem látja többé a szálló madár ezüstös szárnyát?

Laura fél éjszakán át sírt.

Egy kicsit az öregurat siratta, aki magányosan halt meg ott fön, a dombon, viharban és esőben. Egy kicsit azért is hulltak a könnyei, hogy íme, az órák elrepülnek és a virágok meghalnak. De a legtöbb könnye azért hullt, mert egyszer csak ráeszmélt arra, hogy hiába jönnek új napok, új utak az ember életében – a régi szerelem megmarad ...

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET

Eloise nevetségesnek és megokolatlannak találta, hogy Oscar Lutz temetése miatt Laura elhalassza az utazását.

– Most már másodszor halasztod el – mondta. – Ha babonás lennék, ezt rossz jelnek tekinteném.

De Laura makacskodott.

– Itt akarok lenni a temetésen. Mindig szerettem Oscar bácsit.

Eloise, az öt annyira jellemző eréllyel és fontoskodással, átvette a felügyeletet Oscar Lutz házában. Főzött-sütött, takarított, fogadta a vendégeket és volt gondja rá, hogy az érkező koszorúk küldőik társadalmi állásának megfelelő rendben helyeztessenek el.

Laura gépiesen rendezgette a virágokat. Jóformán nem is tudta, mit csinál.

Halál? Mi a halál? És mi az élet? Egy darabig valami szép, meleg, kellemes dolognak látszik – azután egyszerre hideg és szomorú lesz. Mi vár még rá, Laurára az életben? Csomagolni, felülni a vonatra és elutazni egy lármás, ideges nagybácsihoz meg egy korlátolt eszű öreg nagynénéhez. Ez. Már csak egy napot tölt itthon. És ezt az egy napot is csak annak köszönheti, hogy Oscar bácsi meghalt.

A legnagyobb felfordulásban váratlanul megérkezett Chicagóból Isabelle néni, az urával. Isabelle néni és az ura: Harrison Rhodes bácsi a saját külön légkörükben éltek, abban a magasabb zenei légkörben, amelyen például az evés és a mosogatás gondja egyáltalán nem hatolt keresztül. Eredetileg Mackékhez készültek, Ohamába, rendes, évi látogatásukra. Tudatták is velük az érkezésüket, de aztán könnyedén, mint amilyen könnyedén egy dalt más hangnembe tudtak átvinni, ha kellett, hirtelen elhatározták, hogy inkább Cedartownba jönnek. És most itt voltak, boldogan, hogy kellemes meglepetést szerezzenek Johnéknak – boldogan és nagyon-nagyon éhesen.

Eloise – akinek amúgy is ezer gondban főtt a feje, de akire mindent rá lehetett fogni, csak azt nem, hogy bonyolult helyzetekben nem találja fel magát –, pompás ebédet főzött, rokonai tiszteletére, odaát, a Lutz-házban.

A temetést péntek délután tüzték ki.

Furcsa az emberi természet. Amíg valaki él, addig nem tördnek vele, vagy megszólják. De ha haldoklik vagy ha meghalt, egyszerre tudomást vesznek róla és dicsérni kezdik. A halál egy időre glóriát von a legszegényebb ember feje köré is. A halálával sok ember eléri azt, amit az élet sohase adott meg neki.

Míg Oscar Lutz jól ismert léptei Cedartown utcáin kopogtak, az emberek sokszor fordultak el unottan, bosszúsan, türelmetlenül. Az asszonyok halkán bezárták az ajtót, hogy Oscar Lutz azt higgye: nincs otthon senki. A férfiaknak egyszerre sürgös dolguk akadt. Csak a gyermekeket érdekelte, amit az öregúr mesélt. A gyermekek sohasem unták el hallgatni.

És most, hogy léptei soha többé nem fognak végigkopogni Cedartown utcáin és hogy a botja árván függ az előszoba foga-sán – az asszonyoknak egyszerre hiányzik a jól ismert lépések kopogása, hiányzik az ajándékba kapott retek, cékla, sárgarépa. A férfiak megindultan emlegetik, hogy szellemileg milyen friss volt szegény és milyen tevékeny. Csak a gyermekek nem emlékeznek rá többé.

Gyönyörű délután volt. Nebraska fölött sohasem ragyogott kékebben az ég. Hosszú, fehér bárányszerű felhők úsztak az égen, mintha mennybéli ekhós szekerek igyekeznének távoli, új világok felé.

A nagy zivatar után két hűvös nap következett, friss szellő lebegett a préri fölött és a lekaszált széna édes illatát hozta magával a távoli mezőkről. Sötétzöldek voltak a legelők és csendesen csobogtak a vizek. Nebraska méltóan búcsúzott öreg szerelmesétől.

Autók özönlöttek mindenfelől a temetőhöz vezető országútra. Az úttörők fiai, unokái, dédunokái mind eljöttek, hogy ünnepélyesen visszaadják Lutz bácsit a földnek, amelyet ifjúkorában ő szántott fel elsőnek.

Laura az édesanyjával ment a temetésre. Az édesapja, és hárman a Rinemillerek közül, mint Oscar bácsi első, közvetlen szomszédainak és barátainak fiai – a koporsót vitték.

Mack bácsi és Emma néni, Stanley a feleségével, Jimmie és Kathie, mint legközelebbi rokonok, együtt érkeztek a templomba.

Furcsa volt Kathie-t gyászruhában látni. A legutolsó divat szerint szabott ruhát és merész formájú kis kalapot viselt. Bájos volt és ünnepélyes, de az ember nem volt biztos felőle, hogy a következő pillanatban nem tör-e ki harsogó kacagásban.

Laura irigyelte az unokanővérét, hogy abban a pillanatban, amint életének egy kellemetlen vagy szomorú fejezete véget ért, könnyed és elfogulatlan tud lenni. Ő, Laura, mindent olyan borzasztó komolyan fogott fel. Kathie az eszével gondolkozott, Laura a szívével. Laura egész sereg eszményt állított maga elé, követendő példaképül, Kathie csak egyet tartott szem előtt: kiélni az életet, amennyire lehet.

A templom levegője nehéz volt a virágok illatától. Az emberek suttogva beszéltek egymással, azon a tiszteletteljes, fojtott hangon, amely kijár a halál közelségének. Mintha a halottak tudnák vagy törődnének vele! A beszentelés előtt a városi énekkar *A mennybéli város*-ról énekelt.

Ostobaság! – gondolta Laura. – Ostobaság városról énekelni Lutz apónak, aki nem szerette a várost, még a kövezetet se szerette. Ő csak a prérít szerette és halálában is a prérinek egy porszeme kívánt lenni és a vadludakkal vágyott felszállni az égre.

A temetőben már készen várta Oscar bácsit a keskeny, síri ágy. Vályogviskó az élet kezdetén és vályogviskó az élet végén. Marthy sírja mellett ásták meg a sírt, az ő Marthyja mellett, akinek szerelme legyőzte a halált.

Laura fásultan bámult maga elé. Láta az embereket és az autókat, de nem gondolt semmit. Keménynek, érzéketlennek tűnt fel ön maga előtt, mintha az agya és a szíve megbénult volna. Öneki már minden mindegy. Két-három nappal ezelőtt még felizgatta volna Lutz bácsi halála. Akkor még megsiratta volna az öreget. És papírra vetette volna a gondolatait. Most úgy érezte, hogy soha többé nem tud írni.

Ekkor Allent pillantotta meg a tömegben. Levett kalappal állt az édesanyja mellett. Laura szíve nagyot, fájdalmasan dob-

bant. Olyan szép volt Allen és olyan erős, amint ott állt a kicsi édesanyja mellett. És olyan halálosan komoly volt. Mintha soha látna volna őt gondtalanul, vidáman nevetni.

Jól imádkozott az a leány, akit Allen majd feleségül vesz. Annak nem kell többé félnie az élettől...

Messziről a pap szavait hallotta Laura:

– Itt, ezen a helyen szántotta föl először a préri szűz talaját...

Most Oscar bácsira kellene gondolni. Drága, jó Oscar bácsi-ra. De a gondolatok nem engedelmessé válnak.

– Porból lettünk, porrá leszünk... – hallatszott újra a pap hangja.

Allen megházasodik – és ő, Laura, elmegy New Yorkba. Allen fészket rak, meleg otthont épít magának és feleségének – ő pedig a kövér, öreg Carolyn néni szeszélyeit fogja lesni. Allen feleségül vesz egy szép, fiatal leányt – és ő a Harry bácsi boldog megjegyzéseit fogja hallgatni.

Most már nem kétséges többé, hogy szereti-e Allent, vagy nem. Az elmúlt két hosszú éjszakán ráeszmélt arra, hogy szereti. Rájött, hogy elhibázta az életét. Három nappal ezelőtt még azt mondta Allennek: „Engem nem elégítene ki az az élet, amelyet nagymama élt.”

És ma? Ma úgy érzi, hogy Allen nélkül nem érdemes élni. Mi volna, ha most odamenne hozzá és azt mondaná, egyszerűen: „Veled maradok, Allen. Itthon maradok.”

Ó, milyen rettenetes! Milyen szörnyű! Laura szinte megijedt önmagától, hogy ilyen örült gondolata támadt. Összeszorította az ajkát és görcsösen egymásba kulcsolta az ujjait. Művelt embernek nem szabad ilyen örültséget elkövetni. Igen, erre jó a civilizáció. Hogy leplezze, visszaparancsolja az ember elemi erővel feltörő érzelmeit.

A rögök megkoppantak Oscar Lutz koporsóján. És Laura és Allen szerelmének sírján is megkoppantak a rögök.

HARMINCADIK FEJEZET

A gyászoló gyülekezet a temetés után társas összejövetellé alakult. Az elhunytak nem voltak közeli rokonai és így, miután a végtisztességet megadták neki, senki sem érezte kötelességének, hogy tovább szomorkodjék.

Katherine meghívta Fred Bakeréket és Grace nénit egy kis, rögtönzött vacsorára. A szülei is ott lesznek, mondta, és Isabelle néniék is.

– Eloise néniék is jöjjenek át Laurával és Millarddal. Laura legalább még egyszer együtt lehet az egész családdal.

– De nem leszünk túl sokan, Kathie? – aggódott Margaret néni. – Hogy tudsz ennyi embernek vacsorát adni?

– Nem fogunk éhen halni, Margaret néni. És ha Eloise néninek van otthon valamije, ő biztosan áthozza.

– Hogyne. Kenyerünk van bőven és ma hoztattam egy kiló friss vajat. Egy kis hideg hús is akad, délről, meg sütemény és gyümölcssaláta.

A Dealek tehát mind összegyűltek Kathie bájos kis angol vilájában. Laura segített az édesanyjának becsomagolni a felajánlott elemőzsiát, azután ők is átmentek.

Laurának, amikor belépett Kathie szobájába, úgy tetszett, hogy részvétlen, közömbös arcok fordulnak feléje. Tekintetét végigjártatta a rokonain: Mack bácsi kövér, jóindulatú arcán, Margaret néni nyugodt és Grace néni szigorú vonásain, és azon tűnődött: vajon miért nem akarnak segíteni rajta?

Szeretett volna felsikoltani: „Ide hallgassatok! Figyeljete! Segítsetek! Ne nézzetek ilyen közömbösen rám! Nem látjátok, hogy szenvedek?! Nem látjátok, hogy már nem soká bírom?!”

De hogyan segíthetnének rajta a rokonai? Már minden el van intézve. Ő maga döntötte el a sorsát. Holnap elutazik Harry bácsihoz és Carolyn nénihez. Már várják. De ő nem akar elutazni. Jóságos Isten! Nem akar elutazni. Most nem. Most nem, amikor rájött, hogy szereti Allent.

A ház tele volt rokonokkal. Pattyt is lehozták. Ott ült az érdeklődés központjában. Mindenki egyszerre beszélt. Nevettek.

Eloise és Margaret néni, Emma néni és Katherine kint szorgoskodtak a konyhában, szendvicset kentek, szardíniásdobó-

zokat nyitottak. Isabelle néni zongorázott. Grace néni az ezüsttálcákat törölte át. Stanley felesége Pattynek és a maga két kis gyermekének mesélt. A férfiak: a nagybácsik, Laura édesapja, Stanley és Jimmie állva beszélgettek. Millard titokban süteményt evett. Tipikus rokoni összejövetel volt. Csak éppen nagymama hiányzott. És mégis, mintha még ő is jelen volna. Laura mindig, valahányszor a rokonság összegyűlt, úgy érezte, hogy nagymama is köztük van. Szinte hallotta a szavait. Mintha mondaná: „Nézz csak rám, Mack. Napról napra kopaszabb leszel. Ez azért van, mert gyerekkorodban kicsúfoltad az öreg Johnst a kopaszságaért.” Vagy Grace nénihez fordult: „Nem, Grace, nem vagyok veled egy véleményen. Nekem mindegy, ha még olyan tudományos alapon tárgyalja is az a könyv . . .”

Nagymamának mindig, mindenről megvolt a maga egyéni véleménye. Még nyolcvanéves korában is. És Laura most, annyi év után is érezte a nagymama jelenlétét, Abbie-ét, aki olyan hősiesen nevelte föl a gyermekeit s aki olyan gyöngéden szerette a gyermekeit és gyermekeinek a gyermekeit, hogy szeretete ma is ott lebegett felettük, mint valami nagyon ritka, nagyon finom parfüm illata.

Lehetséges ez – gondolta Laura –, lehetséges, hogy meghalt szeretteink visszajárnak? Ha nagymama most egyszerre beosonna a szalon közepére, milyen könnyű volna odamenni hozzá, és elmondani neki, hogy mi fáj. Mindnyájuk közül nagymama volna az egyetlen, akihez bizalommal merne szólni Laura. Akit meg merne kérdezni, hogy mit csináljon. „Nagymama – mondaná neki –, én is elérkeztem a keresztútra, mint te, a te életedben. Én is választottam, de én rosszul választottam. Most már tudom, hogy rosszul. Most már tudom, hogy ha a szerelem van a mérleg egyik serpenyőjében és a világ minden királysága a másikban, akkor is a szerelmet kell választani. De most már késő! Ezt én itt el nem mondhatom senkinek. Te vagy az egyetlen, nagymama, aki megértesz. Holnap elutazom. És soha többé nem látom viszont Allent. Azt hittem, hogy okos vagyok, pedig ostoba voltam. Azt hittem, többet tudok, mint te, pedig kevesebbet tudtam. Azt hittem, a szerelmet le lehet győzni, pedig nem lehet. Te nagymama, aki nem jártál iskolákat, milyen bölcs voltál! És én, az egyetemi végzettségemmel,

milyen keveset tudok! Látod, most ide térdelek a lábad elé, hogy meggyónjam neked: megszakadni készül a szívem. Egész életemen keresztül összekevertem a valóságot az álommal. És most már késő. Az álom, amelyet dédelgettem, talán valóra válik. De Allen, aki valóság volt, mindig emlék marad. Te mesélted, nagymama, hogy egyszer két út között választottál. Honnan tudtad, hogy melyik a helyes út? Miért *azt* választottad és miért nem a másikat?"

Will Deal jött felém az ösvényen . . .

Laura egyszerre egészen tisztán hallotta nagymama szavait. Lágyan, szinte simogatóan szálltak feléje a szavak, hogy elcsitítsák háborgó lelkét.

– Csak éppen, hogy feléd jött az ösvényen, nagymama? Ennyi volt az egész?

Csak éppen hogy felém jött az ösvényen.

És egyszerre, szinte csodálkozva eszmélt rá Laura, hogy tulajdonképpen milyen egyszerű minden. Miért habozott, amikor ez az egyetlen megoldás? És milyen egyszerű az egész. Nyugodtnak és megelégedettnak érezte magát.

Éloise egy tálcát nyomott a kezébe.

– Vedd el, Laura! – szólt rá ingerülten. – Üljetek le, kérlek – fordult aztán a többiekhez. – Tartsunk rendet. A rend a legfontosabb.

Senki se hallgatott rá.

– Rögtön, anyám – felelte Laura.

Lecsapta kezéből a tálcát, és szaladt ki, a konyhába. Az ajtóban beleütközött Katherine-be, aki valami aszpikos remekművel igyekezett az ebédlő felé.

– Kathie! – lihegte Laura lélegzet nélkül. – Ideadod egy percre az autódat?

– Hogyne. De minek? Hiszen már minden itt van.

– Még nincs! – kiáltotta vissza Laura.

Becsapta maga mögött a hall ajtaját és beugrott az autóba.

Remegő kezével nem tudta rögtön elindítani a gépet. De aztán sikerült. Vidámnak, könnyűnek érezte magát. Szinte megmámorosodott.

Augusztusi napfény aranylott a dombok és a mezők fölött. Hét óra volt. Laura elvágtatott a nagymama régi háza mellett,

el a cédrusfák alatt, a gyümölcsös mellett és már közeledett a négyszögletes, fehér házhoz. Már látta Allen édesanyját az udvarban, látta Tom Dickson, az öreg bérest és Tomot, a fiát, amint tejet vitt a konyhába, és látta Allent, amint éppen kilépett a garázból. Most fordult be a kertkapuhoz vezető ösvényre.

Allen jött lefelé az ösvényen.

Hihetetlenül, csodálkozva bámult Laurára és szaladni kezdett feléje.

– Laura, te vagy?!

Laura olyan nehezen lélegzett, mintha nem is a motor, hanem ő maga tette volna meg rohanva a hosszú utat idáig. De azért mosolygott.

– Allen! – kiáltotta – találtál már feleséget?

– Még nem – nevetett Allen.

– Akkor ülj be ide! – parancsolt rá Laura. – Ülj be és ne kérdezz semmit.

– Hova megyünk?

– Mondtam, hogy ne kérdezz semmit.

Allen édesanyja lépett ki a verandára.

– Néné kérem, elvihetem egy kicsit a fiát?

Mrs. Rinemiller vállat vont és hamiskásan mosolygott.

– Egészen elviheti, kedvesem. Az ilyen dacos kölyöknek idehaza úgyse lehet hasznát venni.

Laura szó nélkül megfordította a kocsit.

Elhaladtak Deal nagymama régi háza mellett, mögöttük maradtak a cédrusfák; befordultak a város felé vezető villasorba.

– Mit akarsz, Laura?

Allen egyik kezét rátette a kormánykerékre, a másikkal pedig erősen átfogta Laura két kezét.

– Ne nyúlj hozzám! Vedd el a kezéd! – tiltakozott nevetve Laura.

Amikor befordultak Kathie-ék utcájába, és Allen meglátta a Kathie-ék háza előtt veszteglő autóparkot, riadtan kérdezte:

– Mi ez, Laura? Megőrültél? Bolondot üzöl belőlem?

Az arca elkomolyodott, a szemében zavar tükröződött.

– Szállj ki! – rendelkezett Laura. – Szállj ki és gyere utánam.

– Az ajtóban megállt és visszafordult. – Az egész család itt van.

A Dealek, mind. De ha én elébük merek állni, neked se kell félned . . . Sajnálak, Allen . . . De majd túlesünk rajta.

Beléptek. Laura kipirultan, egy kicsit ijedt szemmel, egy kicsit ziláltan.

A Dealek mind együtt voltak odabent. Tányérral az ölükben, teaasztaloknál, zongoraszéken, diványokon, mindenütt ültek. Tele volt velük az egész lakás. Mackenzie Dealékkal, Stanley Dealékkal, John Dealékkal, Bakerékkal, Rhodesékkal, Buchananékkal. Ahogy felpillantottak és meglátták a kipirult, zavart fiatal párt, elhallgattak; a falat a torkukon akadt. Valaki leejtett egy villát.

Laura az édesanyja rosszálló és rémült tekintetét látta meg először. Azután az édesapja csodálkozó, komoly arcát látta, majd Grace nénit, amint sápadtan teszi le kezéből a süteményestálat és végül Katherine-t, akinek az orrcimpái izgatottan remegtek.

– Gyerekek – szólalt meg Laura, s a hirtelen támadt csöndben a hangja úgy akadozott, mint valami agyonjátszott gramofonlemez. – Gyerekek! Vegyétek tudomásul, hogy nem utazom New Yorkba. – Fölnézett Allen csodálkozó arcába, azután hozzátette: – És van szerencsém bemutatni a vőlegényemet.

HARMINCEGYEDIK FEJEZET

Ha golyó csapott volna be Kathie szalonjának közepébe, a megrökönyödés akkor se lehetett volna nagyobb. A család egy pillanatig kövé meredten bámult a fiatal párra. De csak egy pillanatig. Azután kitört a zűrzavar. A Dealek hívek maradtak önmagukhoz.

Grace néni tettetett csodálkozással csapta össze a kezét. Mint a gyermek, aki eltörte a vázát, és most másra akarja terelni a figyelmet.

A férfiak megrázták Allen kezét. Kijelentették, hogy nagyon meg vannak lepve és tréfálkoztak vele, hogy most már ő is igába hajtja a fejét. Allen volt olyan lovagias és nem árulta el, hogy ő még jobban meg van lepve, mint az újdonsült rokonai.

Laura édesapja őszintén örült. Millard nem tudta, hogyan il-
lik viselkedni ilyen váratlan helyzetben, de azt megállapította
magában, hogy Allen jól öntözött legelőiből kitűnő golfpályát
lehet majd csinálni.

A nénik össze-vissza csókolták Laurát és elhalmozták kérdé-
sekkel. A kérdésekre Laura meglehetősen zavart és értelmet-
len feleleteket adott. Kathie gonosz megjegyzéseket tett és
szívből nevetett.

Eloise egy darabig úgy állt a szoba közepén, mintha a világ
összedőlt volna körülötte. Szinte hallani vélte, amint jól meg-
épített tervei recsegve-ropogva omlanak össze. Szerette a kis-
leányát és mindent elkövetett, hogy gondtalan jövőt biztosít-
son a számára. Boldognak szerette volna látni, és éveken ke-
resztül magasabb diplomáciával igyekezett Harry bácsiékát
megnyerni a terveinek. Minden úgy ment, mint a karikacsapás.
És most, íme, hosszú évek fáradságos műve egy pillanat alatt
összeomlik! Szerelem! Micsoda romantikus ostobaság! És az
ember mégse tehet ellene semmit.

Eloise néhány pillanat alatt végigszenvedte a maga Water-
loo-ját. De Eloise nem volt az a hadvezér, aki a tömeg sajnál-
kozó pillantásainak keresztttüzében lecsatolja kardját és át-
nyújtja a hódítónak. Diadalmasan kapta tehát föl a fejét és
odafordult a családhoz:

– Titeket meglep ez az eljegyzés? Igazán örülök, Laura, hogy
ezt a formát választottuk. Millard – fordult a fiához –, ülj bele
gyorsan az autóba, eredj haza és hozd el az íróasztalomról
Laura arcképét. Ha most rögtön elküldjük, még benne lehet a
vasárnapi lapban.

A nap hősei alig jutottak szóhoz. Laura, tányérral az ölében,
az ebédlő egyik sarkában ült a nénei között. Allen, a rokonság
feje fölött, olykor kérdő tekintetet vetett Laurára, de Laura
ügyesen elkerülte a tekintetét. Fél füllel hallotta, amint Allen
arról beszélt, hogy lebontatja Deal nagymama régi házát a céd-
rusfák alatt és ott építi föl az új otthont. Hallotta az édesanyját,
aki elmondta a sógornőinek, hogy Laura legalább két tucat
lepedőt kap, két tucat ágyhuzatot, hat tizenkét személyes ab-
roszt, tizenkét hatszemélyest, két tucat nagy és négy tucat kis
asztalkendőt. Eloise hangja vidáman és erélyesen csengett.

Laura őszintén csodálta az édesanyját. Közelebb érezte magához, mint valaha.

A rögtönzött rokon összejövetel véget ért. A társaság szétoszlott. Mack Dealék és Stanely-ék hazamentek, Omahába. Isabelle néniék is velük tartottak. Margaret néniék visszatértek Lincolnba. Kathie, Eloise és Grace a konyhában rakosgattak. Laura ki-bejárt, tányérokat, poharakat hordott ki, s fél szemmel Allent figyelte. Még nem mert négy szemközt maradni vele.

Allen, látszólag, nem is keresett alkalmat a közeledésre. Élénk beszélgetésbe merült leendő apósával és leendő sógorával. Később Laura visszaosont az ebédlőbe, amely úgy festett, mint valami csatatér. Fölszedett a földről néhány összegyűrt papírszalvétát, megigazította az összegyűrt szőnyeget, helyükre állította a foteleket. Egyszerre, legnagyobb rémületére Allen emelkedett fel az egyik magas támlájú, hatalmas fotelből. Laura menekülni akart, de Allen acélkarja fogva tartotta.

– Most már nem menekülsz előlem.

– Engedj, kérlek ... Bejöhet valaki.

– Ugyan? Csak nem ijedsz meg? Egy ilyen bátor hölgy, aki fényes nappal elrabol egy gyámoltalan férfit és az oltár elé vezeti ...

– Ó, Allen ... Ugye ... ugye, rettenetes vakmerőség volt ... Amikor te már kijelentetted, hogy végeztél velem ... Azt hiszem, egy kicsit megőrültem ... Soha többé nem merek a szemedbe nézni.

Bíborpirosra gyúlt arcát Allen kabátjába rejtette. Allen gyöngéden fölemelte az állát, és arcát maga felé fordította.

– Boldog és büszke vagyok, hogy te jöttél értem, Laura ... De ha nem jöttél volna, akkor is ez lett volna a vége.

Laura kerekre nyitotta a szemét.

– Akkor is ... ?

– Igen – felelte Allen, és megcsókolta Laura üde száját –, mert én akkor sem eresztettelek volna el. Ma este visszajöttem volna, hogy még egyszer beszéljek veled.

Laurának egyszerre az az érzése támadt, hogy valaki nézi őt. Zavartan tekintett körül.

A kandalló fölött, széles aranykeretben, egy szépséges fiatal nő állt, bársonyruhában, gyöngysorral a nyaka körül. Vörös-

barna haja festői csigákban omlott a vállára, finom metszésű ajka körül bölcs, titokzatos mosoly játszott. Az ember nem olvashatta ki ebből a mosolyból, hogy helyesli-e vagy rosszallja, amit lát. Csak mosolygott, rejtélyesen, szfinksz-szerűen, mint aki minden titoknak a mélyére lát.

HARMINCKETTIK FEJEZET

Laura tehát Allent választotta, mint minden igazi asszony, a világ kezdete óta.

A nagy koffereket és a kis kézitáskákat kipakolták. Laura hosszú levelet írt Harry bácsiéknak. Mentegetődzéssel és magyarázattal teli levelet. Azután összetépte ezt a levelet és másikat írt helyette, amelyben röviden megköszönte a jóságukat és megírta, hogy az irodalmi karrier helyett ő mégis inkább Allent választotta.

Mihelyt az őszi szántással elkészült, Allen hozzálátott a régi Deal-ház lebontásához. Fél századon keresztül állott a ház, viharban, szélben, esőben, perzselő napsütésben. Most összeomlott, hogy helyébe felépüljön Allen szép, új otthona.

Szeptember első hetében kezdték meg a bontást. Allen úgy akarta, hogy az új ház fedél alatt álljon, mire az első hó leesik. Ő maga is segített a kőműveseknek. Délután Laura is átment és nézte, hogyan szedik szét a régi házat, amely valaha olyan drága volt mindnyájuknak.

Leült a cédrusfák alá, a régi padra, ahol gyermeki írásaival oly sokat üldögélt valamikor, nagymama életében. Az ölében most az új ház tervrajzai heverték. Laura sokáig nézte a romboló munkát. A nagymamára gondolt és arra: milyen öröme lehetett, amikor ez a ház épült. De olyan nagyon örült új otthonának, hogy ez az öröm fölébe kerekedett a szomorúságnak, amelyet a mulandóság, az örökös változás tudata keltett benne. Minden megváltozik: ez a legszomorúbb ezen a világon. De egyszerűs mind a legörvendetesebb is.

Hiába bontják le a régi házat – gondolta Laura. Amíg él valaki azok közül, akik emlékeznek rá, addig a régi ház is élni fog.

„Amíg én élek, addig te is élsz” – ez a verssor muzsikált Laura szívében. Sajnálta, hogy nem hozott papírost magával. Megfordította az egyik tervrajzot és annak a hátlapjára kezdett írni. A vére sebesebben lüktetett. Az alkotás rég nem érzett öröme fogta el.

És egyszerre megvillant képzeletében a szálló madár ezüstös szárnya. Laura szívét forró, mély hálaérzés járta át. Érezte, hogy akármit tartogat számára a jövő, bárhova vezetik is az élet útjai, ha szomorúság vagy öröm, boldogság vagy szenvedés vár is rá – meredek, göröngyös ösvényeken keresztül vagy csendes vizek partján –, azért a szálló fehér madarat mindig látni fogja.

Allen csak most látta meg Laurát és örvendezve sietett feléje.

– Nehéz munka! – mondta. – Nem is hittem volna, hogy ilyen szilárdan áll ez a régi ház. Kemények és erősek a szálfák . . .

– Mint azok, akik építették, Allen.

– Szomorú vagy, Laura?

– Nem, Allen. Nem vagyok szomorú.

– Az irodalmi babérokért sem fáj a szíved?

Laura nevetett.

– Ó, Allen. Rettenetesen ostoba voltam. Rájöttem, hogy ha itt, magam körül nem találok megíráshoz alkalmas témát, akkor sehol sem fogok találni. Az emberek mindenütt egyformák.

Autótülkölés hallatszott. Mind a ketten megfordultak. Margaret néni jött, Lincolnból. Szép ősz fejét magasra emelve, a fűvön keresztül feléjük tartott.

– Mi újság, Margaret néni? – csodálkozott Laura. – Hogy került ide?

– Magam se tudom. Látni akartam a mi régi házunk temetését.

Allen visszatért a munkájához. Margaret néni és Laura leültek a padra és sokáig, némán nézték a rombolást. A szögek és a deszkák recsegése-ropogása volt az egyetlen zaj ezen az álmos nyári délutánon.

– Grace-t is magammal akartam hozni – mondta Margaret néni. – De nem jött. Grace nénéd irtózik a fölösleges izgalmaktól.

– Tudom. Fegyelem, rend, törvényszerűség, tudás: ebből áll Grace néni élete! – hagyta helyben Laura, és egy kicsit bántotta a lelkiismerete. De hát csak nem árulhatja el Margaret néni-nek ...?

– Képzeld el, Laura – szolt Mrs. Fred Baker –, mi mindent látott ez a régi ház. A mi gyermekéveinket. Veszekedéseinket, gyermekbetegségeinket ... Christine Reinmueller 88-ban félholtan hozta haza ide a mamát. Pár órával későbben megszületett Grace ... Mack bátyád, mint éretlen kamasz, innen indult el szerencsét próbálni Omahába ... Én, pamutharisnyában, kivasalt szalagjaimmal, innen mentem az Akadémiára ...

– És az esküvőm ... Mintha tegnap lett volna ... pedig negyven éve elmúlt ... A fiatalság az új szőnyegünkön táncolt ... és Fred bácsival egy kis hajtókocsin hagytuk el a házat egy holdvilágos, júniusi éjszakán ...

– Apa itt beszélgetett velem nevetve és két perc múlva holtan hozták be az udvarról ... És Deal nagymama, apa édesanyja, eljött Iowából, szegény mamához és itt lakott nála haláláig ... És Isabelle-nek milyen öröme volt, amikor megkapta a zongorát ...

– Karácsonyra mindnyájan hazajöttünk ... mama hosszú asztalt terített és mind olyan izgatottak voltunk ... Karácsonyesték és húsvétvasárnapok és születésnapok ... Ó, Istenem ... A te édesapád úgy házasodott meg, hogy mama nem is tudta ... Isabelle a háború alatt ment férjhez, mielőtt Harri-sont kivitték a Fülöp-szigetekre ... és Grace is elment hazul-ról ... Mama egyedül maradt ... Ő olyan erős volt és bátor és önzetlen ... Mindenki érdekét előbbre helyezte a magáénál ... Borzasztó lehetett neki, amikor apád elment a spanyol-amerikai háborúba és az én fiaim is elmentek. És egyedül halt meg szegény. Egyikünk se volt mellette ... csak ez a régi ház ... csak a régi szobák tudják, hogy szenvedett-e, hívott-e minket ... Képzeld csak el, Laura, mi mindent tud ez a ház rólunk ... Reményeinket és örömeinket ... csalódásainkat és szomorúságainkat ... szenvedéseinket és boldogságunkat ... Mintha emberi lény volna ...

Laura lopva megtörülte a szemét.

– És milyen furcsa, Margaret néni, hogy az én új házam ezen a helyen épül.

– Persze – Margaret néni gyöngéden rátette gondosan ápolt kezét Laura vállára. – Milyen tapintatlan vagyok ... Az élőknek élniök kell, Laura. Szembe kell néznünk az élettel. Csak a gyöngék nem mernek a valóság szemébe nézni. Annyi asszony van, aki fél a szomorú és fárasztó dolgoktól. Nem dolgoznak, mert félnek a fáradságtól. Nem mennek temetésre, mert félnek a szomorúságtól. Nem hoznak gyermeket a világra, mert félnek a testi fájdalomtól ... Te, Laura, ne félj semmitől. Légy erős és bátor, amilyen a nagymama volt ... A te új házad is színhelye lesz mindannak, aminek a régi ház színhelye volt ... születés ... házasság ... halál ... csalódás ... Bánat ... apró örömek ... apró szomorúságok. Mindennel szembe fogsz nézni. Ez hozzátartozik az élethez.

– Tudom. – Laura felállt. – Nem félek tőle. Allen mellett nem félek semmitől.

Recsegve-ropogva összeomlik a régi ház.

Új otthon épül a helyén.

HARMINCADIK FEJEZET

Vannak, akik azt mondanák, hogy Laura Deal és Allen Rinemiller szerelmi regénye ezzel véget ért. De akik ezt mondják, azok nem tudják, hogy mi az igazi szerelem. Mert bár a szerelmet kicsűfolták és lekicsinyelték, meghurcolták és eladták harminc ezüstpénzért: lángjának derűs, soha ki nem hunyó fénye azért továbbra is melegít és világít, megszámlálhatatlan sok otthon tűzhelyén. Azoknak az otthonoknak a tűzhelyén, amelyekről nem beszél senki. Ugyan kit érdekel az olyan otthon, amelyből nem szívárog ki valami botrány híre? És mit lehet beszélni a családról, amelynek minden tagja becsületesen, lelkiismeretesen jár napi munkája után?

A nagymama régi házának helyén felépült Allen és Laura új háza. Annak idején a nagymama régi házára is azt mondták, hogy tágas és kényelmes. Pedig milyen kezdetleges kis viskó volt az újhoz képest!

Az új ház a pincében elhelyezett kazánból kapott meleget, Omahából világító villamos áramot és sok-sok csövön keresztül folyó vizet. A konyhában a villamos áram segítségével percek alatt jéggé lehetett fagyasztani a vizet, és egyetlen szál gyufa nélkül meg lehetett főzni az ebédet. A padlóról a port tömlők szívták föl s az összegyűlt szemét elmés szerkezetű csövezeten keresztül a pincébe került, s elégett a kazánban. Volt a konyhában villamos kávépörkölő, villamos húsdaráló, krump-lihámozó, cukortörő, s ugyanezt a láthatatlan villamos erő szó-laltatta meg a ház csengőit s ez melegítette a vizet is. Laura az íróasztala mellett ülve elbeszélgethetett a város másik végében lakó barátnőivel. A szuterén hófehér mosókonyhájában villamos gép mosta és vasalta a ruhaneműt. Télen a fűtőtestek melegen, nyáron a villamos szellőztetőkészülékek hűvösen tartották a szobákat. Takarítás vagy varrás közben szimfonikus hangversenyt hallgathatott Laura. Allen megnyomott egy fehér csontgombot a kapu alatt, mire nappali fény borult a gazdasági épületekre. A mezőn a legnemesebb fajtájú szarvasmarha legelt. A garázsban két pompás autó várta gazdáját. A színben villamos erőre berendezett gazdasági gépek. A földet a legmodernebb típusú géppel szántották, amelynek vaskarja tizenkét ember munkáját végezte el. És sok szó esett arról, hogy a föld-művelés ma már valóságos játék.

Laurának és Allennek gyermekei születtek, és Laura megtanulta, hogy az anyaság ára: fájdalom és felelősség. A jutalma pedig: szeretet és büszkeség.

És aztán, gondtalan esztendőik után, egyszerre jött egy nyár, amelyen a szárazság romlással fenyegette az országot.

A természet időnként fölemeli sújtó kezét. Olyankor, amikor megelégteli, hogy az emberek nem félnek többé tőle, végzetes csapást mér egy-egy vidékre, hogy az emberek megint leboruljanak a Természet nagysága előtt és irgalomért esdekéljenek.

A természet tehát ezen a nyáron éppen olyan mostohán bánt a földművelő országokkal, mint valaha, az úttörők idejében. Heteken keresztül felhőtlenül, világoskéken izzott az ég. A patak vize kiapadt. A fű elszáradt. A gabona megperzselődött. A gyümölcs még bogyójában megaszalódott. A Természet cserbenhagyta gyermekeit. A föld értéke alászállt. Általános volt a

pénztelenség. A gabonának annyira nem volt ára, hogy a gazdák a jószágot etették vele. A szarvasmarhát nevetséges olcsón vesztegették el. S az emberek szidták az utolsó háborút, az adót, a kormányt.

Nebraskában ugyan nem érett olyan veszedelmessé a helyzet, mint a többi államokban, de az általános depressziót azért Nebraska is megsínylette. Allennek sok volt a künnlevősége s az adóai nem fizettek. Csendesen, komoran járt-kelt a házban. Kézpénze kifogyott. Laurának takarékoskodnia kellett. Kifordította és megfoltozta a gyermekek ruháit. A tojás olyan olcsó lett, mint nagymama idejében volt: tíz centért kelt el tucatja.

Nem tudtak másról beszélni, mint a fenyegető gazdasági helyzetről. Minden optimizmusukra és bölcsességükre szükség volt, hogy a csüggedés erőt ne vegyen rajtuk.

– Furcsa! – mondta egyszer Laura. – Amikor nem volt szükségünk pénzre, mindig tudtam írni és mindig el tudtam adni, amit írtam. És most, amikor szükségünk lenne pénzre, most képtelen vagyok írni. Ideges vagyok.

– Hja, a Múzsát nem lehet megvesztegetni – felelt Allen.

– Ha csak egy kevés kézpénzhez jutnánk, Allen! Annyi minden kellene. Az ebédlőbe új szőnyeg. A hálószobába függöny... És nekem is elkelve egy új ruha... A tavalyi kalapom is nagyon kopott már.

Carolyn néni már tavaly meghalt és most, éppen a legnehezebb napokban, sürgőnyt kaptak, hogy Harry bácsi autószerencsétlenség áldozata lett.

– Allen – mondta Laura izgatottan –, hátha hagyott ránk valamit! Biztosan hagyott! Szeretett engem... Érzem, hogy nem feledkezett meg rólam.

– Ne számíts rá! – tanácsolta Allen. De titokban azért ő maga is reménykedett. Egy-két év alatt ugyan megint rendbe jön majd minden, de addig bizony segíthetne rajtuk Harry Wentworth pénze, akkor is, ha kisebb összeget hagyott rájuk.

Néhány nap múlva megérkezett a hosszú hivatalos boríték. Értesítés Harry bácsi ügyvédjétől.

Laura éppen Billy nadrágját foltozta, amikor Allen behozta a postát. Egyikük sem szólt. Laurának a torkában dobogott a szí-

ve és csaknem elájult az izgalomtól. Harry bácsi biztosan nem feledkezett meg róla. Amióta férjhez ment, soha nem gondolt ugyan az örökségre, de most . . . most boldog lenne, ha . . .

Allen Laura ölébe tette a levelet. Laura nem merte rögtön felbontani. Torka kiszáradt, ujjai szinte megbénultak. Ha csak néhány ezer dollárt juttatott nekik mérhetetlen vagyonából, akkor is könnyebbé válnék a helyzetük. Sokkal könnyebbé.

Összeszedte magát és feltépte a borítékot. Egy pillanatra maga előtt látta Harry bácsit, amint a végrendeletét tollba mondja.

Harry bácsi megtartotta a szavát. „Unokahúgomnak, Laura Deal Rinemillernek, *egy dollárt* hagyományozok.”

Laura elsápadt. A csalódás egy pillanatra csaknem beteggétette. Aztán fölnevetett. Kissé bizonytalanul ugyan, de nevetett, és átnyújtotta Allennek a levelet.

– Nem baj! – jelentette ki Allen határozottan. – Az örökölt vagyon sose hoz jót. Gyöngévé teszi az embert.

– Most már végképp lemondhatunk a gazdagság álmáról, Allen – mondta Laura. – Tovább kérdezhetjük: Hogyan áll ma a búza? Milyen az omahai marhapiac? Hogy veszi a tojást, Mr. Porter?

– Igen. De meglátod: a gabonának újra föl fog menni az ára, Laura, és a marháé is és a tojáspénzed is meglesz újra. A föld nem hagyja cserben az embert.

Háromnegyed évszázaddal ezelőtt a telepések ugyanezt mondták: Meglátjátok, több gabonát fogunk termelni, mint amennyire szükségünk lesz.

Megjött a csekk az egy dollárról. Olyan előkelően festett, mintha az egyes után vagy fél tucat nulla következett volna.

Laura odaadta Allennek:

– Hozzál egy nagy, kerek ezüstdollárt, Allen.

– Minek?

– Lyukat fúratok bele és a nyakamban fogom viselni, hogy emlékeztessen rá: milyen nehéz terhet vettem a nyakamba, amikor a feleséged lettem!

Allen nevetett. Jól ismerték egymást. Mind a kettő tudta a másikról, hogy nem fáj neki a csalódás. Jelentéktelen epizód volt, elmúlt s az élet folyik tovább, mint azelőtt.

Aznap délben Allen hazahozta az ezüstdollárt, és ünnepélyesen átnyújtotta tulajdonosának.

Langyos, balzsamos délután volt. A tölgyek és a jegenyék felől enyhe szellő fújdogált és nagy, fehér felhők úsztak az ég kék országútján.

Laura összeszedte a gyerekeket és lement velük a rétre. A gyerekek ott ugrándoztak körülötte, ő pedig letelepedett egy takaróra a fűbe és varrni akart. De ma nem ment a munka. Tétlenül ült a fa alatt és elmélázott. Az életére gondolt, a reményeire, a gyerekekre, írói álmaira. A fehér madár ezüstös szárnya most is, mindig ott lebegett a szeme előtt.

A három nagyobb gyermek: Billy, Phyllis és Jane a patakparton ugrándozott. A baba ügyetlenül tipegett körülöttük.

Laura egyszerre odakiáltott a gyerekeknek:

– Tudok egy új játékot, gyerekek. Akarjátok, hogy megpróbáljuk?

A gyerekek iziben ott termettek mellette.

– Ide figyeljete! Lehasaltok a fűbe és becsukjátok a szemeket, jó erősen, amíg hármat számolok.

A gyerekek boldogan vetették le magukat a puha fűbe.

Laura a zsebébe nyúlt, és kivette belőle Harry bácsi ezüstdollárját. Egy pillanatig kissé elszomorodva forgatta tenyerében, aztán messzire elhajította. A dollár elbújt valahol a magas fűben.

– Egy – kettő – három!

A gyerekek talpra ugrottak, és kíváncsian néztek édesanyjukra.

– Ott messze, a mezőn – mondta Laura –, van valami, ami az egész világon a legtöbbet ér. Nézzetek jól körül, és ha visszahívlak, mondjátok meg nekem, hogy mi az, amire gondoltok. Indulj!

A gyerekek sokáig, izgatottan keresgéltek a mezőn.

– Elég! – kiáltotta Laura. – Vissza!

Kócosan, kipirultan, lihegve jöttek vissza mind.

– Billy, te vagy a legidősebb. Te kezded... Mit gondolsz... Mi a legértékesebb ott künn, a mezőn?

– A fa! – felelte Billy habozás nélkül. – A nagy nyárfa, a mező közepén, ahol a tehenek szoktak pihenni... Apuka mondta,

hogy Deal nagypapa egész sor nyárfát ültetett, szélfogónak ... és hogy ez az utolsó azok közül ... Olyan szép és olyan öreg és olyan árnyékos ... Egyszer tanultunk tőled egy kis verset, anyukám, hogy:

„Minden bolond tud írni verset,
De fát csak az Isten teremthet.”

Ugye a fára gondoltál, anyukám? Ugye arra?

– Lehet – mosolygott Laura. – Halljuk, mit mond Phyllis.

– Én azt hiszem, anyukám, a pacsirtára gondoltál ... Én úgy szeretem a pacsirtát ... Biztosan az ... Mert ugye anyukám, az borzasztó volna, ha soha, soha többé nem hallanánk énekelni a pacsirtát? ... Ugye a pacsirtára gondoltál, anyukám?

– Lehet. És te, Jane?

Jane torkaszakadtából, diadalmasan kiáltotta:

– A baba ... Ugye anyukám, a baba!? Ő is kint volt a mezőn ... Biztosan őrá gondoltál.

A baba, látván, hogy az érdeklődés központjába került, elszégyellte magát. Odaszaladt az édesanyjához és az ölébe rejtette az arcát.

Laurának könnyes volt a szeme.

– Eltaláltatok, gyerekek! – mondta szelíden. – Fák, madarak, gyerekek ... Igazatok van ... Ezek a legértékesebbek a világon. De most haza kell menni és vacsorát adni apukának ... Mit tegyünk a tejberizsre?

– Csokoládét! – kiáltotta egyhangúan a kis csapat.

Laura karjára vette a kicsit és elindultak a ház felé, Allen elébük jött és elvette Laurától a babát.

Bementek a házba és megették a tejberizst.

És aztán éjszaka lett és új napok jöttek. A nap süttött és esett az eső. A rétet lekaszálták, a szénát behordták és a földet felszántották.

És Harry bácsi ezüstdollárja mélyen-mélyen benyomódott a földbe. De hiába süttött rá a nap és hiába hullt rá az eső, soha semmi nem kelt ki belőle.

Sem egy zöld fűszál, sem egy éneklő madár, sem egy emberi lélek.

